www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.ir

العلامة الفقيه

السيد جعفر مرتضى العاملي

الصحيح

من سيرة الإمام علي عليه السلام

(المرتضى من سيرة المرتضى)

٩

المركز الإسلامي للدراسات

بسم الله الرحمن الرحیم

الصحیح من سیره‌الامام علی علیه‌السلام

نویسنده:

سید جعفرمرتضی حسینی عاملی

ناشر چاپی:

المرکز الاسلامی للدراسات

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست ----- ۵

الصحیح من سیره الإمام علی علیه السلام المجلد ۹ ----- ۱۲

اشاره ----- ۱۲

اشاره ----- ۱۳

تتمه القسم الاول: علی علیه السلام فی حیاه النبی صلی الله علیه و آله و سلم ----- ۱۷

تتمه الباب الثالث عشر: المرض..و الوفاه.. ----- ۱۷

الفصل الثالث ----- ۱۷

اشاره ----- ۱۷

علی علیه السّلام فی مرض النبی صلّی اللّه علیه و آله ----- ۱۹

علی علیه السّلام یدخل ملک الموت علی الرسول صلّی اللّه علیه و آله ----- ۲۱

النبی صلّی اللّه علیه و آله مات فی بیت الزهراء علیها السّلام ----- ۲۴

النبی صلّی اللّه علیه و آله مات علی صدر علی علیه السّلام ----- ۲۵

یغسل کل نبی وصیه ----- ۳۰

علی علیه السّلام یطرد الشیطان ----- ۳۱

تغسیل رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ----- ۳۳

علی علیه السّلام یغسل النبی صلّی اللّه علیه و آله وحده ----- ۳۸

رؤیه عوره النبی صلّی اللّه علیه و آله ----- ۴۸

إفتراؤهم علی علی علیه السّلام ----- ۵۵

نصوص أخری حول تغسیله صلّی اللّه علیه و آله ----- ۵۸

اشاره ----- ۵۸

إحتضان فضل بن عباس للنبی صلّی اللّه علیه و آله ----- ۵۹

علی علیه السّلام یمسح عین النبی صلّی اللّه علیه و آله بلسانه ----- ۶۱

غسل مس المیت ----- ۶۲

الفصل الرابع ----- ۶۳

اشاره ---- ۶۳
حنوط النبی صلّی اللّه علیه و آله ---- ۶۵
تکفین رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ---- ۶۶
علی علیه السّلام کفن النبی صلّی اللّه علیه و آله وحده ---- ۶۸
تناقض موهوم ---- ۷۵
الصلاه علی رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ---- ۷۵
صلاه أهل السقیفه علی النبی صلّی اللّه علیه و آله ---- ۸۰
صلاه علی و أهل البیت علیهم السّلام ---- ۸۲
إجراءات دفن الرسول صلّی اللّه علیه و آله فی الروایه و التاریخ ---- ۸۶
أبو طلحه یلحد رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ---- ۹۱
أبو عبیده لم یلحد الرسول صلّی اللّه علیه و آله ---- ۹۲
لم ینزل فی حفره النبی صلّی اللّه علیه و آله غیر علی علیه السّلام ---- ۹۳
قبر رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ---- ۹۴
هل نزل المغیره فی قبر الرسول صلّی اللّه علیه و آله ---- ۹۶
علی علیه السّلام یکذب المغیره ---- ۹۷
الفصل الخامس ---- ۱۰۳
اشاره ---- ۱۰۳
علی و حزن الزهراء علیهما السّلام علی أبیها ---- ۱۰۵
الجزع علی رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ---- ۱۰۶
الجزع قبیح إلا علیک ---- ۱۰۷
أبو بکر لا یحزن لموت الرسول صلّی اللّه علیه و آله ---- ۱۱۰
تعزیه الخضر برسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ---- ۱۱۱
اشاره ---- ۱۱۱
الأنصار الذین حضروا دفن رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ---- ۱۱۳
إشاره ---- ۱۱۴
الصدمه الکبری لعائشه ---- ۱۱۴

أین دفن النبی صلّی اللّه علیه و آله؟! ---- ۱۱۸
حدیث سم النبی صلّی اللّه علیه و آله ---- ۱۱۹
الفصل السادس ---- ۱۲۷
اشاره ---- ۱۲۷
قریش..و الخلافه ---- ۱۲۹
الأنصار یراقبون الأحداث ---- ۱۲۹
من تجلیات خوف الأنصار ---- ۱۳۱
أحداث السقیفه بروایتهم ---- ۱۳۲
توضیح بضع کلمات ---- ۱۴۳
الفصل السابع ---- ۱۴۵
اشاره ---- ۱۴۵
عمر ینکر موت الرسول صلّی اللّه علیه و آله ---- ۱۴۷
اشاره ---- ۱۴۷
۱-لما ذا فی السنح؟! ---- ۱۴۹
۲-معلومات عمریه ---- ۱۵۰
۳-صلاحیات عمر ---- ۱۵۱
۴-لما ذا فعل عمر ذلک؟! ---- ۱۵۱
۵- أَ فَإِنْ مٰاتَ أَوْ قُتِلَ ---- ۱۵۲
الشیخان إلی السقیفه ---- ۱۵۲
تهدیدات عمر للأنصار ---- ۱۵۴
علی علیه السّلام یحارب بالشائعه ---- ۱۵۵
الإفتئات علی علی علیه السّلام ---- ۱۵۷
اشاره ---- ۱۵۷
۱-علی متمرد..و أبو بکر زاهد ---- ۱۵۸
۲-هذا هو علی علیه السّلام ---- ۱۵۹
۳-إکراه الناس علی البیعه ---- ۱۶۰

۴-إشفاق أبی بکر من الفتنه ---- ۱۶۱
۵-أبو بکر هو الأقوی ---- ۱۶۲
۶-صلاه أبی بکر،و حدیث الغار ---- ۱۶۳
التدلیس غیر المقبول ---- ۱۶۳
خطبه أبی بکر ---- ۱۶۵
و عمر بن الخطاب أیضا ---- ۱۶۸
الذین لم یبایعوا أبا بکر ---- ۱۷۰
بیعه أبی بکر فلته ---- ۱۷۱
الإکراه فی بیعه أبی بکر ---- ۱۷۲
کبس الناس فی بیوتهم،و أربعه آلاف مقاتل ---- ۱۷۹
القسم الثانی من وفاه النبی صلّی اللّه علیه و آله إلی بیعه علی علیه السّلام ---- ۱۸۷
اشاره ---- ۱۸۷
الباب الأول کیف حدث الإنقلاب ---- ۱۸۹
اشاره ---- ۱۸۹
الفصل الأول ---- ۱۹۱
اشاره ---- ۱۹۱
مصدر السلطات ---- ۱۹۳
السقیفه تدبیر سابق خفی ---- ۱۹۷
ما جری علی علی علیه السّلام و سام له ---- ۲۰۰
لیتنی سألت رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله! ---- ۲۰۲
أبو بکر بین الهاشمیین و الأمویین ---- ۲۰۵
غضبنا لأنّنا أخّرنا عن المشاوره ---- ۲۰۷
الفتنه..الفزاعه ---- ۲۱۰
علی علیه السّلام لا یقیل أبا بکر ---- ۲۱۳
لما ذا أبعد علی علیه السّلام؟! ---- ۲۱۵
لما ذا لم یحاربهم علی علیه السّلام؟! ---- ۲۱۷

هل هذا تناقض؟! ---- ۲۲۲
لو كان الأنصار شيعه ---- ۲۲۳
الفصل الثانی ---- ۲۲۹
اشاره ---- ۲۲۹
علی علیه السّلام محور الإهتمامات ---- ۲۳۱
الذین کانوا فی بیت فاطمه علیها السّلام ---- ۲۳۲
ملاحظات و وقفات مع ما تقدم ---- ۲۳۶
الهجوم علی بیت الزهراء علیها السّلام ---- ۲۳۹
إکراه علی علیه السّلام علی البیعه ---- ۲۴۸
فاطمه علیها السّلام تهددهم بالدعاء علیهم ---- ۲۴۹
الناس اختاروا أبا بکر ---- ۲۵۲
لسنا فی شیء حتی یبایع علی علیه السّلام ---- ۲۵۴
أجب خلیفه رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ---- ۲۵۵
ما أسرع ما کذبتم علی رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله ---- ۲۵۷
الهروب إلی الأمام ---- ۲۵۸
الإغاره علی لقب«أمیر المؤمنین» ---- ۲۵۹
یریدون قتل علی علیه السّلام ---- ۲۶۳
بطش السلطه ---- ۲۶۳
خلنی آتیک برأسه ---- ۲۶۴
قتل علی علیه السّلام خیار مرّ ---- ۲۷۲
إحاله لا بد منها ---- ۲۷۳
عمر هو الأعنف ---- ۲۷۵
بابها بابی ---- ۲۷۷
لا بد من الإستئذان ---- ۲۷۸
لما ذا التهدید و الإحراق؟! ---- ۲۷۹
متی ضربها قنفذ؟! ---- ۲۷۹

عمر لا يغرم قنفذا.. ---- ۲۸۰
لو وقع سيفى بيدى ---- ۲۸۲
أما أخو رسوله فلا ---- ۲۸۳
حديث الغدير،و حديث أبى بكر ---- ۲۸۳
لا بيعه لمكره ---- ۲۸۹
هل تكشف الزهراء عليها السّلام رأسها؟! ---- ۲۹۰
إذن..أرجع و اصبر ---- ۲۹۱
الفصل الثالث ---- ۲۹۳
اشاره ---- ۲۹۳
بيعه بنى هاشم ---- ۲۹۵
اشاره ---- ۲۹۵
كسر سيف الزبير ---- ۳۰۰
كسر سيف على عليه السّلام ---- ۳۰۲
إستدلال على عليه السّلام ---- ۳۰۴
موقف عمر من استدلال على عليه السّلام ---- ۳۰۶
اعتراف أبى عبيده و تبريراته ---- ۳۰۷
الزهراء و على عليهما السّلام فى طلب النصره ---- ۳۰۹
من هم المستجيبون؟! ---- ۳۱۲
مضت بيعتنا لأبى بكر ---- ۳۱۳
الكثره دليل معاويه ---- ۳۱۴
تشنيع معاويه ---- ۳۱۴
الفصل الرابع ---- ۳۱۷
اشاره ---- ۳۱۷
لو صحت روايات بيعه على عليه السّلام ---- ۳۱۹
متى بايع على عليه السّلام؟! ---- ۳۲۱
كل إمام فى عنقه بيعه ---- ۳۲۵

على علیه السّلام یعترف بالبیعه ----- ۳۲۶
إقتیاد علی علیه السّلام ----- ۳۲۸
هل احتج علی علیه السّلام بالنص؟! ----- ۳۳۱
لما ذا لم تحتج الزهراء علیها السّلام بالغدیر؟! ----- ۳۳۵
خطبه الزهراء علیها السّلام و الإحتجاج بالنص ----- ۳۳۸
الفصل الخامس ----- ۳۴۳
اشاره ----- ۳۴۳
حرکه الأنصار خنقت قبل ولادتها ----- ۳۴۵
اشاره ----- ۳۴۵
هتاف الأنصار باسم علی علیه السّلام ----- ۳۴۷
علی علیه السّلام لم یخرج إلی مؤیدیه ----- ۳۴۸
جزع المهاجرین ----- ۳۴۹
أقوال متبادله بین القریشیین،و الأنصار ----- ۳۵۰
لا نجیبک إلا أن یأمرنا أبو الحسن ----- ۳۵۱
الأنصار تعظم علیا علیه السّلام ----- ۳۵۷
الفضل یرجع إلی علی علیه السّلام لا إلی العباس ----- ۳۵۸
دفاع علی علیه السّلام عن الأنصار ----- ۳۵۹
أما إذا غضب علی فاکفف ----- ۳۶۰
الفضل ینصر الأنصار بلسانه ----- ۳۶۱
یکفیک ذکر علی علیه السّلام ----- ۳۶۱
لو زالوا لزلت معهم ----- ۳۶۲
الفهارس ----- ۳۶۵
اشاره ----- ۳۶۵
۱-الفهرس الإجمالی ----- ۳۶۷
۲-الفهرس التفصیلی ----- ۳۶۹
درباره مرکز ----- ۳۷۸

الصحیح من سیره الإمام علی علیه السلام المجلد ۹

اشاره

سرشناسه : عاملی، جعفر مرتضی، - ۱۹۴۴م.

Amili, Jafar Murtada

عنوان و نام پدیدآور : الصحیح من سیره الامام علی علیه السلام: (المرتضی من سیره المرتضی)/ جعفرمرتضی العاملی؛ [تهیه کننده] مرکز نشر و ترجمه مولفات العلامه المحقق ایه الله السید جعفرمرتضی العاملی.

مشخصات نشر : قم: ولاء منتظر (عج)، ۱۴۳۰ ق.= ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری : ۲۰ج.

شابک : ۱۱۰۰۰۰۰ ریال: دوره ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۷۲۴-۵-۳ : ؛ ج.۱ ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۷۲۴-۶-۰ : ؛ ج.۲ ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۷۲۴-۷-۷ : ؛ ج.۳ ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۷۲۴-۸-۴ : ؛ ج.۴ ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۷۲۴-۹-۱ : ؛ ج.۵ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۰-۶ : ؛ ج.۶ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۱-۳ : ؛ ج.۷ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۲-۰ : ؛ ج.۸ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۳-۷ : ؛ ج.۹ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۴-۴ : ؛ ج.۱۰ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۵-۱ : ؛ ج.۱۱ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۶-۸ : ؛ ج.۱۲ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۷-۵ : ؛ ج.۱۳ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۸-۲ : ؛ ج.۱۴ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۰۹-۹ : ؛ ج.۱۵ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۱۰-۵ : ؛ ج.۱۶ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۱۱-۲ : ؛ ج.۱۷ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۱۲-۹ : ؛ ج.۱۸ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۱۳-۶ : ؛ ج.۱۹ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۱۴-۳ : ؛ ج.۲۰ ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۱-۱۵-۰ :

یادداشت : عربی.

یادداشت : کتاب حاضر با حمایت معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی منتشر شده است.

یادداشت : کتابنامه.

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.

شناسه افزوده : مرکز نشر و ترجمه آثار علامه سید جعفر مرتضی عاملی

رده بندی کنگره : BP۳۷/۳۵/ع۱۷۵ص۳ ۱۳۸۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۱

شماره کتابشناسی ملی : ۱۸۰۳۳۵۴

اشاره

تتمه القسم الاول: على علیه السلام فی حیاه النبی صلی الله علیه و آله و سلم

تتمه الباب الثالث عشر: المرض..و الوفاه..

الفصل الثالث

اشاره

أین مات النبی صلّی اللّه علیه و آله..و کیف غسل؟!

ص: ۵

علی علیه السّلام فی مرض النبی صلّی اللّه علیه و آله

قال سلمان الفارسی:دخلت علیه(أی علی النبی«صلی اللّه علیه و آله») صبیحه قبل الیوم الذی مات فیه،فقال لی:یا سلمان،ألا تسأل عما کابدته اللیله من الألم و السهر،أنا و علی؟!

فقلت:یا رسول اللّه،أما أسهر لیله معک بدله؟!

فقال:لا،هو أحق بذلک منک (۱).

و نقول:

إن من الواضح:أن الأحقیه التی قررها«صلی اللّه علیه و آله»لم تکن من جهه القرابه،فإن کون علی«علیه السلام»ابن عم النبی«صلی اللّه علیه و آله»لا یوجب ثبوت حق له سوی ما یفرضه تشریع صله الرحم،و السهر و التعب علی ابن العم لیس من حقوق الشخص التی تعطی له،بل هو من الواجبات علیه،أو المستحبات له..

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۰ ص ۲۶۷ و ۲۶۶ علی الترتیب،و راجع:کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۲۹ و مستدرک سفینه البحار ج ۷ ص ۳۸۱ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۶ ص ۵۳۳.

فلا بـد أن يكون لهذه الأحقيه معنى آخر،و لعل هذا المعنى هو:أنه «عليه السـلام»يفرح و يلتذ بمكابده الألم و السـهر على صـحه النبى«صـلى اللّه عليه و آله»،و الكون بقربه.و كونه من ذوى رحمه،يجعل من حقه عليه أن يمنحه الفرصه لنيل هـذه اللـذه،و هـذا القرب..

أو أنه أحق من سـلمان بالسـهر على النـبى«صـلى اللّه عليه و آله»،من حيث إنه من النـبى«صـلى اللّه عليه و آله»،و النبى منه.أو من حيث إن له «عليه السلام»مقام الوصايه و الإمامه للنبوه الخاتمه،و الوصى و الإمام أولى بالنبى من كل أحد.

أو على القاعده التى وردت فى كلام على الأكبر«عليه السلام»فى كربلاء حيث يقول:

أنا على بن الحسين بن على

نحن و بيت اللّه أولى بالنبى

تاللّه لا يحكم فينا ابن الدعى

أضرب بالسيف أحامى عن أبى

ضرب غلام هاشمى علوى (۱)

۱- ۱) الإرشاد للشـيخ المفيد ج ۲ ص ۱۰۶ و راجع:إعلام الورى ص ۱۴۵ و مثير الأحزان(ط المطبعه الحيـدريه)ص ۵۱ و المزار لابن المشهدى ص ۴۸۷ و لواعج الأشجان ص ۱۷۰ و إقبال الأعمال ج ۳ ص ۷۳ و منـاقب آل أبى طالب ج ۳ ص ۲۵۷ و بحار الأنوار ج ۴۳ و ۴۵ و ۶۵ ص ۶۵ و ج ۹۸ ص ۲۶۹ و العوالم، (قسم الإمام الحسين«عليه السلام»)للبحرانى ص ۱۷۰ و ۲۸۶ و ۳۳۵ و جامع أحاديث الشيعه ج ۱۲ ص ۴۹۵ و سر السلسله العلويه لأبى نصر البخارى-

فإن أهل بيت النبوه،و معدن الرساله،و مهبط الوحی،و مختلف الملائکه أولی بالنبی«صلی اللّه علیه و آله»من غیرهم،إذا کانوا قد استفادوا من هذه العناصر علی النحو الأتم و الأکمل،و الأفضل و الأمثل..

علی علیه السّلام یدخل ملک الموت علی الرسول صلّی اللّه علیه و آله

عن أبی جعفر«علیه السلام»قال:لما حضرت النبی«صلی اللّه علیه و آله»الوفاه استأذن علیه رجل،فخرج إلیه علی«علیه السلام»،فقال:ما حاجتک؟

قال:أردت الدخول إلی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله».

فقال علی«علیه السلام»:لست تصل إلیه،فما حاجتک؟!

فقال الرجل:إنه لا بد من الدخول علیه.

فدخل علی«علیه السلام»،فاستأذن النبی«صلی اللّه علیه و آله»،فأذن له.

فدخل و جلس عند رأس رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،ثم قال:یا نبی اللّه،إنی رسول اللّه إلیک.

قال:و أی رسل اللّه أنت؟!

قال:أنا ملک الموت،أرسلنی إلیک یخیرک بین لقائه و الرجوع إلی الدنیا.

فقال له النبی«صلی اللّه علیه و آله»:فأمهلنی حتی ینزل جبرئیل

(۱

-ص ۳۰ و مقاتل الطالبیین ص ۷۶ و شرح الأخبار ج ۳ ص ۱۵۳.

فأستشيره.

و نزل جبرئيل،فقال:يا رسول اللّه،الآخره خير لك من الأولى، و لسوف يعطيك ربك فترضى.لقاء اللّه خير لك.

فقال«عليه السلام»:لقاء ربى خير لى،فامض لما أمرت به.

فقال جبرئيل لملك الموت:لا تعجل حتى أعرج إلى ربى و أهبط.

قال ملك الموت«عليه السلام»:لقد صارت نفسه فى موضع لا أقدر على تأخيرها،فعند ذلك قال جبرئيل:يا محمد،هذا آخر هبوطى إلى الدنيا، إنما كنت أنت حاجتى فيها (۱).

و نقول:

۱-إن عليا«عليه السلام»قال لملك الموت لجبرئيل بمجرد أن خرج إليه:ما حاجتك؟!و لم يبادر لإخباره بعدم إمكان الوصول إلى رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»،إذ لعل له حاجه يمكن قضاؤها بدون وصوله إلى رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

ثم لما لم يذكر له حاجه سوى الدخول على رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،أخبره أن الدخول غير ممكن،و لكنه شفع كلامه بسؤاله عن حاجته مره أخرى،لعل بالإمكان قضاؤها له أيضا.

۲-و حين حتم ذلك الشخص الذى هو بصوره رجل-دخوله على

۱- ۱) كشف الغمه ج ۱ ص ۲۵ و(ط دار الأضواء)ج ۱ ص ۱۸ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۳۴.

رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»لم يغضب أمير المؤمنين«عليه السلام»،و لم يواجهه بالصد الحاسم..و لم يتخذ هو أى قرار فى هذا الأمر..رغم أن الرجل لم يبين وجه إصراره على الدخول..

و لو أن شخصا آخر واجه هذه الحاله فربما-بل ذلك هو الأرجح- كان قد تعامل مع ذلك الرجل بحزم و عزم،و أغلق الباب فى وجهه..

٣-إنه«عليه السلام»تقدم خطوه أخرى فى إنصاف ذلك الرجل، فدخل إلى رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و استأذن له النبى«صلى اللّه عليه و آله»،فأذن له..

٤-لم تذكر الروايه:إن كان«عليه السلام»قد أخبر النبى«صلى اللّه عليه و آله»بحقيقه ما جرى،بل اكتفت بذكر الإستئذان..

٥-إن نفس الموقع الذى اختاره ذلك الملك لجلوسه قد تضمن إشاره إلى أنه لم يكن رجلا عاديا،بل كان له شأن خاص يخوله هذا التصرف الخاص جدا.

٦-تضمنت هذه الروايه ما دل على أن ملك الموت قد عامل رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»معامله خاصه،حين استأذن عليه،و هو لا يستأذن على أحد من الناس..

و حين خيره بين لقاء اللّه،و بين الرجوع إلى الدنيا..و هذه كرامه لرسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

٧-إن التعبير بال«الرجوع إلى الدنيا»،و بكلمه«لقاء اللّه»،و إن كانا قد تضمنا إشاره إلى ترجيح هذا اللقاء،و عدم الرضا بالرجوع..و لكن

رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»یرید أن لا یبادر إلی شیء قبل أن یطمئن إلی أنه لم تعد هناک مهمات له فی هذه الدنیا،فإن ملک الموت إنما یعمل وفق وظیفه،و تکلیف عام صادر إلیه من رب العزه.

فلعل اللّه تعالی أراد أن یعلم نبیه بقرب أجله بهذا النحو المتضمن للتکریم و التعظیم،ثم یؤجل ذلک إلی حین إنجاز بعض المهمات.مع أن ملک الموت لم یتصرف بنحو یدل علی حضور أجله«صلی اللّه علیه و آله» بصوره حتمیه..فکان لا بد من السؤال بواسطه جبرئیل«علیه السلام»..

النبی صلّی اللّه علیه و آله مات فی بیت الزهراء علیها السّلام

و روی الصدوق روایه مفصله عن ابن عباس جاء فیها:«فخرج رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،و صلی بالناس،و خفف الصلاه،ثم قال:

ادعوا لی علی بن أبی طالب،و أسامه بن زید،فجاءه(لعل الصحیح:

فجاءاه)فوضع یده علی عاتق علی،و الأخری علی أسامه،ثم قال:إنطلقا إلی فاطمه،فجاءا به حتی وضع رأسه فی حجرها،فإذا الحسن و الحسین.ثم ذکر حدیث وفاته هناک» (۱)،و ستأتی الإشاره إلی دفنه فی بیت فاطمه أیضا إن شاء اللّه تعالی..

۱- ۱) راجع:أمالی الشیخ الصدوق(ط النجف سنه ۱۳۹۱ ه)المجلس الثانی و التسعون ص ۵۶۹ و(ط مؤسسه البعثه)ص ۷۳۵ و روضه الواعظین ص ۷۴ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۰۹ و مجمع النورین للمرندی ص ۷۰ و موسوعه أحادیث أهل البیت للنجفی ج ۹ ص ۱۴۶.

غیر أننا نقول:

إن ذکر أسامه بن زید فی هذه الروایه موضع ریب،فإن أسامه کان مکلفا بالمسیر بالصحابه إلی الغزو،و هو موجود فی المعسکر الذی کان یجمع الناس فیه،و یتهیأ لمغادره المدینه.إلا إن کان انتقاله إلی بیت الزهراء«علیها السلام»قد حصل قبل تجهیزه أسامه فی ذلک الجیش.

و لعل السبب فی إطلاق أمثال هذه الدعاوی هو التوطئه و التمهید لا دعاء أن النبی«صلی اللّه علیه و آله»هو الذی عدل عن تجهیز جیش أسامه،و لذلک أحضره لیضع یده علی عاتقه.

النبی صلّی اللّه علیه و آله مات علی صدر علی علیه السّلام

و تقدم:أن روح رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،فاضت و علی«علیه السلام»مسنده إلی صدره،فلاحظ ما یلی:

۱-إن علیا«علیه السلام»یقول:«فلقد و سدتک فی ملحوده قبرک، و فاضت بین سحری و صدری نفسک،إنا للّه و إنا إلیه راجعون» (۱).

۱- ۱) نهج البلاغه(بشرح عبده)ج ۲ ص ۱۸۲ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۲ و ج ۴۳ ص ۱۹۳ و المراجعات ص ۳۳۰ و الکافی ج ۱ ص ۴۵۹ و روضه الواعظین ص ۱۵۲ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)للمیرجهانی ج ۲ ص ۲۱۵ و الغدیر ج ۹ ص ۳۷۴ و دلائل الإمامه للطبری ص ۱۳۸ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۰ ص ۲۶۵ و ۲۶۶ و قاموس الرجال ج ۱۲ ص ۳۲۴ و کشف الغمه ج ۲ ص ۱۲۷ و شرح إحقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۸۱ و ج ۲۵ ص ۵۵۱ و ج ۳۳ ص ۳۸۵.

۲-و قال«علیه السلام»:«إن آخر ما قال النبی:الصلاه،الصلاه،إن النبی«صلی اللّه علیه و آله»کان واضعا رأسه فی حجری،فلم یزل یقول:

الصلاه،الصلاه،حتی قبض» (۱).

۳-و قال«علیه السلام»أیضا:«و لقد قبض رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»و إن رأسه لعلی صدری» (۲).

۴-و فی خطبه له«علیه السلام»قال:«..و لقد قبض النبی«صلی اللّه علیه و آله»و إن رأسه لفی حجری،و لقد ولیت غسله بیدی،تقلبه الملائکه المقربون معی..» (۳).

۱- ۱) خصائص الأئمه للشریف الرضی ص ۵۱ و مدینه المعاجز ج ۱ ص ۴۹۷.

۲- ۲) نهج البلاغه(بشرح عبده)ج ۲ ص ۱۷۲ و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۴۹۵ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۰ و ج ۳۴ ص ۱۰۹ و ج ۳۸ ص ۳۲۰ و مناقب أهل البیت «علیهم السلام»للشیروانی ص ۲۲۲ و المراجعات ص ۳۳۰ و خاتمه المستدرک ج ۳ ص ۹۴ و عیون الحکم و المواعظ ص ۵۰۷ و الأنوار البهیه ص ۵۰ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۱۴۶ و مستدرک سفینه البحار ج ۱۰ ص ۱۱۷ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۰ ص ۱۷۹ و ۱۸۲ و ینابیع الموده ج ۳ ص ۴۳۶.

۳- ۳) الأمالی للمفید ص ۲۳۵ و بحار الأنوار ج ۳۲ ص ۴۶۴ و ۵۹۵ و ج ۳۴ ص ۱۴۷ و ج ۷۴ ص ۳۹۷ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۱۴۶ و مستدرک سفینه البحار ج ۱۰ ص ۱۱۷ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۵ ص ۱۸۱ و ج ۱۰ ص ۱۷۹ و ۱۸۲ و ینابیع الموده ج ۳ ص ۴۳۶ و کشف الغمه ج ۲ ص ۵ و وقعه صفین للمنقری-

۵-روی ابن سعد بسنده إلی الشعبی،قال:«توفی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،و رأسه فی حجر علی»و مثله عن أبی رافع (۱).

و ذلک یدل علی عدم صحه ما روی عن عائشه،من أنها قالت:

«إن من أنعم اللّه علیّ أن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»توفی فی بیتی، و بین سحری و نحری» (۲).

۳)

-ص ۲۲۴ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)ج ۱ ص ۵۲ و حلیه الأبرار ج ۲ ص ۸۵ و مناقب أهل البیت للشیروانی ص ۴۴۵ و موسوعه أحادیث أهل البیت للنجفی ج ۷ ص ۸۶ و ج ۹ ص ۱۳۶ و ج ۱۱ ص ۲۸۶ و نهج السعاده ج ۲ ص ۱۷۲.

ص: ۱۵

۱- ۱) الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۶۳ و فتح الباری ج ۸ ص ۱۰۷ و عمده القاری ج ۱۸ ص ۶۶ و ۷۱ و المراجعات ص ۳۲۹ و مجمع الزوائد ج ۱ ص ۲۹۳ و راجع:علل الشرائع للصدوق ج ۱ ص ۱۶۸ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۴۵۹.
۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۸ ص ۲۸ ج ۱۲ ص ۲۶۱ عن الشیخین،و عن ابن سعد. و راجع:المجموع للنووی ج ۱۶ ص ۴۲۹ و مسند أحمد ج ۶ ص ۴۸ و صحیح البخاری (ط دار الفکر)ج ۴ ص ۴۵ و ج ۵ ص ۱۴۱ و ۱۴۲ و المستدرک للحاکم ج ۴ ص ۶ و ۷ و فتح الباری(المقدمه)ص ۳۷۰ و ج ۸ ص ۱۰۶ و ج ۱۰ ص ۴۹۲ و عمده القاری ج ۱۵ ص ۲۹ و ج ۱۸ ص ۷۰ و ۷۱ و ج ۲۲ ص ۲۲۱ و المصنف لابن أبی شیبه ج ۷ ص ۵۲۹ و مسند ابن راهویه ج ۳ ص ۶۶۱ و مسند أبی یعلی ج ۸ ص ۷۷ و صحیح ابن حبان ج ۱۴ ص ۵۸۴ و ج ۱۶ ص ۵۳ و المعجم الکبیر ج ۲۳ ص ۳۲ و ۳۴ و کنز العمال ج ۱۳ ص ۶۹۷ و الطبقات الکبری لابن سعد-

و فی روایه:«بین حاقنتی و ذاقنتی (۱)» (۲).

۲)

-ج ۲ ص ۲۳۴ و ۲۶۱ و العلل لأحمد بن حنبل ج ۲ ص ۴۰۷ و ضعفاء العقیلی ج ۲ ص ۲۴۹ و الثقات ج ۲ ص ۱۳۳ و تاریخ بغداد ج ۱۲ ص ۳۶۲ و تاریخ مدینه دمشق ج ۳۶ ص ۳۰۶ و ۳۰۷ و تذکره الحفاظ ج ۱ ص ۲۳۱ و سیر أعلام النبلاء ج ۲ ص ۱۸۹ و ج ۷ ص ۴۳۴ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۶۰ و ۲۸۹ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۴۹۹ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۴۷۵ و ۵۳۳ و السیره الحلبیه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۷۰.

---

۱ - ۱) بین حاقنتی و ذاقنتی:و هو ما بین اللحیین،و یقال:الحاقنه ما سفل من البطن (الصحاح للجوهری ج ۵ ص ۲۱۰۳). الحاقنه:أسفل من الذقن،و الذاقنه طرف الحلقوم.و السحر الصدر،و النحر محل الذبح،و المراد:أنه علیه الصلاه و السلام توفی و رأسه بین حنکها و صدرها (شرح مسند أبی حنیفه ص ۲۵۵).

۲- ۲) راجع:سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۲۶۱ و مسند أحمد ج ۶ ص ۶۴ و ۷۷ و صحیح البخاری ج ۵ ص ۱۳۹ و ۱۴۰ و سنن النسائی ج ۴ ص ۷ و فتح الباری ج ۸ ص ۱۰۶ و ج ۱۱ ص ۳۱۲ و عمده القاری ج ۱۸ ص ۶۵ و ۶۸ و السنن الکبری للنسائی ج ۱ ص ۶۰۲ و ج ۴ ص ۲۶۰ و شرح مسند أبی حنیفه ص ۲۵۵ و نصب الرایه ج ۱ ص ۵۹ و المعجم الأوسط ج ۸ ص ۳۳۳ و کتاب الوفاه للنسائی ص ۵۰ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۵۷ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۴۹۷ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۴۷۱ و راجع:المراجعات للسید شرف الدین ص ۳۰۵.

و فی روایه:«و جمع اللّه بین ریقی و ریقه عند موته» (۱).

و فی روایه:«دخل علی عبد الرحمن و بیده السواک،و أنا مسنده رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»إلی صدری،فرأیته ینظر إلیه،فعرفت أنه یحب السواک،فقلت:آخذه لک،فأشار برأسه،أی نعم،فقصمته ثم مضغته و نفضته،فأخذه،فاستن به أحسن ما کان مستنّا (۲).

غیر أننا قلنا:

۱- ۱) راجع:سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۲۶۱ و المجموع للنووی ج ۱۶ ص ۴۲۹ و مسند أحمد ج ۶ ص ۴۸ و صحیح البخاری ج ۴ ص ۴۵ و ج ۵ ص ۱۴۱ و ۱۴۲ و المستدرک للحاکم ج ۴ ص ۷ و عمده القاری ج ۱۵ ص ۲۹ و ج ۱۸ ص ۷۰ و ۷۱ و مسند ابن راهویه ج ۳ ص ۶۶۱ و ۹۸۹ و مسند أبی یعلی ج ۸ ص ۷۷ و صحیح ابن حبان ج ۱۴ ص ۵۸۴ و ۵۸۵ و ج ۱۶ ص ۵۳ و المعجم الکبیر ج ۲۳ ص ۳۲ و ۳۴ و کنز العمال ج ۱۳ ص ۶۹۷ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۳۴ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۳۳ و تاریخ مدینه دمشق ج ۳۶ ص ۳۰۶ و ۳۰۷ و سیر أعلام النبلاء ج ۲ ص ۱۸۹.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۲۶۱ عن الشیخین،و عن ابن سعد،و راجع: صحیح البخاری ج ۵ ص ۱۴۱ و فتح الباری ج ۸ ص ۱۰۶ و عمده القاری ج ۱۸ ص ۷۰ و المعجم الکبیر ج ۲۳ ص ۳۲ و ضعفاء العقیلی ج ۲ ص ۲۵۰ و تاریخ مدینه دمشق ج ۳۶ ص ۳۰۷ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۶۰ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۴۹۸ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۴۷۵.

إن ذلك غير صحيح..

و الصحيح هو:أنه«صلى اللّه عليه و آله»مات على صدر على«عليه السلام».و الروايه الأخيره لا تدل على أنها قد أسندته إلى صدرها حين موته..

و الصحيح أيضا:أنه دفن فى بيت ابنته فاطمه الزهراء«عليها السلام» لا فى بيت عائشه..و سيأتى بيان ذلك.

يغسل كل نبى وصيه

و عن عبد اللّه بن مسعود:قال:قلت للنبى«صلى اللّه عليه و آله»:يا رسول اللّه،من يغسلك إذا مت؟!

فقال:يغسل كل نبى وصيه.

قلت:فمن وصيك يا رسول اللّه؟!

قال:على بن أبى طالب.

فقلت:كم يعيش بعدك يا رسول اللّه؟!

قال:ثلاثين سنه الخ.. (۱).

و فى روايه أخرى:قال جبريل:يا محمد،قل لعلى«عليه السلام»:إن ربك يأمرك أن تغسل ابن عمك،فإن هذه السنّه،لا يغسّل الأنبياء غير

---

۱ - ۱) بحار الأنوار ج ۱۳ ص ۱۷ و ۱۸ و ۳۶۷ و ج ۲۲ ص ۵۱۲ و ج ۳۲ ص ۲۸۰ و إكمال الدين ص ۱۷ و ۱۸ و بشاره المصطفى للطبرى ص ۴۲۸.

الأوصياء،و إنما يغسل كل نبى وصيه من بعده (۱).

على عليه السّلام يطرد الشيطان

عن أحمد بن محمد،عن على بن الحكم،عن أبان بن عثمان،عن الحارث بن يعلى بن مره،عن أبيه،عن جده قال:قبض رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»فستر بثوب،و رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»خلف الثوب،و على «عليه السلام»عند طرف ثوبه و قد وضع خديه على راحته،و الريح يضرب طرف الثوب على وجه على«عليه السلام».

قال:و الناس على الباب و فى المسجد،ينتحبون و يبكون،و إذ سمعنا صوتا فى البيت:إن نبيكم طاهر مطهر،فادفنوه و لا تغسلوه.

قال:فرأيت عليا«عليه السلام»حين رفع رأسه فزعا،فقال:اخسأ عدو اللّه،فإنه أمرنى بغسله،و كفنه و دفنه،و ذاك سنّه.

قال:ثم نادى مناد آخر غير تلك النغمه:يا على بن أبى طالب،استر عوره نبيك،و لا تنزع القميص (۲).

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۶ و ج ۷۸ ص ۳۰۴ عن الطرائف ص ۴۴ و ۴۵ و مستدرك الوسائل ج ۲ ص ۱۹۸ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۱۵۴.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۱ و ۵۴۲ و تهذيب الأحكام ج ۱ ص ۱۳۲ و(ط دار الكتب الإسلاميه-طهران)ج ۱ ص ۴۶۸ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۱۵۳ و وسائل الشيعه(ط مؤسسه آل البيت)ج ۲ ص ۴۶۸ و(ط دار الإسلاميه)ج ۲ ص ۶۷۲.

و نقول:

إن إبليس و شياطينه لا ـ بد أن يهتبلوا فرصه حيره الناس،و قلقهم فى هذه اللحظات الحرجه،التى لا ـ يعرفون ما يكون مصيرهم بعدها، فيبادرون إلى إلقاء الشبهات أمام ضعفاء العقل و الإيمان،و قاصرى المعرفه بالدين و أحكامه،و ذلك بتمهيد الجو و فتح الباب للتلاعب بهم..

و كانت الوسيله التى اختارها الشيطان لذلك فى لحظه موت الرسول «صلى اللّه عليه و آله»هو هذا النداء الذى إن استجاب له المسلمون، و اعتبروه نداء من الملائكه،فسيفتح الباب أمام الأبالسه لمواصله أمثال هذا النداء،و التدخل فى كل كبيره و صغيره بعد ذلك بنحو يبلبل الأفكار، و يحرف الأمور عن مسارها..و لا تبقى ضابطه يعرف بها نداء الملك من نداء الشيطان.

و ربما يبدأ الخلاف و الإختلاف من نفس هذه النقطه،و هى تغسيل النبى«صلى اللّه عليه و آله»،إذ لو أصر على«عليه السلام»على تغسيله، فسيكون هناك من يتهمه بأن هذا مجرد اجتهاد منه،و لعله أخطأ فيه..

و لكن وصيه النبى«صلى اللّه عليه و آله»لعلى«عليه السلام»بأن يتولى هو تغسيله مكنت عليا«عليه السلام»من إزاله الشبهه،و رد كيد الشيطان، و إبعاد وسوساته،و قطعت عليه طريق العوده إلى أسلوب النداء فى باقى الموارد..إذ أصبح كل نداء يسمع بعد ذلك موضع ريب و شك و حذر من كل أحد،و الشيطان يريد أن يستفيد من غفله الناس و من بساطتهم..

تغسيل رسول اللّه صلّى اللّه عليه و آله

قال ابن إسحاق:فلما بويع أبو بكر أقبل الناس على جهاز رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»يوم الثلاثاء.

و روى ابن سعد عن على،و أبو داود و مسدد،و أبو نعيم و ابن حبان، و الحاكم و البيهقى،و صححه الذهبى،عن عائشه قالت:لما أرادوا غسل رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»اختلفوا فيه،فقالوا:و اللّه ما ندرى كيف نصنع،أنجرد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»من ثيابه كما نجرد موتانا؟أم نغسله و عليه ثيابه؟

فلما اختلفوا ألقى اللّه عليهم النوم،حتى ما منهم رجل إلا وذقنه فى صدره،ثم كلمهم مكلم من ناحيه البيت لا يدرون من هو:أن غسلوا رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»و عليه ثيابه.

فقاموا إلى رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»و عليه قميصه،فغسلوه، يفاض عليه الماء و السدر فوق القميص،و يدلكونه بالقميص دون أيديهم.

[فكانت عائشه تقول:لو استقبلت من أمرى ما استدبرت،ما غسله إلا نساؤه] (۱).

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۱ و ۳۲۲ عن أبى داود ج ۲ ص ۲۱۴ و قال فى هامشه:أخرجه الحاكم ج ۳ ص ۵۹ و البيهقى فى الدلائل ج ۷ ص ۲۴۲ و سنن أبى داود ج ۲ ص ۶۷ و عون المعبود ج ۸ ص ۲۸۸ و كتاب الهواتف لابن أبى الدنيا ص ۲۱ و المنتقى من السنن المسنده ص ۱۳۶ و التمهيد لابن عبد البر ج ۲۴-

و عن على«عليه السلام»قال:لما أخذنا فى جهاز رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»أغلقنا الباب دون الناس جميعا،فنادت الأنصار:نحن أخواله، و مكاننا من الإسلام مكاننا.

و نادت قريش:نحن عصبته.

فصاح أبو بكر:يا معشر المسلمين،كل قوم أحق بجنازتهم من غيرهم، فننشدكم اللّه،فإنكم إن دخلتم أخرتموهم عنه،و اللّه لا يدخل عليه إلا من دعى (۱).

و عن ابن عباس قال:اجتمع القوم لغسل رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»و ليس فى البيت إلا أهله:عمه العباس بن عبد المطلب،و على بن أبى طالب،و الفضل بن عباس،و قثم بن عباس،و أسامه بن زيد بن حارثه، و صالح مولاه.

فلما اجتمعوا لغسله،نادى مناد من وراء الناس،و هو أوس بن خولى

۱)

-ص ۴۰۱ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱۳ ص ۳۸ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۵۱ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۱۷ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۶۹ و سبل السلام ج ۲ ص ۹۳ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۸۱ و السيره النبويه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۶ و عيون الأثر ج ۲ ص ۴۳۳.

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۱ و قال فى هامشه:أخرجه ابن سعد فى الطبقات ج ۲ ص ۲۱۳ و(ط دار صادر)ج ۲ ص ۲۷۸ و راجع:إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۰ و كنز العمال ج ۷ ص ۲۲۷.

الأنصاری،أحد بنی عوف بن الخزرج،و کان بدریا علی علی بن أبی طالب، فقال:یا علی،ننشدک اللّه و حظنا من رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله».

فقال له علی«علیه السلام»:ادخل،فدخل فحضر غسل رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»،و لم یل من غسله شیئا،فأسنده علی إلی صدره،و علیه قمیصه،و کان العباس،و الفضل،و قثم یقلبونه مع علی،و کان أسامه بن زید،و صالح مولاه یصبان الماء،و جعل علی یغسله،و لم یر من رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»شیئا مما یری من المیت،و هو یقول:بأبی و أمی ما أطیبک حیا و میتا،حتی إذا فرغوا من رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»و کان یغسل بالماء و السدر جففوه،ثم صنع به ما یصنع بالمیت (۱).

و نقول:

إن لنا علی هذه النصوص ملاحظات عدیده،نذکر منها ما یلی:

أولا:قولهم:إن الناس أقبلوا علی جهاز رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»بعد بیعه أبی بکر لا یصح لما یلی:

ألف:إن علیا«علیه السلام»فقط هو الذی جهز النبی«صلی اللّه علیه و آله»و انتهی من دفنه قبل انتهاء أهل السقیفه من سقیفتهم،فإنه بعد أن

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۴ عن أحمد،و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۱ و مسند أحمد ج ۱ ص ۲۶۰ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۳ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۵۸ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۳۳۲ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۱۸ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۸ ص ۷۰۲.

سوی القبر الشریف اتکأ علی مسحاته،و قال:ما فعل أهل السقیفه (۱).

ب:إن التجهیز و الدفن لا یحتاج إلی أکثر من ساعتین،فلما ذا أبقوه بلا دفن إلی ما بعد البیعه لأبی بکر،أی إلی یوم الثلاثاء؟!

ج:إن علیا و بنی هاشم لم یحضروا إجتماع السقیفه،کما أن الناس قد ترکوا جهاز النبی«صلی اللّه علیه و آله»و دفنه لأهله..

ثانیا:لما ذا تأسفت عائشه علی عدم تولی نساء النبی«صلی اللّه علیه و آله»تغسیله؟!

هل وجدت علیا«علیه السلام»قصّر فی القیام بالواجب؟!

أم أنها کانت ترید حرمان علی«علیه السلام»من هذا الفضل؟! لتختص به لنفسها دونه؟!

أم أنها أقرب إلی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»من ابنته،فأرادت أن تستبد برسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»دونها..

و إذا کان النبی«صلی اللّه علیه و آله»قد أوصی علیا بتغسیله،فهل یمکن مخالفه وصیته؟!و هل یمکّنها علی«علیه السلام»من ذلک؟!

ثالثا:إن إشراک أوس بن خولی الأنصاری عن الأنصار،قد أحرج المهاجرین الذین کانوا منهمکین بإبتزاز الخلافه من صاحبها الشرعی،فلم یحضر أحد منهم شیئا من تجهیز الرسول و دفنه،فحاولوا تخفیف و هج هذه المشارکه للأنصار بشخص أوس هذا،فادعوا أنه حضر غسل النبی«صلی

۱- ۱) الأمالی للمرتضی ج ۱ ص ۱۹۸.

اللّه عليه و آله»و لم يشارك بشيء..

مع أن الحقيقه هى:أن أوس بن خولى قد شارك فى حمل رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»إلى قبره،ثم تناوله منه على«عليه السلام»كما سيأتى إن شاء اللّه تعالى.

رابعا:ما زعمته رواياتهم من اختلاف الصحابه فى تجريد رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»للغسل و عدمه و فى غير ذلك من أمور،لا يمكن قبوله،ما دام أن المتولى لذلك كله هو على«عليه السلام»،و سائر الصحابه كانوا مشغولين فى سقيفتهم..و لم يكن على«عليه السلام»و هو باب مدينه علم النبى«صلى اللّه عليه و آله»يجهل ما يجب عليه ليحتاج إلى رأى غيره، و قد أبلغ النبى«صلى اللّه عليه و آله»جميع أحكام الشريعه لعلى أولا،لأنه وصيه،و هو حافظ دينه،و بالتمسك به يحصل الأمن من الضلال..

فلا معنى للقول:بأن هذا الحكم قد علم من متكلم مجهول،فإنه يساوق القول بأن الشريعه بقيت ناقصه،و أن ذلك المجهول هو الذى أتمها..

و من الذى يضمن أن لا يكون المتكلم المجهول شيطانا،كما حدث حين أمرهم بعدم تغسيل نبيهم،حسبما تقدم؟!

فإن قلت:أ ليس يقولون:إن جبرئيل هو الذى أمرهم أن يجردوا النبى «صلى اللّه عليه و آله»من قميصه للغسل؟!

فإنه يقال:إن جبرئيل قد فعل ذلك ليؤيد فعل أمير المؤمنين«عليه السلام»،فى مقابل طعن بعض الناس بصحه فعله،فصوب جبرائيل فعل

الوصی،و قطع الطریق علی العابثین،و المفسدین.

خامسا:إن هـذا النوم المفاجئ للصـحابه،و سائر ما ذکرته عائشه یـدخل فی دائره المعجزات التی تتوفر الدواعی علی نقلها،فلما ذا تفردت عائشه بنقل ذلک دون سائر الصحابه الذین جری علیهم ذلک.

مع أن المفروض هو:أن تکون عائشه بعیده عن مشاهده ما جری، لأنها تکون عند النساء.

سادسـا:دعوی أن الأنصـار قـالوا:نحن أخواله،و نادت قریش نحن عصـبته،و تـدخل أبی بکر لحسم الأمور،لا تصـح،لأن قریشا لم تحضر دفن النبی،و روی أن أبا بکر و عمر اعترضا علی علی«علیه السلام»بأنه لم یشهدهما أمر رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»..

فأجاب:إنه لم یرد أن یعرضـهما للخطر،فإنه لم یر أحد عوره رسول اللّه «صـلی اللّه علیه و آله»(أی جسده الذی یواریه قمیصه)إلا أصیب بالعمی (۱).

و قد قلنا:إنهم کانوا فی سقیفتهم یدبرون أمرهم.

علی علیه السّلام یغسل النبی صلّی اللّه علیه و آله وحده

و بما أن علیا«علیه السلام»هو الذی غسل النبی«صلی اللّه علیه و آله»..و قد ذکرت الروایات تفاصیل ذلک..

۱- ۱) بصائر الدرجات ص ۳۲۸ و الخصال ج ۲ ص ۱۷۷ و(ط مرکز النشر الإسلامی) ص ۶۴۸ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۴۶۴ و ج ۴۰ ص ۱۴۰ عنهما،و عن الإحتجاج.

و بما أننا قد جمعنا طائفه منها فی کتابنا الصحیح من سیره النبی الأعظم «صلی اللّه علیه و آله»ج ۳۳،فقد آثرنا أن نورد هنا عین ما ذکرناه هناک،فی فصل:تغسیل رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»فنقول:

ادّعوا:أن العباس و ولدیه الفضل و قثما کانوا یساعدون علیا«علیه السلام»فی تغسیل النبی«صلی اللّه علیه و آله» (۱).

و کان أسامه بن زید و شقران یصبان الماء (۲).

۱- ۱) مسند أحمد ج ۱ ص ۲۶۰ و الثقات لابن حبان(ط حیدرآباد)ج ۲ ص ۱۵۸ و الریاض النضره(ط الخانجی بمصر)ج ۲ ص ۱۷۹ و شفاء الغرام(ط دار إحیاء الکتب العربیه)ج ۲ ص ۳۸۶ و مختصر سیره الرسول«صلی اللّه علیه و آله» لعبد اللّه بن عبد اللّه الحنبلی(ط المطبعه السلفیه بالقاهره)ص ۴۷۰ و إحقاق الحق (الملحقات)ج ۸ ص ۷۰۲ و ۷۰۳ و ۶۹۸ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۱ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۳ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۱۸ و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۴.

۲- ۲) راجع المصادر فی الهامش السابق.و راجع:الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۸۰ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۴۵۱ و العبر و دیوان المبتدأ و الخبر ج ۲ ق ۲ ص ۶۳ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۱ و عیون الأثر ج ۲ ص ۴۳۳ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۸ ص ۷۰۳ و ج ۱۸ ص ۱۹۲ و ج ۲۳ ص ۵۰۶ و ۵۰۸ و تنقیح التحقیق فی أحادیث التعلیق للذهبی ج ۱ ص ۳۰۱ و السیره النبویه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۶ و السیره الحلبیه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۷۵.

و فی نص آخر:ذکر بدل شقران صالحا مولاهما،أی مولی علی«علیه السلام»و أسامه (۱).

و ذکر نص آخر:«أسامه بن زید و قثم» (۲).

و فی نص آخر:«أسامه بن زید،و أوس بن خوله» (۳).

و فی نص آخر أیضا:«و الفضل و قثم و أسامه و صالح،یصبون علیه» (۴).

و فی نص آخر:«و العباس یصب الماء» (۵).

ص: ۲۸

۱- ۱) مسند أحمد ج ۱ ص ۲۶۰ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۸ ص ۶۹۸ و تلخیص الحبیر ج ۵ ص ۱۱۶ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۱ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۴ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۱۸ و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۴ و السیره الحلبیه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۷۵.

۲- ۲) التمهید لابن عبد البر ج ۲۴ ص ۴۰۲ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۶۶.

۳- ۳) شرح مسند أبی حنیفه ص ۳۰۶ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۲۳ ص ۵۰۸.

۴- ۴) أسد الغابه ج ۱ ص ۳۴ و راجع:مسند أحمد ج ۱ ص ۲۶۰ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۱ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۳ و السیره النبویه ج ۴ ص ۵۱۸ و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۴ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۸ ص ۶۹۸.

۵- ۵) السیره الحلبیه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۷۵ و تلخیص الحبیر ج ۵ ص ۱۱۶ و نیل الأوطار ج ۴ ص ۶۶ و السنن الکبری للبیهقی ج ۳ ص ۳۹۵ و عون المعبود ج ۸ ص ۲۸۸ و المصنف للصنعانی ج ۳ ص ۳۹۷ و کنز العمال ج ۷ ص ۲۵۹ و ۲۷۳ و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۳ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۲۰-

و فی نص:«غسله علی و العباس،و الفضل بن العباس،و صالح مولی رسول اللّه» (۱).

و نص آخر یقول:«غسله علی و العباس،و ابناه:الفضل و قثم» (۲).

و روایه أخری تقول:«کان العباس و أسامه یناولان علیا الماء من وراء الستر» (۳).

و فی روایه أخری:«فغسله علی«علیه السلام»،یدخل یده تحت القمیص،

۵)

-و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۱ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۲ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۸۰ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۸ ص ۶۹۷ و المصنف لابن أبی شیبه ج ۸ ص ۵۶۷.

ص: ۲۹

۱- ۱) بدائع الصنائع لأبی بکر الکاشانی ج ۱ ص ۳۰۱ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۷۸.

۲- ۲) الأنس الجلیل(ط القاهره)ص ۱۹۴ و راجع:فقه الرضا ص ۲۰ و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۲۰۰ و الوافی بالوفیات ج ۱ ص ۶۶ و شرح إحقاق الحق (الملحقات)ج ۲۳ ص ۵۰۸ و ۵۰۹.

۳- ۳) البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۶۱ و(ط دار إحیاء التراث العربی)ج ۵ ص ۲۸۲ عن البیهقی،و مسند البزار،و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۶ و إمتاع الأسماع ج ۲ ص ۳۴۳ و ج ۱۴ ص ۵۷۴ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۲۰ و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۴ و السیره الحلبیه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۷۶ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۷ ص ۳۰ و ج ۱۸ ص ۱۹۲ و ج ۲۳ ص ۵۱۱.

و الفضل يمسك الثوب عنه،و الأنصارى يدخل الماء» (۱).

و نقول:

إن ذلك كله موضع شك و ريب،و ذلك لما يلى:

۱-روى عن الإمام الكاظم«عليه السلام»أنه قال:قال على«عليه السلام»:غسلت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»أنا وحدى و هو فى قميصه،فذهبت أنزع عنه القميص،فقال جبرئيل:يا على،لا تجرد أخاك من قميصه،فإن اللّه لم يجرده،فغسله فى قميصه (۲).

۲-و فى حديث المناشده:هل فيكم أحد غسل رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»غيرى؟!

۱- ۱) حياه الصحابه(ط دار القلم بدمشق)ج ۲ ص ۶۰۳ و إحقاق الحق(الملحقات) ج ۱۸ ص ۱۸۷ و ۱۸۸ عن المعجم الكبير،و مناقب الإمام أمير المؤمنين«عليه السلام»للكوفى ج ۲ ص ۸ و نهج السعاده للمحمودى ج ۱ ص ۳۶ و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۶ و المعجم الأوسط ج ۳ ص ۱۹۶ و المعجم الكبير ج ۱ ص ۲۳۰ و كنز العمال ج ۷ ص ۲۵۵ و الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۲ ص ۲۸۰ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۲.

۲- ۲) مستدرك الوسائل ج ۲ ص ۱۹۸ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۴ و ۵۴۶ و ج ۷۸ ص ۳۰۵ عن أمالى الشيخ الطوسى ج ۲ ص ۷ و ۸ و عن الطرائف ص ۴۴ و ۴۵ و ۴۸ و راجع:شرح الأخبار ج ۲ ص ۴۱۸ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۱۵۵ و مستند الشيعه للنراقى ج ۳ ص ۱۵۰.

قالوا:اللهم لا.

قال:هل فيكم أحد أقرب عهدا برسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»منى.

قالوا:اللهم لا.

قال فأنشدكم اللّه:هل فيكم أحد نزل فى حفره رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»غيرى؟!

قالوا:اللهم لا (۱).

۳-روى عن على«عليه السلام»قوله:«إن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»أوصى إلىّ و قال:يا على،لا يلى غسلى غيرك،أو لا يوارى عورتى غيرك،فإنه إن رأى أحد عورتى غيرك تفقأت عيناه..

فقلت له:كيف؟!فكيف لى بتقليبك يا رسول اللّه.

فقال:إنك ستعان.

فو اللّه ما أردت أن أقلب عضوا من أعضائه إلا قلب لى (۲).

۴-و عن على«عليه السلام»:«أوصانى النبى«صلى اللّه عليه و آله»لا

۱- ۱) الأمالى للشيخ الطوسى ص ۷ و ۸ و(ط دار الثقافه للطباعه و النشر و التوزيع- قم)ص ۵۵۵ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۴ و ج ۳۱ ص ۳۶۸ عنه،و كتاب الولايه لابن عقده ص ۱۶۵.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۳۱ ص ۴۳۴ و راجع ج ۲۲ ص ۵۰۶ و الخصال ج ۲ ص ۵۷۳ و ۵۷۴ و مصباح البلاغه(مستدرك نهج البلاغه)للميرجهانى ج ۳ ص ۱۶۷.

يغسله غيری،فإنه لا يری أحد عورتی إلا طمست عيناه» (۱).

۵-و حينما اعترض أبو بكر و عمر على أمير المؤمنين«عليه السلام»بأنه

---

۱ - ۱) منـاقب آل أبی طـالب ج ۱ ص ۲۰۵ و إحقـاق الحق(الملحقـات)ج ۷ ص ۲۹-۳۲ عن الشـفاء لعيـاض(ط العثمـانيه بإسلامبول)ج ۱ ص ۵۴ و نهـايه الإرب ج ۱۸ ص ۳۸۹ و ميزان الإعتـدال(ط القاهره)ج ۱ ص ۳۵۹ و(ط دار المعرفـه)ج ۳ ص ۴۱۷ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۶۱ و(ط دار إحياء التراث العربی)ج ۵ ص ۲۸۲ عن البيهقی و مسند البزار،و عن السيره الحلبيه ج ۳ ص ۳۵۵ و(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۷۶ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۴ و أخبار الدول(ط بغداد) ص ۹۰ و كنز العمال(ط الهند) ج ۷ ص ۱۷۶ و(ط مؤسسه الرساله)ج ۷ ص ۲۵۰ و مجمع الزوائـد ج ۹ ص ۳۶ و الضـعفاء للعقيلی ج ۴ ص ۱۳ و الخصائص للسيوطی(ط الهند)ج ۲ ص ۲۷۶ و عن المواهب اللدنيه(ط بولاق)ص ۳۱۱ و شرح مسند أبی حنيفه ص ۳۰۶ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۲۰ و الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۲ ص ۲۷۸ و ينابيع الموده(ط إسلامبول) ص ۱۷ و مشارق الأنوار للحمزاوی(ط الشرقيه بمصر)ص ۶۵ و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۲ عن ابن سعد،و البزار،و البيهقی،و تاريخ الخميس ج ۲ ص ۱۷۰ عن مغلطای،و الشفاء لعياض،و شامل الأصل و الفرع للأباضی الجزائری ص ۲۷۸ و الإتحاف للزبيدی ج ۱۰ ص ۳۰۳ و الأنوار المحمديه للنبهانی(ط الأدبيه ببيروت)ص ۵۹۱ و فقه الرضا ص ۱۸۸ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۲۴ عن الإبانه لابن بطه،و حواشی الشيروانی ج ۳ ص ۱۰۰.

لم يشهدهما أمر رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»رد عليهما بقوله:«أما ما ذكرتما أنى لم أشهد كما أمر رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»فإنه قال:لا يرى عورتى أحد غيرك إلا ذهب بصره»،فلم أكن لأؤذيكما به.

و أما كبى عليه فإنه علمنى ألف حرف،كل حرف يفتح ألف حرف، فلم أكن لأطلعكما على سر رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله» (۱).

۶-روى عن ابن عباس،و عن أبى بكر بن محمد بن عمرو بن حزم:أن العباس لم يحضر غسل رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»قال:لأنى كنت أراه يستحى أن أراه حاسرا (۲).

۷-عن النبى«صلى اللّه عليه و آله»قال:يا على،تغسلنى،و لا يغسلنى غيرك،فيعمى بصره.

قال على«عليه السلام»:و لم يا رسول اللّه؟!

قال«صلى اللّه عليه و آله»:كذلك قال جبرئيل عن ربى:إنه لا يرى عورتى غيرك إلا عمى بصره.

إلى أن تقول الروايه:قلت:فمن يناولنى الماء؟!

---

۱ - ۱) بصائر الدرجات ص ۳۲۸ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۴۶۴ و ۵۰۶ و ج ۴۰ ص ۱۴۰ و الخصال ج ۲ ص ۱۷۷ و عن الإحتجاج.

۲- ۲) الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۲ ص ۲۷۹ و سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۳ عنه،و إمتاع الأسماع ج ۲ ص ۱۳۶ و ج ۱۴ ص ۵۶۶ و ۵۷۱ و عمده القارى ج ۱۸ ص ۷۱.

قال«صلی اللّه علیه و آله»:الفضل بن العباس،من غیر أن ینظر إلی شیء منی،فإنه لا یحل له و لا لغیره من الرجال و النساء النظر إلی عورتی، و هی حرام علیهم.

إلی أن قال«صلی اللّه علیه و آله»:و أحضر معک فاطمه،و الحسن و الحسین«علیهم السلام»،من غیر أن ینظروا إلی شیء من عورتی (۱).

۸-ذکرت الروایات:أنه لما أراد«علیه السلام»غسله استدعی الفضل بن عباس،فأمره أن یناوله الماء بعد أن عصب عینیه (۲)إشفاقا علیه من العمی.

۹-و فی نص آخر:أن النبی«صلی اللّه علیه و آله»قال لعلی«علیه السلام»:«جبرئیل معک یعاونک،و یناولک الفضل الماء.و قل له:فلیغطّ

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۴۹۲ و ۴۹۳ و ج ۷۸ ص ۳۰۴ عن الطرائف لابن طاووس ص ۴۲ و عن مصباح الأنوار ص ۲۷۰ و راجع:الصراط المستقیم ج ۲ ص ۹۴.

۲- ۲) مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۱۶۶ و ۲۰۰ و إعلام الوری ص ۱۳۷ و(ط مؤسسه آل البیت)ج ۱ ص ۲۶۹ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۸ و ۵۲۹ و ج ۷۸ ص ۳۰۷ و عن الإرشاد للمفید ص ۵۲۴ و ۵۲۹ و(ط دار المفید)ج ۱ ص ۱۸۷ و عن مناقب آل أبی طالب ص ۲۰۳-۲۰۶ و دعائم الإسلام ج ۱ ص ۲۲۸ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۱۵۵ و ۱۸۱.

عینیه،فإنه لا یری أحد عورتی غیرک،إلا انفقأت عیناه» (۱).

فاتضح مما تقدم:أن النبی«صلی اللّه علیه و آله»قد غسّل فی قمیصه، و أن علیا«علیه السلام»قد عصب عینی الفضل بن العباس.و أن علیا «علیه السلام»هو الذی غسل النبی«صلی اللّه علیه و آله»من وراء الثیاب.

و أنه لم یر عوره رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله».

و اتضح أیضا:أن ما زعموه من أن العباس و ابنیه کانوا یساعدون علیا «علیه السلام»فی تقلیب النبی«صلی اللّه علیه و آله»غیر ظاهر،و لا سیما مع وجود روایات تقول:إن الملائکه هی التی کانت تساعد علیا«علیه السلام»علی تغسیله«صلی اللّه علیه و آله»،و تقلّبه له.

یضاف إلی ذلک:اختلاف الروایات فی المهمات التی أوکلت إلی هؤلاء الأشخاص،فهل کان الفضل یساعد علیا«علیه السلام»فی تقلیب النبی «صلی اللّه علیه و آله»؟

أم أنه کان یناوله الماء من وراء الستر و هو معصوب العینین؟

أم أنه کان یمسک الثوب عنه؟

و هل شارک العباس فی تغسیله؟

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۷ و ۵۳۶ و ۵۴۴ و راجع ص ۵۰۶ و ج ۷۸ ص ۳۰۲ و فقه الرضا ص ۲۰ و ۲۱ و(بتحقیق مؤسسه آل البیت)ص ۱۸۸ و الأمالی للشیخ الطوسی ج ۲ ص ۷ و ۸ و(نشر دار الثقافه-قم)ص ۶۶۰ و کفایه الأثر ص ۳۰۴ و(ط سنه ۱۴۰۱ ه)ص ۱۲۵ و راجع:شرح الأخبار ج ۲ ص ۴۱۹.

أم فی صب الماء؟

و هل کان أسامه یصب الماء؟

أم کان یناوله علیا«علیه السلام»؟أأ

رؤیه عوره النبی صلّی اللّه علیه و آله

ورد فی الروایات ما یدل علی أنه لا یحل لأحد رؤیه جسد النبی«صلی اللّه علیه و آله»إلا علی«علیه السلام»،و منها:

ألف:عن جابر:أنه«صلی اللّه علیه و آله»قال:لا یحل لرجل أن یری مجردی إلا علی (۱).

ب:عن السائب بن یزید أنه«صلی اللّه علیه و آله»قال:لا یحل لمسلم یری مجردی(أو عورتی)إلا علی (۲).

ج:و فی نص آخر:فکان العباس و أسامه یناولان الماء من وراء الستر

۱- ۱) مناقب الإمام علی بن أبی طالب لابن المغازلی ص ۹۴ و العمده لابن البطریق ص ۲۹۶ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۷ ص ۳۳ و الإیضاح لابن شاذان ص ۵۳۴.

۲- ۲) کنوز الحقائق للمناوی(ط بولاق)ص ۱۹۳ و مناقب الإمام علی أبی طالب لابن المغازلی ص ۹۳ و العمده لابن البطریق ص ۲۹۶ و الطرائف لابن طاووس ص ۱۵۷ و بحار الأنوار ج ۳۸ ص ۳۱۳ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۱۷ ص ۳۴۱ و الموضوعات لابن الجوزی ج ۱ ص ۳۹۳.

و هما معصوبا العين،قال على:فما تناولت عضوا إلا كأنما يقلّبه معى ثلاثون رجلا،حتى فرغت من غسله (۱).

و نقول:

أولا:المقصود بالعوره التى يجوز لعلى«عليه السلام»رؤيتها هو جسد النبى«صلى اللّه عليه و آله»الذى يواريه القميص..و هو ما صرح العباس بأن النبى«صلى اللّه عليه و آله»كان يستحى من أن يراه حاسرا عنه..

أما العوره الحقيقيه،فلم يكن يجوز لأحد أن يراها،لا على و لا غيره.

و هذا هو السبب فى أن عليا«عليه السلام»قد عصب عينى الفضل بن العباس،أى حتى لا يرى ما يواريه القميص من جسده«صلى اللّه عليه و آله»،فإن هذا المقدار كان يحرم على الناس رؤيته،كحرمه رؤيتهم العوره الحقيقيه..كما أن رؤيته توجب إصابه عين الرائى بالعمى..

و لكن كان يجوز لعلى«عليه السلام»أن يرى هذا المقدار،و هذا من خصائص النبى«صلى اللّه عليه و آله»،و خصائص على«عليه السلام»أن لا

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۲ عن البزار و البيهقى،و ابن سعد،و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۶۱ عن البيهقى و البزار،و دلائل النبوه ج ۷ ص ۲۴۴ و الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۲ ص ۲۱۳ و(ط دار صادر)ج ۲ ص ۲۷۸ و راجع:كنز العمال ج ۷ ص ۲۵۰ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۲۳ ص ۵۰۷ و ۵۱۳ و مناقب آل أبى طالب ج ۱ ص ۲۰۵ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۴ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۲۰ و السيره الحلبيه ج ۳ ص ۴۷۶.

ينظر إلى بدن النبى الذى يواريه القميص إذا جرد عنه سوى على«عليه السلام»..

و يؤيد ذلك:التعبير بكلمه«يرى مجردى»أو نحوها،كما ذكرناه آنفا.

فليلاحظ ذلك.

ثانيا:ورد أن عليا«عليه السلام»غسل النبى«صلى اللّه عليه و آله» و هو فى قميصه،أو ثيابه،و هى كثيره..و ذلك يدل على أن عليا«عليه السلام»كان يحاذر من أن يقع نظره على بعض جسده الذى يظهر له أثناء تغسيله..و إن كان يجوز له رؤيه ما عدا العوره.و لعل ذلك منه«عليه السلام»قد جاء على سبيل الإجلال،و التكريم،و التفخيم.و التعظيم.

لكن كان لا بد من أن لا يقع نظر غيره على شيء من ذلك و لو إتفاقا، لا الفضل بن العباس،و لا غيره..و لذلك تشدد فى أمره،حتى عصّب عينيه.

و من النصوص الداله على أنه«صلى اللّه عليه و آله»قد غسل فى قميصه نذكر ما يلى:

١-الروايه المتقدمه عن الإمام الكاظم«عليه السلام»و قد تضمنت قول جبرئيل لعلى«عليه السلام»:يا على،لا تجرد أخاك من قميصه،فإن اللّه لم يجرده (١)،فغسله فى قميصه.

١- ١) مستدرك الوسائل ج ٢ ص ١٩٨ عن الطرف،و المصباح،و بحار الأنوار ج ٢٢ ص ٥٤٤ و ٥٤٦ و ج ٧٨ ص ٣٠٥ عن أمالى الشيخ الطوسى ج ٢ ص ٧ و ٨ و عن-

و لنا وقفه مع هذه الروايه،مفادها:أنها ذكرت أن عليا«عليه السلام» أراد أن يجرده،فجاءه النداء بأن لا يفعل..

و نقول:

من الواضح:أن عليا«عليه السلام»كان يعرف ما يحق له،و ما لا يحق له،فلا مجال لفهم هذه الروايه إلا على القول:بأنه«عليه السلام»كان مكلفا بتجريده فى ظاهر الأمر..كسائر الأمور،ثم جاءه النداء ليعلمنا بحصول البداء فى هذا الأمر،بأن لا يجرده حتى من القميص،ليعرف الناس عظمه و امتياز رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»على سائر البشر،حتى فى غسله،و لمصالح أخرى..

٢-عن بريده:ناداهم مناد من الداخل:أن لا تنزعوا عن رسول اللّه قميصه (١).

١)

-الطرائف ص ۴۴ و ۴۵ و ۴۸ و راجع:شرح الأخبار ج ٢ ص ۴١٨ و جامع أحاديث الشيعه ج ٣ ص ١۵۵ و مستند الشيعه للنراقى ج ٣ ص ١۵٠.

١- ١) سبل الهدى و الرشاد ج ١٢ ص ٣٢٢ عن ابن ماجه،و تلخيص الحبير ج ۵ ص ١١٧ و نيل الأوطار ج ۴ ص ۶۶ و سنن ابن ماجه ج ١ ص ۴٧١ و المستدرك للحاكم ج ١ ص ٣۶٢ و السنن الكبرى للبيهقى ج ٣ ص ٣٨٧ و عون المعبود ج ٨ ص ٢٨٨ و تهذيب الكمال ج ٢٢ ص ٣٠٠ و ميزان الإعتدال للذهبى ج ٣ ص ٢٩۴ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ٢٨٠ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵١٧.

۳-إن العباس«رحمه اللّه»قد علل عدم حضوره غسل رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»بقوله:«لأنى كنت أراه يستحى أن أراه حاسرا».

۴-ورد أنه نادى مناد:يا على بن أبى طالب،استر عوره نبيك،و لا تنزع القميص.

۵-فى حديث المناشده:أنه«عليه السلام»غسله مع الملائكه،و هم يقولون:استروا عوره نبيكم،ستركم اللّه (۱).

۶-ذكروا:أنه لما غسل النبىّ«صلى اللّه عليه و آله»علىّ«عليه السلام» أسنده على صدره،و عليه قميصه يدلكه به من ورائه،و لا يفضى بيده إلى رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و يقول:بأبى و أمى،ما أطيبك حيا و ميتا.

و لم ير من رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»شىء يرى من الميت (۲).

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۳ و ج ۳۱ ص ۳۷۵ و الأمالى للطوسى ج ۲ ص ۴ و ۶ و (ط دار الثقافه-قم)ص ۵۴۷ و حليه الأبرار ج ۲ ص ۳۲۶ و موسوعه أحاديث أهل البيت للنجفى ج ۵ ص ۴۵۴.

۲- ۲) راجع:الثقات(ط حيدرآباد)ج ۲ ص ۱۵۸ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۵۱ و شفاء الغرام بأخبار البلد الحرام للفاسى الحسينى(ط دار إحياء الكتب العربيه)ج ۲ ص ۳۸۶ و مختصر سيره الرسول لعبد اللّه بن عبد اللّه الحنبلى(المطبعه السلفيه بالقاهره)ص ۴۷۰ و الرياض النضره(ط الخانجى بمصر)ج ۲ ص ۱۷۹ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۸ ص ۷۰۲ و ۷۰۳ و ج ۱۸ ص ۱۹۲ و ۱۹۳ و ج ۲۳ ص ۵۱۴ و ۵۱۵ و ج ۳۱ ص ۲۳۰ عمن تقدم.و راجع:صحيح ابن حبان ج ۱۴-

۷-فی حدیث عن علی«علیه السلام»:«و أما السادسه عشره،فإنی أردت أن أجرده،فنودیت:یا وصی محمد!لا تجرده،فغسلته و القمیص علیه،فلا و اللّه الذی أکرمه بالنبوه،و خصه بالرساله،ما رأیت له عوره» (۱).أی حتی ما واراه القمیص.

۸-عن ابن عباس فی حدیث:«فغسله علی،یدخل یده تحت القمیص» (۲).

۹-فی نص آخر:«غسله علی،و العباس و ابناه:الفضل،و قثم.

و غسلوه و علیه قمیصه لم ینزع» (۳).

۲)

-ص ۵۹۷ و موارد الظمآن ج ۷ ص ۶۱ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۱ و السیره النبویه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۶ و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۴.

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۳ و ج ۳۱ ص ۴۳۴ و ۳۷۵ و الخصال ج ۲ ص ۵۷۳ و ۵۷۴ و الأمالی للطوسی ص ۵۴۷ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)ج ۳ ص ۱۶۷.

۲- ۲) مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۶ و نهج السعاده ج ۱ ص ۳۶ و المعجم الأوسط للطبرانی ج ۳ ص ۱۹۶ و المعجم الکبیر للطبرانی ج ۱ ص ۲۳۰ و شرح إحقاق الحق (الملحقات)ج ۸ ص ۶۹۶ و راجع ج ۱۸ ص ۱۶۷ و راجع:مناقب الإمام أمیر المؤمنین للکوفی ج ۲ ص ۸ و کنز العمال ج ۷ ص ۲۵۵ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۸۰ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۲.

۳- ۳) الأنس الجلیل(ط القاهره)ص ۱۹۴ و راجع:فقه الرضا ص ۲۰ و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۲۰۰ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۸ ص ۶۹۷.

۱۰-عن علی«علیه السلام»:أوصی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله» أن لا یغسله أحد غیره،فإنه لا یری أحد عورتی إلا طمست عیناه.

قال علی«علیه السلام»:فکان العباس و أسامه یناولان الماء من وراء الستر.

۱۱-عن محمد بن قیس مرسلا،و فیه ضعف قال:قال علی:و ما کنا نرید أن نرفع منه عضوا لنغسله إلا رفع لنا حتی انتهینا إلی عورته،فسمعنا من جانب البیت صوتا:لا تکشفوا عن عوره نبیکم (۱).

۱۲-فی حدیث آخر:أنهم«سمعوا صوتا فی البیت:لا تجردوا رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،و اغسلوه کما هو فی قمیصه.

فغسله علی«علیه السلام»یدخل یده تحت القمیص،و الفضل یمسک الثوب عنه،و الأنصاری یدخل الماء،و علی ید علی«علیه السلام»خرقه، و یدخل یده» (۲).

۱۳-تقدم قوله«صلی اللّه علیه و آله»عن الفضل بن العباس:«من غیر

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۲ عن البیهقی،و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۴ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۲۳ ص ۵۱۱ و الإیضاح لابن شاذان ص ۵۸.

۲ - ۲) شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۱۸ ص ۱۸۷ و ۱۸۸ عن المعجم الکبیر،و حیاه الصحابه للکاندهلوی(ط دار القلم بدمشق)ج ۲ ص ۶۰۳ و نهج السعاده ج ۱ ص ۳۶ و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۶ و المعجم الأوسط ج ۳ ص ۱۹۶ و المعجم الکبیر ج ۱ ص ۲۳۰.

أن ينظر إلى شيء منى».

فاتضح أن المراد من قوله«صلى اللّه عليه و آله»:«لا يرى عورتى غير على إلا كافر» (۱).هو ما لم تجر العاده على كشفه،لا العوره بمعناها المعروف.

و كذلك الحال بالنسبه إلى سائر الروايات التى ذكرت أو أشارت إلى هذا المعنى بنحو أو بآخر.

إفتراؤهم على على عليه السّلام

و لكننا نجد فى مقابل ذلك،أنهم رووا عن على«عليه السلام»أنه قال:

غسلت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فذهبت أنظر ما يكون من الميت، فلم أر شيئا،فكان طيبا حيا و ميتا (۲)،أو نحو ذلك.

۱- ۱) عيون أخبار الرضا ص ۶۵ و(ط مؤسسه الأعلمى)ج ۱ ص ۶۶ و بحار الأنوار ج ۴۰ ص ۲۷ و مستدرک سفينه البحار ج ۷ ص ۴۸۱ و مسند الإمام الرضا«عليه السلام»ج ۱ ص ۱۳۱.

۲- ۲) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۲ عن ابن سعد،و أبى داود،و البيهقى، و الحاكم و صححه،و دلائل النبوه للبيهقى ج ۷ ص ۲۴۴ و الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۲ ص ۲۱۴ و المستدرک للحاكم ج ۱ ص ۳۶۲ و ج ۳ ص ۵۹ و السنن الكبرى للبيهقى ج ۴ ص ۵۳ و كنز العمال ج ۷ ص ۲۴۹ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۸۲ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۲ و ۵۷۳ و شرح إحقاق الحق (الملحقات)ج ۸ ص ۶۹۹ و ج ۱۸ ص ۱۹۱ و ج ۲۳ ص ۵۱۱ و ۵۱۲ و السيره-

و عن سعید بن المسیب قال:التمس علی من النبی«صلی اللّه علیه و آله» عند غسله ما یلتمس من المیت،فلم یجد شیئا،فقال:بأبی أنت و أمی طبت حیا و میتا (۱).

و عن علباء بن أحمر قال:کان علی و الفضل یغسلان رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،فنودی علی:ارفع طرفک إلی السماء (۲).

و عن عبد اللّه بن ثعلبه بن صعبر قال:غسل رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»علی،و الفضل،و أسامه بن زید،و شقران،و ولی غسل سفلته علی، و الفضل محتضنه،و کان العباس و أسامه بن زید و شقران یصبون الماء (۳).

۲)

-النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۱۹ و الشفا بتعریف حقوق المصطفی ج ۱ ص ۶۴ و علل الدارقطنی ج ۳ ص ۲۱۹ و راجع:تلخیص الحبیر ج ۵ ص ۱۱۶ و نصب الرایه ج ۲ ص ۳۵۶.

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۳ و فی هامشه عن:ابن سعد ج ۲ ص ۲۱۵ و (ط دار صادر)ج ۲ ص ۲۸۱ و عن ابن ماجه ج ۱ ص ۴۷۱(۱۴۶۷)بسند صحیح و رجاله ثقات،و راجع:المصنف لابن أبی شیبه ج ۳ ص ۱۳۳ و ج ۸ ص ۵۷۶ و التمهید لابن عبد البر ج ۲ ص ۱۶۱ و کنز العمال ج ۷ ص ۲۴۸ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۲ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۲۳ ص ۵۰۹.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۳ عن البیهقی،و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۱ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۴ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۱۹.

۳- ۳) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۳ عن الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۱۳-

و نقول:

أولا:إذا كان قد جاءه الأمر لعلى«عليه السلام»بتغسيل النبى«صلى اللّه عليه و آله»فى قميصه أو من وراء الثوب،فما الداعى لهذا الإستقصاء، و ما ذا يطلب وراء ذلك.

ثانيا:إن عليا«عليه السلام»أعرف الناس بأحوال الأنبياء،فهل يخفى عليه،أو هل يمكن أن يمر فى و همه أن يكون ثمه ما يستكره.

ثالثا:ذكر شقران و أسامه فى جمله من شارك فى تغسيله لا يصح،لأن الأمر اقتصر على أهل النبى«صلى اللّه عليه و آله»و لو عدّ هذان الرجلان من أهله للزم عد كثيرين غيرهم من أهله أيضا،إذا كانت لهم نفس صفتهم،و منزلتهم.

رابعا:تقدم:أن العباس لم يشارك فى تغسيله،لأنه رأى النبى«صلى اللّه عليه و آله»يستحى أن يراه حاسرا حال الحياه..فهل يسمح على«عليه السلام»لنفسه برؤيه ما وراء ذلك،و هو يرى هذا الموقف من العباس؟!

و العباس إنما يتعلم أحكام الدين من على«عليه السلام»،و على أشد مراعاه لشأن النبى«صلى اللّه عليه و آله»من العباس الذى لم يسلم إلا عام الفتح.

خامسا:تقدم:أنه«عليه السلام»كان يدلكه بقميصه من وراء القميص،و لا يفضى بيده إلى رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»..

(٣

-و(ط دار صادر)ج ٢ ص ٢٧٩ و راجع:إمتاع الأسماع ج ١۴ ص ۵٧٠.

نصوص أخرى حول تغسيله صلّى اللّه عليه و آله

اشاره

عن عبد اللّه بن الحارث،و ابن عباس:أن عليا«عليه السلام»غسل رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فجعل يقول:طبت حيا و ميتا،قال:

و سطعت ريح طيبه لم يجدوا مثلها قط (۱).

و عن على«عليه السلام»قال:قال رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»:

«إذا أنا مت فاغسلونى بسبع قرب من بئر غرس» (۲).

و عن أبى جعفر محمد بن على«عليهما السلام»قال:غسل رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»ثلاثا بالسدر،و غسل و عليه قميص،و غسل من بئر يقال لها:الغرس[لسعد بن خيثمه بقباء]،و كان النبى«صلى اللّه عليه و آله» يشرب منها (۳).

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۲ عن الطبرانى،و الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۲ ص ۲۱۴ و ۲۱۵ و(ط دار صادر)ج ۲ ص ۲۸۰ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۲ و نهج السعاده للمحمودى ج ۱ ص ۳۶ و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۶ و المعجم الكبير ج ۱ ص ۲۳۰ و كنز العمال ج ۷ ص ۲۵۵ و شرح إحقاق الحق (الملحقات)ج ۸ ص ۶۹۶ و ج ۱۸ ص ۱۸۷.

۲- ۲) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۳ و سنن ابن ماجه ج ۱ ص ۴۷۱(۱۴۶۸) و الكامل لابن عدى ج ۲ ص ۷۶۲ و كنز العمال ج ۱۵ ص ۵۷۳(۴۲۲۲۹)، و فتح البارى ج ۵ ص ۲۷۰ و تهذيب الكمال ج ۳ ص ۱۱۲.

۳- ۳) راجع:سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۳ و فى هامشه عن ابن سعد ج ۲ ص ۲۱۴-

و نقول:

لا بأس بملاحظه ما يلى:

إحتضان فضل بن عباس للنبى صلّى اللّه عليه و آله

ذكرت روايات هؤلاء:أن عليا«عليه السلام»كان يغسل النبى«صلى اللّه عليه و آله»،و الفضل بن العباس آخذ بحضنه،يقول:اعجل يا على، انقطع ظهرى أو نحو ذلك.

و نقول:

١-إن تغسيل الميت لا يحتاج إلى أن يأخذه أحد الناس بحضنه!!أو أن يأخذ بحضنه أحد من الناس!!

٢-إن الملائكه هى التى كانت تساعد عليا«عليه السلام»على تقليب رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»كما ورد فى الروايات.

و فى بعضها قال«صلى اللّه عليه و آله»لعلى«عليه السلام»:جبرئيل معك يعاونك.فراجع ما قدمناه حين الحديث عن انفراد على«عليه السلام»بغسل النبى«صلى اللّه عليه و آله»،و قد أخبره النبى بأنه سيعان.

و روى ابن سعد،عن عبد الواحد بن أبى عون قال:قال رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»لعلى:«اغسلنى إذا مت».

(٣

-و(ط دار صادر)ج ٢ ص ٢٨٠ و عن دلائل النبوه للبيهقى ج ٧ ص ٢٤٥ و راجع: تلخيص الحبير ج ٥ ص ١١٦ و نيل الأوطار ج ٤ ص ۶۶ و عون المعبود ج ٨ ص ٢٨٨ و إمتاع الأسماع ج ١۴ ص ٥٧١.

فقال:يا رسول اللّه،ما غسلت ميتا قط!

قال:إنک ستهيأ أو تيسر.

قال علی«علیه السلام»:فغسلته،فما آخذ عضوا إلا تبعنی،و الفضل آخذ بحضنه یقول:أعجل یا علی انقطع ظهری (۱).

فلیلاحظ:أن هذه الروایه عادت لتناقض نفسها و تقول:إن الفضل کان آخذا بحضن النبی«صلی اللّه علیه و آله».

فالصحیح:هو الروایه التی رواها الصدوق«رحمه اللّه»،و هی لم تذکر الفضل أصلا،بل قالت:«فو اللّه،ما أردت أن أقلب عضوا من أعضائه إلا قلب لی» (۲).و لم تزد علی ذلک.

۱- ۱) راجع:سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۲ و ۳۲۳ و فی هامشه عن ابن سعد ج ۲ ص ۲۱۵ و(ط دار صادر)ج ۲ ص ۲۸۱ و کنز العمال ج ۷ ص ۲۵۶ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۲ و شرح إحقاق الحق ج ۷ ص ۳۵ و ج ۲۳ ص ۵۰۷.

۲- ۲) الخصال ج ۲ ص ۵۷۳ و ۵۷۴ و بحار الأنوار ج ۳۱ ص ۴۳۴ و راجع ج ۲۲ ص ۵۰۶ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)للمیرجهانی ج ۳ ص ۱۶۷ و ذخائر العقبی ص ۷۱ و کنز العمال ج ۷ ص ۲۴۹ و تاریخ مدینه دمشق ج ۱۳ ص ۱۲۹ و جواهر المطالب فی مناقب الإمام علی«علیه السلام»لابن الدمشقی ج ۱ ص ۱۰۸ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۷ ص ۳۶ و ج ۱۸ ص ۱۹۳ و ج ۲۳ ص ۵۰۵ و راجع:مناقب الإمام أمیر المؤمنین«علیه السلام»للکوفی ج ۱ ص ۳۳۷.

۳-ذکرت الروایات المتقدمه حین ذکر انفراد علی«علیه السلام» بغسله«صلی اللّه علیه و آله»:أنه«صلی اللّه علیه و آله»حدد مهمه الفضل بن العباس بمناوله الماء.

۴-صرحت بعض النصوص:بأن علیا«علیه السلام»أسند النبی «صلی اللّه علیه و آله»علی صدره،و علیه قمیصه یدلکه به (۱).و لم تذکر الفضل.

۵-ثمه روایه تقول:إن علیا«علیه السلام»کان یغسل النبی«صلی اللّه علیه و آله»،و کان الفضل یمسک الثوب عنه (۲).

فکأن هؤلاء القوم متحیرون فی الدور الذی یریدون إسناده للفضل بن العباس فی قضیه تغسیل رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»..

علی علیه السّلام یمسح عین النبی صلّی اللّه علیه و آله بلسانه

و ذکروا:أن علیا«علیه السلام»لما غسل رسول اللّه«صلی اللّه علیه

۱- ۱) قد ذکرنا هذه الروایه و مصادرها حین الحدیث عن انفراد علی«علیه السلام» بغسل النبی«صلی اللّه علیه و آله».

۲ - ۲) شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۱۸ ص ۱۸۷ و ۱۸۸ عن المعجم الکبیر،و حیاه الصحابه للکاندهلوی(ط دار القلم بدمشق)ج ۲ ص ۶۰۳ و نهج السعاده ج ۱ ص ۳۶ و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۶ و المعجم الأوسط ج ۳ ص ۱۹۶ و المعجم الکبیر ج ۱ ص ۲۳۰.

و آله»،و فرغ من غسله،نظر فی عینیه،فرأی فیهما شیئا،فانکب علیه، فأدخل لسانه،فمسح ما کان فیهما،فقال:بأبی و أمی یا رسول اللّه صلی اللّه علیک،طبت حیا،و طبت میتا.قاله العالم«علیه السلام» (۱).

و هذا هو الإیمان الخالص الذی یقدم للناس الأسوه و القدوه فی التبرک برسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،و یسوقهم إلی حقائق الإیمان،من خلال تجسیدها ممارسه و عملا،و لا یبقیها فی دائره النظریه و التوجیه و الإرشاد..

غسل مس المیت

روی محمد بن الحسن الصفار،عن محمد بن عیسی،عن القاسم الصیقل قال:کتبت إلیه:جعلت فداک،هل اغتسل أمیر المؤمنین«علیه السلام»حین غسل رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»عند موته؟!

فأجابه:النبی«صلی اللّه علیه و آله»طاهر مطهر،و لکن أمیر المؤمنین «علیه السلام»فعل،و جرت به السنه (۲).

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۷ و ج ۷۸ ص ۳۱۸ و فقه الرضا ص ۲۰ و ۲۱ و (تحقیق مؤسسه آل البیت)ص ۱۸۳ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۱۵۵ و الأنوار البهیه ص ۴۶.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۰ و تهذیب الأحکام ج ۱ ص ۳۰ و(ط دار الکتب الإسلامیه-طهران)ج ۱ ص ۱۰۸ و ذکری الشیعه فی أحکام الشریعه ج ۲ ص ۹۷ و الحدائق الناضره ج ۳ ص ۳۳۱ و الإستبصار للشیخ الطوسی ج ۱ ص ۱۰۰ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۱.

الفصل الرابع

اشاره

التكفين..و الصلاه..و الدفن..

ص :۵۱

حنوط النبی صلّی اللّه علیه و آله

و رووا:أن جبرئیل«علیه السلام»نزل علی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»بحنوط،و کان وزنه أربعین درهما،فقسمه رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»ثلاثه أجزاء:جزء له،و جزء لعلی،و جزء لفاطمه صلوات اللّه علیهم (۱).

و عن هارون بن سعد قال:کان عند علی مسک فأوصی أن یحنط به، و کان علی یقول:هو فضل حنوط رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله» (۲).

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۴ و ۵۴۵ و ۵۰۴ و ج ۷۸ ص ۳۱۲ و علل الشرائع ص ۱۰۹ و(منشورات المکتبه الحیدریه)ج ۱ ص ۳۰۲ و تهذیب الأحکام ج ۱ ص ۲۹۰ و وسائل الشیعه(ط مؤسسه آل البیت)ج ۳ ص ۱۳ و ۱۴ و(ط دار الإسلامیه)ج ۲ ص ۷۳۰ و ۷۳۱ و الکافی ج ۱ ص ۴۲ و(ط دار الکتب الإسلامیه)ج ۳ ص ۱۵۱ و عن أمالی الشیخ ج ۲ ص ۴ و ۶ و عن الإحتجاج ص ۷۲-۷۵ و مختلف الشیعه ج ۱ ص ۳۹۰ و الحدائق الناظره ج ۴ ص ۲۴ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۲۱۸ و سنن النبی«صلی اللّه علیه و آله» للطباطبائی ص ۲۵۱.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۴ عن ابن سعد،و الحاکم فی الإکلیل،و فی-

تکفین رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله

عن ابن عباس:إن مما أوصی به النبی«صلی اللّه علیه و آله»علیا«علیه السلام»قوله:و کفنی فی طمریّ هذین،أو فی بیاض مصر و برد الیمان.و لا تغال فی کفنی (۱).

و روی:أن علیا«علیه السلام»غسل النبی«صلی اللّه علیه و آله»فی قمیص.و کفنه فی ثلاثه أثواب:ثوبین صحاریین،و ثوب حبره یمنیه (۲).

۲)

-هامشه عن:دلائل النبوه للبیهقی ج ۷ ص ۲۴۹،و فقه السنه ج ۱ ص ۵۱۵ و السنن الکبری للبیهقی ج ۳ ص ۴۰۶ و تحفه الأحوذی ج ۴ ص ۶۰ و معرفه السنن الکبری للبیهقی ج ۳ ص ۴۰۶ و تحفه الأحوذی ج ۴ ص ۶۰ و معرفه السنن و الآثار ج ۳ ص ۱۳۸ و نصب الرایه ج ۲ ص ۳۰۷ و الدرایه فی تخریج أحادیث الهدایه ج ۱ ص ۲۳۰ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۸۸ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۸۰.

---

۱ - ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۰۷ و الأمالی للصدوق ص ۷۳۲ و روضه الواعظین للفتال النیسابوری ص ۷۲ و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۲۰۶ و ۲۲۲ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۲۳۱ و ۲۳۶ و ۲۴۰.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۶ و ج ۲۲ ص ۵۳۸ و ج ۴۷ ص ۳۶۸ و ج ۷۸ ص ۳۱۸ و ۳۳۳ و فقه الرضا ص ۲۰ و(بتحقیق مؤسسه آل البیت)ص ۱۸۳ و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۲۰۵ و ۲۰۶ و ۲۰۷ و ذکری الشیعه فی أحکام الشریعه للشهید الأول ج ۱ ص ۳۶۱ و راجع:التحفه السنیه(مخطوط)للسید عبد اللّه الجزائری ص ۳۵۲ و ریاض المسائل للطباطبائی ج ۲ ص ۱۶۸ و مستند الشیعه-

و عن زید الشحام،قال:سئل أبو عبد اللّه«علیه السلام»عن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»:بما کفن؟

قال:فی ثلاثه أثواب:ثوبین صحاریین و برد حبره (۱).

و صحار:قریه بالیمن.

۲)

-للمحقق النراقی ج ۳ ص ۱۸۰ و جواهر الکلام للشیخ الجواهری ج ۴ ص ۱۹۶ و الکافی ج ۱ ص ۴۰۰ و دعائم الإسلام ج ۱ ص ۲۳۱ و تهذیب الأحکام ج ۱ ص ۲۹۱ و ۲۹۱ و وسائل الشیعه(ط مؤسسه آل البیت)ج ۳ ص ۷ و ۸ و ۹ و ۱۱ و(ط دار الإسلامیه)ج ۲ ص ۷۲۶ و ۷۲۷ و ۷۲۸ و ۷۲۹ و المصنف للصنعانی ج ۳ ص ۴۲۱ و الفایق فی غریب الحدیث ج ۲ ص ۲۳۷.

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۳۸ عن الکافی(الفروع)ج ۱ ص ۴۰ و السنن الکبری للبیهقی ج ۳ ص ۴۰۰ و المصنف للصنعانی ج ۳ ص ۴۷۴ و المصنف لابن أبی شیبه ج ۳ ص ۱۴۵ و الإستذکار لابن عبد البر ج ۳ ص ۳ و ۵۳ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۳ ص ۳۸ و تفسیر نور الثقلین ج ۳ ص ۳۲۹ و قاموس الرجال ج ۹ ص ۱۰۴ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۸۵ و الکامل لابن عدی ج ۲ ص ۳۵ و تاریخ الیعقوبی ج ۲ ص ۱۱۴ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۴۵۱ و التنبیه و الإشراف ص ۲۴۴ و البدایه و النهایه لابن کثیر ج ۵ ص ۲۸۴ و العبر و دیوان المبتدأ و الخبر ج ۲ ق ۲ ص ۶۳ و السیره النبویه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۷ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۲۴.

و قيل:هو من الصحره.و هى حمره خفيه كالغبره.يقال:ثوب أصحر، و صحارى.

على عليه السّلام كفن النبى صلّى اللّه عليه و آله وحده

و قد تولى على«عليه السلام»وحده تكفين رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»أيضا،فقد ورد فى حديث المناشده يوم الشورى قوله«عليه السلام»:

فهل فيكم من كفن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و وضعه فى حفرته غيرى؟! (۱).

و نقول:

هناك العديد من الملاحظات،التى ترتبط بما تقدم،و نود الإشاره إليها فيما يلى:

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۳ و الأمالى للشيخ ج ۲ ص ۴ و ۶ و(ط دار الثقافه) ص ۵۴۷ و المناقب للخوارزمى ص ۳۱۵ و الروضه فى فضائل أمير المؤمنين ص ۱۱۸ و الطرائف لابن طاووس ص ۴۱۳ و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۲۲۱ و حليه الأبرار ج ۲ ص ۳۲۶ و نهج الإيمان ص ۵۳۰ و كتاب الأربعين للماحوزى ص ۴۳۴ و موسوعه أحاديث أهل البيت«عليهم السلام»للنجفى ج ۵ ص ۴۵۴ و نهج السعاده ج ۱ ص ۱۳۳ و ۱۴۰ و كنز العمال ج ۵ ص ۷۲۶ و ضعفاء العقيلى ج ۱ ص ۲۱۲ و تاريخ مدينه دمشق ج ۴۲ ص ۴۳۳ و ۴۳۵ و الموضوعات لابن الجوزى ج ۱ ص ۳۸۰.

أولاـإن علیا و أهل بیته«علیهم السلام»یقولون:إنه«علیه السلام» کفّن النبی«صلی اللّه علیه و آله»ببردین صحاریین،و ببرده حبره یمانیه..

و قد روی أبو داود عن جابر هذا المعنی أیضا (۱).فلا یلتفت لما رووه خلاف ذلک..

ثانیا:إن الروایات المخالفه لما روی عن علی«علیه السلام»و أهل بیته، و عن جابر،قد جاءت متناقضه،بل التناقض قد ظهر فی روایات الراوی الواحد أیضا،کروایات عائشه و ابن عباس.

و نحن نکتفی هنا بما أورده الصالحی الشامی من ذلک،و هو ما یلی:

روی الشیخان و البیهقی عن عائشه:أن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»کفن فی ثلاثه أثواب بیض سحولیه یمانیه من کرسف،لیس فیها قمیص و لا عمامه (۲).

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۶ عن أبی داود بإسناد حسن،و قال فی هامشه: أخرجه أبو داود(۳۱۵).و نیل الأوطار ج ۴ ص ۷۱ و تحفه الأحوذی ج ۴ ص ۶۵ و راجع:المصنف للصنعانی ج ۳ ص ۴۲۱ و الإستذکار لابن عبد البر ج ۳ ص ۳ و الکامل لابن عدی ج ۲ ص ۳۵۱.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۶ و قال فی هامشه:أخرجه البخاری ج ۳ ص ۱۳۵(۱۲۶۴)و(ط دار الفکر)ج ۲ ص ۷۷ و ۱۰۶ و مسلم ج ۲ ص ۶۴۹ (۹۴۱/۴۵)و مالک فی الموطأ ج ۱ ص ۲۲۳(۵)و أبو داود(۳۱۵۱ و ۳۱۵۲) و ابن سعد ج ۲ ص ۲۱۵ و أحمد ج ۶ ص ۴۰ و ۹۳ و ۱۱۸ و ۱۲۳ و ۱۶۵-

و رواه ابن ماجه:و زاد:فقيل لعائشه:إنهم كانوا يزعمون أنه قد كان كفن فی حبره.

فقالت:قد جاؤا ببرد حبره،فلم يكفنوه فيها (۱).

و فی روايه للشيخين و أبی داود:و أدرج رسول اللّه«صلی اللّه عليه و آله» فی حله يمانيه كانت لعبد الرحمن بن أبی بكر،ثم نزعت عنه،و كفن فی ثلاثه أثواب بيض سحوليه يمانيه،ليس فيها قميص و لا عمامه.

و فی روايه أخری لهما:أما الحله فاشتبه علی الناس فيها أنها اشتريت ليكفن فيها،فتركت الحله،و كفن فی ثلاثه أثواب بيض سحوليه،فأخذها عبد اللّه بن أبی بكر،فقال:احبسها حتی أكفن فيها.

۲)

-و البيهقی فی الدلائل ج ۷ ص ۲۴۶ و سنن النسائی ج ۴ ص ۳۵ و ۳۶.و راجع: المعتبر للمحقق الحلی ج ۱ ص ۲۷۹ و كتاب الأم للشافعی ج ۱ ص ۳۰۳ و المبسوط للسرخسی ج ۲ ص ۶۰ و ۷۳ و بدائع الصنائع لأبی بكر الكاشانی ج ۱ ص ۳۰۶ و الشرح الكبير لابن قدامه ج ۲ ص ۳۳۹ و المحلی لابن حزم ج ۵ ص ۱۱۸ و بدايه المجتهد و نهايه المقتصد لابن رشد الحفيد ج ۱ ص ۱۸۶ و نيل الأوطار ج ۴ ص ۷۰ و المغنی لابن قدامه ج ۲ ص ۳۲۹ و كتاب المسند للشافعی ص ۳۵۶ بالإضافه إلی مصادر كثيره أخری.

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۶ و قال فی هامشه:عن الدلائل للبيهقی ج ۷ ص ۲۴۸ و السنن الكبری للبيهقی ج ۳ ص ۳۹۹ و(ط دار الفكر)ج ۳ ص ۴۰۱ و أبو داود(۳۱۴۹)،و سنن ابن ماجه ج ۱ ص ۴۷۲.

ثم قال:لو رضيها اللّه تعالى لنبيه«صلى اللّه عليه و آله»لكفنه فيها، فباعها و تصدق بثمنها (۱).

إلى أن قال:

و روى ابن أبى شيبه،بسند فيه عبد اللّه بن محمد بن عقيل،عن محمد بن على عن أبيه:أن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»كفن فى سبعه أثواب.

و روى أبو يعلى،عن الفضل بن عباس قال:كفن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»فى ثوبين أبيضين سحوليين (۲).

و روى الإمام أحمد و البزار،بسند حسن عن على قال:كفن النبى«صلى اللّه عليه و آله»فى سبعه أثواب (۳).

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۶ و قال فى هامشه:عن ابن ماجه ج ۱ ص ۴۷۲ (۱۴۶۹).و كنز العمال ج ۷ ص ۲۵۷ و الطبقات الكبرى ج ۲ ص ۲۸۱ و راجع: صحيح مسلم ج ۳ ص ۴۹ و السنن الكبرى للبيهقى ج ۳ ص ۴۰۰ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۸۴ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۶ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۲۳.

۲- ۲) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۶ و قال فى هامشه:أخرجه أبو يعلى ج ۱۲ ص ۸۸ (۶۷۲۰/۵)و فيه سليمان الشاذكونى وضّاع،و راجع:المعجم الكبير ج ۱۸ ص ۲۷۵ و الكامل لابن عدى ج ۷ ص ۱۴۳ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۸۴ و ۲۸۵ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۲۵.

۳- ۳) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۶ و المحلى لابن حزم ج ۵ ص ۱۱۹ و تلخيص-

و روی البزار برجال الصحیح،عن أبی هریره قال:کفن رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»فی ریطتین و برد نجرانی (۱).

و روی الطبرانی بسند حسن،عن أنس:أن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»کفن فی ثلاثه أثواب،أحدها قمیص.

و روی ابن سعد عن ابن عمر قال:کفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»فی ثلاثه أثواب بیض یمانیه (۲).

۳)

-الحبیر ج ۵ ص ۱۳۲ و سبل السلام ج ۲ ص ۹۵ و نیل الأوطار ج ۴ ص ۷۱ و مسند أحمد ج ۱ ص ۹۴ و ۱۰۲ و مجمع الزوائد ج ۳ ص ۲۳ و ۲۶ و تحفه الأحوذی ج ۴ ص ۶۵ و المصنف لابن أبی شیبه ج ۳ ص ۱۴۸ و نصب الرایه ج ۲ ص ۳۱۰ و الدرایه فی تخریج أحادیث الهدایه ج ۱ ص ۲۳۱ و کنز العمال ج ۷ ص ۲۵۶ و ۲۶۰ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۸۷ و کتاب المجروحین ج ۲ ص ۳ و الکامل لابن عدی ج ۴ ص ۱۲۹ و تاریخ بغداد ج ۳ ص ۲۷۸ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۸۰.

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۷ و قال فی هامشه:انظر المجمع ج ۳ ص ۲۶ و ابن سعد ج ۲ ص ۲۱۷ و(ط دار صادر)ج ۲ ص ۲۸۴.و راجع:عمده القاری ج ۸ ص ۴۹ و التمهید لابن عبد البر ج ۲۲ ص ۱۴۰ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۵ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۲۶.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۷ و قال فی هامشه:عن ابن سعد فی الطبقات ج ۲ ص ۲۱۶ و(ط دار صادر)ج ۲ ص ۲۸۲.و کنز العمال ج ۷ ص ۲۵۷ و راجع:-

و روی ابن سعد،و البیهقی،عن الشعبی قال:کفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»فی ثلاثه أثواب سحولیه،برود یمانیه غلاظ،إزار،و رداء، و لفافه (۱).

و روی الإمام أحمد،و أبو داود،و ابن ماجه بسند ضعیف،عن ابن عباس:أن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»کفن فی ثلاثه أثواب،قمیصه الذی مات فیه،و حله نجرانیه (۲).

۲)

-سنن ابن ماجه ج ۱ ص ۴۷۲ و سنن الترمذی ج ۲ ص ۲۳۳ و سنن النسائی ج ۴ ص ۳۶ و السنن الکبری للبیهقی ج ۳ ص ۴۰۰ و عمده القاری ج ۸ ص ۴۹ و عون المعبود ج ۸ ص ۲۹۷ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۲۲ و السیره الحلبیه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۷۷ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۷۹ و السنن الکبری للنسائی ج ۱ ص ۶۲۱ و ج ۴ ص ۲۶۲ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۳ و کتاب الوفاه للنسائی ص ۷۰ و المنتقی من السنن المسنده ص ۱۳۷.

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۷ و فی هامشه:عن ابن سعد ج ۱ ص ۲۱۸ و (ط دار صادر)ج ۲ ص ۲۸۵ و البیهقی فی الدلائل ج ۷ ص ۲۴۹.و راجع:کنز العمال ج ۷ ص ۲۵۷ و سبل السلام ج ۲ ص ۹۴ و عمده القاری ج ۸ ص ۴۹ و حاشیه السندی علی النسائی ج ۴ ص ۳۵.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۷ و قال فی هامشه:أبو داود ج ۱ ص ۲۱۶ (۳۱۵۳).و راجع:تلخیص الحبیر ج ۵ ص ۱۳۲ و نیل الأوطار ج ۴ ص ۷۰ و مسند أحمد ج ۱ ص ۲۲۲ و عمده القاری ج ۸ ص ۴۹ و تحفه الأحوذی ج ۴-

و روی عنه قال:کفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»فی ثوبین أبیضین،و فی برد أحمر.

و روی ابن سعد من طرق صحیحه،عن سعید بن المسیب قال:کفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»فی ریطتین و برد نجرانی.

و روی عبد الرزاق،عن معمر عن هشام بن عروه،قال:لف رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»فی برد حبره،جعل فیه ثم نزع عنه (۱).

و بملاحظه هذه التناقضات یتضح:أن الرجوع إلی کتاب اللّه و عتره نبیه،هو الذی یوجب الأمن من الضلال،کما قرره رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»مرات و مرات فی المواقف المختلفه..

۲)

- ص ۶۵ و عون المعبود ج ۸ ص ۲۹۷ و المصنف لابن أبی شیبه ج ۳ ص ۱۴۴ و المعجم الکبیر ج ۱۱ ص ۳۲۰. رواجع:الإستذکار لابن عبد البر ج ۳ ص ۵ و ۱۶ و التمهید لابن عبد البر ج ۲ ص ۱۶۳ و ج ۲۲ ص ۱۴۲ و نصب الرایه ج ۲ ص ۳۱۰ و الدرایه فی تخریج أحادیث الهدایه ج ۱ ص ۲۳۰ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۸۴ و إمتاع الأسماع ج ۲ ص ۱۳۶ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۲۴.

۱- ۱) جمیع ما تقدم ذکره الصالحی الشامی فی کتابه سبل الهدی و الرشاد،و أشیر إلیه فی هوامشه،فراجع:ج ۱۲ ص ۳۲۶ و ۳۲۷.و راجع فی المورد الأخیر:نیل الأوطار ج ۴ ص ۷۱ و فتح الباری ج ۳ ص ۱۰۸.

تناقض موهوم

و ذكروا:أنهم حين أرادوا تكفين النبى«صلى اللّه عليه و آله»شق على «عليه السلام»قميصه من قبل جيبه،حتى بلغ سرته (۱).

و لا ينافى ذلك ما روى من أنه«صلى اللّه عليه و آله»لم يجرد من قميصه (۲).فإن المقصود:أنه لم يجرد للغسل،فلا ينافى تجريده للتكفين.

الصلاه على رسول اللّه صلّى اللّه عليه و آله

و فى صحيحه أو حسنه الحلبى:عن الإمام الصادق«عليه السلام»أنه قال:«أتى العباس عليا أمير المؤمنين«عليه السلام»،فقال:يا على،إن الناس قد اجتمعوا أن يدفنوا رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»فى بقيع

۱- ۱) علل الشرائع ج ۱ ص ۳۱۰ و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۲۰۰ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۸ و ۵۲۹ و الإرشاد(ط دار المفيد)ج ۱ ص ۱۸۷ و إعلام الورى ص ۱۴۳ و ۱۴۴ و(ط مؤسسه آل البيت)ج ۱ ص ۲۶۹ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۱۵۵ و قصص الأنبياء للراوندى ص ۳۵۷.

۲- ۲) الخصال ج ۲ ص ۵۷۳ و ۵۷۴ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۴ و ۵۴۶ و ج ۳۱ ص ۴۳۴ و ج ۷۸ ص ۳۰۵.و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۱۹۸ و الأمالى للشيخ الطوسى ج ۲ ص ۷ و ۸ و عن الطرائف ص ۴۴ و ۴۵ و ۴۸ و راجع:شرح الأخبار ج ۲ ص ۴۱۸ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۱۵۵ و مستند الشيعه للنراقى ج ۳ ص ۱۵۰.

المصلی،و أن یؤمهم رجل منهم.

فخرج أمیر المؤمنین«علیه السلام»إلی الناس،فقال:أیها الناس،إن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»إمامنا حیا و میتا.و قال:إنی أدفن رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»فی البقعه التی قبض فیها.

ثم قام علی الباب،فصلی علیه،ثم أمر الناس عشره عشره یصلون علیه و یخرجون» (۱).

و لهذه الروایه نص آخر،ورد فی فقه الرضا«علیه السلام»لا یخلو من إشکال.

لکن ذکر ابن شهرآشوب فی المناقب:أن أبا جعفر«علیه السلام»قال:

إنهم صلوا علیه یوم الإثنین و لیله الثلاثاء حتی الصباح،و یوم الثلاثاء حتی صلی علیه الأقرباء و الخواص،و لم یحضر أهل السقیفه.

و کان علی«علیه السلام»أنفذ إلیهم بریده،و إنما تمت بیعتهم بعد دفنه «صلی اللّه علیه و آله» (۲).

۱- ۱) الکافی ج ۱ ص ۴۵۱ و فقه الرضا«علیه السلام»ص ۱۸۸ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۷ و ۵۳۹ و ۵۴۰ و ج ۷۸ ص ۳۰۲ و جواهر الکلام ج ۱۲ ص ۱۰۲ و الحدائق الناضره ج ۱۰ ص ۴۵۱ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۳۴۸.

۲- ۲) مناقب آل أبی طالب ج ۱ ص ۲۰۶ و الأنوار البهیه ص ۴۸ و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۲۶۳ و ۲۶۴ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۳۴۹ و الدر النظیم ص ۱۹۵ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۲۵.

و روی سلیم بن قیس أیضا،عن سلمان قال:إنه«صلی اللّه علیه و آله» لما غسله علی«علیه السلام»و کفنه،أدخلنی،و أدخل أبا ذر،و المقداد، و فاطمه،و حسنا و حسینا«علیهم السلام»،فتقدم علی علیه السلام و صففنا خلفه و صلی علیه.و عائشه فی الحجره لا تعلم قد أخذ اللّه ببصرها.

ثم أدخل عشره من المهاجرین و عشره من الأنصار،فکانوا یدخلون، و یدعون،و یخرجون،حتی لم یبق أحد شهد من المهاجرین و الأنصار إلا صلی علیه (۱).

و فی نص آخر قال:حتی لم یبق أحد فی المدینه،حر و لا عبد إلا صلی علیه (۲).

و کانوا یصلون علیه أرسالا (۳).

۱- ۱) کتاب سلیم بن قیس(بتحقیق الأنصاری)ص ۱۴۳ و راجع:الإحتجاج ج ۱ ص ۱۰۶ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۰۶ و ج ۲۸ ص ۲۶۲ و ج ۷۸ ص ۳۸۵ و الأنوار البهیه ص ۴۷ و الحدائق الناضره ج ۱۰ ص ۴۵۱ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۳۵۰ و جواهر الکلام ج ۱۲ ص ۱۰۳ و راجع:کشف اللثام(ط.ق)ج ۱ ص ۱۳۲ و(ط.ج)ج ۲ ص ۳۶۲ و وسائل الشیعه(ط مؤسسه آل البیت)ج ۳ ص ۸۳ و(ط دار الإسلامیه)ج ۲ ص ۷۷۹ و إعلام الوری ج ۱ ص ۲۷۰.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۹ و ۳۳۰ عن أحمد،و أبی یعلی،و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۳ و مسند أبی یعلی ج ۸ ص ۳۷۱.

۳- ۳) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۹ و مسند أبی یعلی ج ۱ ص ۳۱ و نصب الرایه-

و لم يؤم الصلاه على رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»أحد (۱).

و قال ابن كثير و أبو عمر:إن هذا مجمع عليه،و لا خلاف فيه (۲).

۳)

-ج ۲ ص ۳۵۰ و كنز العمال ج ۷ ص ۲۳۷ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۵۸ و الكامل لابن عدى ج ۲ ص ۳۴۹ و أسد الغابه ج ۱ ص ۳۴ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۵۲ و ۳۳۳ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۸۷ و السيره النبويه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۷ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۳۱ و نيل الأوطار ج ۴ ص ۷۷ و كشاف القناع للبهوتى ج ۲ ص ۱۳۰ و سنن ابن ماجه ج ۱ ص ۵۲۱ و الجامع لأحكام القرآن ج ۴ ص ۲۲۵.

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۹ و ۳۳۰ عن ابن إسحاق و غيره،و أحمد و أبى يعلى،و نيل الأوطار ج ۴ ص ۷۷ و كشاف القناع للبهوتى ج ۲ ص ۱۳۰ و سنن ابن ماجه ج ۱ ص ۵۲۱ و كنز العمال ج ۷ ص ۲۳۷ و نصب الرايه ج ۲ ص ۳۵۰ و مسند أبى يعلى ج ۱ ص ۳۱ و الجامع لأحكام القرآن ج ۴ ص ۲۲۵ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۵۸ و الكامل لابن عدى ج ۲ ص ۳۴۹ و الثمر الدانى للآبى ص ۲۷۲ و تنوير الحوالك ص ۲۳۸ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۵۲ و ۳۳۳ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۸۶ و ۲۸۷ و السيره النبويه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۷ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۲۸ و ۵۳۱ و السيره الحلبيه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۷۸.

۲- ۲) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۰ و ۳۳۱ و تنوير الحوالك ص ۲۳۸ و الثمر الدانى للآبى ص ۲۷۲ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۸۶ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۲۸ و السيره الحلبيه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۷۸.

و بعض الروايات تصرح:بأن النبى«صلى اللّه عليه و آله»هو الذى أمرهم بذلك (۱).

و عند مجد الدين الفيروز آبادى فى القاموس:صلوا عليه فنادى مناد:

صلوا أفواجا بلا إمام (۲).

قال المفيد:«و لما فرغ من غسله تقدم فصلى عليه وحده،و لم يشركه معه أحد فى الصلاه عليه.

و كان المسلمون يخوضون فى من يؤمهم فى الصلاه عليه،و أين يدفن، فخرج إليهم أمير المؤمنين«عليه السلام»و قال لهم:إن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»إمامنا حيا و ميتا،فيدخل عليه فوج بعد فوج منكم،فيصلون عليه بغير إمام،و ينصرفون..

إلى أن قال:فسلم القوم بذلك،و رضوا به» (۳).

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۹ و ۳۳۱ عن مسند أحمد ج ۵ ص ۸۱ و عن ابن سعد ج ۲ ص ۲۲۱ و عن الطبرى،و راجع:تلخيص الحبير ج ۵ ص ۱۸۷ و نيل الأوطار ج ۴ ص ۷۷ و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۷ و الإستيعاب(ط دار الجيل) ج ۴ ص ۱۷۱۵ و تاريخ مدينه دمشق ج ۴ ص ۲۹۶ و أسد الغابه ج ۵ ص ۲۵۴ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۹۱ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۳۸.

۲- ۲) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۰.و راجع:التنبيه و الإشراف ص ۲۴۵.

۳- ۳) الإرشاد للمفيد ج ۱ ص ۱۸۷ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۷ و راجع ص ۵۲۴ و ۵۲۹ و ۵۳۶ عن فقه الرضا ص ۲۰ و الأنوار البهيه ص ۴۷ و ينابيع الموده ج ۲-

و قد صرحت بعض الروایات المتقدمه:بأنه لم یبق فی المدینه حر و لا عبد إلا صلی علی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله» (۱).

و زعم حرام بن عثمان:أن أبا بکر قد أمّهم فی الصلاه علیه«صلی اللّه علیه و آله» (۲).

قال محمد بن عمر الأسلمی:حدثنی موسی بن محمد بن إبراهیم بن الحارث التیمی قال:وجدت هذا فی صحیفه بخط أبی فیها:أنه لما کفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،و وضع علی سریره دخل أبو بکر و عمر فقالا:السلام علیک أیها النبی و رحمه اللّه و برکاته.و معهما نفر من المهاجرین و الأنصار قدر ما یسع البیت،فسلموا کما سلم أبو بکر و عمر،وصفوا صفوفا لا یؤمهم أحد.

فقال أبو بکر و عمر-و هما فی الصف الأول،حیال رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»-:اللهم إنا نشهد أنه قد بلغ ما أنزل إلیه،و نصح لأمته، و جاهد فی سبیل اللّه تعالی،حتی أعز اللّه تعالی دینه و تمت کلماته،فآمن به وحده لا شریک له،فاجعلنا یا إلهنا ممن یتبع القول الذی أنزل معه،و اجمع

(۳

-ص ۳۳۹ و عن کفایه الأثر ص ۳۰۴.

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۹ و ۳۳۰ عن أحمد و أبی یعلی،و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۳ و مسند أبی یعلی ج ۸ ص ۳۷۱.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۱ و نیل الأوطار ج ۴ ص ۷۷.

بيننا و بينه حتى يعرفنا و نعرفه،فإنه كان بالمؤمنين رؤوفا رحيما،لا نبتغي بالإيمان بدلا،و لا نشترى به ثمنا أبدا.

فيقول الناس:آمين آمين!

ثم يخرجون و يدخل آخرون،حتى صلى عليه الرجال،ثم النساء،ثم الصبيان (۱).

و نقول:

أولا:قولهم:إن الصلاه على جسد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله» استمرت يوم الإثنين،أو ليله الثلاثاء،و يوم الثلاثاء لا يتلاءم مع ما روى من أن عليا«عليه السلام»لما فرغ من دفن النبى«صلى اللّه عليه و آله»، و تسويه التراب عليه،قال:ما فعل أهل السقيفه (۲).

ثانيا:قول روايه مسلم:لم يبق أحد من المهاجرين و الأنصار إلا صلى على النبى«صلى اللّه عليه و آله»..و فى بعضها:أن أبا بكر أمّ المصلين عليه يقابلها قولهم:«لم يحضر أهل السقيفه،و كان على أنفد إليهم بريده» (۳).

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۰ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۲۸ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۸۶ و تنوير الحوالك ص ۲۳۹ و الطبقات الكبرى ج ۲ ص ۲۹۰ و كنز العمال ج ۷ ص ۲۲۸ و راجع:إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۸۳.

۲- ۲) الأمالى للسيد المرتضى ج ۱ ص ۱۹۸.

۳- ۳) مناقب آل أبى طالب ج ۱ ص ۲۰۵ و ۲۰۶ و الأنوار البهيه ص ۴۸ و مستدرك الوسائل ج ۲ ص ۲۶۳ و ۲۶۴ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۳۴۹ و الدر-

ثالثا:إن الروايات الداله على أن النبى«صلى اللّه عليه و آله»قد دفن بعد وفاته بساعات و قولهم:دفن ليله الثلاثاء تدفع قولهم:إن الصلاه استمرت إلى آخر يوم الثلاثاء.

رابعا:إن النص الذى ورد فى روايه التيمى الآنفه الذكر ليس هو نص الصلاه على الميت،لا عند السنه،و لا عند الشيعه،و إنما هو مجرد دعاء و شهاده.

خامسا:الروايات بل الإجماع على أن الناس صلوا على النبى«صلى اللّه عليه و آله»أرسالا تدفع روايه حرام بن عثمان:أن أبا بكر أمّ المصلين عليه «صلى اللّه عليه و آله»..

صلاه على و أهل البيت عليهم السّلام

يستفاد من روايه التيمى المتقدمه:أن الصحابه لم يصلوا على النبى «صلى اللّه عليه و آله»،بل كانت صلاتهم مجرد دعاء و شهاده،و هذا هو ما تؤكده سائر النصوص الأخرى أيضا،حيث دلت على أن عليا و أهل البيت «عليهم السلام»هم دون غيرهم الذين صلوا على رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»الصلاه المشروعه على الميت..

و يدل على ذلك أيضا ما يلى:

١-صرح ابن سعد فى روايه له عن على«عليه السلام»بكيفيه صلاتهم

(٣

-النظيم ص ١٩٥ و بحار الأنوار ج ٢٢ ص ٥٢٥ و عن إعلام الورى ص ١٤٣ و ١٤٤.

علی النبی«صلی اللّه علیه و آله»،فقال:فکان یدخل الناس رسلا رسلا، فیصلون علیه صفا صفا،لیس لهم إمام،یقولون:سلام علیک أیها النبی، و رحمه اللّه و برکاته (۱).

۲-روی سالم بن عبد اللّه قال:قالوا لأبی بکر:هل یصلّی علی الأنبیاء؟!

قال:یجیء قوم فیکبرون،و یدعون،و یجیء آخرون،حتی یفرغ الناس (۲).

ملاحظه:لعل الذی دعا أبا بکر إلی إنکار الصلاه علی الأنبیاء بعد موتهم هو تبریر عدم حضوره للصلاه علی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»، بسبب انشغاله بالسقیفه..

۳-قیل للإمام الباقر«علیه السلام»:کیف کانت الصلاه علی النبی «صلی اللّه علیه و آله»؟

فقال:لما غسله أمیر المؤمنین کفنه و سجاه،و أدخل علیه عشره،فداروا حوله ثم وقف أمیر المؤمنین فی وسطهم،فقال: إِنَّ اللّهَ وَ مَلائِکَتَهُ یُصَلُّونَ عَلَی النَّبِیِّ یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَیْهِ وَ سَلِّمُوا تَسْلِیماً (۳)،فیقول القوم

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۲۹ و راجع:تنویر الحوالک ص ۲۳۹ و کنز العمال ج ۷ ص ۲۵۴ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۲۹۱.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۰ و تنویر الحوالک ص ۲۳۹ و التمهید لابن عبد البر ج ۲۴ ص ۳۹۸.

۳- ۳) الآیه ۵۶ من سوره الأحزاب.

مثل ما يقول حتى صلى عليه أهل المدينه و أهل العوالى (۱).

۴-قال فى«المورد»نقلت من خط شيخنا الحافظ الزاهد أبى عبد اللّه محمد بن عثمان،المعروف بالضياء الرازى،قال:قال سحنون بن سعيد:

سألت جميع من لقيت من فقهاء الأمصار،من أهل المغرب و المشرق،عن الصلاه على النبى«صلى اللّه عليه و آله»بعد وفاته:هل صلوا عليه؟!و كم كبر عليه؟!فكل لم يدر،حتى قدمت المدينه،فلقيت عبد اللّه بن ماجشون فسألته فقال:صلّى عليه اثنان و تسعون صلاه،و كذلك صلّى على عمه حمزه.

قال:قلت:من أين لك هذا دون الناس؟!

قال:وجدتها فى الصندوق التى تركها مالك،و فيه عميقات المسائل، و مشكلات الأحاديث بخطه عن نافع،عن ابن عمر.

قال الحافظ أبو الفضل العراقى فى سيرته المنظومه:

و ليس ذا متصل الإسناد

عن مالك فى كتب النقاد (۲)

فهذا يعطى:أن أحدا من سائر المسلمين لم يصل على رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و لا- سيما مع كون ابن القصار حكى الخلاف:هل صلوا

۱- ۱) راجع:الكافى ج ۱ ص ۴۵۰ و مناقب آل أبى طالب ج ۱ ص ۲۰۶ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۳۹ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۳۴۸ و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۲۶۳ و ۲۶۵ و الحدائق الناضره ج ۱۰ ص ۴۵۰ و تفسير نور الثقلين ج ۴ ص ۳۰۴.

۲- ۲) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۲.

علیه الصلاه المعهوده،أو دعوا فقط؟!

و هل صلوا علیه أفرادا أو جماعه؟! (۱).

و لا نتوقع أن یکون کثیر من الصحابه یحسنون الصلاه علی المیت،فإن بعض کبارهم کان یجهل بأحکام أوضح و أیسر من الصلاه علی المیت،کما أوضحناه فی الجزء الأول من کتابنا:الصحیح من سیره النبی«صلی اللّه علیه و آله»..

و أخیرا،فقد قال المحقق البحرانی:

«و أنت خبیر بأنه ربما ظهر من التأمل فی هذه الأخبار الوارده فی صلاه الناس علی النبی«صلی اللّه علیه و آله»فوجا فوجا إنما هو بمعنی الدعاء، خاصه،و أنه لم یصل علیه الصلاه المعهوده إلا علی«علیه السلام»،مع هؤلاء النفر الذین تضمنهم حدیث الإحتجاج،و إلیه تشیر أیضا صحیحه الحلبی أو حسنته.

و قوله فیها:«ثم قام علی«علیه السلام»علی الباب فصلی علیه،ثم أمر الناس الخ..»فإن ظاهر صحیح أبی مریم الأول و قوله فیه:«فإذا دخل قوم داروا به و صلوا و دعوا له»أنهم یحیطون به من جمیع الجهات،و یدعون له.

و هکذا من یدخل بعدهم.

و کذا قوله فی حدیثه الثانی:«ثم أدخل علیه عشره فداروا حوله-یعنی بعد ما صلی علیه أمیر المؤمنین«علیه السلام»کما دل علیه خبر الإحتجاج-

---

۱- ۱) نیل الأوطار ج ۴ ص ۷۷ و تلخیص الحبیر ج ۵ ص ۱۸۷.

ثم وقف أمير المؤمنين«عليه السلام»فی وسطهم فقال:..الحدیث».فإنه ظاهر فی أن الصلاه کانت بهذه الکیفیه،کما یدل علیه قوله:«فیقول القوم کما یقول».

و إلیه یشیر قوله فی حدیث جابر:«إنه سمع رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»یقول فی حال صحته:«إن هذه الآیه نزلت علیه فی الصلاه علیه بعد الموت».و لا ریب أن الصلاه فی الآیه إنما هی بمعنی الدعاء (۱).

إجراءات دفن الرسول صلّی اللّه علیه و آله فی الروایه و التاریخ

و اختلفوا أین یدفن،فقال بعضهم:فی البقیع.

و قال آخرون:فی صحن المسجد.

فقال أمیر المؤمنین«علیه السلام»:إن اللّه لم یقبض نبیه إلا فی أطهر البقاع،فینبغی أن یدفن فی البقعه التی قبض علیها.

فاتفقت الجماعه علی قوله،و دفن فی حجرته (۲).

و روی:أنه لما فرغ علی«علیه السلام»من غسل رسول اللّه«صلی اللّه علیه

۱- ۱) الحدائق الناضره ج ۱۰ ص ۴۵۱.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۲۵ و مناقب آل أبی طالب ج ۱ ص ۵۰۵ و ۵۰۶ و(نشر المطبعه الحیدریه)ج ۱ ص ۲۰۶ و عن الکافی ج ۱ ص ۴۵۱ و تهذیب الأحکام ج ۶ ص ۳ و روضه الواعظین ص ۷۱ و الدر النظیم ص ۱۹۶ و إعلام الوری للطبرسی ج ۱ ص ۵۴ و المقنعه للمفید ص ۴۵۷.

و آله»،و کفنه أتاه العباس،فقال:یا علی،إن الناس قد اجتمعوا علی أن یدفنوا النبی«صلی اللّه علیه و آله»فی بقیع المصلی،و أن یؤمهم رجل منهم[واحد].

فخرج علی«علیه السلام»إلی الناس،فقال:یا أیها الناس،أما تعلمون أن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»إمامنا حیا و میتا؟.و هل تعلمون أنه لعن من جعل القبور مصلی،و لعن من جعل مع اللّه إلها،و لعن من کسر رباعیته، و شق لثته؟

قال:فقالوا:الأمر إلیک،فاصنع ما رأیت.

قال:و إنی أدفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»فی البقعه التی قبض فیها (۱).

و عند المفید و غیره أنه قال:«إن اللّه لم یقبض نبیا فی مکان إلا و قد ارتضاه لرمسه فیه،إنی لدافنه فی حجرته التی قبض فیها.فسلم القوم لذلک و رضوا به» (۲).

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۲۵ و ۵۳۶ و ۵۳۷ و ۵۰۸ عن کفایه الأثر ص ۳۰۴ و عن فقه الرضا ص ۲۰ و المقنعه للمفید ص ۴۵۷ و تهذیب الأحکام ج ۶ ص ۳ و مناقب آل أبی طالب ج ۱ ص ۵۰۵ و ۵۰۶ و(نشر المطبعه الحیدریه)ج ۱ ص ۲۰۶ و الدر النظیم ص ۱۹۶.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۷ و راجع ص ۵۲۴ و ۵۲۹ و ۵۳۶ عن فقه الرضا ص ۲۰ و ۲۱ و راجع مناقب آل أبی طالب ج ۱ ص ۳۰۳-۳۰۶ و إعلام الوری ص ۱۴۳ و ۱۴۴ و عن کفایه الأثر ص ۳۰۴ و الأنوار البهیه ص ۴۷.

قالوا:و دخل أمير المؤمنين«عليه السلام»و العباس بن عبد المطلب، و الفضل بن العباس،و أسامه بن زيد،ليتولوا دفن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فنادت الأنصار من وراء البيت:يا على،إنا نذكرك اللّه و حقنا اليوم من رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»أن يذهب،أدخل منا رجلا يكون لنا به حظ من مواراه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

فقال:ليدخل أوس بن خولى،و كان بدريا فاضلا من بنى عوف من الخزرج،فلما دخل قال له على«عليه السلام»:انزل القبر.

فنزل،و وضع أمير المؤمنين رسول اللّه«عليهما السلام»على يديه و دلاه فى حفرته،فلما حصل فى الأرض قال له:اخرج.

فخرج،و نزل على القبر،فكشف عن وجه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و وضع خده على الأرض موجها إلى القبله على يمينه،ثم وضع عليه اللبن،و أهال عليه التراب (۱).

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۹ و ۵۲۱ و ۵۳۰ و الإرشاد للمفيد ج ۱ ص ۱۸۸ و إعلام الورى ص ۱۴۳ و ۱۴۴ و(ط مؤسسه آل البيت)ج ۱ ص ۲۷۰ و الأنوار البهيه ص ۴۸ و مستدركات علم رجال الحديث ج ۱ ص ۷۰۶ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۴۲۵ و مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۳۳۰ و راجع:مناقب آل أبى طالب ج ۱ ص ۱۵۲ و الدر النظيم ص ۱۹۶ و سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۴ و فى هامشه عن:الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۲ ص ۳۲۸ و عن دلائل النبوه للبيهقى ج ۷ ص ۲۵۲ و عن سنن ابن ماجه ج ۱ ص ۴۹۶.

و كان ذلك فی یوم الإثنین،للیلتین بقیتا من صفر،سنه عشر من هجرته «صلی اللّه علیه و آله»،و هو ابن ثلاث و ستین سنه.

و لم یحضر دفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»أكثر الناس،لما جری بین المهاجرین و الأنصار من التشاجر فی أمر الخلافه،وفات أكثرهم الصلاه علیه لذلك،و أصبحت فاطمه«علیها السلام»تنادی:وا سوء صباحاه.

فسمعها أبو بكر،فقال لها:إن صباحك لصباح سوء.

و اغتنم القوم الفرصه لشغل علی بن أبی طالب«علیه السلام»برسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،و انقطاع بنی هاشم عنهم بمصابهم برسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»،فتبادروا إلی ولایه الأمر،و اتفق لأبی بكر ما اتفق، لاختلاف الأنصار فیما بینهم،و كراهیه الطلقاء و المؤلفه قلوبهم من تأخر الأمر حتی یفرغ بنو هاشم،فیستقر الأمر مقره،فبایعوا أبا بكر لحضوره المكان (۱).

و نذكر القارئ بما یلی:

۱-إن النبی«صلی اللّه علیه و آله»دفن قبل انتهاء أهل السقیفه من سقیفتهم،و قد ذكرنا ذلك أكثر من مره،و صرح الشیخ المفید بذلك أیضا، فقال:«و قد جاءت الروایه:أنه لما تم لأبی بكر ما تم،و بایعه من بایع،جاء رجل إلی أمیر المؤمنین«علیه السلام»و هو یسوّی قبر رسول اللّه«صلی اللّه

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۸ و ۵۱۹ و ۵۲۰ و ۵۲۹ و ۵۳۰ و الإرشاد للمفید ج ۱ ص ۱۸۸ و الأنوار البهیه ص ۵۰.

علیه و آله»بمسحاه فی یده،فقال له:إن القوم قد بایعوا أبا بکر،و وقعت الخذله فی الأنصار لاختلافهم،و بدر الطلقاء بالعقد للرجل خوفا من إدراککم الأمر.

فوضع طرف المسحاه فی الأرض و یده علیها،ثم قال: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ الم أَ حَسِبَ النَّاسُ أَنْ یُتْرَکُوا أَنْ یَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لا یُفْتَنُونَ وَ لَقَدْ فَتَنَّا الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَیَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِینَ صَدَقُوا وَ لَیَعْلَمَنَّ الْکاذِبِینَ أَمْ حَسِبَ الَّذِینَ یَعْمَلُونَ السَّیِّئاتِ أَنْ یَسْبِقُونا ساءَ ما یَحْکُمُونَ (۱)» (۲).

۲-إننا لا ننکر ان یکون أناس من الأنصار و بعض من المهاجرین،ممن لا حول لهم و لا قوه قد بقوا فی المسجد،أو علی مقربه منه،و أن یطلب هؤلاء أو أولئک من علی«علیه السلام»أن ینالوا شرف المشارکه فی مراسم دفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،فیشرکهم«علیه السلام»فی ذلک..

فی حین أن الطامحین و الطامعین لم یکترثوا لموت رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،بل تجمعوا و اجتمعوا فی سقیفه بنی ساعده،لابتزاز هذا الأمر من صاحبه الشرعی علی حین غفله من علی«علیه السلام»و بنی هاشم- بزعمهم-حیث کان مشغولا بتجهیز و دفن خیر خلق اللّه«صلی اللّه علیه و آله»..

۱- ۱) الآیات ۱-۴ من سوره العنکبوت.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۸-۵۲۰ و ج ۲۴ ص ۲۳۰ و تفسیر نور الثقلین ج ۴ ص ۱۴۹ و الإرشاد للمفید ج ۱ ص ۱۸۹.

۳-صرح المفيد«رحمه اللّه»:بأن دفن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله» كان فى يوم الإثنين فى الثامن و العشرين من شهر صفر..

و هذا هو المؤيد بالشواهد العديده،و ذلك فى غياب أكثر المهاجرين و الأنصار،لانشغالهم فى السقيفه..

أما دعوى تأخير دفنه«صلى اللّه عليه و آله»يومين أو أكثر،فلا مبرر لقبولها،فإن تجهيز رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»و دفنه لا يحتاج إلى أكثر من ساعتين أو ثلاث على أبعد تقدير.فلما ذا يبقى النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»بلا دفن؟!مع أن التعجيل فى دفن الموتى مستحب،و لم يكن على «عليه السلام»ليفرط فى هذا المستحب من دون داع أهم،أو سبب موجب.

۴-و لا نريد التعليق على قول أبى بكر لفاطمه الزهراء«عليها السلام»:إن صباحك لصباح سوء!!بل نترك ذلك للقارئ الكريم المؤمن و المنصف..

أبو طلحه يلحد رسول اللّه صلّى اللّه عليه و آله

و قالوا:إنه«عليه السلام»وضع سرير النبى«صلى اللّه عليه و آله»عند رجل القبر،و سلّه سلّا (۱).

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۱ و فى هامشه عن تهذيب الأحكام ج ۱ ص ۳۰ و(ط أخرى)ج ۱ ص ۲۹۶ و راجع:مصباح الفقيه(ط.ق)ج ۱ ق ۲ ص ۴۱۷ و وسائل الشيعه(ط مؤسسه آل البيت)ج ۳ ص ۱۸۴ و(ط دار الإسلاميه)ج ۲ ص ۸۵۰ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۲۳۰ و منتقى الجمان ج ۱ ص ۲۵۹.

و عن ابن عباس:أنه«صلى اللّه عليه و آله»سلّ من قبل رأسه (۱).

و روى:أن أبا طلحه لحد له«صلى اللّه عليه و آله»،ثم خرج أبو طلحه، و دخل على«عليه السلام»القبر،فبسط يده،فوضع النبى«صلى اللّه عليه و آله»،و أدخله اللحد (۲).

أبو عبيده لم يلحد الرسول صلّى اللّه عليه و آله

إننا نشك فيما ذكروه،من أنه كان من يشق القبر،و بعضهم يلحد، فقالوا:يتولى الأمر من سبق منهما،و وافق على«عليه السلام»على ذلك.

فسبق أبو عبيده فلحد لرسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»..

و شكنا فى ذلك يستند إلى ما يلى:

ألف:إذا كان اللحد هو الراجح شرعا،فإن عليا«عليه السلام»لا يختار لرسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»غيره.

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۴ و المسند للشافعى ج ۱ ص ۲۱۵ و السنن الكبرى للبيهقى ج ۴ ص ۵۴ و نصب الرايه ج ۲ ص ۳۵۰ و ۳۵۱ و كتاب الأم للشافعى ج ۱ ص ۳۱۱ و مختصر المزنى ص ۳۹ و السيره الحلبيه(ط دار المعرفه) ج ۳ ص ۴۹۲ و راجع:المعتبر ج ۱ ص ۲۹۹ و تذكره الفقهاء(ط.ج)ج ۲ ص ۹۱ و(ط.ق)ج ۱ ص ۵۲ و نهايه الإحكام للعلامه الحلى ج ۲ ص ۲۷۵.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۱۶ ج ۷۸ ص ۳۱۸ و عن فقه الرضا ص ۲۰ و(نشر المؤتمر العالمى للإمام الرضا)ص ۱۸۳ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۴۰۰ و مستدرك الوسائل ج ۲ ص ۳۱۶.

ب:إن اللحد ليس أمرا غريبا يحتاج إلى متخصص،بحيث لا يحسنه غيره،بل هو أمر معروف و ميسور لكل أحد.

ج:قولهم:إن أبا عبيده هو الذى لحد لرسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله» لا يصح،لأن أبا عبيده كان فى السقيفه،بل كان من أركانها،و قد دفن النبى «صلى اللّه عليه و آله»قبل انقضاء أمر السقيفه..

و لعل المقصود:إثاره الغبار حول ما فعلوه.و ما ارتكبوه بحق النبى و على صلوات اللّه عليهما.

د:إن تعجيل الدفن راجح و مستحب،و لم يكن على«عليه السلام» بالذى يتهاون بهذا الراجح.

لم ينزل فى حفره النبى صلّى اللّه عليه و آله غير على عليه السّلام

و لم ينزل فى حفره رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»سوى على«عليه السلام».

و ورد فى حديث المناشده يوم الشورى:أن عليا«عليه السلام»قال لهم:

«فأنشدكم اللّه،هل فيكم أحد نزل فى حفره رسول اللّه غيرى»؟!

قالوا:اللهم لا (۱).

۱- ۱) الأمالى للشيخ الطوسى ص ۷ و ۸ و(ط دار الثقافه للطباعه و النشر و التوزيع- قم)ص ۵۵۵ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۴ و ج ۳۱ ص ۳۶۸ عنه،و كتاب الولايه لابن عقده ص ۱۶۵.

و ما روی من أن بعض الأنصار قد نزل القبر..یصبح موضع ریب و شک.إلا إن کان المقصود أنه نزل إلی ما فوق اللحد،و لم ینزل فی الحفره نفسها،فلم تلامس قدماه الموضع الذی وضع فیه رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»..

قبر رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله

عن أبی البختری عن جعفر،عن أبیه،عن علی«علیه السلام»:إن قبر رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»رفع من الأرض قدر شبر،و أربع أصابع.

ورش علیه الماء..قال علی«علیه السلام»:و السنه أن یرش علی القبر الماء (۱).

و روی الکلینی بسنده عن عقبه بن بشیر،عن أبی جعفر«علیه السلام» قال:قال النبی«صلی اللّه علیه و آله»لعلی«علیه السلام»:یا علی،ادفنی فی هذا المکان،و ارفع قبری من الأرض أربع أصابع،و رش علیه من الماء (۲).

و روی عن أبی جعفر«علیه السلام»:أن قبر رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»رفع شبرا من الأرض (۳).

۱- ۱) قرب الإسناد(ط حجریه)ص ۷۲ و(ط مؤسسه آل البیت)ص ۱۵۵ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۰۶ و ج ۷۹ ص ۳۷ و وسائل الشیعه(ط مؤسسه آل البیت)ج ۳ ص ۱۹۴ و(ط دار الإسلامیه)ج ۲ ص ۸۵۸ و سنن النبی«صلی اللّه علیه و آله» للطباطبائی ص ۲۵۳ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۴۴۱ و الأنوار البهیه ص ۴۹.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۳۹ عن الکافی(الفروع)ج ۱ ص ۴۵۰.

۳- ۳) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۴۱ و ج ۷۹ ص ۱۴ و تهذیب الأحکام ج ۱ ص ۱۳۲-

و ذكروا أيضا:أن عليا«عليه السلام»قد رفع القبر (۱).

و عن أبی عبد اللّه«عليه السلام»:جعل علی«عليه السلام»علی قبر النبی«صلی اللّه عليه و آله»لبنا (۲).

۳)

-و(ط دار إحيـــاء الـــتراث العربی)ج ۱ ص ۴۶۹ و كشـــف اللثـــام(ط.ج)ج ۲ ص ۳۹۵ و(ط.ق)ج ۱ ص ۱۳۷ و التحفه السنيه(مخطوط)ص ۳۵۶ و الحدائق الناضره ج ۴ ص ۱۲۵ و رياض المسائل ج ۲ ص ۲۳۳ و غنائم الأيام ج ۳ ص ۵۳۵ و مستند الشيعه ج ۳ ص ۲۷۵ و جواهر الكلام ج ۴ ص ۳۱۴ و مصباح الفقيه(ط.ق)ج ۱ ق ۲ ص ۴۲۳ و علل الشرائع ج ۱ ص ۳۰۷ و وسائل الشيعه (ط مؤسسه آل البيت)ج ۳ ص ۱۹۴ و(ط دار الإسلاميه)ج ۲ ص ۸۵۷ و و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۴۴۱.

ص: ۸۳

۱- ۱) مناقب آل أبی طالب ج ۱ ص ۱۵۲ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۲۱ و مستدرک سفينه البحار ج ۱۰ ص ۳۹۷ و الدر النظيم ص ۱۹۶.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۳۹ عن الكافی(الفروع)ج ۱ ص ۵۴ و ۵۵ و(ط دار الكتب الإسلاميه-طهران)ج ۳ ص ۱۹۷ و الحبل المتين(ط.ق)للبهائی العاملی ص ۷۰ و رياض المسائل للطباطبائی ج ۲ ص ۲۲۹ و غنائم الأيام ج ۳ ص ۵۳۲ و مستند الشيعه ج ۳ ص ۲۷۲ و جواهر الكلام ج ۴ ص ۳۰۸ و مصباح الفقيه (ط.ق)ج ۱ ق ۲ ص ۴۲۳ و وسائل الشيعه(ط مؤسسه آل البيت)ج ۳ ص ۱۸۹ و(ط دار الإسلاميه)ج ۲ ص ۸۵۴ و الأنوار البهيه ص ۴۹ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۴۰۴.

و ذکرت بعض الروایات:أنه«صلی اللّه علیه و آله»هو الذی أمرهم بنصب اللبن علیه (۱).

و عن علی بن الحسین«علیه السلام»:نصبت علیه فی اللحد تسع لبنات (۲).

هل نزل المغیره فی قبر الرسول صلّی اللّه علیه و آله

روی عبد اللّه بن الحارث بن نوفل،قال:اعتمرت مع علی بن أبی طالب«علیه السلام»فی زمان عمر-أو عثمان-فنزل علی أخته أم هانئ بنت أبی طالب،فلما فرغ من عمرته رجع و قد سکب له غسل،فلما فرغ من غسله دخل علیه نفر من أهل العراق،فقالوا:یا أبا الحسن،جئناک نسألک عن أمر نحب أن تخبرنا به.

فقال:أظن المغیره یحدثکم أنه أحدث الناس عهدا برسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله».

۱- ۱) راجع:سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۵ و ۳۳۶ عن مسدد،و عن مسلم و ابن سعد،و المطالب العالیه ج ۴ ص ۲۵۸،و الحاکم و البیهقی و ابن ماجه.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۵ و فی هامشه عن:ابن سعد ج ۲ ص ۲۲۷ و دلائل النبوه للبیهقی ج ۴ ص ۲۵۲.و راجع:روضه الطالبین للنووی ج ۷ ص ۴۰۹ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۸۶ و الإستیعاب(ط دار الجیل)ج ۱ ص ۴۸ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۳۵.

قالوا:أجل،عن ذا جئنا نسألك.

قال:كذب.أحدث الناس عهدا برسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»قثم بن العباس،كان آخرنا خروجا من قبره (۱).

و نقول:

لعله«عليه السلام»قصد أن قثما أحدث الناس فيما عداه«عليه السلام»،فإنه هو الذى تولى دفنه،و كان آخر الناس به عهدا كما سيأتى.

و تقدم:أن أحدا لم ينزل حفره الرسول«صلى اللّه عليه و آله»غير على «عليه السلام»كما فى حديث المناشده.

على عليه السّلام يكذب المغيره

و أما بالنسبه لتكذيب على«عليه السلام»للمغيره فنقول:

۱-يبدو أن ما كان يدعيه المغيره بن شعبه من أنه أحدث الناس عهدا برسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»قد ترك أثرا من نوع ما بين أهل العراق..

و لعل أثره السلبى قد نشأ من رؤيتهم سلوك المغيره،الذى لم يكن منسجما

۱- ۱) قضاء أمير المؤمنين على بن أبى طالب«عليه السلام»ص ۲۲۹ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱۳ ص ۴۱ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۵۳.و راجع:مسند أحمد ج ۱ ص ۱۰۱ و الكامل لابن عدى ج ۱ ص ۴۷ و البدايه و النهايه(ط دار إحياء التراث العربى)ج ۵ ص ۲۹۰ و السيره النبويه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۸ و الدر النظيم ص ۱۹۶ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۳۷ و سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۸ و دلائل النبوه للبيهقى ج ۷ ص ۲۵۷ و أسد الغابه ج ۴ ص ۱۹۷.

مع أحكام الشريعه،فقد كان يرتكب الموبقات و العظائم،أمام سمع الناس و بصرهم،و لم ينس الناس بعد قصه زناه،حتى كاد أن يقام الحد عليه،لو لم يتداركه عمر بتهديد الشهود،و صد زياد عن الشهاده..إن هذه القصه قد شاعت فى مختلف البلاد،و ذاعت بين العباد..

فما معنى أن يكون له شرف النزول فى قبر الرسول«صلى اللّه عليه و آله»،و هل يمكن أن يوفّق لأن يكون أحدث الناس عهدا به«صلى اللّه عليه و آله»،و يفتخر بذلك على الناس،و يجعله ذريعه لاستجلاب التعظيم، و التفخيم،و التكريم منهم..

فقد أوقعهم هذا الأمر فى حيره،و كان على«عليه السلام»عارفا بهذا الأمر،فأراد أن يحل الإشكال،و يدفع هذا الوهم البغيض عنهم.

۲-بالنسبه لتكذيب على«عليه السلام»المغيره فيما يدعيه من أنه آخر الناس عهدا برسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،ثم القول بأن قثم بن العباس هو الذى كان آخر الناس عهدا بالرسول«صلى اللّه عليه و آله»،نقول:

إن آخر الناس عهدا برسول اللّه هو على«عليه السلام».و يدل على هذا و ذاك ما يلى:

ألف:قال ابن كثير:و قول من قال:إن المغيره بن شعبه كان آخرهم عهدا ليس بصحيح،لأنه لم يحضر دفنه،فضلا عن أن يكون آخرهم عهدا برسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله» (۱).

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۹ و أسد الغابه ج ۱ ص ۳۴.

و قول الصالحی الشامی:إنما استند فیه إلی دعاوی المغیره نفسه.و هو غیر مأمون فی ذلک.

و یکفی أن نذکر:أن علیا أمیر المؤمنین«علیه السلام»قد وصف المغیره بقوله:«فإنه و اللّه دائما یلبس الحق بالباطل،و یموه فیه،و لم یتعلق من الدین إلا بما یوافق الدنیا» (۱).

ب:قال الحاکم:أصح الأقاویل:أن آخر الناس عهدا برسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»قثم بن العباس (۲).

و إن کنا قد قلنا:إن ذلک غیر صحیح.و سیأتی النص الدال علی أن «علیه السلام»هو آخرهم عهدا به«صلی اللّه علیه و آله»..

ج:و یدل علی عدم حضور المغیره و کثیر غیره دفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»ما یلی:

۱-قولهم:ولی وضع رسول اللّه فی قبره هؤلاء الرهط الذین غسلوه:

۱- ۱) راجع:الأمالی للمفید ص ۲۱۸ و بحار الأنوار ج ۳۲ ص ۱۲۵ و قاموس الرجال ج ۱۰ ص ۱۹۴.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۹.و راجع:ذخائر العقبی ص ۲۳۸ و الآحاد و المثانی ج ۱ ص ۲۹۵ و الإستیعاب(ط دار الجیل)ج ۳ ص ۱۳۰۴ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۶ ص ۱۴۰ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ص ۳۰۴ و أسد الغابه ج ۴ ص ۱۹۷ و تهذیب التهذیب ج ۸ ص ۳۲۴ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۸۹ و السیره الحلبیه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۹۵.

العباس،و علی،و الفضل،و صالح مولاه،و خلی أصحاب رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»بینه و بین أهله،فولوا إجنانه (۱).

۲-و فی نص آخر:«و دخل القبر علی،و الفضل،و قثم ابنا العباس، و شقران مولاه،و یقال:أسامه بن زید،و هم تولوا غسله و تکفینه،و أمره» (۲).

۳-قال ابن سعد:«فلم یدفن حتی کانت العتمه،و لم یله إلا أقاربه» (۳).

۴-و فی حدیث المناشده قول علی«علیه السلام»:«نشدتکم باللّه، أفیکم(أمنکم)أحد کان آخر عهده برسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،حتی وضعه فی قبره غیری؟!

قالوا:اللهم لا» (۴).

۱- ۱) الطبقات الکبری لابن سعد ج ۲ ق ۲ ص ۷۰ و(ط دار صادر)ج ۲ ص ۳۰۱ عن البدء و التاریخ،و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۷ و ۳۳۹ و راجع:الغدیر ج ۷ ص ۷۵ و راجع:کنز العمال ج ۷ ص ۲۴۹ و(ط مؤسسه الرساله)ج ۷ ص ۲۷۰.و راجع:المصنف لابن أبی شیبه ج ۳ ص ۲۰۵ و ج ۸ ص ۵۶۷.

۲- ۲) راجع:سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۹ و عن العقد الفرید ج ۳ ص ۶۱.

۳- ۳) راجع:سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۳۹ عن الطبرانی،و کنز العمال ج ۷ ص ۲۴۹ و(ط مؤسسه الرساله)ج ۷ ص ۲۷۰.و راجع:المصنف لابن أبی شیبه ج ۳ ص ۲۰۵ و ج ۸ ص ۵۶۷.

۴- ۴) راجع:الطرائف لابن طاووس ص ۴۱۳ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۲۲۱ و نهج السعاده ج ۱ ص ۱۳۳ و ۱۴۰ و نهج الإیمان ص ۵۳۰ و تاریخ مدینه-

۵-و هذا ما قرره عتبه بن أبی لهب فی مدحه علیا«علیه السلام»حیث یقول:

و آخر الناس عهدا بالنبی و من

جبریل عون له فی الغسل و الکفن (۱)

و کون آخر الناس عهدا برسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»هو علی«علیه السلام»موجود فی العدید من النصوص و المصادر (۲).

(۴

-دمشق ج ۴۲ ص ۴۳۳ و کنز العمال(ط مؤسسه الرساله)ج ۵ ص ۷۲۶ و کتاب الأربعین للماحوزی ص ۴۳۴ و کتاب الولایه لابن عقده ص ۱۷۸ و غایه المرام ج ۵ ص ۷۹ و ج ۶ ص ۶ و سفینه النجاه للتنکابنی ص ۳۶۳ و شرح إحقاق الحق (الملحقات)ج ۵ ص ۳۰ و ج ۸ ص ۷۰۱ و ج ۱۵ ص ۶۸۴ و ج ۳۱ ص ۳۲۴.

۱- ۱) راجع:تاریخ الیعقوبی ج ۲ ص ۱۲۴ و الغدیر ج ۳ ص ۲۳۲ و ج ۷ ص ۹۳ عنه، و عن رسائل الجاحظ ص ۲۲ و أسد الغابه ج ۴ ص ۴۰ و تاریخ أبی الفداء ج ۱ ص ۱۶۴ و الإستیعاب لابن عبد البر ج ۳ ص ۱۱۳۳ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۶ ص ۲۱ و ج ۱۳ ص ۲۳۲ و الصراط المستقیم ج ۱ ص ۲۳۷ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۸۷ و بحار الأنوار ج ۱۲ ص ۳۳۷ و ج ۲۸ ص ۳۵۲ و مناقب أهل البیت«علیه السلام»للشیروانی ص ۴۷ و التفسیر الکبیر للرازی ج ۲ ص ۲۱۲ و ج ۱۸ ص ۲۱۲ و الجوهره فی نسب الإمام علی و آله للبری ص ۱۲۲ و العثمانیه للجاحظ ص ۲۹۳ و الوافی بالوفیات ج ۲۱ ص ۱۸۳.

۲- ۲) راجع:تاریخ مدینه دمشق ج ۴۲ ص ۳۹۵ و المصنف لابن أبی شیبه ج ۷ ص ۴۹۴ و خصائص أمیر المؤمنین للنسائی ص ۱۳۰ و کنز العمال(ط مؤسسه الرساله)-

۲)

-ج ۱۳ ص ۱۴۶ و مسند أبی یعلی ج ۱۲ ص ۳۶۴ و مسند ابن راهویه ج ۴ ص ۱۲۹ و السنن الکبری للنسائی ج ۴ ص ۲۶۱ و ج ۵ ص ۱۵۴ و کتاب الوفاه للنسائی ص ۵۲ و مسند أحمد ج ۶ ص ۳۰۰ و المستدرک للحاکم ج ۳ ص ۱۳۸ و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۱۱۲ و فتح الباری ج ۸ ص ۱۰۷ و ذکر أخبار إصبهان ج ۱ ص ۲۵۰ و مناقب الإمام أمیر المؤمنین للکوفی ج ۱ ص ۴۵۶ و ج ۲ ص ۸۷ و البدایه و النهایه(ط دار إحیاء التراث العربی)ج ۷ ص ۳۹۷ و ج ۱۲ ص ۲۵۵ و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۲۵۵ و جواهر المطالب لابن الدمشقی ج ۱ ص ۱۷۵ و مناقب آل أبی طالب ج ۱ ص ۲۰۳ و ج ۲ ص ۶۴ و العمده لابن البطریق ص ۲۸۷ و الطرائف لابن طاووس ص ۱۵۳ و ذخائر العقبی ص ۷۲ و المراجعات للسید شرف الدین ص ۳۳۰ و راجع:الأمالی للطوسی ص ۵۵۵ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۴۷۳ و ۵۴۴ و ج ۳۱ ص ۳۶۸ و ج ۳۸ ص ۳۰۱ و ۳۱۱ و کتاب الولایه لابن عقده ص ۱۶۵.

الفصل الخامس

اشاره

أحداث تتصل بموت النبی صلّی اللّه علیه و آله..

ص: ۹۱

علی و حزن الزهراء علیهما السّلام علی أبیها

و عن علی«علیه السلام»قال:غسلت النبی«صلی اللّه علیه و آله»فی قمیصه،فکانت فاطمه«علیها السلام»تقول:أرنی القمیص.فإذا شمته غشی علیها.فلما رأیت ذلک غیبته (۱).

و نقول:

إن الزهراء«علیها السلام»لم تکن جزوعه،و لا مغرقه و لا متجاوزه الحد فی التعلق بأبیها من الناحیه العاطفیه،و إنما کانت تعرف فی رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»من المعانی،و من أسرار النبوه ما یجعل الجزع علیه قلیلا فی حقه مهما بلغ.و تعرف أن الجزع علیه لیس بحرام،بل هو طاعه و عباده.و قد قال علی«علیه السلام»:إن الجزع لقبیح إلا علیک.

و لذلک لم نر علیا«علیه السلام»ینهاها،أو یطلب منها أن تخفف من

۱- ۱) أهل البیت لتوفیق أبی علم ص ۱۶۶ و فاطمه الزهراء بهجه قلب المصطفی ج ۱ ص ۱۱۳ عنه،و بحار الأنوار ج ۴۳ ص ۱۵۷ و مناقب علی بن أبی طالب«علیه السلام»و ما نزل من القرآن فی علی لابن مردویه الأصفهانی ص ۱۹۶ و بیت الأحزان ص ۱۶۷ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۱۰ ص ۴۳۶ و ج ۱۹ ص ۱۵۴.

حزنها،و ذلک لأنه یری:أن ذلک هو حقها الطبیعی،الـذی لو لم یبلغ هـذا الحد،لدل علی نقص فی معرفتها،أو فی عصـمتها،و من ثم فی مقامها.

و هـذا یفسـر لنا اختیاره لطریقه التعامل مع هـذا الأمر،لا من حیث أنه یری ذلک فی غیر محله،أو أنه زائد عن حده،بل من منطلق الرفق بهـا،و السـعی لتخفیف عبء المسؤولیه الأخلاقیه،و الإیمانیه الملقاه علی عاتقها،التی تقضـی بلزوم وفائها لأشـرف و أفضـل والد و حبیب،و أحب الخلق للّه تبارک و تعالی.

الجزع علی رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله

روی المفیـد بسـنده إلی ابن عبـاس قال:لما توفی رسول اللّه«صـلی اللّه علیه و آله»تولی غسـله علی بن أبی طالب«علیه السـلام»و العباس معه،و الفضل بن العباس.

فلما فرغ«علیه السلام»من غسله کشف الإزار عن وجهه،ثم قال:

بأبی و أمی،طبت حیا،و طبت میتا،انقطع بموتک ما لم ینقطع بموت أحد ممن سواک،من النبوه،و الأنبیاء،خصـصت حتی صـرت مسلیا عمن سواک، و عممت حتی صار الناس فیک سواء.

و لو لا أنک أمرت بالصبر،و نهیت عن الجزع لأنفذنا علیک الشؤون، و لکان الداء مما طلا،و الکمد محالفا،و قلّا لک،و لکنه ما لا یملک رده،لا یستطاع دفعه.

ثم أکب علیه،فقبل وجهه،و الإزار علیه (۱).

۱- ۱) نهج البلاغه(بشرح عبده)ج ۲ ص ۲۲۸ و الأمالی للمفید ص ۶۰ و(نشر دار-

و الشؤون:هی منابع الدمع فی الرأس.

و تقبیل الإزار علی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»یدحض ما یزعمه بعض الناس من حرمه تقبیل قبور الأنبیاء،و عدم جواز التبرک بآثارهم..

الجزع قبیح إلا علیک

قد یقال:إن علیا«علیه السلام»ذکر أن امتناعه عن إنفاذ ماء الشؤون علی النبی«صلی اللّه علیه و آله»،لأن ذلک یعد جزعا،و النبی«صلی اللّه علیه و آله»قد أمر بالصبر،و نهی عن الجزع.

مع أن ثمه نصا آخر مرویا عنه«علیه السلام»یخالف هذا المعنی،و یدل علی أنه لا مانع من الجزع علیه«صلی اللّه علیه و آله»،حیث یقول:«إن الصبر لجمیل إلا عنک،و إن الجزع لقبیح إلا علیک» (۱).

و قد جزع الإمام الصادق«علیه السلام»علی ابنه إسماعیل جزعا

۱)

-المفید)ص ۱۰۳ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۳۲۷ و ۵۲۷ و ۵۴۲ و الأنوار البهیه ص ۴۵ و التمهید لابن عبد البر ج ۲ ص ۱۶۲ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۳ ص ۲۴ و تمهید الأوائل و تلخیص الدلائل للباقلانی ص ۴۸۸.

۱- ۱) نهج البلاغه(بشرح عبده)ج ۴ ص ۷۱ و بحار الأنوار ج ۷۹ ص ۱۳۴ و دستور معالم الحکم ص ۱۹۸ و عیون الحکم و المواعظ للواسطی ص ۱۵۰ و غرر الحکم ص ۱۰۳ و نهایه الأرب ج ۵ ص ۱۹۳ و جامع أحادیث الشیعه ج ۳ ص ۴۹۸ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۹ ص ۱۹۵.

شديدا (۱).

و جزع آدم على ابنه هابيل (۲).فما هذا التناقض؟!

و نجيب:

أولا:إنه لا منافاه بين ذلك كله،فإن الجزع قد يكون محرما،حتى لو كان جزعا على النبى«صلى اللّه عليه و آله»و الوصى،و ذلك إذا كان يجزع على الميت،لمجرد كونه أبا أو قريبا إن كان لا يؤمن بأنه نبى أو ولى،أو لتخيل فوات أمر دنيوى بموته،فالجزع هو على الأمر الدنيوى،و كذلك الحال بالنسبه للجزع الذى يكون بلا فائده أو عائده،لا على الإنسان فى مزاياه و أخلاقه،و لا على الدين..

۱- ۱) راجع:بحار الأنوار ج ۴۷ ص ۲۴۲ و ۲۴۹ و ۲۵۰ و ج ۷۹ ص ۸۴ و ۸۶ و جامع أحاديث الشيعه ج ۳ ص ۴۷۴ و ۵۲۶ و إعلام الورى ج ۱ ص ۵۴۶ و كشف الغمه ج ۲ ص ۳۹۵ و مستدرك سفينه البحار ج ۲ ص ۶۰ و الحدائق الناضره ج ۴ ص ۱۶۶ و المستجاد من الإرشاد(المجموعه)ص ۱۷۹ و كمال الدين ص ۷۳ و وسائل الشيعه(ط مؤسسه آل البيت)ج ۳ ص ۲۴۱ و ۲۷۷ و(ط دار الإسلاميه)ج ۲ ص ۸۹۲ و ۹۱۹ و الإرشاد للمفيد ج ۲ ص ۲۰۹.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۱۱ ص ۲۲۴ و ۲۳۰ و ۲۴۰ و ۲۶۴ و ج ۲۳ ص ۵۹ و ۶۳ و ۶۴ و علل الشرائع ج ۱ ص ۱۹ و تفسير العياشى ج ۱ ص ۳۰۶ و تفسير القمى ج ۱ ص ۱۶۶ و التفسير الصافى ج ۱ ص ۴۱۶ و ج ۲ ص ۲۹ و تفسير نور الثقلين ج ۱ ص ۴۳۲ و ۶۱۶ و تفسير كنز الدقائق ج ۲ ص ۳۴۱ و قصص الأنبياء للراوندى ص ۵۸.

كما أنه إذا كان المصاب بغير النبى و الوصى فالجزع حرام،و يحل إذا كان المصاب بهما«صلوات اللّه عليهما و آلهما».شرط أن يكون له فائده على الإنسان فى إيمانه و تقواه،أو على نصره الدين،و حفظ المسلمين،كجزع يعقوب على يوسف«عليهما السلام»،فقد كان جزعا محبوبا للّه و مطلوبا، لأنه يعطى الإنطباع عن قيمه الإنسانيه فى الإنسان،المتمثله بما تجلى فى يوسف«عليه السلام»من خصال الخير،و حميد الصفات،و فريد المزايا لدى أنبياء اللّه و أصفيائه،و هو يؤكد عظم الخساره بفقد هذا النوع من الناس.

و شده قبح العدوان عليهم.

بالإضافه إلى فوائد أخرى تعود على الجازع نفسه،تكاملا،و ثباتا،و صلابه فى الدين،و جهادا و صبرا فى سبيل اللّه تعالى،إلى الكثير من الفوائد الأخرى..

فهذا الجزع المفيد جدا محبوب و مطلوب للّه تعالى،حتى لو أدى إلى العمى،أو الخوف من أن يكون حرضا (۱)أو أن يكون من الهالكين..

و الجزع حسن أيضا حين يحرج أهل الباطل،و يبين قسوتهم على الأبرياء و أهل الحق،و يحرك المشاعر الإنسانيه عندهم.

و أما الجزع على الناس العاديين الذى لا دافع له إلا شده التعلق العاطفى،و لا فائده منه و لا عائده،فهو مبغوض للّه،و محرم على عباد اللّه تبارك و تعالى.لأنه إنما يعبر عن أنانيه طاغيه،و حب عارم للدنيا،و تعلق مقيت بها،لأنه إنما يجزع على شىء فقده،و لذه فاتته.

۱- ۱) حرض حرضا من باب تعب:أشرف على الهلاك.راجع مجمع البحرين ج ۱ ص ۴۸۹.

و الجزع قبيح أيضا،عندما يوحى بضعف المحق،و يكون إقرارا بالهزيمه،و يطمع العدو و يغريه بالإمعان فى ممارسه العدوان و البغى.

و عندما يجعل العدو يشعر بنشوه النصر.

و ربما يبلغ حدّ إظهار الإعتراض على قضاء اللّه تعالى و قدره.

و هذا يفسر لنا الروايات الصحيحه التى أكدت على استحباب الجزع على الإمام الحسين«صلوات اللّه و سلامه عليه»،و يبين لنا المراد من قول على«عليه السلام»و هو يرثى رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»:«إن الجزع قبيح إلا عليك الخ..».

ثانيا:قد يشار هنا إلى جواب آخر أيضا،و هو:أن الجزع،و إن كان جائزا عليه«صلى اللّه عليه و آله»،و له درجه من الثواب،و لكن التجلد و الصبر هو الأفضل،و الأكثر ثوابا لأن فيه المزيد من المشقه و الجهد،و هو أيضا يوجب ثبات الناس على دينهم،و عدم السقوط أمام التحدى الكبير الذى ينتظرهم،بل قد يتخذ منه بعض المغرضين ذريعه للتخلف عن جيش أسامه،فأصبح بذلك مرجوحا،و ربما يكون محرما،و إن كان لو لا ذلك لكان هو الأفضل و الأرجح.

أبو بكر لا يحزن لموت الرسول صلّى اللّه عليه و آله

و قد دلتنا بعض الروايات:على أن أبا بكر لم يكن حزينا لموت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فقد روى:أن أبا بكر قال لعلى«عليه السلام»:ما لى أراك متحازنا.

فقال له على«عليه السلام»:إنه قد عنانى ما لم يعنك.

فاضطر أبو بكر إلى إنكار ذلك و التظاهر بالحزن،فراجع (۱).

و هذا يفسر دعاوى محبى أبى بكر بأنه كان أشجع الصحابه،لأن غيره لم يتحمل صدمه موت الرسول.أما هو فبقى متماسكا!!فإن تماسكه كان لأجل عدم اهتمامه بموته«صلى اللّه عليه و آله»..

تعزيه الخضر برسول اللّه صلّى اللّه عليه و آله

اشاره

عن أنس قال:لما قبض النبى«صلى اللّه عليه و آله»أحدق به أصحابه، فبكوا حوله،و اجتمعوا،فدخل رجل أشهب اللحيه،جسيم صبيح، فتخطى[رقابهم]فبكى،ثم التفت إلى أصحاب رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فقال:إن فى اللّه عزاء من كل مصيبه،و عوضا من كل فائت،و خلفا من كل هالك،فإلى اللّه فأنيبوا،و إليه فارغبوا،و نظره إليكم فى البلاء، فانظروا،فإن المصاب من لم يجبره.

فانصرف،و قال بعضهم لبعض:تعرفون الرجل؟!

قال أبو بكر و على:نعم،هو أخو رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله» الخضر«عليه السلام» (۲).

۱- ۱) الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۲ ص ۳۱۲ و كنز العمال ج ۷ ص ۱۵۹ و(ط مؤسسه الرساله)ج ۷ ص ۲۳۰ و حياه الصحابه ج ۲ ص ۸۲ و عن نهايه الإرب ج ۱۸ ص ۳۹۶-۳۹۷.

۲- ۲) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۴۰ عن ابن أبى الدنيا،و الحاكم،و البيهقى،-

و نقول:

أولا:قال الصالحی الشامی عن هذا الحدیث:قد ذکر فی کتاب الموضوعات (۱).

و قال البیهقی:هذا منکر بمره (۲).

و قال الذهبی:عباد بن عبد الصمد،منکر الحدیث (۳).

ثانیا:روی محمد بن عمر برجال ثقات،و ابن أبی حاتم،و أبو نعیم عن علی«علیه السلام»:أن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»لما قبض و کانت التعزیه به،جاءآت،یسمعون حسه و لا یرون شخصه،فقال:

السلام علیکم،أهل البیت و رحمه اللّه برکاته کُلُّ نَفْسٍ ذائِقَهُ الْمَوْتِ

۲)

-و مسکن الفؤاد للشهید الثانی ص ۱۰۹ و بحار الأنوار ج ۷۹ ص ۹۷ و تفسیر الآلوسی ج ۱۵ ص ۳۲۲ و تاریخ مدینه دمشق ج ۱۶ ص ۴۲۴ و البدایه و النهایه ج ۱ ص ۳۸۷ و ج ۵ ص ۲۹۸ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۶۴ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۵۵۱ و قصص الأنبیاء لابن کثیر ج ۲ ص ۲۲۸.

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۴۰.

۲- ۲) دلائل النبوه للبیهقی ج ۷ ص ۲۶۹ و تاریخ مدینه دمشق ج ۱۶ ص ۴۲۴ و البدایه و النهایه لابن کثیر ج ۵ ص ۲۹۸ و إمتاع الأسماع ج ۱۴ ص ۵۶۴.

۳- ۳) میزان الإعتدال ج ۲ ص ۳۶۹ و راجع:التاریخ الکبیر البخاری ج ۶ ص ۴۱ و ضعفاء العقیلی ج ۳ ص ۱۳۷ و الجرح و التعدیل للرازی ج ۶ ص ۸۲ و بیان خطأ البخاری للرازی ص ۷۵ و کتاب المجروحین لابن حبان ج ۲ ص ۱۷۰ و الکامل لابن عدی ج ۲ ص ۲۱۰ و ج ۴ ص ۳۴۲.

وَ إِنَّما تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيامَهِ

(۱)

إن فی اللّه تعالی عزاء من کل مصیبه، و خلفا من کل هالک،و درکا من کل فائت،فباللّه فثقوا،و إیاه فارجوا،فإن المحروم من حرم الثواب،و إن المصاب من حرم الثواب،و السلام علیکم و رحمه اللّه و برکاته..

فقال علی:هل تدرون من هذا؟هذا الخضر«علیه السلام» (۲).

و لعل هذا أقرب إلی الصواب،و اللّه هو العالم بالحقائق.

و نقول:

إن لنا بعض الوقفات مع ما سبق،فلاحظ ما یلی:

الأنصار الذین حضروا دفن رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله

بالنسبه لمطالبه الأنصار بالمشارکه فی تجهیز و دفن رسول اللّه«صلی اللّه

۱- ۱) الآیه ۱۸۵ من سوره آل عمران.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۴۰ و فی هامشه عن:ابن سعد ج ۲ ص ۲۱۱ و (ط دار صادر)ج ۲ ص ۲۷۵ و انظر المطالب العالیه ج ۴ ص ۲۵۹ و کنز العمال ج ۷ ص ۲۵۱ و المعجم الکبیر ج ۳ ص ۱۲۹ و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۳۵ و الإصابه ج ۲ ص ۲۶۶ و ۲۶۷ و الدر المنثور ج ۲ ص ۱۰۷ و تفسیر القرآن العظیم ج ۱ ص ۴۴۴ و تفسیر ابن أبی حاتم ج ۹ ص ۳۰۷۶ و راجع:بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۵۰۵ و ۵۱۵ و ج ۳۹ ص ۱۳۲ و الأمالی للصدوق ص ۱۶۶ و عن إکمال الدین ص ۲۱۹ و ۲۲۰ و مناقب آل أبی طالب ج ۲ ص ۸۴ و روضه الواعظین ص ۷۲ و تفسیر کنز الدقائق ج ۲ ص ۳۰۸.

علیه و آله»نقول:

إن الأنصار لم یحضروا کلهم فی سقیفه بنی ساعده،و لعله قد بقی أعداد منهم،و من المهاجرین أیضا فی محیط المسجد..ممن لم یکن لهم حول و لا قوه،و لا تأثیر ظاهر فی النشاطات السیاسیه،فأحبوا إشراکهم فی بعض الأمر،فطلبوا ذلک من علی«علیه السلام»،فلبی طلبهم بإشراک أوس.

إشاره

قد دل النص الآنف الذکر رقم ۱ و النص رقم ۳ علی عدم حضور شقران،و أسامه بن زید،و صالح دفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»، لأنهم لم یکونوا من أهل النبی«صلی اللّه علیه و آله»،و لا من أقاربه..

الصدمه الکبری لعائشه

قال علی«علیه السلام»لرسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»:یا رسول اللّه، أمرتنی أن أصیرک فی بیتک إن حدث بک حدث؟!

قال:نعم یا علی بیتی قبری.

قال علی«علیه السلام»:فقلت:بأبی و أمی،فحد لی أی النواحی أصیرک فیه.

قال:إنک مسخر بالموضع و تراه.

قالت له عائشه:یا رسول اللّه،فأین أسکن؟!

قال:«اسکنی أنت بیتا من البیوت،إنما هو بیتی،لیس لک فیه من الحق إلا ما لغیرک،فقری فی بیتک و لا تبرجی تبرج الجاهلیه الأولی،و لا تقاتلی

ص: ۱۰۲

مولاک و ولیک ظالمه شاقه،و إنک لفاعله».

فبلغ ذلک من قوله عمر،فقال لابنته حفصه:مری عایشه لا تفاتحه فی ذکر علی و لا تراده،فإنه قد استهیم فیه فی حیاته و عند موته،إنما البیت بیتک لا ینازعک فیه أحد،فإذا قضت المرأه عدتها من زوجها کانت أولی ببیتها، تسلک إلی أی المسالک شاءت (۱).

و نقول:

۱-سیأتی أنه«صلی اللّه علیه و آله»دفن فی بیت علی و الزهراء«علیهما السلام»..

۲-تدل الروایه:علی أن البیوت لم تکن للزوجات،و أنه«صلی اللّه علیه و آله»لم یملکهن إیاها،فلما ذا إذن منعت عائشه من دفن الإمام الحسن «علیه السلام»مع جده،و قالت:نحوا ولدکم عن بیتی،و لا تدخلوا بیتی من لا أحب (۲).

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۴۹۴ عن الطرف ص ۴۶.

۲- ۲) راجع:الإرشاد للمفید ج ۲ ص ۱۸ و الخرائج و الجرائح ج ۱ ص ۲۴۲ و المستجاد من الإرشاد(المجموعه)ص ۱۴۹ و بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۱۵۳ و ۱۵۴ و ۱۵۷ و الأنوار البهیه ص ۹۲ و الدرجات الرفیعه ص ۱۲۵ و قاموس الرجال ج ۱۲ ص ۳۰۰ و أعیان الشیعه ج ۱ ص ۵۷۶ و الجمل للمفید ص ۲۳۴ و کشف الغمه ج ۲ ص ۲۰۹ مناقب آل أبی طالب ج ۳ ص ۲۰۴.و راجع:روضه الواعظین ص ۱۶۸.

۳-إن عائشه هی التی بادرت إلی تحدید موضع دفن النبی«صلی اللّه علیه و آله»،و أنه فی بیتها،و لکن ذلک لا یعنی أن تجری الأمور وفق هواها، فقد یجاریها النبی«صلی اللّه علیه و آله»الآن،ثم یأمر علیا«علیه السلام» بدفنه حیث یقبضه اللّه تعالی،و هکذا کان.

۴-إن علیا«علیه السلام»یطلب من النبی«صلی اللّه علیه و آله»تحدید مکان دفنه-مع أن علیا«علیه السلام»یعرف الموضع و یراه- لأجل أن یسمع الآخرین الجواب،و لکی لا یتهم بأنه«علیه السلام»یتصرف من عند نفسه.

۵-قول النبی«صلی اللّه علیه و آله»لعلی«علیه السلام»:إنک مسخر بالموضع،و تراه.یدل علی أن علیا«علیه السلام»إنسان إلهی مسدد،و مؤید منه تعالی،و له خصوصیات لیست لغیره،و لذلک فهو لا یحتاج إلی تحدید الموضع من قبل الرسول«صلی اللّه علیه و آله»،فالمکان مسخر له و هو یراه.

۶-و یلاحظ هنا:إهتمام عائشه بموضع سکناها لو دفن النبی«صلی اللّه علیه و آله»فی حجرتها،مع أن المفروض هو أن تهتم بحیاه الرسول، و بموضع دفنه،و أن تعلن أنها مستعده للتضحیه بکل شیء فی سبیل امتثال أوامره،و تلبیه حاجاته،و تنفیذ رغباته.و أن یشغلها ألم فراقه عن هم سکناها بعده..

۷-إن الروایه تصرح:بأنه«صلی اللّه علیه و آله»أمر عائشه بأن تقر فی بیتها،فی إشاره منه لها بأنه سوف لا یدفن فی ذلک البیت،لتحتاج إلی البحث عن غیره لسکناها.

۸-إنه«صلی اللّه علیه و آله»أخبرها بأنها سوف لا تقر فی بیتها،بل هی سوف تخرج منه لمحاربه إمام زمانها و ولیها ظالمه له..

۹-قد یحق للناظر أن یبدی إحتمال أن یکون هذا الحوار بین النبی «صلی اللّه علیه و آله»و عائشه قد جاء توطئه لتوجیه التحذیر لعائشه مما ستقدم علیه من الخروج علی إمام زمانها،لیکون ذلک من الإخبارات الغیبیه،و من أعلام نبوته«صلی اللّه علیه و آله»..و أن خلافه علی أمر إلهی یعرف النبی عن اللّه کل تفاصیل ما یجری فیه..

۱۰-إن هذا الحوار أیضا قد أنتج جرأه هائله من عمر بن الخطاب علی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»حیث رد علی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،و قرر لابنته حفصه:أن البیت بیتها،و لا ینازعها فیه أحد..

و کلمته الأخیره تشیر إلی أنه کان مطمئنا إلی أنه سوف یملک القدره علی رد کلام رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»بعد وفاته!!

۱۱-و الأمر و الأدهی إتهام عمر لرسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»بأنه استهیم بعلی«علیه السلام»حیا و میتا..و کأنه یرید أن یقول:إن تصرفاته «صلی اللّه علیه و آله»لا تستند إلی مبررات معقوله،بل هی نتیجه هیام خارج عن دائره التعقل و الحکمه.

و هذا یتناغم مع قوله فی رزیه یوم الخمیس عن النبی«صلی اللّه علیه و آله»:إن الرجل لیهجر،أو غلبه الوجع.

۱۲-إن عمر قد أمر عائشه بالإمتناع عن مفاتحه النبی«صلی اللّه علیه و آله»بشیء من أمر علی«علیه السلام»،و أن لا تراده الکلام فیه،ربما لأنه

خشی أن یتسبب ذلک بتصریح النبی«صلی اللّه علیه و آله»بأمور حول مقام علی«علیه السلام»تزید من تعقید الأمور أمام مشاریعهم الإستئثاریه..

۱۳-و أخیرا،فإن هذا التوجیه العمری لعائشه یظهر مدی التنسیق بین أرکان هذه الجماعه فی موضوع إقصاء علی«علیه السلام»،و الإستئثار بالأمر دونه..

أین دفن النبی صلّی اللّه علیه و آله؟!

قد عرفنا:أنه«صلی اللّه علیه و آله»دفن فی الموضع الذی قبض فیه، و قد روی عن عائشه قولها:اختلفوا فی دفنه«صلی اللّه علیه و آله»فقالت لعلی«علیه السلام»:إن أحب البقاع إلی مکان قبض فیه نبیه (۱).

و کان«صلی اللّه علیه و آله»خرج فصلی بالناس،و خفف الصلاه،ثم وضع یده علی عاتق علی«علیه السلام»،و الأخری علی عاتق أسامه،ثم انطلقا إلی بیت فاطمه«علیها السلام»..

و هناک قبض«صلی اللّه علیه و آله»..

و دفن فی هذا البیت بالذات..

و قد ذکرنا أدله کثیره علی هذا الأمر،و حددنا مکان بیت علی و فاطمه

۱- ۱) مجمع الزوائد ج ۹ ص ۱۱۲ و الخصائص الکبری للسیوطی ج ۲ ص ۴۸۶ و مسند أبی یعلی ج ۸ ص ۲۷۹ و البدایه و النهایه ج ۷ ص ۳۹۷ و تاریخ مدینه دمشق ج ۴۲ ص ۳۹۴ و الغدیر ج ۷ ص ۱۸۹ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۸ ص ۶۹۳.

«علیهما السلام»من جهه،و بیت عائشه من جهه أخری فی کتابنا الصحیح من سیره النبی الأعظم«صلی اللّه علیه و آله»ج ۳۳ ص ۱۱۹-۱۳۹ فلا بأس بالرجوع إلیه..

حدیث سم النبی صلّی اللّه علیه و آله

۱-روی:أنه لما رجع النبی«صلی اللّه علیه و آله»من خیبر،جاءته امرأه من الیهود-قد أظهرت الإیمان-بذراع مسمومه،و أخبرته أنها کانت قد نذرت ذلک له..

و کان مع رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»البراء بن معرور،و الإمام علی«علیه السلام»،فطلب النبی«صلی اللّه علیه و آله»الخبز،فجیء به، فأخذ البراء لقمه من الذراع،و وضعها فی فیه..

فقال«علیه السلام»:لا تتقدم رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله».

فقال له البراء:کأنک تبخّل رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»؟!

فأخبره الإمام علی«علیه السلام»:بأنه لیس لأحد أن یتقدم علی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»بأکل و لا شرب،و لا قول و لا فعل..

فقال البراء:ما أبخّل رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»..

فقال الإمام علی«علیه السلام»:ما لذلک قلت.و لکن هذا جاءت به یهودیه،و لسنا نعرف حالها،فإذا أکلتها بدون إذنه و کلت إلی نفسک..

هذا..و البراء یلوک اللقمه،إذ أنطق اللّه الذراع،فقالت:یا رسول اللّه، إنی مسمومه،و سقط البراء فی سکرات الموت،و مات.

ص :۱۰۷

ثم دعا«صلى اللّه عليه و آله»بالمرأه فسألها..

فأجابته بما يتضمن الإعتراف بالجريمه،و أنه إن كان نبيا لم يضره ذلك، بل سوف يخبره اللّه به.

فأخبرها النبى«صلى اللّه عليه و آله»بأن البراء لو أكل بأمر رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»لكفى شره و سمه..

ثم دعا بقوم من خيار أصحابه،فيهم سلمان،و المقداد،و أبو ذر، و صهيب،و بلال،و عمار،و قوم من سائر الصحابه تمام العشره،و الإمام على«عليه السلام»حاضر..

فدعا رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»اللّه تعالى،ثم أمرهم بالأكل من الذراع المسمومه،فأكلوا حتى شبعوا،و شربوا الماء.

و حبس المرأه،و جاء بها فى اليوم التالى..فأسلمت..

و لم يصلّ رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»على البراء،حتى يحضر الإمام على«عليه السلام»،ليحلّ البراء مما كلمه به حين أكل من الشاه..و ليكون موته بذلك السم كفاره له..

فقال بعض من حضر:إنما كان مزحا مازح به عليا،لم يكن جدا فيؤاخذه اللّه عز و جل بذلك.

فقال«صلى اللّه عليه و آله»:لو كان ذلك منه جدا لأحبط اللّه أعماله كلها.و لو كان تصدق بمثل ما بين الثرى إلى العرش ذهبا و فضه،و لكنه كان مزحا و هو فى حل من ذلك،إلا أن رسول اللّه يريد أن لا يعتقد أحد منكم:أن عليا«عليه السلام»واجد عليه،فيجدد بحضرتكم إحلالا،

و يستغفر له،ليزيده اللّه عز و جل بذلك قربه و رفعه فى جنانه..الخ (۱).

۲-و فى روايه عن الأصبغ،عن الإمام على«عليه السلام»:أنه يقال للمرأه اليهوديه:عبده.

و أن اليهود هم الذين طلبوا منها ذلك،و جعلوا لها جعلا.

فعمدت إلى شاه فشوتها،ثم جمعت الرؤساء فى بيتها،و أتت رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»،فقالت:يا محمد،قد علمت ما توجّب لى من حق الجوار،و قد حضر فى بيتى رؤساء اليهود،فزيّنى بأصحابك..

فقام«صلى اللّه عليه و آله»و معه الإمام على«عليه السلام»،و أبو دجانه،و أبو أيوب،و سهل بن حنيف،و جماعه من المهاجرين..

فلما دخلوا،و أخرجت الشاه،سدت اليهود آنافها بالصوف.

و قاموا على أرجلهم،و توكأوا على عصيهم..

فقال لهم النبى«صلى اللّه عليه و آله»:اقعدوا..

فقالوا:إنا إذا زارنا نبى لم يقعد منا أحد،و كرهنا أن يصل إليه من أنفاسنا ما يتأذى به.

و كذبت اليهود لعنهم اللّه،إنما فعلت ذلك مخافه سوره السم..و دخانه..

۱- ۱) راجع:بحار الأنوار ج ۱۷ ص ۳۱۸ و ۳۲۰ و ۳۹۶ و التفسير المنسوب للإمام العسكرى ص ۱۷۷ و مناقب آل أبى طالب ج ۱ ص ۱۲۸ و الإمام على بن أبى طالب«عليه السلام»للهمدانى ص ۶۴۶.

ثم ذكرت الروايه:تكلّم كتف الشاه،و سؤال النبى«صلى اللّه عليه و آله»لعبده عن سبب فعلها،و جوابها له..و أن جبرئيل هبط إليه و علّمه دعاء،فقرأه النبى«صلى اللّه عليه و آله»،و كذلك من معه،ثم أكلوا من الشاه المسمومه،ثم أمرهم أن يحتجموا (۱).

و نقول:

قد أثبتنا فى كتابنا الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»الجزء ۳۳ فصل:رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»مات شهيدا،إن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»مات مسموما..

غير أن ما يعنينا هنا هو التعرض للروايات التى ذكرت الإمام عليا «عليه السلام»فى سياق حركه الأحداث فى هذا الموضوع..و الروايه التى ذكرناها آنفا هى الأوضح و الأصرح فى ذلك..فالمطلوب هو الوقوف عند بعض ما تضمنته من إشارات،فنقول:

أولا:ذكرت الروايه الأولى:أن البراء بن معرور أكل من الشاه المسمومه فمات،مع أن البراء قد توفى قبل هجره النبى«صلى اللّه عليه و آله»

۱- ۱) راجع:الأمالى للصدوق ص ۲۹۴ و بحار الأنوار ج ۱۷ ص ۳۹۵ و ۳۹۶ و ج ۹۲ ص ۱۴۰ و مناقب آل أبى طالب ج ۱ ص ۸۰ و روضه الواعظين ص ۶۱ و مستدرک الوسائل ج ۱۶ ص ۳۰۷ و الثاقب فى المناقب ص ۸۱ و الجواهر السنيه ص ۱۳۹ و جامع أحاديث الشيعه ج ۲۳ ص ۵۴۲.

إلی المدینه بشهر (۱)،و قضیه خیبر کانت فی السنه السابعه بعد الهجره.

و قد یقال:المراد بشر بن البراء،فسقطت کلمه«بشر»سهوا..

و یجاب:

بأن سقوطها مرات عدیده فی روایه واحده بعید.

ثانیا:اختلفت الروایات فی الذی أکل من الشاه،هل هو البراء بن معرور،أو بشر بن البراء بن معرور،أو بشر بن البراء بن عازب؟!

و هل کانت هذه القضیه فی المدینه،أو فی خیبر؟!

و اختلفت أیضا فی موت أحد ممن کان مع النبی،أو عدم موت أحد..

و هناک اختلافات کثیره بین الروایات لا حاجه إلی استقصائها.

ثالثا:ذکرت الروایه المتقدمه:أن علیا«علیه السلام»،صرح بأنه یشک

۱- ۱) راجع:السیره الحلبیه(ط دار المعرفه)ج ۱ ص ۳۰۸ أسد الغابه ج ۱ ص ۱۷۴ و الإصابه ج ۱ ص ۱۴۴ و ۱۴۵ و(ط دار الکتب العلمیه)ج ۱ ص ۴۱۵ و الإستیعاب(بهامش الإصابه)ج ۱ ص ۱۳۶ و(ط دار الجیل)ج ۱ ص ۱۵۲ و فتح الباری ج ۵ ص ۲۷۶ و ج ۷ ص ۱۷۳ و الثقات لابن حبان ج ۱ ص ۱۳۶ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۳ ص ۶۲۰ و المصنف لابن أبی شیبه ج ۳ ص ۲۳۹ و صحیح ابن حبان ج ۱۵ ص ۴۷۴ و المستدرک للحاکم ج ۳ ص ۱۸۱ و بحار الأنوار ج ۱۹ ص ۱۳۲ و نیل الأوطار ج ۴ ص ۹۱ و إعانه الطالبیین ج ۲ ص ۱۲۳ و راجع:کنز العمال ج ۱۳ ص ۲۹۴ و تاریخ مدینه دمشق ج ۵۶ ص ۱۹.

فی سلامه هدیه تلک الیهودیه،حیث قال:و لسنا نعرف حالها..فلما ذا لم یشک رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»فیها أیضا؟!..و إن کان قد شک بها، فلما ذا لم یحذر من معه من الأکل منها قبل التثبت من حالها؟!

و لما ذا بادر هو«صلی اللّه علیه و آله»إلی الأکل منها ما شاء اللّه؟!کما ورد فی بعض نصوص الروایه (۱).

و لما ذا لم یحذره علی«علیه السلام»من ذلک کما حذر البراء؟!

و لما ذا لم یأخذ البراء بتحذیر علی؟!

و إن کان النبی«صلی اللّه علیه و آله»قد سمع تحذیر علی للبراء،فلما ذا لم یرتب هو الأثر علیه؟!

و إذا کان النبی«صلی اللّه علیه و آله»حاضرا و سامعا للحوار بین علی «علیه السلام»و بین البراء،فلما ذا لم یتدخل لحسم النزاع؟!

رابعا:عددت الروایه المتقدمه عن التفسیر المنسوب للإمام العسکری الأشخاص الذین دعاهم النبی«صلی اللّه علیه و آله»للأکل من الذراع، و کانوا من خیار أصحابه،و ذکرت صهیب الرومی منهم!!مع أن صهیبا کان عبد سوء،و کان من أعوان المعتدین علی الزهراء،و الغاصبین لحق علی، و تخلف عن بیعته«علیه السلام»أیضا،و کان من المعادین لأهل البیت (۲).

۱- ۱) راجع کتابنا:الصحیح من سیره النبی الأعظم«صلی اللّه علیه و آله»ج ۳۳ فصل: رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»مات شهیدا.

۲- ۲) راجع فیما تقدم:ترجمه صهیب فی قاموس الرجال ج ۵ ص ۱۳۵-۱۳۷ و غیره.

خامسا:كيف يأكل خيار أصحاب النبى«صلى اللّه عليه و آله»من الشاه المسمومه إلى حد الشبع،ثم لا يصيبهم شىء،و يعيشون إلى عشرات الأعوام بعد ذلك..و لكنه هو«صلى اللّه عليه و آله»وحده الذى وجد ألم أكلته بخيبر،بعد ثلاث سنوات،و إن أبهره قد انقطع،و ما زال ينتقض به سمه حتى مات؟!..

سادسا:إن روايه التفسير تقول:إنه«صلى اللّه عليه و آله»لم يصل على البراء إلى أن يأتى على«عليه السلام»ليحلّه مما كلمه به،و ليكون موته بذلك السم كفاره له..

فلما اعترضوا على النبى«صلى اللّه عليه و آله»بأن البراء قد قال ذلك مزاحا،و لا يؤاخذ اللّه بالمزاح،تراجع«صلى اللّه عليه و آله»و قال:«..و لكنه كان مزحا،و هو فى حل من ذلك».

ثم اعتذر لهم عن موقفه الأول بأنه أراد أن لا يعتقد أحد أن عليا واجد عليه،فأراد أن يجدد بحضرتهم إحلالا له،و يستغفر له،ليزيده بذلك قربه و رفعه فى جنانه،و كأن الروايه تنسب التدليس و الإخبار بغير الحق إليه «صلى اللّه عليه و آله»،ثم التراجع عن ذلك بعد ظهور الأمر..و حاشاه من ذلك كله..

كما أننا لم نعرف الوجه لتعبيره بكلمه«..و لكنه كان مزحا،و هو فى حل من ذلك»مع أن المناسب أن يقول:إن كان مزحا فهو فى حل الخ..

سابعا:كيف صدق المسلمون اليهود فى قولهم:إذا زارنا نبى لم يقعد منا أحد..و هم لم يؤمنوا بعد برسول اللّه؟!

ألم يكن النبى«صلى اللّه عليه و آله»قد زارهم قبل ذلك،و اجتمع بهم؟!فهل كانوا يقومون أيضا،و يسدّون آنافهم بالصوف..حتى لا يتأذى بأنفاسهم؟!.

و حين سدوا آنافهم بالصوف مخافه سوره السم،هل تنفسوا من أفواههم بعد سد الآناف؟!..

و هل التنفس من الفم يمنع من سوره السم حقا؟!

أم أنهم سدوها بالصوف،و التزموا بأن يتنفسوا منها أيضا؟

إن الروايه لم توضح لنا ذلك!!

و إذا كان السم يؤثر إلى هذا الحد،فلا حاجه بهم إلى إطعام الرسول «صلى اللّه عليه و آله»من الشاه،بل يكفى أن يضعوها أمامه..و يدخل السم إلى بدنه الشريف عن طريق التنفس.

ثامنا:إذا كان النبى«صلى اللّه عليه و آله»قد علم بالسم،و قرأ الدعاء، و أمرهم بأكل ما هو مسموم،ليظهر المعجزه،و الكرامه بذلك،فما معنى أمره لمن معه بالإحتجام بعد ذلك؟!..

فهل أثّر الدعاء فى حجب أثر السم،أم لم يؤثر؟فإن كان قد أثّر،فما الحاجه إلى الحجامه؟!.و إن كان لم يؤثر،فلما ذا كان الدعاء؟!

و إذا كان قد أثر،فلما ذا مات هو«صلى اللّه عليه و آله»من ذلك،و وجد انقطاع أبهره بعد ثلاث سنوات؟!

و كيف أقدم«صلى اللّه عليه و آله»على تناول سم يؤدى إلى الموت،من دون تثبت من تأثير الدعاء فى منع تأثير السم؟!

الفصل السادس

اشاره

السقيفه..بروايتهم..

ص :۱۱۵

قريش..و الخلافه

كانت قريش تتعاطى مع الخلافه بعد الرسول«صلى اللّه عليه و آله» على أنها حكم و سلطان،يجلب لها المنافع الدنيويه،و يعزز نفوذها،و يؤكد لها هيبتها المرتكزه على التجبر و الظلم،و يعيد لها احترامها و امتيازاتها الظالمه، و استعلاءها البغيض،و كبرياءها المقيت..

أما النبى«صلى اللّه عليه و آله»و على«عليه السلام»،فالخلافه عندهم مقام أعطاه اللّه لأهله،يحفظ بها الدين،و تصان بها مصالح العباد.و هى شأن من شؤون الإمامه،التى لا تكون إلا للأنبياء و أوصيائهم.

الأنصار يراقبون الأحداث

و على هذا الأساس نقول:

١-لا شك فى أن الأنصار كانوا على مقربه مما يجرى،و يرون بأم أعينهم جرأه قريش على رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»يوم عرفه،و فى رزيه يوم الخميس،و محاوله قتل النبى«صلى اللّه عليه و آله»بتنفير الناقه ليله العقبه،ثم العصيان المعلن لأوامره المتعلقه بسريه أسامه،ثم ما جرى فى قضيه صلاه أبى بكر بالناس..و غير ذلك.

و يرون أيضا جهد قريش و أعوانها المتواصل لإبطال مسعى رسول اللّه

«صلی اللّه علیه و آله»لتأکید أمر الإمامه فی علی«علیه السلام»..و یعرفون الکثیر مما یدور فی الحلقات و الجلسات المختلفه،و یسمعون و یرون الهمسات و الغمزات،و ما یدبّر و یحضّر من الفریق المناوئ لعلی«علیه السلام»و بنی هاشم،و لم یکن لدیهم أدنی شک فی أن ثمه تصمیما علی منع علی من الوصول للخلافه مهما کلف الأمر.

۲-و الأنصار یعلمون أیضا:أن أهل مکه حدیثوا عهد بالإسلام،و ان أکثر الناس قد أعلنوا إسلامهم بعد فتح مکه،أی فی سنتی تسع و عشر.

۳-و کانوا یعلمون کذلک:أن قریشا کانت تعتبر الأنصار هم السبب فی ظهور أمر محمد،و قد نصروه و آزروه،و شارکوا فی قتل فرسان و رجال قریش،و صنادید العرب،و أن مراجل حقدها و من یدور فی فلکها کانت تغلی و تفور علی الأنصار،و لا تجد لها متنفسا..

۴-و کانوا یخشون من أن تنتقم منهم قریش و أعوانها إذا وصلت إلی الحکم و السلطان،و ربما یکون إنتقاما قاسیا و شرسا و بشعا..

۵-و کان فی الأنصار طامعون و طامحون أیضا..و تراودهم خطرات و تصورات تحفزهم إلی استباق الأحداث،لأن الخلافه إذا کانت سوف لن تصل إلی أهلها،فلما ذا لا یبادرون إلی اقتناص الفرصه،ما دام أن ذلک یحصنهم من انتقام الناس منهم..علما بأن المرشحین لهذا الأمر من الفریق الآخر لیسوا بأفضل حالا من الطامحین من الأنصار،کسعد بن عباده و غیره..فبادروا إلی سقیفتهم..التی سوف نذکر ما جری فیها فی الفقرات التالیه إن شاء اللّه..

من تجليات خوف الأنصار

و قبل أن نذكر أحداث السقيفه،نذكر بعض الشواهد على خوف الأنصار من تولى بعض القرشيين-غير على«عليه السلام»-للحكم،فلاحظ ما يلى:

١-قال الحباب بن المنذر يوم السقيفه:«و لكنا نخاف أن يليها بعدكم من قتلنا أبناءهم،و آباءهم،و إخوانهم» (١).

٢-إن الأنصار عندما مات النبى«صلى اللّه عليه و آله»كانوا يبكون، لأنهم لا يدرون ما يلقون من الناس بعده«صلى اللّه عليه و آله» (٢).

٣-سيأتى:أن الأنصار قالت بعد خطبه أبى بكر فيهم فى جمله كلام:

«و لكننا نشفق بعد اليوم،فلو جعلتم اليوم رجلا منكم،فإذا مات أخذتم رجلا من الأنصار فجعلناه..» (٣).

١- ١) راجع:حياه الصحابه ج ١ ص ۴٢٠ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ٢ ص ۵٣ و بحار الأنوار ج ٢٨ ص ٣٢۶ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۵١ و قاموس الرجال ج ١٢ ص ١٠٨ و فتح البارى ج ١٢ ص ١٣۵ و السقيفه للمظفر ص ٩٧ و الطبقات الكبرى لابن سعد ج ٣ ص ١٨٢ و تاريخ مدينه دمشق ج ٣٠ ص ٢٧۵ و حياه الإمام الحسين«عليه السلام»للقرشى ج ١ ص ٢٣۶.

٢- ٢) مسند أحمد ج ۶ ص ٣٣٩ و مجمع الزوائد ج ٩ ص ٣۴.

٣- ٣) سبل الهدى و الرشاد ج ١٢ ص ٣١٣ و راجع:بحار الأنوار ج ٢٨ ص ٣۴۴ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ٨ و الإمامه و السياسه(تحقيق الزينى)ج ١ ص ١۴ و(تحقيق الشيرى)ج ١ ص ٢٣.

أحداث السقيفه بروايتهم

ثم إن أتباع الخلفاء يروون أحداث السقيفه بطريقتهم الخاصه،متجاهلين الكثير من الأمور الهامه و الحساسه التى وردت فى مصادرهم،و نحن نذكر هنا النص الذى أورده الصالحى الشامى،مكتفين بذلك،فنقول:

قال الصالحى الشامى:

روى ابن إسحاق،و الإمام أحمد،و البخارى،و ابن جرير،عن ابن عباس:أن عمر بن الخطاب قال و هو على المنبر:إنه قد بلغنى أن فلانا-و فى روايه البلاذرى عن ابن عباس:أن قائل ذلك الزبير بن العوام-قال:و اللّه لو قد مات عمر لقد بايعت فلانا (۱).

و فى روايه البلاذرى عن ابن عباس:«بايعت عليا»لا يغرن امرءا أن يقول:إن بيعه أبى بكر كانت فلته فتمت (۲).

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۱ ص ۱۲۷ و ج ۱۲ ص ۳۱۱ عن ابن إسحاق،و أحمد، و البخارى،و ابن جرير.و راجع:صحيح البخارى ج ۸ ص ۲۵ و فتح البارى (المقدمه)ص ۳۳۷ و عمده القارى ج ۱۷ ص ۶۲ و ج ۲۴ ص ۶ و صحيح ابن حبان ج ۲ ص ۱۵۴ و أضواء البيان للشنقيطى ج ۵ ص ۳۶۸ و تاريخ مدينه دمشق ج ۳۰ ص ۲۸۰ و ۲۸۱.

۲- ۲) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۱.و راجع:خلاصه عبقات الأنوار ج ۳ ص ۳۰۵ و صحيح ابن حبان ج ۲ ص ۱۵۵ و ۱۵۷ و تاريخ مدينه دمشق ج ۳۰ ص ۲۸۱ و ۲۸۳ و السيره النبويه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۳.

[و اللّه ما كانت بيعه أبى بكر فلته،و لقد أقامه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»مقامه،و اختاره لدينهم على غيره،و قال:«يأبى اللّه و المؤمنون إلا أبا بكر»،فهل منكم أحد تقطع إليه الأعناق كما تقطع إلى أبى بكر؟فمن بايع رجلا عن غير مشوره من المسلمين،فإنه لا بيعه له،و إنه كان من خيرنا حين توفى رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

و إن الأنصار خالفونا،و اجتمعوا بأشرافهم فى سقيفه بنى ساعده، و تخلف عنا على بن أبى طالب و الزبير بن العوام،و من معهما.

و اجتمع المهاجرون إلى أبى بكر،فقلت لأبى بكر:انطلق بنا إلى إخواننا هؤلاء من الأنصار،فانطلقنا نؤمهم حتى لقينا منهم رجلان صالحان:

عويم بن ساعده،و معن بن عدى (۱).

إلى أن قال:

فذكرا لنا ما تمالأ عليه القوم،و قالا:أين تريدون يا معشر المهاجرين؟!

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۱.و راجع:بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۳۸ و مسند أحمد ج ۱ ص ۵۵ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۲ ص ۲۳ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۴۶ و تاريخ مدينه دمشق ج ۳۰ ص ۲۸۱ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۶۶ و السنن الكبرى للبيهقى ج ۸ ص ۱۴۲ و الكامل فى التاريخ ج ۲ ص ۳۲۷ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۵۳ و خلاصه عبقات الأنوار ج ۳ ص ۳۰۸ و ۳۱۱ و ۳۱۵ و صحيح ابن حبان ج ۲ ص ۱۴۸ و ۱۵۵ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۴۸۷.و راجع:عمده القارى ج ۲۴ ص ۷ و السيره النبويه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۳.

قلنا:نريد إخواننا هؤلاء من الأنصار.

قالا:فلا عليكم أن لا تقربوهم يا معشر المهاجرين،اقضوا أمركم.

قال:قلت:و اللّه لنأتينهم،فانطلقنا حتى أتيناهم فى سقيفه بنى ساعده، فإذا بين ظهرانيهم رجل مزمل،فقلت:من هذا؟

فقالوا:سعد بن عباده.

فقلت:ما له؟

فقالوا:وجع.

فلما جلسنا تشهّد خطيبهم،فأثنى على اللّه بما هو أهله،ثم قال:

أما بعد..فنحن الأنصار،و كتيبه الإسلام،و أنتم يا معشر المهاجرين رهط نبينا،و قد دفت إلينا دافه من قومكم.

قال:و إذا هم يريدون أن يختزلونا من أصلنا،و يغصبونا الأمر،فلما سكت أردت أن أتكلم،و قد زورت فى نفسى مقاله قد أعجبتنى،أريد أن أقدمها بين يدى أبى بكر،و كنت أدارى منه بعض الجد.

فقال أبو بكر:على رسلك يا عمر،فكرهت أن أعصيه،فتكلم.

و كان هو أعلم منى،و أوقر،فو اللّه ما ترك من كلمه أعجبتنى كنت زورتها فى نفسى إلا قالها فى بديهته،أو مثلها،أو أفضل منها،حتى سكت (۱).

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۲ و راجع:شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۲ ص ۲۴ و الكامل فى التاريخ ج ۲ ص ۳۲۷ و خلاصه عبقات الأنوار ج ۳-

إلى أن قال:

فتشهد أبو بكر،و أنصت القوم،ثم قال:بعث اللّه محمدا بالهدى،و دين اللّه حق،فدعا رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»إلى الإسلام،فأخذ اللّه بقلوبنا و نواصينا،إلى ما دعانا إليه،فكنا معشر المهاجرين أول الناس إسلاما،و نحن عشيرته،و أقاربه،و ذوو رحمه،فنحن أهل النبوه،و أهل الخلافه،و أوسط الناس أنسابا فى العرب،ولدتنا كلها،فليس منا قبيله إلا لقريش فيها ولاده،و لن تعترف العرب و لا تصلح إلا على رجل من قريش.

هم أصبح الناس وجوها،و أبسطهم لسانا،و أفضلهم قولا،فالناس لقريش تبع،فنحن الأمراء و أنتم الوزراء،و هذا الأمر بيننا و بينكم قسمه إلا بثلمه.

و أنتم يا معشر الأنصار إخواننا فى كتاب اللّه،و شركاؤنا فى الدين، و أحب الناس إلينا،و أنتم الذين آووا و نصروا،و أنتم أحق الناس بالرضا بقضاء اللّه،و التسليم لفضيله ما أعطى اللّه إخوانكم من المهاجرين،و أحق الناس ألا تحسدوهم على خير آتاهم اللّه إياه.

و أما ما ذكرتم فيكم من خير،فأنتم له أهل،و لن تعرف العرب هذا الأمر،إلا لهذا الحى من قريش هم أوسط العرب نسبا و دارا.

و قد رضيت لكم أحد هذين الرجلين،فبايعوا أيهما شئتم،و أخذ بيدى

(۱)

-ص ۳۰۵ و السيره النبويه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۳.

و بيد أبى عبيده بن الجراح،و هو جالس بيننا (۱).

إلى أن قال:

فقال عمر و أبو عبيده:ما ينبغى لأحد بعد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»أن يكون فوقك يا أبا بكر،أنت صاحب الغار مع رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و ثانى اثنين،و أمرك رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»حين اشتكى،فصليت بالناس،فأنت أحق بهذا الأمر.

قالت الأنصار:و اللّه ما نحسدكم على خير ساقه اللّه إليكم،و ما خلق اللّه قوما أحب إلينا،و لا أعز علينا منكم،و لا أرضى عندنا هديا منكم، و لكنا نشفق بعد اليوم،فلو جعلتم اليوم رجلا منكم،فإذا مات أخذتم رجلا من الأنصار فجعلناه،فإذا مات أخذنا رجلا من المهاجرين فجعلناه، فكنا كذلك أبدا ما بقيت هذه الأمه،بايعناكم،و رضينا بذلك من أمركم، و كان ذلك أجدر أن يشفق القرشى،إن زاغ،أن ينقض عليه الأنصارى.

فقال عمر:لا ينبغى هذا الأمر،و لا يصلح إلا لرجل من قريش،و لن ترضى العرب إلا به،و لن تعرف العرب الإماره إلا له،و لن يصلح إلا

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۲ و ۳۱۳.و عن الرياض النضره ج ۱ ص ۲۱۳ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۴۳ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۵۸ و السنن الكبرى للبيهقى ج ۶ ص ۱۶۵ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۷ و الدرجات الرفيعه ص ۳۳۱ و خلاصه عبقات الأنوار ج ۳ ص ۳۰۱ فما بعد.

علیه،و اللّه لا یخالفنا أحد إلا قتلناه (۱).

و عند الإمام أحمد:قال قائل من الأنصار:أنا جذیلها المحکک،و عذیقها المرجب،منا أمیر،و منکم أمیر یا معشر قریش.

قال:فکثر اللغط،و ارتفعت الأصوات،حتی خشینا الإختلاف، فقلت:ابسط یدک یا أبا بکر،فبسط یده فبایعته،و بایعه المهاجرون،ثم بایعه الأنصار (۲).

و عند ابن عقبه:فکثر القول حتی کادت الحرب تقع بینهم،و أوعد بعضهم بعضا،ثم تراضی المسلمون،و عصم اللّه لهم دینهم،فرجعوا و عصوا الشیطان.

و وثب عمر فأخذ بید أبی بکر،و قام أسید بن حضیر الأشهلی،و بشیر بن سعد أبو النعمان بن بشیر یستبقان لیبایعا أبا بکر،فسبقهما عمر فبایع،ثم

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۳ و راجع:الإمامه و السیاسه(تحقیق الزینی) ج ۱ ص ۱۴ و(تحقیق الشیری)ج ۱ ص ۲۳.

۲- ۲) مسند أحمد ج ۱ ص ۵۶ و صحیح البخاری ج ۸ ص ۲۷ و عمده القاری ج ۲۴ ص ۸ و صحیح ابن حبان ج ۲ ص ۱۵۰ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۲۴ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۳ ص ۶۱۶ و تاریخ مدینه دمشق ج ۳۰ ص ۲۸۳ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۴۴۶ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۳۲۷ و تاریخ الإسلام للذهبی ج ۳ ص ۷ و خلاصه عبقات الأنوار ج ۳ ص ۳۰۳ و ۳۰۶.

بایعا معا (۱).

و عند ابن إسحاق فی بعض الروایات،و ابن سعد:أن بشیر بن سعد سبق عمر (۲).

إلی أن قال:

و وثب أهل السقیفه یبتدرون البیعه،و سعد بن عباده مضطجع یوعک،فازدحم الناس علی أبی بکر،فقال رجل من الأنصار:اتقوا سعدا، لا تطأوه،فتقتلوه.

فقال عمر،و هو مغضب:قتل اللّه سعدا،فإنه صاحب فتنه.

فلما فرغ أبو بکر من البیعه رجع إلی المسجد،فقعد علی المنبر،فبایعه الناس حتی أمسی،و شغلوا عن دفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله» (۳).

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۳ و راجع:شرح أصول الکافی ج ۱۲ ص ۴۸۸.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۳ و راجع:الکافی ج ۸ ص ۳۴۳ و شرح أصول الکافی ج ۱۲ ص ۴۸۸ و الإحتجاج ج ۱ ص ۱۰۶ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۶۲ و ۳۲۵ و ۳۲۶ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۶ ص ۱۰ و ۱۸ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۳۳۰ و کنز العمال ج ۵ ص ۶۰۶ و الطبقات الکبری لابن سعد ج ۳ ص ۱۸۲ و تاریخ مدینه دمشق ج ۱۰ ص ۲۹۲ و ج ۳۰ ص ۲۷۵.

۳- ۳) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۴ و العبر و دیوان المبتدأ و الخبر ج ۲ ق ۲ ص ۶۴ و فتح الباری ج ۷ ص ۲۵ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۴۵۹ و عمده القاری ج ۱۶ ص ۱۸۶ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۳۶ و السیره الحلبیه ج ۳ ص ۴۸۲.

إلی أن قال:

روی ابن إسحاق،و البخاری،عن أنس بن مالک قال:لما بویع أبو بکر فی السقیفه،و کان الغد جلس أبو بکر،فقام عمر فتکلم،و أبو بکر صامت لا یتکلم،فحمد اللّه و أثنی علیه بما هو أهله،ثم قال:..

إلی أن قال:

..و إن اللّه قد جمع أمرکم علی خیرکم،صاحب رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،ثانی اثنین إذ هما فی الغار،فقوموا فبایعوه،فبایع الناس أبا بکر بیعه العامه بعد بیعه السقیفه،ثم تکلم أبو بکر فحمد اللّه،و أثنی علیه بالذی هو أهله (۱).

و فی روایه البلاذری،عن الزهری أنه قال:

الحمد للّه،أحمده و أستعینه علی الأمر کله،علانیته و سره،و نعوذ باللّه من شر ما یأتی باللیل و النهار،و أشهد أن لا إله إلا اللّه وحده لا شریک له، و أن محمدا عبده و رسوله،أرسله بالحق بشیرا و نذیرا،قدام الساعه،فمن

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۴.و راجع:تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۴۵۰ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۶۹ و ج ۶ ص ۳۳۲ و السیره النبویه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۵ و تخریج الأحادیث و الآثار ج ۲ ص ۴۰۶ و کنز العمال ج ۵ ص ۶۰۱ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۵۷ و الصوارم المهرقه ص ۶۳ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۴۹۳ و السیره الحلبیه(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۸۳.

أطاعه رشد،و من عصاه هلك،انتهى (۱).

ثم قال:أما بعد أيها الناس،فإنى قد وليت عليكم و لست بخيركم.

و قد كانت بيعتى فلته،و ذلك أنى خشيت الفتنه،و أيم اللّه ما حرصت عليها يوما قط،و لا طلبتها،و لا سألت اللّه تعالى إياها سرا و لا علانيه،و ما لى فيها من راحه (۲).

و قال:«و اعلموا أن لى شيطانا يعترينى،فإذا رأيتمونى غضبت فاجتنبونى، لا أوثّر فى أشعاركم و أبشاركم» (۳).

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۴ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۵۹.

۲- ۲) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۴ و العثمانيه للجاحظ ص ۲۳۱.

۳- ۳) راجع:الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۳ ص ۲۱۲ و الإمامه و السياسه(بتحقيق الزينى)ج ۱ ص ۲۲ و(بتحقيق الشيرى)ج ۱ ص ۳۴ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۳ ص ۲۲۴ و(ط مؤسسه الأعلمى)ج ۲ ص ۴۶۰ و صفه الصفوه ج ۱ ص ۲۶۱ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱۶ ص ۲۰ و ج ۱۷ ص ۱۵۶ و ۱۵۹ و كنز العمال ج ۵ ص ۵۸۹ و راجع:سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۵.و راجع:الفصول المختاره للشريف المرتضى ص ۱۲۴ و الإحتجاج للطبرسى ج ۲ ص ۱۵۲ و مناقب آل أبى طالب ج ۳ ص ۴۳۰ و بحار الأنوار ج ۱۰ ص ۴۳۹ و ج ۴۹ ص ۲۸۰ و ج ۹۰ ص ۴۵ و الغدير ج ۷ ص ۱۱۸ و راجع:تخريج الأحاديث و الآثار ج ۱ ص ۴۸۱ و ۴۸۲ و تمهيد الأوائل و تلخيص الدلائل للباقلانى ص ۴۷۶ و ۴۹۳ و البدايه و النهايه ج ۶ ص ۳۳۴ و تاريخ مدينه دمشق ج ۳۰ ص ۳۰۳ و ۳۰۴.

و روی البلاذری و البیهقی-بإسناد صحیح-من طریقین،عن أبی سعید:أن أبا بکر لما صعد المنبر نظر فی وجوه القوم فلم یر الزبیر،فسأل عنه،فقام ناس من الأنصار فأتوا به،فقال أبو بکر:قلت:ابن عمه رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»و حواریه،أردت أن تشق عصا المسلمین؟!

فقال:لا تثریب یا خلیفه رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله».

فقام فبایعه.

ثم نظر فی وجوه القوم فلم یر علیا،فسأل عنه،فقام ناس من الأنصار فأتوا به،فجاء،فقال أبو بکر:قلت:ابن عم رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»و ختنه علی ابنته،أردت أن تشق عصا المسلمین؟!

قال:لا تثریب یا خلیفه رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،فبایعه (۱).

قال أبو الربیع:و ذکر غیر ابن عقبه:أن أبا بکر قام فی الناس بعد مبایعتهم إیاه،یقیلهم فی بیعتهم،و یستقیلهم فیما تحمله من أمرهم،و یعید ذلک علیهم،کل ذلک یقولون:و اللّه لا نقیلک و لا نستقیلک،قدمک رسول

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۶ و راجع:تاریخ مدینه دمشق ج ۳۰ ص ۲۷۷ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۶۹ و ج ۶ ص ۳۳۳ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴ ص ۴۹۴ و المستدرک للحاکم ج ۳ ص ۷۶ و السنن الکبری للبیهقی ج ۸ ص ۱۴۳ و کنز العمال ج ۵ ص ۶۱۳ و تاریخ الإسلام للذهبی ج ۳ ص ۱۰ و السیره الحلبیه (ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۸۵ و الصوارم المهرقه ص ۶۱.

اللّه«صلى اللّه عليه و آله»فمن ذا يؤخرك (۱).

قال العلامه الأمينى:اكتفى عمر بن الخطاب بقوله:«من له هذه الثلاث؟: ثانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغارِ إِذْ يَقُولُ لِصاحِبِهِ لا تَحْزَنْ إِنَّ اللّهَ مَعَنا (۲).

و بقوله له:إن أولى الناس بأمر نبى اللّه ثانى اثنين إذ هما فى الغار،و أبو بكر السباق المسن.

و بقوله يوم بيعه العامه:إن أبا بكر صاحب رسول اللّه.و ثانى اثنين إذ هما فى الغار (۳).

و قال سلمان للصحابه:أصبتم ذا السن منكم،و لكنكم أخطأتم أهل

۱- ۱) سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۷ و راجع:و الإمامه و السياسه(بتحقيق الزينى)ج ۱ ص ۲۲ و(بتحقيق الشيرى)ج ۱ ص ۳۳ و العثمانيه للجاحظ ص ۲۳۵ و تاريخ مدينه دمشق ج ۶۴ ص ۳۴۵ و طبقات المحدثين بأصبهان لابن حبان ج ۳ ص ۵۷۶ و أضواء البيان للشنقيطى ج ۱ ص ۳۱ و الغدير ج ۸ ص ۴۰.

۲- ۲) الآيه ۴۰ من سوره التوبه.

۳- ۳) السيره النبويه لابن هشام ج ۴ ص ۳۱۱ و الرياض النضره ج ۲ ص ۲۰۳ و ۲۰۶ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۳۸ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۴۷ و ۲۴۸ و(ط دار إحياء التراث العربى)ج ۵ ص ۲۶۷ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۴۹۰ و السيره الحلبيه ج ۲ ص ۳۵۹.و راجع:صحيح ابن حبان ج ۱۵ ص ۲۹۸ و مسند الشاميين ج ۴ ص ۱۵۶ و موارد الظمآن ج ۷ ص ۸۱.

بیت نبیکم (۱).

و قال عثمان:إن أبا بکر الصدیق أحق الناس بها،إنه لصدیق،و ثانی اثنین،و صاحب رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله» (۲).

و نقول:

إن هذا العرض للأحداث غیر سلیم،بل هو مصنوع بعنایه فائقه،و قد اختزل،و حرّف،و زادوا و تصرفوا فیه،حسبما رأوا أنه یخدم عقیدتهم، و میولهم،و نحن لا نرید استقصاء البحث فیه،بل نکتفی بوقفات یسیره تکفی لإعطاء الإنطباع عما جری،و عن بعض ما تضمنه عرضهم هذا لوقائع هذا الحدث من دس و تحریف و تزییف..و نذکر من هذه الوقفات ما یلی:

توضیح بضع کلمات

السقیفه:مکان مستطیل،مسقوف،یستظل به.

و بنو ساعده:بطن من الأنصار.و کانت السقیفه لهم و فی محلتهم.

۱- ۱) الغدیر ج ۷ ص ۹۲ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۴۹ و ج ۶ ص ۴۳ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۴ و السقیفه و فدک للجوهری ص ۴۶ و ۶۹ و الشافی فی الإمامه للشریف المرتضی ج ۳ ص ۲۲۵.

۲- ۲) کنز العمال ج ۵ ص ۶۵۳ و الغدیر ج ۷ ص ۹۲ و حدیث خیثمه ص ۱۳۴ و تاریخ مدینه دمشق ج ۳۰ ص ۲۷۶.

جذيلها:تصغير جذل،عود ينصب للإبل الجربى،تحتك به،فتشفى..

و التصغير هنا للتعظيم.أى أنا من يستشفى برأيه:

و المحككك:الذى كثر به الحك حتى صار أملسا.

عذيق:تصغير عذق-بفتح العين-للتعظيم.و هو هنا النخله.و أما بالكسر فهو العرجون.

المرجب:من الرجبه-بضم الراء و سكون الجيم-الذى يحاط به النخله الكريمه مخافه أن تسقط.و إما من رجبت الشىء أرجبه رجبا.عظمته.و قد شدد مبالغه فيه (1)..و الحديث عن بعض ما تضمنته المقدمه نكله إلى فصل مستقل هو الفصل التالى:

۱- ۱) راجع:سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۹.

الفصل السابع

اشاره

السقيفه..تحت المجهر..

ص :۱۳۳

عمر ينكر موت الرسول صلّى اللّه عليه و آله

اشاره

و فور انتقال رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»إلى الرفيق الأعلى،بادر عمر بن الخطاب إلى إنكار موته«صلى اللّه عليه و آله»و قال:ما مات رسول اللّه،و لا يموت،حتى يظهر دينه على الدين كله.و ليرجعن و ليقطعن أيدى رجال و أرجلهم ممن أرجف بموته.لا أسمع رجلا يقول:مات رسول اللّه إلا ضربته بسيفى.

و استمر على هذا الحال يحلف للناس على صحه ما يقول حتى ازبد شدقاه،إلى أن جاء أبو بكر من السنح،و هو موضع يبعد عن المسجد ميلا واحدا،فكشف عن وجه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،ثم خرج فقال لعمر الذى ما زال يحلف:أيها الحالف على رسلك..و أمره ثلاث مرات بالجلوس،فلم يفعل.

ثم قام خطيبا فى ناحيه أخرى،فترك الناس عمر و توجهوا إلى أبى بكر، فقال:من كان يعبد محمدا،فإن محمدا قد مات،و من كان يعبد اللّه فإن اللّه حى لا يموت،ثم تلا قوله تعالى: أَ فَإِنْ مٰاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلىٰ أَعْقٰابِكُمْ (۱).

۱- ۱) الآيه ۱۴۴ من سوره آل عمران.

و أظهر عمر أنه سلم و صدق،قائلا:كأنی لم أسمع هذه الآیه (۱).

و روی ابن إسحاق و البخاری عن أنس قال:لما بویع أبو بکر فی السقیفه،و کان الغد جلس أبو بکر فقام عمر فتکلم،و أبو بکر صامت.

فقال:أیها الناس،إنی کنت قلت لکم بالأمس مقاله ما کانت إلا عن رأیی،و ما وجدتها فی کتاب اللّه،و لا کانت عهدا عهده إلی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله».و لکن کنت أرجو أن یعیش رسول اللّه فیدبرنا،و یکون آخرنا موتا،و إن اللّه أبقی فیکم کتابه الذی به هدی اللّه و رسوله،فإن

۱- ۱) راجع:کنز العمال(ط الهند)ج ۳ ص ۳ و ۱۲۹ و ج ۴ ص ۵۳ و(ط مؤسسه الرساله)ج ۷ ص ۲۴۴ و عن البخاری ج ۴ ص ۱۵۲ و عن شرح المواهب للزرقانی ج ۸ ص ۲۸۰ و ذکری حافظ للدمیاطی ص ۳۶ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۳ ص ۲۰۱ و عن الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۳۲۴ و عن السیره النبویه لدحلان(بهامش الحلبیه)ج ۳ ص ۳۷۱-۳۷۴ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱ ص ۱۷۸ و ج ۲ ص ۴۰ و الإحکام لابن حزم ج ۴ ص ۵۸۱ و الطرائف لابن طاووس ص ۴۵۲ و تاریخ الیعقوبی ج ۲ ص ۱۱۴ و المعجم الکبیر ج ۷ ص ۵۷ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۴۲ و تاریخ أبی الفداء ج ۱ ص ۱۵۶ و المواهب اللدنیه ج ۴ ص ۵۴۴ و ۵۴۶ و روضه المناظر لابن شحنه(مطبوع بهامش الکامل)ج ۷ ص ۶۴ و إحیاء العلوم ج ۴ ص ۴۳۳.و راجع:إحقاق الحق(الأصل)ص ۲۳۸ و ۲۸۷ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۵۴۷.

اعتصمتم هداكم اللّه كما هداكم به (۱).

و نقول:

۱-لما ذا فی السنح؟!

السنح مكان يبعد عن المسجد بمقدار ميل واحد (۲).

و قيل:هو عاليه من عوالی المدينه (۳).

و أدنی العوالی كما يقول ياقوت الحموی:يبعد عن المدينه أربعه أميال أو ثلاثه (۴).

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۵.و راجع:الفصول المختاره للشريف المرتضی ص ۲۴۳ و بحار الأنوار ج ۳۰ ص ۵۹۲ و تخريج الأحاديث و الآثار للزيلعی ج ۲ ص ۴۰۶ و كنز العمال ج ۵ ص ۶۰۰ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۵۶ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۵۰ و البدايه و النهايه لابن كثير ج ۵ ص ۲۶۸ و ج ۶ ص ۳۳۲ و السيره النبويه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۴ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۴۹۲.

۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۲۴۶ و ۳۰۲ و راجع:زهر الربی علی المجتبی ج ۱ ص ۲۵۳ و ۲۵۴ و عون المعبود ج ۲ ص ۷۷ و شرح مسلم للنووی ج ۵ ص ۱۲۲ و إرشاد الساری ج ۱ ص ۴۹۳.

۳- ۳) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۲۴۶ و وفاء الوفاء ج ۴ ص ۱۲۶۱.

۴- ۴) راجع:معجم البلدان ج ۴ ص ۱۶۶ و سبل الهدی و الرشاد ج ۴ ص ۲۶۰ و عون-

فقولهم:إن منزل أبی بکر یبعد عن مسجد المدینه میلا واحدا لا یصح، إلا إن کان مرادهم مسجد قباء لا مسجد النبی«صلی اللّه علیه و آله»..

و المفروض-حسب زعمهم-:أن أبا بکر حریص علی رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»إلی حد دفعه حرصه إلی التمرد علیه،و الإمتناع عن امتثال أمره بالکون فی جیش أسامه..رغم أن رسول اللّه لعن من تخلف عن ذلک الجیش!!فلما ذا ترکه إذن و ذهب إلی السنح؟!

و ثمه سؤال آخر،و هو:لما ذا أسکن أبو بکر زوجته فی ذلک المکان البعید؟!

هل لأن أبا بکر کان یحب الخلوه،و الإبتعاد عن الضوضاء؟!

أم لأنه کان یحتاج إلی هذه الخلوه لتمشیه بعض الأمور التی تحتاج إلی ذلک؟!

أم ما ذا؟!

۲-معلومات عمریه

۱-ثم إننا لا ندری من أین علم عمر بحرمه أن یقول القائل:إن النبی

(۴

-المعبود ج ۳ ص ۲۶۸ و راجع:السنن الکبری للبیهقی ج ۱ ص ۴۴۰ و عمده القاری ج ۵ ص ۳۷ و ج ۲۱ ص ۱۶۱ و صحیح البخاری ج ۴ ص ۱۷۰ و ج ۸ ص ۱۵۳ و فتح الباری ج ۲ ص ۲۳ و وفاء الوفاء ج ص ۱۲۶۱ و تغلیق التعلیق ج ۵ ص ۳۲۳ و تاریخ مدینه دمشق ج ۱۵ ص ۷۰ و ج ۴۳ ص ۲۰۱.

«صلی اللّه علیه و آله»مات،و أنه یستحق العقوبه بذلک؟!

۲-و کیف یحرم أن یقال:مات،و لا یحرم أن یقال:یهجر؟!و هل سیبقی یهجر بعد رجوعه أو أنه سیعود إلی رشده؟!

۳-من الذی أخبر عمر:أن النبی«صلی اللّه علیه و آله»سیرجع؟!

۴-من أین سیرجع،أمن سفر،أم من موت،أم من إغماء؟!

و زعمت بعض النصوص:أنه غیبته کغیبه موسی بن عمران؟!

۵-من أین علم أن النبی«صلی اللّه علیه و آله»لم یمت؟!

۶-من أین علم عمر أن النبی«صلی اللّه علیه و آله»سیموت،بعد أن یظهر دینه علی الدین کله؟!و ما معنی هذا التعبیر؟!

۷-هل کفّر عمر عن أیمانه التی کان یطلقها لیقنع الناس بصحه ما یقول،ثم ظهر عدم صحه شیء من تلک الأقوال؟!

۳-صلاحیات عمر

۱-إذا کان النبی«صلی اللّه علیه و آله»سیرجع،و یعاقب من أرجف بموته،بقطع أیدیهم و أرجلهم،فلما ذا یتهددهم بضربهم عمر بسیفه؟!

۲-من الذی خول عمر معاقبه الناس علی مخالفاتهم؟

۴-لما ذا فعل عمر ذلک؟!

و من الواضح:أن ما فعله عمر لم یکن له أی أثر سوی إضاعه الوقت، و تأخیر إعلان موت النبی«صلی اللّه علیه و آله»و الحؤول دون انتشار خبر موته،و المنع من المبادره إلی أی إجراء إلی حین مجیء أبی بکر من السنح..

و هكذا كان..

۵- أَ فَإِنْ مٰاتَ أَوْ قُتِلَ

و حين أنكر عمر موت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»قرأ عمرو بن زائده على عمر و على الصحابه قوله تعالى: أَ فَإِنْ مٰاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلىٰ أَعْقٰابِكُمْ. و قرأ عليه أيضا قوله تعالى: إِنَّكَ مَيِّتٌ وَ إِنَّهُمْ مَيِّتُونَ (۱).

و لكن عمر بقى مصرا على موقفه إلى أن جاء أبو بكر،و قرأ الآيه الأولى،فتراجع عمر فورا،فلما ذا أصر أولا،ثم تراجع ثانيا،مع أن الآيه المذكوره قرأت عليه فى الموردين؟!

ثانيا:إن آيه اِنْقَلَبْتُمْ عَلىٰ أَعْقٰابِكُمْ (۲)لا تحدد وقتا لموت النبى «صلى اللّه عليه و آله»،لا بعد ظهور دينه،و لا قبله.

ثالثا:قول عمر فى رزيه يوم الخميس،حسبنا كتاب اللّه،و منعه النبى من كتابه أى شىء،يستبطن الإعتراف بموت النبى و بقاء عمر،و الناس بعده..فلما ذا أنكر موته الآن؟!

الشيخان إلى السقيفه

و قد ذكر العلامه المظفر«رحمه اللّه»:أنه بعد أن اجتمع الرجلان:أبو بكر و عمر،و انتهت مهزله إنكار موت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،لم

۱- ۱) الآيه ۳۰ من سوره الزمر.

۲- ۲) الآيه ۱۴۴ من سوره آل عمران.

يطل مقامهما«حتى جاء اثنان من الأوس مسرعين إلى دار النبى،و هما:معن بن عدى،و عويم بن ساعده.و كان بينهما و بين سعد الخزرجى المرشح للخلافه موجده قديمه،فأخذ معن بيد عمر بن الخطاب،و لكن عمر مشغول بأعظم أمر،فلم يشأ أن يصغى إليه،لو لا أنه كان يبدو على معن الإهتمام،إذ يقول له:«لا بد من قيام»،فأسرّ إليه باجتماع الأنصار،ففزع أشد الفزع.

و هو الآخر يصنع بأبى بكر ما صنع معن معه،فيسر إلى أبى بكر بالأمر، و هو يفزع أيضا أشد الفزع.

فذهبا يتقاودان مسرعين إلى حيث مجتمع الأنصار،و تبعهما أبو عبيده بن الجراح،فتماشوا إلى الأنصار ثلاثتهم.

أما على و من فى الدار،و فى غير الدار من بنى هاشم،و باقى المهاجرين و المسلمين،فلم يعلموا بكل الذى حدث،و لا بما عزم عليه أبو بكر و عمر.

ألم تكن هذه الفتنه التى فزع لها أبو بكر و عمر أشد الفزع-على حد تعبيرهم-تعم جميع المسلمين بخيرها و شرها،و أخص ما تخص عليا«عليه السلام»،ثم بنى هاشم؟

أو ليس من الجدير بهما أن يوقفاهم على جليه الأمر،ليشاركوهما فى إطفاء نار الفتنه الذى دعاهما إلى الذهاب إلى مجتمع الأنصار مسرعين؟!

ثم لما ذا يخص عمر أبا بكر بالإسرار إليه دون الناس،ثم أبا عبيده»؟ (۱).

۱- ۱) السقيفه للشيخ محمد رضا المظفر(نشر مكتبه الزهراء-قم)ص ۱۲۰ و ۱۲۱.

هذا..و قد ذكرنا بعض ما جرى فى السقيفه و فى غيرها،و بعض ما استدلوا به على الأنصار،لإثبات أحقيه أبى بكر بالخلافه،و بينا خطلها فى كتابنا:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»ج ۳۳،فصل:

ما جرى فى السقيفه،فراجع..

تهديدات عمر للأنصار

و قد تهدد عمر الأنصار بالقتل فى يوم السقيفه،و حين عبر الأنصار عن مخاوفهم من المهاجرين،و طالبوا بضمانات،و لو بأن يكون منهم أمير،و من المهاجرين أمير بادر إلى الإستنصار بالعرب،و قال:

«لن ترضى العرب إلا به،و لن تعرف العرب الإماره إلا له،و لن يصلح إلا عليه».

ثم أطلق قراره الحاسم و الجازم الذى أكده بالقسم،فقال:«و اللّه لا يخالفنا أحد إلا قتلناه».

فكثر اللغط،و ارتفعت الأصوات،حتى كادت الحرب تقع،و أوعد بعضهم بعضا،و بايع أبا بكر عمر و أبو عبيده،و بشير بن سعد،و أسيد بن حضير..و لعل عويم بن ساعده،و معن بن عدى،اللذين جاءا بأبى بكر و عمر إلى السقيفه قد بايعاه أيضا.

و لم يسمّ أحد لنا غير هؤلاء،سوى خالد بن الوليد،و سالم مولى أبى حذيفه،مع الشك فى حضورهما فى السقيفه،فلعلهما لحقا بعض ما جرى، أو بايعاه فى الطريق.

و إذا كان الإختلاف قد نما حتى كادت الحرب أن تقع،و قد توعد بعضهم بعضا،و مع إطلاق هذا التهديد و الوعيد القوى و الحاسم من عمر كيف يقال:إن البيعه لأبى بكر كانت عن رضى،و إجماع؟!!

و يبدو أن أبا بكر و حزبه الذين ذكرنا أسماءهم،تركوا الأنصار فى سقيفتهم يختلفون فيما بينهم،و يتلاومون،و يتجادلون،و يتهم بعضهم بعضا،و خرجوا إلى المسجد،ليفاجئوا عليا«عليه السلام»بالأمر الواقع، و ليتدبروا الأمر قبل أن يصل الخبر إلى مسامع على«عليه السلام»و بنى هاشم،فيقع ما لم يكن بالحسبان..

على عليه السّلام يحارب بالشائعه

و حين بدأت التجاذبات فى السقيفه،و بدأت كفه أبى بكر بالرجحان على سعد بن عباده قال بعض الأنصار:«إن فيكم لرجلا لو طلب هذا الأمر لم ينازعه فيه أحد»،يعنى عليا«عليه السلام» (۱).

فدلت هذه الكلمه على أن ثمه من قال لهم:إن عليا«عليه السلام»قد عزف عن هذا الأمر،و لم يعد يطلبه..و لكن سذاجه الأنصار،و مفاجأه المهاجرين لهم بهذه الأمور،و تلاحق الأحداث لم يبق فرصه جعل الأنصار فى مأزق أعجلهم عن التأمل و التفكير فى صحه هذه الدعاوى.مع أنها كانت بديهيه البطلان،فإن فى أعناقهم بيعه لعلى«عليه السلام»،أخذها له

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۲۰ و تاريخ اليعقوبى ج ۲ ص ۱۲۳ و الموفقيات للزبير بن بكار ص ۵۷۹.

رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»منهم يوم الغدير.و لو كان على قد صرف النظر بالفعل،إن كان يحق له ذلك،فعليه أن يعلنه على الملأ.و أن يقيل الناس من بيعتهم بصوره علنيه.

كما أن ثبوت البيعه لعلى«عليه السلام»فى أعناقهم تغنيه عن طلب هذا الأمر،و ذلك واضح..

و ربما قيل ذلك لتبرير نقضهم لبيعه الغدير،لأنه إذا كان صاحب الحق قد تخلى عن حقه،فلا بأس بطلب هذا الأمر،حفظا لنظام الأمه،و سعيا فى إبعاد الإختلاف عنها.و الأنصار لم يكونوا فى أكثرهم أهل حنكه سياسيه و دهاء..

و لكن هذه الشائعات لم تفلح فى اقتلاع على«عليه السلام»من نفوس الناس،بل بقوا يرون فيه المنقذ،و الأمل الذى تسكن إليه النفوس..

و لذلك نلاحظ:أنه بعد نجاح أبى بكر فى إزاحه سعد بن عباده، و ضاعت الفرصه من يد الأنصار هتف فريق منهم:لا نبايع إلا عليا (1).

و تدلنا هذه الكلمه على أنه حتى الذين بادروا إلى الإستئثار بالأمر كانوا يثقون بأن إساءتهم لعلى«عليه السلام»،و لو بهذا المستوى من الشناعه و البشاعه لا تدفعه إلى التخلى عن واجبه الدينى و الأخلاقى تجاههم،و لا

۱- ۱) راجع:تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۴۳ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۱ و ۳۳۸ و الغدير ج ۷ ص ۷۸ و الكامل فى التاريخ ج ۲ ص ۳۲۵ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۲ ص ۲۲ و الإكمال فى أسماء الرجال ص ۸۲.

تدعوه إلى معاملتهم بما يستحقونه من مقت،و طرد و إبعاد،بل هو الإنسان العدل الحكيم،و الصفوح الحليم،الذى لا يفرط بالحق،و لا يحيد عنه قيد شعره.

الإفتئات على على عليه السّلام

اشاره

و روى ابن عقبه-بأسناد جيد-عن إبراهيم بن عبد الرحمن بن عوف:

أن رجالا- من المهاجرين غضبوا فى بيعه أبى بكر،منهم على و الزبير،فدخلا بيت فاطمه بنت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»و معهما السلاح،فجاءهما عمر بن الخطاب فى عصابه من المهاجرين و الأنصار،فيهم أسيد بن حضير و سلمه بن سلامه بن وقش الأشهليان،و ثابت بن قيس بن شماس الخزرجى، فكلموهما حتى أخذ أحدهم سيف الزبير فضرب به الحجر حتى كسره.

ثم قام أبو بكر فخطب الناس،و اعتذر إليهم،و قال:و اللّه ما كنت حريصا على الإماره يوما قط و لا ليله،و لا سألتها اللّه تعالى قط سرا و لا- علانيه.و لكنى أشفقت من الفتنه و ما لى فى الإماره من راحه،و لكنى قلدت أمرا عظيما ما لى به طاقه و لا يدان،إلا بتقويه اللّه تعالى،و لو ددت أن أقوى الناس عليها مكانى اليوم.

فقبل المهاجرون منه ما قاله،و ما اعتذر به،و قال على و الزبير:ما غضبنا إلا أنا أخرنا عن المشوره،و إنا لنرى أن أبا بكر أحق الناس بها بعد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

و إنه لصاحب الغار،و ثانى اثنين.

و إنا لنعرف له شرفه.

ص: ۱۴۵

و لقد أمره رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»بالصلاه بالناس و هو حى (1).

و نقول:

۱-على متمرد..و أبو بكر زاهد

هـذا النص يظهر عليـا بصـوره المتمرد على صـاحب الحق،و الظـالم لـه، و يصـور أبـا بكر بصـوره الإنسـان المظلـوم الزاهد بالمنـاصب،الحريص على درء الفتنه،و يتمنى لو يجـد من هو أقوى منه ليتخلى له عن ذلـك المقـام..فى إشـاره إلى أن عليـا«عليه السلام»لا يملك هذه القوه التى كانت لأبى بكر..

ثم هو يظهر تفاهه تفكير على«عليه السلام»و الزبير..

و يظهر أيضا أن عليا«عليه السلام»يدلس على الناس فى إظهاره الزهد بالدنيا..

أو أنه-و العياذ باللّه-يكذب على الناس بتظاهره بأنه غضب لدينه، و هو إنما غضب لنفسه،لأنه أخر عن المشوره.

ثم هو يقدم عليا بصوره الذى أدركته لمسه وجدانيه،فصار يعترف بأحقيه أبى بكر،و يقيم الأدله على ذلك..

---

۱ - ۱) سـبل الهـدى و الرشـاد ج ۱۲ ص ۳۱۷ و راجع:الريـاض النضـره ج ۱ ص ۲۴۱ و تاريـخ الخميس ج ۲ ص ۱۶۹ و راجع:المسترشد للطبرى ص ۳۷۹ و ۳۷۸ و إثبات الهداه ج ۲ ص ۳۸۳.

۲-هذا هو علی علیه السّلام

أما بالنسبه لزعمهم أن علیا«علیه السلام»بادر إلی مبایعه أبی بکر، و أنه کان یستدل لهم علی صحه خلافته بما تقدم،فنقول:

إن هؤلاء المفتئتین علی الحق و الحقیقه لا یذکرون أن علیا«علیه السلام»لم یحضر السقیفه..

و لکن أهل السقیفه رجعوا إلیه من سقیفتهم،لیهاجموه و هو فی داخل بیته.

فقد رجع أهل السقیفه إلی المسجد،و طرقوا الباب علی علی«علیه السلام»،بعد فراغه من دفن النبی«صلی اللّه علیه و آله»،و کانت زوجته فاطمه الزهراء«علیها السلام»وراء الباب عند القبر،و کأنها تبکی أباها،و تناجیه، و تودعه بدموعها،و بکلماتها الأخیره،فسألت:من الطارق؟!و إذ بهم یقتحمون علیها الباب بعنف،فعصروها بین الباب و الحائط،فصرخت، و أسقطت جنینها..

فسمع علی«علیه السلام»صوتها،فبادر المهاجمین،فهربوا،و خلّوها رهینه الآلام،و الأوجاع قد حصل و کل ذلک فی ثوان معدوده.

و انصرف علی«علیه السلام»لإسعاف سیده النساء،و بقی معها إلی الصباح،و هم مکتنفون باب داره.

و جاء أبو بکر فی الصباح إلی المسجد،و جلس علی المنبر،و صار الناس یبایعونه.

ص: ۱۴۷

و لعل الزبير تسلل فی هذه الفتره إلی داخل بیت علی«علیه السلام»..

و جاء عمر،و خالد،و أسید بن حضیر،و معاذ بن جبل،و محمد بن مسلمه،و ثابت بن قیس بن شماس الخزرجی،و سلامه بن وقش،و قنفذ، و المغیره فی عصابه آخرین إلی بیت الزهراء و علی«علیهما السلام».و جاؤوا بالحطب،و أضرموا النار بباب فاطمه«علیها السلام».

و لعل الزبیر خرج إلیهم فی تلک اللحظه،فأخذوا سیفه فضربوا به الحجر فکسروه.ثم اقتحموا البیت علی علی«علیه السلام»،و حاولت«علیها السلام»أن تدفعهم مره أخری،فضربوها،و أخرجوه ملببا،لکی یبایع.

فخرجت«علیها السلام»خلفه،فضربوها أیضا،و أرجعها سلمان إلی البیت بأمر من علی«علیه السلام».ثم ترک علی«علیه السلام»..فعاد إلی البیت.

و بعد ثمانیه أو عشره أیام أخذت منها فدک،و تعرضت للضرب مره أخری أیضا..

۳-إکراه الناس علی البیعه

و فی لیله الثلاثاء بعد دفن النبی«صلی اللّه علیه و آله»مباشره دخلت إلی المدینه-و هی بلد صغیر الحجم،قلیل عدد السکان-عده ألوف من المقاتلین،من قبائل النفاق التی کانت حول المدینه،و لا سیما قبیله أسلم، و أخذوا مسالکها،و ملأوا أزقتها،و تضایقت بهم سککها،فقوی بهم جانب أبی بکر،و أیقن عمر بالنصر،و اختبأ المؤمنون فی بیوتهم،و هم قله قلیله جدا،و صار عمر و جماعه معه یدورون علی البیوت،و بعض الناس یدلونهم علیهم،فیقولون لهم:فی هذا البیت یوجد اثنان.و فی ذاک یوجد

ثلاثه،أو واحد أو أكثر،فيقتحمون عليهم البيوت،و يخرجونهم بالقوه، و يسحبونهم إلى المسجد للبيعه..

و لم يكن مع على«عليه السلام»فى بيته من يصول به على المهاجمين،أو من ينتصر به.و لو أنه ظهر لهم:أنه يريد قتالهم،فلا شك فى أنهم سوف لا يبقون على أى مؤمن فى المدينه،بل هم سيقتلونهم كيدا منهم لعلى«عليه السلام»،فإن السكك كانت مشحونه بالمقاتلين،و لا يستطيع أحد أن يظهر رأسه منها،فضلا عن أن يتمكن من الإلتحاق بعلى«عليه السلام»لنصرته، أو ليقاتل معه..

و لو أن تلك الثله القليله من المؤمنين قتلت فعلى من سيتأمر على«عليه السلام»؟!و بمن سوف يقيم الدوله،و يحفظ أمن الناس،و بمن يدفع الأعداء؟!

۴-إشفاق أبى بكر من الفتنه

و قال أبو بكر:إنه أشفق من الفتنه،مع أن الحقيقه هى:أنه لو ترك هذا الأمر،لتسير الأمور فيه وفق توجيهات رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،لم يبق مكان للفتنه.

و لو أنهم لم يتهموا رسول اللّه بالهجر.

و لو أطاعوه فى الخروج فى جيش أسامه.

و لو تركوه يكتب لهم الكتاب الذى لن يضلوا بعده.

و لو تركوه ينصب لهم أمير المؤمنين«عليه السلام»يوم عرفه..

و لو لم يستأثر أبو بكر بالأمر لنفسه،فلما ذا تضرب الزهراء«عليها السلام»،و يسقط جنينها،و هى التى يغضب اللّه لغضبها؟!

و قد قالت الزهراء«عليها السلام»ردا على هذه المقاله:«أزعمتم خوف الفتنه؟!ألا فى الفتنه سقطوا» (۱).

۵-أبو بكر هو الأقوى

۴-إن أبا بكر يقول:إنه كان يودّ أن يكون مكانه من هو أقوى منه على حمل مسؤوليه الأماره.

و السؤال هو:من أين علم أبو بكر أنه هو الأقوى من سائر الصحابه على حمل هذه المسؤوليه؟!

و لما ذا لا يكون الأقوى هو الذى نصبه اللّه و رسوله لها،و هو الجامع للصفات المطلوبه فيها دون سواه،و هو على«عليه السلام»،فإنه هو الأعلم،و الأتقى،و الأشجع و الأقوى،و الأزهد،و الأعظم جهادا،

۱- ۱) راجع:دلائل الإمامه ص ۱۱۶ و الإحتجاج ج ۱ ص ۱۳۷ و الطرائف لابن طاووس ص ۲۶۵ و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۲۲۵ و ۲۳۸ و ۲۷۵ و مناقب أهل البيت للشيروانى ص ۴۱۷ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۱۴۳ و شرح الأخبار ج ۳ ص ۳۶ و فدك فى التاريخ ص ۱۳۳ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱۶ ص ۲۵۱ و بلاغات النساء لابن طيفور ص ۱۴ و جواهر المطالب لابن الدمشقى ج ۱ ص ۱۶۰ و اللمعه البيضاء ص ۶۳۶.

و مؤازره،و بذلا لنفسه فی اللّه و رسوله من جمیع البشر.

۶-صلاه أبی بکر،و حدیث الغار

و أما الإستدلال علی أحقیه أبی بکر بالخلافه بما زعموه من أنه صلی بالناس فی مرض رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،و بأنه صاحب النبی «صلی اللّه علیه و آله»فی الغار،فهو مکذوب علی أمیر المؤمنین«علیه السلام».بلا ریب،و قد ذکرنا ذلک أکثر من مره..فلا حاجه إلی الإعاده.

غیر أننا نعود لتذکیر القارئ بما یلی:

ألف:إن الصلاحیه لإمامه الجماعه لا تعنی الصلاحیه لإمامه الأمه.

ب:إن الصحبه فی الغار لا تعنی أن ذلک الصاحب عالم،أو شجاع،أو تقی،أو مدبر،أو غیر ذلک..لیصح الإستدلال بها علی أهلیته للإمامه و الخلافه.

ج:قلنا:إن الصحبه فی الغار قد بینت و أثبتت أن ذلک الصاحب فاقد لأبسط الأمور التی تؤهله لأدنی مقام..بل إن آیه الغار قد أظهرت موجبات القدح فیه،کما أوضحناه فی کتابنا:الصحیح من سیره النبی الأعظم«صلی اللّه علیه و آله»..

التدلیس غیر المقبول

قال ابن إسحاق:و لما قبض رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»انحاز هذا الحی من الأنصار إلی سعد بن عباده فی سقیفه بنی ساعده،و اعتزل علی بن أبی طالب،و الزبیر بن العوام،و طلحه بن عبید اللّه فی بیت فاطمه،و انحاز

بقیه المهاجرین إلی أبی بکر،و انحاز معهم أسید بن حضیر فی بنی عبد الأشهل.

فأتی آت إلی أبی بکر و عمر فقال:إن هذا الحی من الأنصار مع سعد بن عباده فی سقیفه بنی ساعده،و قد انحازوا إلیه،فإن کان لکم بأمر الناس حاجه فأدرکوا قبل أن یتفاقم أمرهم.

و رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»فی بیته لم یفرغ من أمره،قد أغلق دونه الباب أهله.

قال عمر:فقلت لأبی بکر:انطلق بنا إلی إخواننا هؤلاء حتی ننظر ما هم علیه (۱).

۱- ۱) سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۱ و قال فی هامشه:أخرجه البیهقی فی الدلائل ج ۷ ص ۲۲۹ و ابن کثیر فی البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۵۲ و انظر ترجمه حماد فی المیزان ج ۱ ص ۵۹۸ و البخاری فی التاریخ ج ۳ ص ۲۸ و الضعفاء للعقیلی ج ۱ ص ۳۰۸ و المجروحون لابن حبان ج ۱ ص ۲۵۲ و أنساب الأشراف للبلاذری (ط دار المعارف)ج ۱ ص ۵۸۳ و(ط دار الفکر)ج ۲ ص ۲۶۴ و راجع:السیره النبویه لابن هشام ج ۴ ص ۱۰۷۱ و راجع:صحیح البخاری ج ۸ ص ۲۷ و مسند أحمد ج ۱ ص ۵۵ و السنن الکبری للبیهقی ج ۸ ص ۱۴۲ و تاریخ الإسلام للذهبی ج ۳ ص ۶ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۳۲۷ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۴۴۶ و تاریخ مدینه دمشق ج ۳۰ ص ۲۸۲ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۵۴ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۲۳ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۴-

و نقول:

إن عليا«عليه السلام»لم يعتزل أهل السقيفه فى بيت فاطمه،بل كان «عليه السلام»منشغلا بتغسيل و تجهيز رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»- حسب تصريح الروايه نفسها-و بعض بنى هاشم كانوا بالقرب منه يلبون ما يطلبه منهم..

و أهل السقيفه هم زعماء الأوس و الخزرج،و لحق بهم أربعه أو خمسه أشخاص من المهاجرين،و بايع هؤلاء المهاجرون واحدا منهم،و لم يرض أكثر الأنصار آنئذ بذلك،ثم خرج أولئك المهاجرون،و معهم بضعه رجال من الأنصار إلى المسجد،فلحق بهم غيرهم فى الطريق و فى المسجد،فصاروا جماعه،و هاجموا الزهراء،و عليا«عليهما السلام»فى بيتهما..

و أما سائر الناس،فهم إما فى بيوتهم،و هم الأكثر،أو فى المسجد،أو فى أعمالهم،أو فى غير ذلك من شؤون..

خطبه أبى بكر

إن الذين وردوا على الأنصارهم:

١-أبو بكر بن أبى قحافه.

٢-عمر بن الخطاب.

١)

-ص ۴۸۸ و المصنف للصنعانى ج ۵ ص ۴۴۲ و عمده القارى ج ۲۴ ص ۷ و الصوارم المهرقه ص ۵۶ و خلاصه عبقات الأنوار ج ۳ ص ۳۰۲ و ۳۰۸.

۳-أبو عبیده.

و أضاف بعضهم:سالما مولی أبی حذیفه..و ربما أضیف خالد أیضا، و لعلهما جاءا متأخرین..

و قد استطاع هؤلاء بمساعده أسید بن حضیر،و عویم بن ساعده، و معن بن عدی،و بشیر بن سعد أن یبتزوا الأوس و الخزرج ما کانوا یرونه فی أیدیهم..

و لم یکلفهم الحصول علی هذا الأمر سوی کلمات یسیره أوردها أبو بکر،و هی التالیه:«إن هذا الأمر إن تطاولت إلیه الخزرج لم تقصر عنه الأوس،و إن تطاولت إلیه الأوس لم تقصر عنه الخزرج،و قد کانت بین الحیین قتلی لا تنسی،و جراح لا تداوی.

فإن نعق منکم ناعق جلس بین لحیی أسد،یضغمه المهاجری،و یجرحه الأنصاری.

و أنتم یا معشر الأنصار من لا ینکر فضلکم فی الدین،و لا سابقتکم العظیمه فی الإسلام،رضیکم اللّه أنصارا لدینه و لرسوله،و جعل إلیکم هجرته،و فیکم جله أزواجه و أصحابه،فلیس بعد المهاجرین الأولین عندنا بمنزلتکم،فنحن الأمراء،و أنتم الوزراء» (۱).

۱- ۱) راجع:البیان و التبیین ج ۳ ص ۱۸۱ و راجع:تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۴۵۷ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۳۵ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۳۲۹ و راجع: المصنف لابن أبی شیبه ج ۸ ص ۵۷۱.

و نوضح بعض مرامی هذه الخطبه علی النحو التالی:

۱-بدأ أبو بکر خطابه برشوه شکلیه للأنصار،حین ذکر فضلهم و سابقتهم،و اعتبرهم أول من آمن و نصر،إلخ..فأرضی بذلک غرورهم، و استمال الکثیرین منهم إلیه،و أوحی لهم بأنه یرید إنصافهم،و لیس بصدد التنافس معهم،و مفاخرتهم..

۲-فإذا عاد و قدم المهاجرین علیهم،و جعل الأنصار فی درجه تلی درجتهم،فلن یتهم بالتعصب لفریقه،و یکون قد مهد السبیل لترتیب الآثار علی هذا التقدیم،من أسهل طریق،و تأتی تلک النتیجه طبیعیه و مقبوله..

۳-و قد حرص علی أن لا یطلق تفضیله للمهاجرین،لأن ذلک سیکون غیر مقبول،فخص منهم المهاجرین الأولین بالتقدیم.

۴-ثم تحاشی أی تعبیر یدل علی استبعاد الأنصار،بل أزاحهم بطریقه توحی بأنه یرید مشارکتهم،حین قال لهم:نحن الأمراء،و أنتم الوزراء..

۵-ثم أذکی طموح بعض الأنصار،و استفزهم لمناوأه سعد بن عباده و منافسته،حین حرک فیهم عرقهم القبلی و عصبیتهم العشائریه التی وصفها النبی بأنها منتنه..حیث ذکر:أن الأمیر إن کان من الأوس،فلن ترضی به الخزرج،و کذلک العکس.

۶-ثم ذکرهم بإحن الجاهلیه،و بما کان بینهم من حروب و ترات، و آلام و جراح،فادعی لهم أنها لا تنسی؟!

مع أن الإسلام کان قد أخمدها،و کان البلسم الشافی لها،لو التزموا بتعالیمه،و مفاهیمه..

ص: ۱۵۵

۷-فضعف بذلک أمر سعد،ثم أکد هذا الإستضعاف العملی لسعد و للأنصار حین تهددهم عمر،و أهان سعدا،و اعتبره هو و کل من یطلب هذا الأمر من الأنصار ناعقا..

۸-ثم تقدم أبو بکر خطوه أخری،فجعل المهاجرین حکاما علی الناس،یقررون لأنفسهم و لغیرهم،و یعزلون و ینصبون،و أخرج الأنصار عن دائره المشارکه فی الإختیار.

۹-ثم استدل علی أحقیه المهاجرین من الأنصار بأنهم أولیاء اللّه و عشیرته،فأسقط بذلک حجج الأنصار،و جعلهم غرباء عن هذا الأمر، مدلین بباطل،متهما إیاهم بأنهم بصدد إعاده حکم الجاهلیه..و هو ما لا یرضاه منهم أحد من المسلمین.

۱۰-ثم أخرج موقف الأنصار عن دائره الحکمه،و التعقل و التدبیر السلیم،لیصبح إفسادا لأمر الناس،و من أعمال الفتنه.

۱۱-و بذلک یصبح الأنصار موضع التهمه،و یثیر الشک و الشبهه فی أمرهم لدی کل من یرغب بمساعدتهم و الکون إلی جانبهم،فإنه یصبح متهما مثلهم بإثاره الفتنه.

۱۲-ثم أدخل الیأس إلی نفوس الأنصار فی أن تستقیم لهم الأمور، حین قرر أن العرب لا تدین إلا لهذا الحی من قریش.

و عمر بن الخطاب أیضا

ثم جاء عمر بن الخطاب لیؤکد ذلک التهدید و الوعید،و سائر المضامین التی

سجلها أبو بكر،فقال مجيبا على مقوله أحد الأنصار:منا أمير و منكم أمير بقوله:

«لا- يجتمع اثنان فى قرن،و اللّه لا ترضى العرب أن يؤمروكم و نبيها من غيركم،و لكن العرب لا تمتنع أن تولى أمرها من كانت النبوه فيهم،و ولى أمورهم منهم.

و لنا بذلك على من أبى من العرب الحجه الظاهره،و السلطان المبين.

من ذا ينازعنا سلطان محمد و إمارته،و نحن أولياؤه و عشيرته إلا مدل بباطل،أو متجانف لإثم،أو متورط فى هلكه» (۱).

و بعد أن أظهر بشير بن سعد اقتناعه بحجه أبى بكر و عمر،و تسليمه بأن لا نصيب للأنصار فى الحكم و الحاكميه،بادر أبو بكر إلى إظهار زهده فى هذا الأمر،و التحدث بطريقه توحى بأنه ينأى بنفسه عن هذا المقام،و أنه إنما كان يتكلم لمجرد إحقاق الحق،فقال مشيرا إلى عمر،و إلى أبى عبيده:قد رضيت لكم أحد هذين الرجلين،فأيهما شئتم فبايعوا.

لقد قال أبو بكر هذا مع علمه بأنهما سيردان الأمر إليه،ربما لأنهم كانوا متفقين على ذلك.

۱- ۱) راجع:الإحتجاج للطبرسى ج ۱ ص ۹۲ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۱۸۱ و ۳۴۵ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۹ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۶۰ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۵۷ و الإمامه و السياسه(بتحقيق الزينى)ج ۱ ص ۱۵ و(بتحقيق الشيرى)ج ۱ ص ۲۵ و الشافى فى الإمامه للشريف المرتضى ج ۳ ص ۱۸۸ و حياه الإمام الحسين«عليه السلام»للقرشى ج ۱ ص ۲۴۸.

و ربما لعلمه بعدم جرأتهما على القبول بالتقدم عليه،لأكثر من سبب..

و هكذا كان،فبايعاه و سبقهما بشير بن سعد بالبيعه،و بايعه أيضا قريبه أسيد بن حضير،و عويم بن ساعده،و معن بن عدى،و سالم مولى أبى حذيفه فيما قيل.

و ترك هؤلاء سقيفه أولئك،ليواصلوا فيها نزاعاتهم،و خرجوا إلى المسجد لمعالجه أمر على و بنى هاشم،و جماعات آخرين،و ذلك بوضعهم أمام الأمر الواقع،و مواجهتهم بأمر قد قضى،و إيهامهم بأنه لا ثمره،بل لا مجال للنقاش فيه،و لا للعوده عنه.

الذين لم يبايعوا أبا بكر

و بعد كل العنف الذى مارسه الذين بايعوا أبا بكر،و رغم كل حشودهم و تهديداتهم..و بعد مرور أيام كثيره قضوها فى الترهيب و الترغيب،فقد تخلف عن بيعه أبى بكر جماعه منهم:بنو هاشم،و على، و العباس،و الفضل بن العباس،و عتبه بن أبى لهب،و سعد بن عباده، و سلمان،و عمار،و المقداد،و أبو ذر،و أبى بن كعب،و سعد بن أبى وقاص، و الزبير،و طلحه،و البراء بن عازب،و خزيمه بن ثابت،و فروه بن عمرو الأنصارى،و خالد بن سعيد بن العاص (1).

۱- ۱) مروج الذهب ج ۲ ص ۳۰۱ و العقد الفريد ج ۴ ص ۲۵۹ و(ط أخرى)ج ۳ ص ۶۴ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱ ص ۱۳۱ و ج ۲ ص ۱۳۰-۱۳۴ عن الجوهرى، و أسد الغابه ج ۳ ص ۲۲۲ و تاريخ الأمم و الملوك(ط دار المعارف)ج ۳ ص ۲۰۸-

و الذین بایعوه إنما بایعوه کرها (۱).

بیعه أبی بکر فلته

و من المقولات المشهوره قول أبی بکر:«إن بیعتی کانت فلته و قی اللّه شرها،و خشیت الفتنه» (۲).

کما أن عمر فی أیام خلافته قد وصف بیعه أبی بکر بأنها کانت فلته کما تقدم و سیأتی (۳).

۱)

-و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۳۲۵ و ۳۳۱ و تاریخ الیعقوبی(ط الغری)ج ۲ ص ۱۰۳ و ۱۰۵ و سمط النجوم العوالی ج ۲ ص ۲۴۴ و السیره الحلبیه(ط البهیه بمصر)ج ۳ ص ۳۵۶ و المختصر لأبی الفداء ج ۱ ص ۱۵۶ و راجع:الریاض النضره ج ۱ ص ۱۶۷ و تاریخ الخمیس ج ۱ ص ۱۸۸ و ابن شحنه(بهامش الکامل)ج ۱۱ ص ۱۱۲.

۱- ۱) راجع:شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱ ص ۲۱۹ و ج ۶ ص ۹ و ۱۱ و ۱۹ و ۴۰ و ۴۷ و ۴۸ و ۴۹.

۲- ۲) راجع:شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۵۰ و ج ۶ ص ۴۷ و أنساب الأشراف البلاذری ج ۱ ص ۵۹۰ و سبل الهدی و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۴ عنه.و راجع: کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۵۴ و المراجعات للسید شرف الدین ص ۳۳۷ و السقیفه و فدک للجوهری ص ۴۶.

۳- ۳) راجع:صحیح البخاری(کتاب الحدود،باب رجم الحبلی من الزنا إذا أحصنت) (ط محمد علی صبیح)ج ۸ ص ۲۰۹ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۲۳-

و الفلته:ما وقع من غير إحكام.

و قيل:يجوز أن يريـد بها الخلسه،و بمعنى أن الإمامه يوم السـقيفه مالت إلى توليتها الأنفس،و لـذلك كثر فيها التشاجر،فما قلدها أبو بكر إلا انتزاعا من الأيدى.

و مثل هذه البيعه جديره بأن تكون مثيره للفتن،فعصم اللّه من ذلك، و وقى شرها (۱).

الإكراه فى بيعه أبى بكر

و قد رسم العلامه الأمينى«رحمه اللّه»صوره للعنف الذى رافق بيعه

۳)

-و ۲۶ و ۲۹ و ج ۶ ص ۴۷ و السيره النبويه لابن هشام(ط دار الجيل)ج ۴ ص ۲۲۶ و النهـايه لابن الأثير ج ۳ ص ۴۶۶ و تاريخ الأمم و الملوك(ط دار المعارف بمصـر)ج ۳ ص ۳۰۵ و الكامل فى التاريـخ ج ۲ ص ۳۲۷ و لسـان العرب ج ۲ ص ۳۷۱ و تاج العروس ج ۱ ص ۵۶۸ و الصواعق المحرقه(ط المحمديه) ص ۸ و ۱۲ و ۳۴ و ۳۶ و تاريخ الخلفاء ص ۶۷ و السيره الحلبيه ج ۳ ص ۳۶۰ و ۳۶۳ و مسند أحمد ج ۶ ص ۵۵ و أنساب الأشراف ج ۵ ص ۱۵ و الرياض النضره ج ۱ ص ۱۶۱ و تيسير الوصول ج ۲ ص ۴۲ و ۴۴ و تمام المتون للصفدى ص ۱۳۷ و الملل و النحل(ط دار المعرفه)ج ۱ ص ۲۲ و التمهيد للباقلانى ج ۱ ص ۱۱۶.

۱- ۱) راجع:سبل الهدى و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۸ و الفائق للزمخشرى ج ۳ ص ۵۰.

أبی بکر،نحاول أن نلخصها علی النحو التالی:

لقد بلغت الأمور فی السقیفه حدا جعل عمر بن الخطاب یقول:

«اقتلوا سعدا قتل اللّه سعدا،إنه منافق أو صاحب فتنه».

و قد قام الرجل(عمر)علی رأسه،و قال له:«لقد هممت أن أطأک حتی تندر عضوک،أو عیونک» (۱).

فیتلقاه قیس بن سعد بقوله:«لئن حصصت منه شعره ما رجعت و فی فیک واضحه،أو جارحه» (۲).

ثم قال عمر:«و اللّه ما یخالفنا أحد إلا قتلناه..»حسبما ورد.

و ارتفعت الأصوات حتی کادت الحرب أن تقع..

و ینتضی الحباب بن المنذر سیفه و یقول:«و اللّه لا یرد علی أحد ما أقول إلا حطمته بالسیف».

فیقال له:إذن یقتلک اللّه.

۱- ۱) مسند أحمد ج ۱ ص ۵۶ و العقد الفرید ج ۴ ص ۸۶ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۳ ص ۲۲۲ و(ط مؤسسه الأعلمی)ج ۲ ص ۴۵۹ و السیره النبویه لابن هشام ج ۴ ص ۳۳۹ و الریاض النضره ج ۱ ص ۱۶۲ و ۱۶۴ و السیره الحلبیه ج ۳ ص ۳۵۹ و(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۸۲.و راجع:بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۳۶.

۲- ۲) تاریخ الأمم و الملوک ج ۳ ص ۲۲۲ و(ط مؤسسه الأعلمی)ج ۲ ص ۴۵۹ و السیره الحلبیه ج ۳ ص ۳۵۹ و الشافی فی الامامه للشریف المرتضی ج ۳ ص ۱۹۰ و سفینه النجاه للسرابی التنکابنی ص ۶۸ و الغدیر ج ۵ ص ۳۶۹ و ج ۷ ص ۷۶.

فیقول:بل إیاک یقتل (۱).

فأخذ،و وطئ فی بطنه،و دس فی فیه التراب (۲).

و آخر ینادی:«أما و اللّه،أرمیکم بکل ما فی کنانتی من نبل،و أخضب منکم سنانی و رمحی،و أضربکم بسیفی ما ملکته یدی،و أقاتلکم مع من معی من أهلی و عشیرتی» (۳).

۱- ۱) مسند أحمد ج ۱ ص ۵۶ و البیان و التبیین ج ۳ ص ۱۹۸ و العقد الفرید ج ۴ ص ۸۶ و السیره النبویه لابن هشام ج ۳ ص ۳۳۹ و الإمامه و السیاسه ج ۱ ص ۱۵ و عن صحیح البخاری ج ۶ ص ۲۵۶ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۳ ص ۲۲۰ و ۲۲۳ و (ط مؤسسه الأعلمی)ج ۲ ص ۴۵۷ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۳۳۰ و الریاض النضره ج ۱ ص ۲۰۲ و ۲۰۴ و البدایه و النهایه ج ۵ ص ۲۴۶ و ج ۷ ص ۱۴۲ و عن صفه الصفوه ج ۱ ص ۲۵۶ و تیسیر الوصول ج ۲ ص ۴۵ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۳۸ و ج ۶ ص ۹ و السیره الحلبیه ج ۳ ص ۳۵۸ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۲۵

۲- ۲) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۶ ص ۴۰ و الغدیر ج ۷ ص ۷۶.

۳- ۳) الإمامه و السیاسه لابن قتیبه(بتحقیق الزینی)ج ۱ ص ۱۷ و(بتحقیق الشیری) ج ۱ ص ۲۷ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۳ ص ۲۲۲ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۳۳۱ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۳۹ و الغدیر ج ۷ ص ۷۶ و السیره الحلبیه ج ۳ ص ۳۵۹ و(ط دار المعرفه)ج ۳ ص ۴۸۳ و الشافی فی الإمامه للشریف المرتضی ج ۳ ص ۱۹۱.

و آخر يقول:«إنى لأرى عجاجه لا يطفئها إلا دم» (۱).

و يستل الزبير سيفه،و يقول:«لا أغمده حتى يبايع على».

فيقول عمر:«عليكم بالكلب».

فيؤخذ سيفه من يده،و يضرب به الحجر،فيكسر (۲).

كما أن المقداد يدفع فى صدره (۳)،و يضرب أنف الحباب بن المنذر و يكسر (۴).

۱- ۱) الغدير ج ۳ ص ۲۵۳ و ج ۷ ص ۷۶ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۳۹ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱ ص ۲۲۱ و ج ۲ ص ۴۴ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۴۹ و الكامل فى التاريخ ج ۲ ص ۳۲۶ و راجع:بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۲۷ و ۳۲۸ و فدك فى التاريخ ص ۱۰۴ و حياه الإمام الحسين«عليه السلام» للقرشى ج ۱ ص ۲۵۲.

۲- ۲) الإمامه و السياسه ج ۱ ص ۱۸ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۳ ص ۲۰۳ و الرياض النضره ج ۱ ص ۲۰۷ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱ ص ۱۷۴ و ج ۲ ص ۱۵۶ و ج ۶ ص ۱۱ و ۴۷ و الأمالى للمفيد ص ۴۹ و الإحتجاج للطبرسى ج ۱ ص ۹۵ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۱۸۴.

۳- ۳) الصوارم المهرقه ص ۵۸ و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۱۴۶ و كتاب الأربعين للماحوزى ص ۲۶۶ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱ ص ۱۷۴.

۴- ۴) الغدير ج ۵ ص ۳۶۸ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱ ص ۱۷۴ و كتاب الأربعين للماحوزى ص ۲۶۶.

و الأمرّ و الأدهى من ذلك كله أن أبا بكر بعث عمر بن الخطاب إلى بيت الزهراء«عليها السلام»و قال له:إن أبوا فقاتلهم.

فأقبل بقبس من نار على أن يضرم عليهم الدار،فلقيته فاطمه فقالت:

«يا بن الخطاب،أجئت لتحرق دارنا»؟!

قال:«نعم،أو تدخلوا فيما دخلت فيه الأمه» (۱).

و قال لهم عمر:«لتخرجن إلى البيعه،أو لأحرقنها على من فيها».

فقيل له:«إن فيها فاطمه».

فقال:«و إن» (۲).

۱- ۱) العقد الفريد ج ۴ ص ۸۷ و تاريخ أبى الفداء ج ۱ ص ۱۵۶ و أعلام النساء ج ۴ ص ۱۱۴ و راجع:روضه المناظر ج ۱ ص ۱۸۹ حوادث سنه ۱۱ و الطرائف لابن طاووس ص ۲۳۹ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۳۹ و الغدير ج ۷ ص ۷۷ و نهج السعاده للمحمودى ج ۵ ص ۲۷۲ و مجمع النورين للمرندى ص ۲۴۶ و نهج الحق و كشف الصدق للعلامه الحلى ص ۲۷۱ و إحقاق الحق(الأصل)ص ۲۲۸ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۲۵ ص ۵۴۴.و راجع:البدايه و النهايه ج ۵ ص ۲۵۰ و سير أعلام النبلاء(سيره الخلفاء الراشدين)ص ۲۶ و الرياض النضره ج ۱ ص ۲۴۱.

۲- ۲) تاريخ الأمم و الملوك ج ۳ ص ۲۰۲ و(ط مؤسسه الأعلمى)ج ۲ ص ۴۴۳ و الإمامه و السياسه ج ۱ ص ۱۹ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۲ ص ۵۶ و ج ۶ ص ۴۸ و أعلام النساء ج ۴ ص ۱۱۴ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۵۳ و ۷۳-

ثم إنهم ضربوا الزهراء«عليها السلام»،و أسقطوا جنينها فی هذا السبيل (۱)،و لم يبايع علی«عليه السلام»حتی رأی الدخان يخرج من بيته (۲).

۲)

-و الطرائف لابن طاووس ص ۲۳۸ و بناء المقاله الفاطميه ص ۴۰۲ و كتاب الأربعين للشيرازی ص ۱۵۱ و ۱۵۵ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۵ و ۳۲۱ و الغدير ج ۵ ص ۳۶۹ و ۳۷۱ و ج ۷ ص ۷۷ و ۸۶.

۱- ۱) راجع كتابنا:مأساه الزهراء«عليها السلام»ج ۲ ص ۱۳۲-۱۴۳.

۲- ۲) تاريخ اليعقوبی ج ۲ ص ۱۳۷ و تاريخ الإسلام للذهبی ج ۱ ص ۱۱۷ و ۱۱۸ و إثبات الهداه ج ۲ ص ۳۵۹ و ۳۶۷ و ۳۶۸ و العقد الفريد ج ۴ ص ۲۶۸ و الإيضاح لابن شاذان ص ۱۶۱ و الإمامه و السياسه ج ۱ ص ۱۸ و سير أعلام النبلاء(سير الخلفاء الراشدين)ص ۱۷ و مجموع الغرائب للكفعمی ص ۲۸۸ و مروج الذهب ج ۱ ص ۴۱۴ و ج ۲ ص ۳۰۱ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱ ص ۱۳۰ و ج ۱۷ ص ۱۶۸ و ۱۶۴ و ج ۶ ص ۵۱ و ج ۲ ص ۴۷ و ۴۶ و ج ۲۰ ص ۲۴ و ۱۷ و ميزان الإعتدال ج ۳ ص ۱۰۹ و ج ۲ ص ۲۱۵ و الإمامه ص ۸۲ (مخطوط)توجد نسخه مصوره منه فی مكتبه المركز الإسلامی للدراسات فی بيروت.و لسان الميزان ج ۴ ص ۱۸۹ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۳ ص ۴۳۰(ط المعارف)و كنز العمال ج ۳ ص ۱۲۵ و ج ۵ ص ۶۳۱ و ۶۳۲ و الرسائل الاعتقاديه(رساله طريق الإرشاد)ص ۴۷۰ و ۴۷۱.و منتخب كنز العمال (مطبوع بهامش مسند أحمد)ج ۲ ص ۱۷۱-.

ثم يذكر«رحمه اللّه»ما لاقاه على و الزهراء«عليهما السلام»من ظلم و اضطهاد فى هذا السبيل (۱)،فراجع كلامه.

۲)

-و راجع:المعجم الكبير للطبرانى ج ۱ ص ۶۲ و ضياء العالمين(مخطوط)ج ۲ ق ۳ ص ۹ و ۱۰۸ عن العديد من المصادر و النص و الإجتهاد ص ۹۱ و السبعه من السلف ص ۱۶ و ۱۷ و الغدير ج ۷ ص ۱۷۰ و معالم المدرستين ج ۲ ص ۷۹ و عن تاريخ ابن عساكر(ترجمه أبى بكر)و مرآه الزمان. و راجع:زهر الربيع ج ۲ ص ۱۲۴ و أنوار الملكوت ص ۲۲۷ و بحار الأنوار ج ۳۰ ص ۱۲۳ و ۱۳۶ و ۱۳۸ و ۱۴۱ و ۳۵۲ و نفحات اللاهوت ص ۷۹ و حديقه الشيعه ج ۲ ص ۲۵۲ و تشييد المطاعن ج ۱ ص ۳۴۰ و دلائل الصدق ج ۳ ق ۱ ص ۳۲. و راجع:الخصال ج ۱ ص ۱۷۱ و ۱۷۳ و حياه الصحابه ج ۲ ص ۲۴ و الشافى للمرتضى ج ۴ ص ۱۳۷ و ۱۳۸.و المغنى لعبد الجبار ج ۲۰ ق ۱ ص ۳۴۰ و ۳۴۱.و نهج الحق ص ۲۶۵ و الأموال لأبى عبيد ص ۱۹۴(و إن لم يصرح بها). و راجع ايضا:مجمع الزوائد ج ۵ ص ۲۰۳ و تلخيص الشافى ج ۳ ص ۱۷۰ و تجريد الإعتقاد لنصير الدين الطوسى ص ۴۰۲ و كشف المراد ص ۴۰۳ و مفتاح الباب (أى الباب الحادى عشر)للعربشاهى(تحقيق مهدى محقق)ص ۱۹۹ و تقريب المعارف ص ۳۶۶ و ۳۶۷ و اللوامع الإلهيه فى المباحث الكلاميه للمقداد ص ۳۰۲ و مختصر تاريخ دمشق ج ۱۳ ص ۱۲۲ و منال الطالب ص ۲۸۰.

۱- ۱) الغدير ج ۷ ص ۷۷-۸۲.

كبس الناس فی بيوتهم،و أربعه آلاف مقاتل

لقد دلت النصوص المتقدمه علی ممارسه المتغلبين الجدد أقسی أنواع القهر،و علی سعيهم الحثيث لإكراه الناس علی البيعه،و نضيف إليها ما يلی:

١-عن عبد اللّه بن عبد الرحمن قال:

«إن عمر احتزم بإزاره،و جعل يطوف بالمدينه،و ينادی:ألا إن أبا بكر قد بويع له،فهلموا إلی البيعه،فينثال الناس عليه فيبايعون.

فعرف أن جماعه فی بيوت مستترون،فكان يقصدهم فی جمع كثير و يكبسهم،و يحضرهم المسجد،فيبايعون،حتی إذا مضت أيام أقبل فی جمع كثير إلی منزل علی بن أبی طالب«عليه السلام»الخ..».

ثم تذكر الروايه إحضارهم الحطب لإحراق باب علی و الزهراء «عليهما السلام»علی من فيه.. (١).

٢-ذكر الطبرسی:أنه قد جیء بعلی«عليه السلام»ملببا يعتل-أی يجر بعنف-إلی أبی بكر«و عمر قائم بالسيف علی رأسه،و معه خالد و أبو عبيده، و سالم،و المغيره،و أسيد بن حضير،و بشير بن سعد.و سائر الناس قعود، و معهم السلاح».

ثم تذكر الروايه:أنهم مدّوا يد علی«عليه السلام»و هو يقبضها،حتی

١- ١) راجع:الإحتجاج ج ١ ص ٢٠١-٢٠٢ و بحار الأنوار ج ٢٨ ص ٢٠۴.

وضعوها فوق يد أبی بكر،و صيح فی المسجد:بايع بايع (۱).

۳-و قد جاء فی حديث الإثنی عشر،الذين احتجوا علی أبی بكر، و نصحوه بالتراجع عما أقدم عليه،ما يلی:

«فنزل أبو بكر من المنبر،فلما كان يوم الجمعه المقبله،سل عمر سيفه، ثم قال:لا أسمع رجلا يقول مثل مقالته تلك إلا ضربت عنقه،ثم مضی هو و سالم،و معاذ بن جبل،و أبو عبيده،شاهرين سيوفهم حتی أخرجوا أبا بكر،و أصعدوه المنبر» (۲).

و سيأتی هذا الحديث مفصلا فی الجزء التالی تحت عنوان:اثنا عشر صحابيا يحتجون علی أبی بكر.

و قال الصدوق بعد ذكره لاحتجاجات الإثنی عشر رجلا المشار إليها:

«فأخبر الثقه من أصحاب رسول اللّه«صلی اللّه عليه و آله»:أن أبا بكر جلس فی بيته ثلاثه أيام،فلما كان اليوم الثالث أتاه عمر بن الخطاب،و طلحه، و الزبير،و عثمان بن عفان،و عبد الرحمن بن عوف،و سعد بن أبی وقاص،و أبو عبيده بن الجراح،مع كل واحد منهم عشره رجال من عشائرهم،شاهرين

۱- ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۱۲-۲۱۳ فما بعدها،و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۷۰-۲۷۶ و بيت الأحزان ص ۱۱۰ و كتاب سليم بن قيس ج ۲ ص ۵۸۷ و راجع:تخريج الحديث فی ج ۳ ص ۹۶۵-۹۶۶ فإنه أشار إلی العديد من المصادر.

۲- ۲) كتاب الرجال للبرقی ص ۶۶ و قاموس الرجال للتستری ج ۱۰ ص ۹۸ و معجم رجال الحديث للسيد الخوئی ج ۱۹ ص ۲۰۳.

السيوف،فأخرجوه من منزله،و علا المنبر،و قال قائل منهم:

«و اللّه،لإن عاد منكم أحد فتكلم بمثل الذى تكلم به لنملأن أسيافنا منه.فجلسوا فى منازلهم،و لم يتكلم أحد بذلك» (۱).

و ذكر الزبير هنا قد يكون سهوا من الرواه،بسبب الإرتباط الذهنى بينه و بين طلحه.

و مهما يكن من أمر:فإن هذا الحديث مروى بعده طرق..و قد رواه ابن طاووس عن أحمد بن محمد الطبرى،المعروف بالخليلى،و عن محمد بن جرير الطبرى،صاحب التاريخ،فى كتاب مناقب أهل البيت«عليهم السلام» (۲)، و قال:«إعلم أن هذا الحديث روته الشيعه متواترين..الخ..» (۳).

و قد ذكر السيد هذه الروايه لكنه قال:«فجلس أبو بكر فى بيته ثلاثه أيام،فأتاه عمر و عثمان و..و..

إلى أن قال:فأتاه كل منهم متسلحا فى قومه حتى أخرجوه من بيته،ثم أصعدوه المنبر،و قد سلوا سيوفهم،فقال قائل منهم:و اللّه،لئن عاد أحد منكم بمثل ما تكلم به رعاع منكم بالأمس لنملأن سيوفنا منه،فأحجم

۱- ۱) الخصال ج ۲ ص ۴۶۵ و راجع:بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۱۳-۲۱۹.

۲- ۲) راجع:اليقين ص ۱۰۸ و(ط مؤسسه دار الكتاب-الجزائرى)ص ۳۳۵ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۱۴.

۳- ۳) اليقين فى إمره أمير المؤمنين«عليه السلام»ص ۱۰۸ و ۱۱۳ و(ط مؤسسه دار الكتاب-الجزائرى)ص ۳۳۵ و راجع:بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۱۴ و ۲۱۵.

-و اللّه-القوم،و كرهوا الموت» (۱).

۴-إن نصا آخر للحديث الآنف الذكر نفسه،يذكر رقما محددا للمقاتلين الذين استفادوا منهم فى إرعاب الناس من الأنصار و غيرهم، و خصوصا فى مواجهه على«عليه السلام»و من معه..

فقد روى الطبرسى«رحمه اللّه»و غيره،حديث احتجاج الاثنى عشر صحابيا على أبى بكر عن الإمام الصادق«عليه السلام»و فيه:أنهم بعد ان تكلموا بما أفحم أبا بكر،أخذ عمر بيده«و انطلق إلى منزله،و بقوا ثلاثه أيام لا يدخلون مسجد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

فلما كان فى اليوم الرابع جاءهم خالد بن الوليد و معه ألف رجل، فخرجوا شاهرين بأسيافهم،يقدمهم عمر بن الخطاب،حتى وقفوا بمسجد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»فقال عمر:

و اللّه يا أصحاب على،لئن ذهب منكم رجل يتكلم،بالذى تكلم بالأمس،لنأخذن الذى فيه عيناه» (۲).

۱- ۱) اليقين ص ۱۱۳ و(ط مؤسسه دار الكتاب-الجزائرى)ص ۳۴۲ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۱۹.

۲ - ۲) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۰۰ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۰۲ عنه،و الصراط المستقيم ج ۲ ص ۸۲ عن كتاب إبطال الإختيار،بسنده عن أبان بن عثمان،عن الإمام الصادق«عليه السلام»،و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۲۴۳ و نهج الإيمان لابن جبر ص ۵۸۶ و الفوائد الرجاليه للسيد بحر العلوم ج ۲ ص ۳۳۴.

۵-«قال هشام:قال أبو مخنف:فحدثنی أبو بکر بن محمد الخزاعی:أن أسلم أقبلت بجماعتها حتی تضایقت بهم السکک،فبایعوا أبا بکر،فکان عمر یقول:ما هو إلا أن رأیت أسلم،فأیقنت بالنصر» (۱).

۶-قال ابن الأثیر:«و جاءت أسلم فبایعت» (۲).

۷-و عند المعتزلی:«جاءت أسلم فبایعت،فقوی بهم جانب أبی بکر» (۳).

۸-عن أبی مخنف،عن محمد بن السائب الکلبی،و أبی صالح،عن زائده بن قدامه:أن قوما من الأعراب دخلوا المدینه لیمتاروا منها،فأنفذ إلیهم عمر،فاستدعاهم و قال لهم:

«خذوا بالحظ و المعونه علی بیعه خلیفه رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،فمن امتنع،فاضربوا رأسه و جبینه.

قال:فو اللّه،لقد رأیت الأعراب قد تحزموا،و اتشحوا بالأزر الصنعانیه،

۱- ۱) تاریخ الأمم و الملوک(تحقیق محمد أبو الفضل إبراهیم)ج ۳ ص ۲۲۲ و(ط مؤسسه الأعلمی)ج ۲ ص ۴۵۸ و تلخیص الشافی ج ۳ ص ۶۶ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۳۵ و الشافی فی الإمامه للشریف المرتضی ج ۳ ص ۱۹۰.
۲- ۲) الکامل فی التاریخ ج ۳ ص ۳۳۱ و راجع:بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۲۶ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۴۰.
۳- ۳) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۴۰ و بحار الأنوار للمجلسی ج ۲۸ ص ۳۲۶ عنه.

و أخذوا بأيديهم الخشب،و خرجوا حتى خبطوا الناس خبطا،و جاؤوا بهم مكرهين إلى البيعه» (۱).

و من المعلوم:أن الأعراب الذين كانوا حول المدينه هم أسلم،و جهينه، و غفار،و لحيان.و هم الذين يقول اللّه تعالى فيهم: وَ مِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرابِ مُنافِقُونَ (۲)،كما جاءت به الروايه.

۹-روى المعتزلى و غيره،عن البراء بن عازب:أنه فقد أبا بكر و عمر حين وفاه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،«و إذا قائل يقول:القوم فى سقيفه بنى ساعده،و إذا قائل آخر يقول:قد بويع أبو بكر.فلم ألبث،و إذا أنا بأبى بكر قد أقبل،و معه عمر،و أبو عبيده،و جماعه من أصحاب السقيفه، و هم محتجزون بالأزر الصنعانيه،لا يمرون بأحد إلا خبطوه،و قدموه، و مدوا يده،و مسحوها على يد أبى بكر،شاء ذلك أو أبى» (۳).

فهذا النص يقترب جدا إلى سابقه،إلى حد التطابق،و هما معا يقتربان- بنحو أو بآخر-من النصوص المتقدمه حول بنى أسلم..

۱- ۱) الجمل للشيخ المفيد ص ۱۱۹ و(ط مكتبه الداورى)ص ۵۹.

۲- ۲) الآيه ۱۰۱ من سوره التوبه.

۳- ۳) شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱ ص ۲۱۹ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۸۶ و كتاب سليم بن قيس(نشر الهادى)ج ۲ ص ۵۷۲ و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۱۴۷ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۴۸.

و نقول:

لاحظ ما يلى:

١-إن لنا كلاما حول كل ما سبق من نصوص أوردناه فى الجزء الأخير من كتابنا الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»، فلا غنى للباحث عن مراجعته.

٢-إن المدينه كانت بلدا صغيرا جدا قد لا يزيد عدد سكانه،كبيرهم و صغيرهم،نساءا و رجالا،على الثلاثه أو الأربعه آلاف (١).

و هو بلد منقسم على نفسه إلى جماعات،فإذا دخل إليها فجأه بضعه مئات من المقاتلين،و أصبحوا فى كل حى و كل زقاق،و على أبواب البيوت، فقد انتهى امرها،و سقطت كل إراده للمقاومه فيها،و لا سيما إذا كان بعض الفرقاء فيها هو الذى رغب إلى هؤلاء المقاتلين بالمجىء لنصرته و معونته..

٣-إن إيقان عمر و أبى بكر بالنصر حين حضور قبيله أسلم،قد يوحى بانسجام تام بينهما،إن لم نقل بوجود تنسيق مسبق بين هذه القبيله التى حضرت فجأه،و فرضت إرادتها على الجميع.

و قد صرحت روايه المفيد بتحريض عمر لهم على معونتهم فى أخذ البيعه من الناس.

٤-إن قبيله أسلم،وجهينه،و مزينه،و غفار،و عصيه،و أشجع،كانوا يسكنون حول المدينه،و كان النفاق فاشيا فى هذه القبائل،حتى لقد قال

١- ١) راجع:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»ج ٣٣ ص ٣٣٣-٣٣٥.

تعالی عنهم (۱):

وَ مِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرابِ مُنافِقُونَ

(۲)

.

ص: ۱۷۴

۱- ۱) راجع:تفسیر النسفی ج ۲ ص ۱۰۷ و التفسیر الکبیر للرازی ج ۱۶ ص ۱۷۳ و الدر المنثور ج ۳ ص ۲۷۱ عن ابن المنذر،و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۴۱ و تفسیر مجمع البیان ج ۵ ص ۱۱۴ و تفسیر مقاتل بن سلیمان ج ۲ ص ۶۸ و أسباب نزول الآیات للواحدی النیسابوری ص ۱۷۴ و تفسیر البیضاوی ج ۳ ص ۱۶۸ و تفسیر أبی السعود ج ۴ ص ۹۷ و فتح القدیر للشوکانی ج ۲ ص ۴۰۱ و تفسیر الآلوسی ج ۱۱ ص ۹.و المحرر الوجیز فی تفسیر الکتاب العزیز ج ۳ ص ۷۵ و تفسیر البحر المحیط ج ۵ ص ۹۷ و تفسیر الثعالبی ج ۳ ص ۲۰۸.

۲- ۲) الآیه ۱۰۱ من سوره التوبه.

القسم الثانی من وفاه النبی صلّی اللّه علیه و آله إلی بیعه علی علیه السّلام

اشاره

ص: ۱۷۵

الباب الأول كيف حدث الإنقلاب

اشاره

الفصل الأول:الخلافه فى إطارها العام..

الفصل الثانى:هكذا حدث الإنقلاب..

الفصل الثالث:طلب النصره..

الفصل الرابع:البيعه..الإحتجاج..

الفصل الخامس:الأنصار..بعد فوات الأوان..

الفصل السادس:سياسات لاستيعاب أمويين..

الفصل السابع:إحتجاجات..و مناشدات..

ص :۱۷۷

الفصل الأول

اشاره

الخلافه فى إطارها العام..

ص :۱۷۹

مصدر السلطات

لا نريد هنا أن نقدم بحثا حول الإمامه،و الخلافه،من وجهه نظر الشيعه و السنه..كما أننا لا نريد بيان مذاهب الناس و آرائهم فی تحديد مصدر السلطات فی الأمه..

بل نريد فقط أن نشير إلی حقيقه قرآنيه،لا مجال للنقاش و البحث فيها، و هی:أن هناك آيات قرآنيه تحدثت عن مصدر الحاكميه و السلطه..

و نشير هنا إلی ثلاث منها،و هی التاليه:

١-قال تعالی: يا داوُدُ إِنّا جَعَلْناكَ خَلِيفَهً فِی الْأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوی فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ (١).فقررت أن اللّه تعالی هو الذی جعل الخلافه لداود فی الأرض و لم تأت خلافته من شوری، و لا من بيعه أهل الحل و العقد،و لا من وصيه السابق للاحق.و لا من إرث وصل إليه..و لا..و لا..

٢-قوله تعالی فی قصه طالوت: أَ لَمْ تَرَ إِلَی الْمَلَإِ مِنْ بَنِی إِسْرائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسی إِذْ قالُوا لِنَبِيٍّ لَهُمُ ابْعَثْ لَنا مَلِكاً نُقاتِلْ فِی سَبِيلِ اللّهِ قالَ هَلْ

١- ١) الآيه ٢۶ من سوره ص.

عَسَیْتُمْ إِنْ کُتِبَ عَلَیْکُمُ الْقِتالُ أَلاّ تُقاتِلُوا قالُوا وَ مالَنا أَلاّ نُقاتِلَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ قَدْ أُخْرِجْنا مِنْ دِیارِنا وَ أَبْنائِنا فَلَمّا کُتِبَ عَلَیْهِمُ الْقِتالُ تَوَلَّوْا إِلاّ قَلِیلاً مِنْهُمْ وَ اللّهُ عَلِیمٌ بِالظّالِمِینَ.

وَ قالَ لَهُمْ نَبِیُّهُمْ إِنَّ اللّهَ قَدْ بَعَثَ لَکُمْ طالُوتَ مَلِکاً قالُوا أَنّی یَکُونُ لَهُ الْمُلْکُ عَلَیْنا وَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْکِ مِنْهُ وَ لَمْ یُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ قالَ إِنَّ اللّهَ اصْطَفاهُ عَلَیْکُمْ وَ زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ وَ اللّهُ یُؤْتِی مُلْکَهُ مَنْ یَشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِیمٌ

(۱)

.

إلی أن قال تبارک و تعالی:

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللّهِ وَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ وَ آتاهُ اللّهُ الْمُلْکَ وَ الْحِکْمَةَ

(۲)

.

فقد تضمنت هذه الآیات الکریمه الإشاره إلی الحقائق التالیه:

أولا:إن بنی إسرائیل لم یبادروا إلی نصب ملک لهم.من خلال شوری یعقدونها لأهل الحل و العقد،أو إجراء انتخابات عامه،أو أیه آلیه أخری، بل التجأوا إلی نبی لهم،و طلبوا منه هو أن یبعث لهم ملکا..فهل کان ذلک منهم لأنهم یرون أن لا حق لهم فی أن ینصبوا حاکما علی أنفسهم،فضلا عن غیرهم.لأن ذلک من صلاحیات الأنبیاء الذین یتصرفون علی أساس الأمر الإلهی.

أم انهم أرادوا تحاشی وقوع النزاع بینهم فی هذا الأمر.

۱- ۱) الآیتان ۲۴۶ و ۲۴۷ من سوره البقره.

۲- ۲) الآیه ۲۵۱ من سوره البقره.

ثانيا:إن نبيهم لم يعتذر لهم عن هذه المهمه،بأنها ليست من مهماته،و أن عليهم أن يرجعوا فيها إلى أهل الحل و العقد،أو غيرهم من الناس..

كالعلماء،أو الأغنياء أو رؤساء القبائل،أو المسنين،أو..أو..بل تقبل النبى منهم ذلك،و بادر إلى تلبيه طلبهم..

ثالثا:إنه برغم اعتراض بنى إسرائيل على جعل طالوت ملكا،إلا أن اعتراضهم لم يكن على أصل جعل هذا المنصب،بل على مبرراته،فقد برروا اعتراضهم هذا بعدم توفر المواصفات المطلوبه فيه،فأخبرهم نبيهم بأنهم قد أخطأوا فى تحديد تلك المواصفات.ثم حدد لهم ما هو صحيح منها،فلم يبدوا على ذلك أى اعتراض..

ثم قال لهم نبيهم:إنه لا يحق لهم حتى مجرد الإعتراض على ذلك،لأن صلاحيه جعل الملك و اختياره لا تعود لهم،بل هى منحصره باللّه تعالى؛مع تعليل من شأنه أن يقطع كل جدل فى هذا الموضوع،و هو:أن اللّه تعالى هو صاحب الملك،الذى يختار أن يمنحه لمن يشاء من عباده.

أما البشر فليس لهم ذلك،فلا يحق لهم إعطاء ما ليس لهم لأى كان من البشر.

رابعا:إنه تعالى عاد فذكر أن داود،و إن كان نبيا،لكن اللّه لم يكتف بذلك له،بل آتاه الملك و الحكمه أيضا..فهو الذى جعله خليفه فى الأرض، و خوّله أن يحكم بينهم بالحق،بما أراه اللّه تعالى..

٣-قال تعالى على لسان موسى«عليه السلام»: وَ اجْعَلْ لِي وَزِيراً مِنْ

أَهْلِی، هٰارُونَ أَخِی، اُشْدُدْ بِهِ أَزْرِی، وَ أَشْرِکْهُ فِی أَمْرِی

(۱)

.

فقررت هذه الآیات:أن مقام الوزاره أیضا قد جاء من قبل اللّه تبارک و تعالی.

و قد یؤکد ذلک:أننا لم نجد وصیا،أو خلیفه لنبی من الأنبیاء،انتخب من قبل الناس،لا کلهم،و لا بعضهم،مهما کانت صفاتهم و أحوالهم.و ما جری بالنسبه لابی بکر و عمر،فقد جاء انتخابه لإبطال وصیه الرسول،و لأجل نقضها..

و یزید فی التأکید هنا:أن موسی«علیه السلام»حین أراد أن یذهب لمیقات ربه أربعین لیله، قٰالَ مُوسیٰ لِأَخِیهِ هٰارُونَ اخْلُفْنِی فِی قَوْمِی وَ أَصْلِحْ (۲).

و یؤکده أیضا:نفس تصدی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»لنصب علی«علیه السلام»،و أخذ البیعه له من الناس فی یوم الغدیر.و التأکید علی خلافته من بعده،و علی إمامته فی عشرات المناسبات..کما هو معلوم..

و یزیده تأکیدا و وضوحا:أن النبی«صلی اللّه علیه و آله»لم ینشئ سفرا- و ما أکثر أسفاره للحرب و لغیرها-إلا و جعل خلیفه له علی المدینه،و لم یجمع فی کل تلک الأسفار المسلمین لیشاورهم فی هذا الأمر..و کذلک کان یفعل فی أمراء السرایا،فإنه کان یعین القائد،و یعین خلیفته إن حدث به حدث،و لا یشاور فی ذلک أحدا.

۱- ۱) الآیات ۲۹-۳۲ من سوره طه.

۲- ۲) الآیه ۱۴۲ من سوره الأعراف.

السقیفه تدبیر سابق خفی

إنتهت أحداث السقیفه بإبعاد علی«علیه السلام»عن مقام الخلافه الذی جعله اللّه تعالی له،و تشیر الشواهد إلی أن ما حدث لم یکن ولید ساعته،بل کان قد سبقه تدبیر و اتفاق،کما أشار إلیه معاویه فی رسالته لمحمد بن أبی بکر،حیث قال:

«..کان أبوک و فاروقه أول من ابتزه حقه،و خالفه علی أمره،علی ذلک اتفقا و اتسقا،ثم إنهما دعواه إلی بیعتهما،فأبطأ عنهما،و تلکأ منهما،فهمّا به الهموم،و أرادا به العظیم»! (۱).

بل فی بعض الروایات:أن جماعه من هؤلاء کانوا قد اجتمعوا عند

۱- ۱) مروج الذهب(تحقیق شارل پلا)ج ۳ ص ۲۰۰ و الإحتجاج للطبرسی ج ۱ ص ۲۷۲ و الجمل لابن شدقم المدنی ص ۹۳ و راجع:ظلامه الزهراء«علیها السلام»،للعلامه الأحمدی ص ۶۳ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی(ط دار إحیاء الکتب العربیه)ج ۳ ص ۱۹۰ و(ط مصر)ج ۱ ص ۲۸۳ و قاموس الرجال للتستری ج ۱۰ ص ۱۱۹ و الغدیر ج ۱۰ ص ۱۵۸ و صفین للمنقری ص ۱۱۸ و ۱۱۹ و(ط المؤسسه العربیه الحدیثه سنه ۱۳۸۲ ه)ص ۱۲۰ و الإختصاص ص ۱۱۹ و(ط دار المفید سنه ۱۴۱۴ ه)ص ۱۲۶ و غایه المرام ج ۵ ص ۳۰۹ و ج ۶ ص ۱۲۳ و جمهره رسائل العرب ج ۱ ص ۵۴۲.و راجع:أنساب الأشراف ج ۱ ص ۳۱۲ و ج ۲ ص ۳۹۳ و بحار الأنوار ج ۸ ص ۶۰۳ و ۶۰۴ و ج ۳۳ ص ۵۷۷ و ۵۷۹ عن الإحتجاج،و الإختصاص،و نصر بن مزاحم.

الكعبه،و كتبوا صحيفه تعهدوا فيها بصرف الأمر عن على«عليه السلام».

و ذلك سنه عشر من الهجره (۱)،و كانوا أربعه و ثلاثين رجلا.

و روى ماجيلويه،عن عمه،عن البرقى،عن أبيه،عن محمد بن سنان، عن المفضل بن عمر،قال:سألت أبا عبد اللّه«عليه السلام»عن معنى قول أمير المؤمنين«عليه السلام»لما نظر إلى الثانى و هو مسجى بثوبه:ما أحد أحب إلى أن ألقى اللّه بصحيفته من هذا المسجى.

۱- ۱) راجع:مناقب آل أبى طالب لابن شهرآشوب ج ۳ ص ۲۱۲ و ۳۱۳ و(ط المطبعه الحيدريه-النجف ۱۳۷۶ ه)ج ۳ ص ۱۴ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۱۰۳ و ۱۰۴ و ۱۲۲ و ۱۲۳ و ۱۲۶ و راجع ص ۸۵ و ۱۱۶ و ۱۲۷ و ج ۳۱ ص ۶۳۶ و ج ۳۶ ص ۶۳۲ و الصوارم المهرقه للتسترى ص ۷۴-۷۷ و الأنوار العلويه ص ۷۵ و الدرجات الرفيعه ص ۳۰۱ و عن إرشاد القلوب ج ۲ ص ۱۱۲-۱۳۵ للديلمى فى تفسير قوله تعالى: إِنَّمَا النَّجْوىٰ مِنَ الشَّيْطانِ [الآيه ۱۰ من سوره المجادله]، و قوله تعالى: مٰا يَكُونُ مِنْ نَجْوىٰ ثَلاٰثَهٍ [الآيه ۸ من سوره المجادله]و الكافى ج ۴ ص ۵۴۵ و ج ۸ ص ۱۷۹ و ۳۳۴ و كتاب سليم بن قيس(بتحقيق محمد باقر الأنصارى)ج ۲ ص ۶۵۲ و ۶۵۰ و ۵۸۹-۵۹۱ و(ط أخرى)ص ۲۷۱ و جامع أحاديث الشيعه ج ۱۲ ص ۲۱۲ و مستدركات علم رجال الحديث ج ۲ ص ۲۶۷ و ج ۴ ص ۴۱۱ و راجع:مجمع البحرين ج ۲ ص ۴۸۴ و طرائف المقال للبروجردى ج ۲ ص ۲۰۷ و المحتضر لابن سليمان الحلى ص ۱۰۸ و الصراط المستقيم ج ۳ ص ۱۵۱ و ۱۵۲ و الفصول المختاره ص ۵۸.

قال:عنی بها الصحیفه التی کتبت فی الکعبه (۱).

و المراد بالملاقاه بها:مخاصمه أصحابها عند اللّه فیها.

و فی احتجاج أمیر المؤمنین«علیه السلام»علی طلحه یقول النص:

«فقام علی«علیه السلام»و غضب من مقاله طلحه،فأخرج شیئا قد کان یکتمه،و فسر شیئا قد کان قاله یوم مات عمر،لم یدروا ما عنی به.

و أقبل علی طلحه و الناس یسمعون.

فقال:یا طلحه،أما و اللّه ما من صحیفه ألقی اللّه بها یوم القیامه أحب إلیّ من صحیفه هؤلاء الخمسه،الذین تعاهدوا علی الوفاء بها فی الکعبه فی حجه الوداع:«إن قتل اللّه محمدا،أو مات أن یتوازروا و یتظاهروا علیّ،فلا أصل إلی الخلافه» (۲).

۱- ۱) معانی الأخبار ص ۳۱۲ و(ط مؤسسه النشر الإسلامی سنه ۱۳۷۹ ه)ص ۴۱۲ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۱۱۷ عنه،و ص ۱۰۵ و ج ۳۱ ص ۵۸۹ و ج ۱۰ ص ۲۹۶ و مدینه المعاجز ج ۱ ص ۴۶۹-۴۷۱ عن العیون و المحاسن،و الفصول المختاره ص ۹۰ و المحاسن ص ۵۸ و راجع:الأصول السته عشر ص ۱۸ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۵۷۴ و الأصول السته عشر من الأصول الأولیه(تحقیق ضیاء الدین المحمودی)ص ۱۴۴ و الإستغاثه ج ۲ ص ۶۶.

۲- ۲) کتاب سلیم بن قیس(تحقیق محمد باقر الأنصاری)ج ۲ ص ۶۵۰ و(ط أخری) ص ۲۰۳ و راجع ص ۱۵۴ بحار الأنوار ج ۳۱ ص ۴۱۶ و ج ۲۸ ص ۲۷۴ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)ج ۱ ص ۳۳۵ و الإحتجاج للطبرسی-

و لا منافاه بين هـذه الروايه و بين ما تقـدم من أن المتعاقـدين كانوا أربعه و ثلاثين رجلا،إذ لعل الذين قاموا بهذا الأمر فى البدايه كانوا خمسه،ثم التحق الباقون بهم بسعى من هؤلاء الخمسه حتى بلغوا أربعه و ثلاثين رجلا.

ما جرى على على عليه السّلام و سام له

و قد كتب معاويه لعلى يعيبه بما جرى عليه فى أمر البيعه لأبى بكر، فأجابه على«عليه السلام»بقوله:

«و قلت:إنى أقاد كما يقاد الجمل المخشوش حتى أبايع.

و لعمر اللّه،لقد أردت أن تذم فمدحت» (۱).

۲)

-ج ۱ ص ۲۱۸ و راجع ص ۱۱۰ و الأنوار العلويه ص ۳۳۵ و غايه المرام ج ۲ ص ۱۰۲ و ج ۶ ص ۱۰۴ و راجع:ج ۵ ص ۳۱۸ و ۳۳۶ و راجع:المحتضر لابن سليمان الحلى ص ۱۱۰ و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۲۴۹ و نفس الرحمن للطبرسى ص ۴۸۵.

۱- ۱) نهج البلاغه(بشرح عبده)ج ۳ ص ۳۳ و الإحتجاج للطبرسى ج ۱ ص ۲۶۲ و الصوارم المهرقه ص ۲۲۰ و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۱۶۵ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۶۸ و ج ۲۹ ص ۶۲۱ و ج ۳۳ ص ۵۹ و ۱۶۲ و ۱۰۸ و مستدرک سفينه البحار ج ۷ ص ۵۰۵ و الإمـام على بن أبى طـالب«عليه السـلام»للهمـدانى ص ۷۳۳ و نهـج السـعاده للمحمودى ج ۴ ص ۱۹۷ و شـرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱۵-

و نقول:

نعم،إنه و سام الجهاد الأكبر،يناله على«عليه السلام»عن جداره و استحقاق؛حيث تعرّض لأعظم امتحان.و أشرس حرب يواجهها بشر على وجه الأرض،فهو يهاجم،و يعتقل و تضرب زوجته،و يباشر بحرق بيته على من فيه،و فيه أشرف الخلق،و أكرمهم على اللّه،و يهان أكرم خلق اللّه تبارك و تعالى،و رسوله و حبيبه،و صفيه،و يرمى بالهجر..ثم تستشهد ابنته و زوجه وصيه،و يصبح وصيه بسبب ما فعله أولئك المعتدون-بنظر الناس -الأقل و الأضعف..

و يختار ذلك الوصى التحمل و الصبر على ما هو أمرّ من العلقم،و آلم من حز المدى..

إنه يصبر على الأذى فى جنب اللّه،و يسكت على العدوان على بيته و زوجته،و نفسه،و يرى كتاب اللّه مبدلا،و شرعه مستباحا،و يرى الظلم و العسف فى نفسه..و هو أغير الناس،و أشجع الناس،و أكثرهم التزاما بشرع اللّه،و غيره على دينه،و عملا بشرائعه..

١)

-ص ١٨٣ و جواهر المطالب فى مناقب الإمام على«عليه السلام»لابن الدمشقى ج ١ ص ٣٧۴ و تقريب المعارف لأبى الصلاح الحلبى ص ٢٣٧ و غايه المرام ج ۵ ص ٣٢٩ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ٢ ص ٣۶٩ و سفينه النجاه للتنكابنى ص ٣٢٧ و صفين للمنقرى ص ٨٧ و منهاج البراعه ج ١٩ ص ٩٢ و ١٠۴ عن العديد من المصادر.

و لو لا- وصيه من أخيه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»له بأن لا- يناهضهم إلا إذا وجد أنصارا،لبادر إلى اختلاس أرواحهم،و ارواء الأرض من دمائهم و طمس ذكرهم.

و قد عرفنا أن حرب بدر رغم قساوتها البالغه على المسلمين،لأسباب مختلفه،قد اعتبرت من مفردات الجهاد الأصغر؛لأن الجهاد الأكبر هو جهاد النفس،و لا شك فى أن حال على«عليه السلام»كانت تحتاج إلى جهاد النفس فى أعلى مراتب الجهاد..

و هذا كله..يفسر لنا قول أمير المؤمنين لمعاويه:«أردت أن تذم فمدحت».

ليتنى سألت رسول اللّه صلّى اللّه عليه و آله!

و رووا عن أبى بكر أنه قال فى مرضه الذى توفى فيه-فى ضمن حديث -:«..و ددت أنى سألت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،لمن هذا الأمر؟! فلا ينازعه أحد.و وددت أنى كنت سألته:هل للأنصار فى هذا الأمر نصيب»؟! (1).

۱- ۱) تاريخ الأمم و الملوك ج ۳ ص ۳۴۱ و العقد الفريد ج ۴ ص ۹۳ و ۲۶۸ و الأموال لأبى عبيد ص ۱۷۴ ح ۳۵۳ و الإمامه و السياسه ج ۱ ص ۲۴ و مروج الذهب ج ۲ ص ۳۱۷ و تاريخ اليعقوبى(ط سنه ۱۳۹۴ ه)ج ۲ ص ۱۲۶. و راجع المصادر التاليه:تاريخ الإسلام للذهبى ج ۱ ص ۱۱۷ و ۱۱۸ و إثبات الهداه ج ۲ ص ۳۵۹ و ۳۶۷ و ۳۶۸ و الإيضاح لشاذان ص ۱۶۱ و سير أعلام النبلاء (سير الخلفاء الراشدين)ص ۱۷ و مجموع الغرائب للكفعمى ص ۲۸۸ و مروج-

۱)

-الذهب ج ۱ ص ۴۱۴ و ج ۲ ص ۳۰۱ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی الشافعی ج ۱ ص ۱۳۰ و ج ۱۷ ص ۱۶۸ و ۱۶۴ و ج ۶ ص ۵۱ و ج ۲ ص ۴۷ و ۴۶ و ج ۲۰ ص ۲۴ و ۱۷ و میزان الإعتدال ج ۳ ص ۱۰۹ ج ۲ ص ۲۱۵ و الإمامه(مخطوط توجد نسخه مصوره منه فی مکتبه المرکز الإسلامی للدراسات فی بیروت) ص ۸۲.و لسان المیزان ج ۴ ص ۱۸۹ و تاریخ الأمم و الملوک(ط المعارف)ج ۳ ص ۴۳۰ و کنز العمال ج ۳ ص ۱۲۵ و ج ۵ ص ۶۳۱ و ۶۳۲ و الرسائل الإعتقادیه(رساله طریق الإرشاد)ص ۴۷۰ و ۴۷۱ و منتخب کنز العمال (مطبوع بهامش مسند أحمد)ج ۲ ص ۱۷۱ و المعجم الکبیر للطبرانی ج ۱ ص ۶۲ و ضیاء العالمین(مخطوط)ج ۲ ق ۳ ص ۹۰ و ۱۰۸ عن العدید من المصادر. و النص و الإجتهاد ص ۹۱ و السبعه من السلف ص ۱۶ و ۱۷ و الغدیر ج ۷ ص ۱۷۰ و معالم المدرستین ج ۲ ص ۷۹ و عن تاریخ ابن عساکر(ترجمه أبی بکر) و مرآه الزمان. و راجع:زهر الربیع ج ۲ ص ۱۲۴ و أنوار الملکوت ص ۲۲۷ و بحار الأنوار ج ۳۰ ص ۱۲۳ و ۱۳۶ و ۱۳۸ و ۱۴۱ و ۳۵۲ و نفحات اللاهوت ص ۷۹ و حدیقه الشیعه ج ۲ ص ۲۵۲ و تشیید المطاعن ج ۱ ص ۳۴۰ و دلائل الصدق ج ۳ ق ۱ ص ۳۲ و الخصال ج ۱ ص ۱۷۱-۱۷۳ و حیاه الصحابه ج ۲ ص ۲۴ و الشافی للمرتضی ج ۴ ص ۱۳۷ و ۱۳۸ و المغنی لعبد الجبار ج ۲۰ ق ۱ ص ۳۴۰ و ۳۴۱ و نهج الحق ص ۲۶۵ و مجمع الزوائد ج ۵ ص ۲۰۳ و تلخیص الشافی ج ۳ ص ۱۷۰ و تجرید الاعتقاد لنصیر الدین الطوسی ص ۴۰۲ و کشف المراد-

و هو كلام عجيب حقا..

فأولا:إن أبا بكر قد بايع عليا أمير المؤمنين«عليه السلام»فى يوم الغدير،و سمع النبى«صلى اللّه عليه و آله»يعلن إمامته و ولايته،و خلافته من بعده آنئذ،ثم فى تبوك،و فى مواقف و مناسبات أخرى كثيره جدا.

ثانيا:إذا كان أبو بكر لا يعرف وجه الحق فى مسأله الخلافه،فكيف ساغ له أن يتصدى،و يجادل الأنصار فى أحقيته لها دونهم؟!و كيف جاز له أن يعامل الذين لم يبايعوه بهذه القسوه،حتى ضرب بنت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و أحرق بابها،و كشف بيتها،و أسقط جنينها.حتى ماتت شهيده،و تعدى على حرمه أمير المؤمنين«عليه السلام»و تهدده بالقتل، و أرادوا قتله،و كذلك فعلوا بسعد بن عباده؟!

و تهدد كل من لم يبايعه بالقتل.بل هو قد قتل طائفه منهم لرفضهم بيعته إلا بعد أن يتحققوا و يتثبتوا من الأمر..

فهل الشاك فى هذا الأمر يفعل بالناس كل هذه الأفاعيل؟!

ثالثا:إذا كان لا يعرف وجه الحق فى هذا الأمر،فلما ذا يستخلف عمر بن الخطاب بوصيه مكتوبه منه؟!و لما ذا لم يترك المسلمين يختارون لأنفسهم،

(۱

-ص ۴۰۳ و مفتاح الباب(أى الباب الحادى عشر)للعربشاهى(تحقيق مهدى محقق)ص ۱۹۹ و تقريب المعارف ص ۳۶۶ و ۳۶۷ و اللوامع الإلهيه فى المباحث الكلاميه للمقداد ص ۳۰۲ و مختصر تاريخ دمشق ج ۱۳ ص ۱۲۲ و منال الطالب ص ۲۸۰.

أو يختار لهم أهل الحل و العقد من يرونه أهلا لهذا المقام؟!

رابعا:لم ينتخب الناس خلفاء الأنبياء السابقين من بعدهم،بل هم الذين اعلموا الناس بوصايتهم لهم،فلما ذا لم يمنع ذلك أبا بكر من الإقدام على ما أقدم عليه؟!

أبو بكر بين الهاشميين و الأمويين

إن أبا بكر لم يستعن بأحد من الهاشميين طيله فتره حكمه،و لم يعطهم أى موقع ذى بال فى أى شأن من شؤون حكومته..

و لكنه أعطى بنى أميه الكثير من المواقع القياديه الهامه (۱).بل كان لهم حصه الأسد.و كانت توليته يزيد ابن أبى سفيان أول رشوه قدمها له و لأبيه و لبنى أميه.

و قد قال أبو سفيان لما أخبروه بأن أبا بكر قد سوغه الأموال التى جاء بها،و أنه قد ولى ابنه:«وصلته رحم» (۲).

ثم جاء عمر بعد أبى بكر،و سار على منهاجه و استن بسيرته بصوره عامه..

۱- ۱) راجع:تاريخ الأمم و الملوك ج ۳ ص ۴۲۶ و ۴۲۷ و غيره..فإنك لا تجد ذكرا لأحد من بنى هاشم.

۲- ۲) راجع:تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۴۹ و دلائل الصدق ج ۲ ص ۳۹ عنه، و أعيان الشيعه ج ۱ ص ۸۲ و ۴۳۰ و ج ۶ ص ۲۹۱.

و قد صرّح عمر بالداعی لانتهاج هذه السیاسه،حین أبدی خشیته من تولیه ابن عباس لحمص،علی اعتبار أنه إذا مات و قد تولی الهاشمیون بعض الأقطار الإسلامیه،فقد یتغیر مسار الخلافه عما یحبه و یرتضیه (۱).

و الذی یبدو لنا هو:أنهم أرادوا تقویه البیت الأموی و تمکینه من الوصول إلی الحکم بصوره أو بأخری؛لأنه حین یتشبث بالحکم،یکون هو القادر علی المنافسه و التحدی،و المهیأ للبطش،لمنع بنی هاشم من الوصول أو الحصول علی أی موقع علی مدی الأیام و الأعوام..

و هکذا..فقد کان عمر یقول عن معاویه:هذا کسری العرب (۲)..

و کان یحاول أن یطمعه بالخلافه بنحو أو بآخر،کما ذکرناه فی کتابنا:(الحیاه السیاسیه للإمام الحسن«علیه السلام»).

ثم إن عمر رتب الشوری بنحو یحتم اختیار عثمان..

إلی غیر ذلک من أمور تستحق إفراد تألیف مستقل لها،و بذل جهد لاستجلاء آفاق و استکناه واقع هذا الموضوع.

۱- ۱) مروج الذهب(تحقیق شارل پلا)ج ۳ ص ۶۵ و ۶۶ و السقیفه للمظفر ص ۱۶۱.

۲- ۲) راجع:الإستیعاب ج ۳ ص ۱۴۱۷ و أسد الغابه ج ۴ ص ۳۸۶ و الإصابه ج ۶ ص ۱۲۱ و سیر أعلام النبلاء ج ۳ ص ۱۳۴ و تاریخ مدینه دمشق ج ۵۹ ص ۱۱۴ و ۱۱۵ و تاریخ الإسلام للذهبی ج ۴ ص ۳۱۱ و البدایه و النهایه ج ۸ ص ۱۳۴ و شرح الأخبار ج ۲ ص ۱۶۴ و الغدیر ج ۱۰ ص ۲۲۶ و الأعلام للزرکلی ج ۷ ص ۲۶۲ و إحقاق الحق(الأصل)للتستری ص ۲۶۳.

غضبنا لأنّنا أخّرنا عن المشاوره

و عن مهاجمتهم بيت على و الزهراء«عليهما السلام»،يقول إبراهيم، بن عبد الرحمان،بن عوف:إنّ عبد الرحمان،بن عوف،كان مع عمر بن الخطّاب،و إنّ محمّد بن مسلمه كسر سيف الزبير.ثمّ قام أبو بكر فخطب الناس..

إلى أن قال:قال علىّ«عليه السلام»،و الزبير:ما غضبنا إلا لأنّا أخرنا عن المشاوره،و إنّا نرى أن أبا بكر أحقّ الناس بها بعد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».إنّه لصاحب الغار،و ثانى اثنين.و إنّا لنعلم بشرفه و كبره.

و لقد أمره رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»بالصلاه بالناس،و هو حىّ (۱).

و نقول:

أولا:ذكرنا فى كتابنا:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»:أن ما يذكرونه من صلاه أبى بكر بالناس بأمر من رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،غير صحيح..

بل قد ذكرنا قول أستاذ المعتزلى:إن عليا«عليه السلام»يقول:إن

۱- ۱) المستدرك على الصحيحين للحاكم ج ۳ ص ۶۶ و الغدير ج ۵ ص ۳۵۶ و كنز العمال ج ۵ ص ۵۹۷ و الوضاعون و أحاديثهم للشيخ الأمينى ص ۴۶۴ و تاريخ الإسلام للذهبى ج ۳ ص ۱۳ و البدايه و النهايه ج ۶ ص ۳۳۳ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۴۹۶ و السيره الحلبيه ج ۳ ص ۴۸۴.

عائشه هی التی أمرت أباها بذلک،و أن هذا هو ما ثبت لدی علی«علیه السلام» (۱).

ثانیا:ذکرنا أیضا:أنه حتی لو کان النبی«صلی اللّه علیه و آله»قد أمره بأن یصلی بالناس،فذلک لا یدل علی أهلیته لقیاده الأمه،فإن الأوصاف المطلوبه فی إمام الجماعه هی:الإسلام،و الإیمان،و البلوغ،و العقل، و اجتناب الذنوب الکبائر،و أن لا یصر علی الصغائر..

فکیف إذا کان أبی بکر و عمر یجیزون الصلاه خلف کل بر و فاجر؟!

و شرائط الإمامه للمسلمین أعظم و أهم من ذلک..فإن المطلوب هو:

العلم،و العصمه،و الشجاعه،و التنصیص الإلهی الکاشف عن وجود الملکات الخاصه المطلوبه فی الإمام،و غیر ذلک من شرائط عامه و خاصه..

ثالثا:لنفترض:أن النبی«صلی اللّه علیه و آله»أمر أبا بکر بالصلاه بالناس،و لکن أ لیس قد سبق ذلک نصب علی«علیه السلام»إماما فی یوم الغدیر،و قد بایعه الناس،و منهم أبو بکر بالإضافه إلی مواقف کثیره أخری أکد«صلی اللّه علیه و آله»فیها علی هذا الأمر؟!

فإن تکلیف أی إنسان بالصلاه فی أی مکان لا یعد إلغاء لما کان قد تقرر سابقا،و لا هو من مفردات نقض البیعه لمن کان الناس قد بایعوه..

و قد کان ابن عباس والیا علی البصره،و کان أبو الأسود علی الصلاه بالناس،فهل أوجب ذلک عزل أو انعزال ابن عباس؟!

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۹ ص ۱۹۸.

رابعا:كون أبى بكر صاحب الغار،و ثانى اثنين ليس من دلائل الأهليه للخلافه،بل هو من دلائل عدم صلاحيه أبى بكر لها،كما أوضحناه فى كتابنا:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»و لا سيما مع كون هذا الصاحب قد رأى من آيات اللّه و عناياته،ما يحتم عليه اليقين بالحفظ الإلهى،و الرعايه الربانيه،و زوال أى مبرر لأدنى حزن أو قلق أو ارتياب فى ذلك..

فإذا ظهر أن ذلك لم يفد شيئا فى إزاله حزنه،فهو يعنى:أن ثمه مشكله كبيره فيما يرتبط بموضوع التسليم،و الرضا و المعرفه باللّه تعالى،و الثقه به..

هذا بالاضافه إلى اشارات عديده تضمنتها آيه الغار،و لا سيما،إخراج أبى بكر من السكينه و اختصاص اللّه تعالى بنبيه الأكرم«صلى اللّه عليه و آله» بها.فضلا عما سوى ذلك..

خامسا:بالنسبه لمعرفتهم بشرف و كبر أبى بكر،نقول:

ذكرنا فى كتابنا:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله» ما يدل على ما يخالف ذلك،و أنه كان من أقل و أذل حى من قريش،كما سيأتى فى فصل:سياسات لاستيعاب أمويين..فهناك بعض ما يدل على ذلك..كما أن الروايه التى ستأتى عن محاوله أبى بكر قتل على«عليه السلام» على يد خالد،قد ذكرت ما يدل على ما نقول أيضا..

سادسا:إن ما طفحت به كتب الحديث و الروايه و التاريخ،و هو من المسلمات لدى القاصى و الدانى:أن عليا،و أهل بيته«عليهم السلام»يرون:

أن الحق فى الخلافه لهم،و أن أبا بكر و عمر و عثمان قد غصبوا حقهم..

و كلمات أمير المؤمنين«عليه السلام»فى تقرير هذا المعنى قد تواصلت إلى آخر أيام حياته،و هى لا تكاد تحصى لكثرتها،و فى نهج البلاغه الشىء الكثير منها..و منها الخطبه المعروفه بالشقشقيه.فما معنى أن تنسب هذه الروايه إلى على«عليه السلام»ما يخالف ذلك كله؟!

سابعا:لو صح ما نسبته الروايه إلى على«عليه السلام»من أن غضبهم إنما هو لتأخيرهم عن المشاوره فهو يعتبر طعنا فى دين على و أهل بيته «عليهم السلام»،و إهانه و انتقاصا لهم،لدلالته على أنهم قد أثاروا مشكله عظيمه،قتلت من أجلها النفوس،و حلّت بالأمه بسببها البلايا،و ستبقى آثارها و تداعياتها إلى يوم القيامه،لمجرد نزوه شخصيه عارضه تمثلت بإرضاء غريزه الأنا لديهم،و ليس لأجل مصلحه الأمه،و لا لأجل الردع عن مخالفه أمر اللّه تعالى..

و لعل الصحيح هو ما ذكره المسعودى و غيره،فقد قال المسعودى:«لما بويع أبو بكر فى السقيفه،و جددت له البيعه يوم الثلاثاء خرج على«عليه السلام»فقال:أفسدت علينا أمورنا،و لم تستشر،و لم ترع لنا حقا.

فقال أبو بكر:بلى،خشيت الفتنه..» (۱).

الفتنه..الفزاعه

و بعد..فإن المتغلبين على أمر الأمه بعد استشهاد الرسول«صلى اللّه عليه و آله»،قد استعملوا أقصى درجات الخشونه للوصول إلى مرادهم..

۱- ۱) مروج الذهب ج ۳ ص ۴۲ و راجع:الإمامه و السياسه ج ۱ ص ۱۲-۱۴ مع اختلاف.

فتهددوا سعد بن عباده،حتى قال عمر بن الخطاب:اقتلوا سعدا قتله اللّه.

و هاجموا بيت الزهراء«عليها السلام»،و ضربوها،و أسقطوا جنينها، و أضرموا النار فى بيت على،و فاطمه،و الحسنين«عليهم السلام»،و أراد عمر قتل على.

و تهددوا الأنصار ببسط اليد و اللسان على معارضيهم منهم،و بقتلهم..

و حاولوا قتل على أيضا بواسطه خالد بن الوليد.

و أخذ الحباب بن المنذر،و وطئ فى بطنه،و دس فى فيه التراب،و حطّم أنفه.

و دفع فى صدر المقداد.

و أخذ سيف الزبير،و كسر.

و كان الناس يسحبون إلى البيعه بخشونه،و قسوه..

و قال من قال:إنى لأرى عجاجه لا يطفئها إلا دم..

إلى كثير من الأحداث الصعبه،و المتشنجه الأخرى..

و خلاصه ذلك:أن ما فعلوه سيبقى من أسباب تمزق و تفرق الأمه، و ماده للإختلاف فيها إلى يوم القيامه.

و قد قال الشهرستانى:«و أعظم خلاف بين الأمه خلاف الإمامه،إذ ما سل سيف فى الإسلام على قاعده دينيه مثلما سل على الإمامه فى كل زمان» (۱).

۱- ۱) الملل و النحل ج ۱ ص ۲۴ و راجع محاضرات فى التاريخ الإسلامى للخضرى ج ۱ ص ۱۶۷ و المهذب لابن البراج ج ۱ ص ۱۳ و دلائل الإمامه للطبرى ص ۱۶-

نعم..هـذا هو الحال الـذى كان قائما آنـذاك،و لكنهم لا يرون أن ذلك كله من الفتنه التى لا يجوز الإقـدام عليها.و لا جر الناس إليها..

أمـا حين يصـل الأـمر إلى على«عليه السـلام»،فـإن نفس هؤلاـء الـذين فعلـوا ذلـك كله و سواه يبـادرون إلى التخويف من وقوع الفتنه،لمجرد أن يمتنع صـاحب الحق المغتصب عن اعلاـن رضـاه باغتصـاب حقه،و عن بيعتهم،و أن يتفوه هو أو أحـد من محبيه بالإعتراض عليهم،بالآيه أو بالروايه عن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»التى تدنيهم،و تسقط ذكر أئمتهم.

و قد وصف الخليفه عليا«عليه السلام»:بأنه مرب لكل فتنه،و أنه يشبه أم طحال أحب أهلها إليها البغى (1).

1)

-و المراجعات ص ۵۱ و خلاـصه عبقات الأنوار ج ۳ ص ۳۱۳ و الشـهب الثواقب للشـيخ محمد آل عبد الجبار ص ۲۰ و الشافى فى الإمامه ج ۱ ص ۸ و منهاج الكرامه ص ۱۱۰.

۱- ۱) شـرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱۶ ص ۲۱۵ و دلائل الامامه لابن رسـتم الطبرى ص ۱۲۳ و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۳۲۶ و موسوعه أحاديث أهل البيت«عليهم السلام»للنجفى ج ۸ ص ۴۴۷ و ۴۴۸ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۱۰۴ و قاموس الرجال للتسترى ج ۱۲ ص ۳۲۳ و اللمعه البيضاء ص ۷۴۴ و مجمع النورين للمرنـدى ص ۱۳۶ و سفينه النجاه للتنكابنى ص ۳۴۴ و بيت الأحزان ص ۱۵۲ و الأسرار الفاطميه للمسعودى ص ۵۰۹.

و ذلک لمجرد مطالبه فاطمه«علیها السلام»لهم بحقها فی الإرث و النحله.و محاولتها إظهار مظلومیتها،حین اغتصبوا منها إرثها و نحلتها..

کما أنه حین قال له علی«علیه السلام»:أفسدتّ علینا أمرنا،و لم تستشر،و لم ترع لنا حقنا.

قال أبو بکر:بلی،و لکنی خشیت الفتنه (۱).

علی علیه السّلام لا یقیل أبا بکر

قالوا:و لما تمت البیعه لأبی بکر أقام ثلاثه أیام یقیل الناس،و یستقیلهم، و یقول:قد أقلتکم فی بیعتی!هل من کاره؟!هل من مبغض؟!

فیقوم علی فی أول الناس،فیقول:و اللّه لا نقیلک،و لا نستقیلک أبدا.

قد قدمک النبی لتوحید دیننا،من ذا الذی یؤخرک لتوجیه دنیانا (۲).

---

۱ - ۱) مروج الذهب(تحقیق شارل پلا)ج ۳ ص ۴۲ و السقیفه للمظفر ص ۱۴۸ و موسوعه الإمام علی بن أبی طالب«علیه السلام»فی الکتاب و السنه و التاریخ ج ۳ ص ۵۸ عن المصادر التالیه:الإمامه و السیاسه ج ۱ ص ۳۰-۳۱ و مشاهیر علماء الأمصار ص ۲۲.

۲- ۲) الإمامه و السیاسه ج ۱ ص ۱۵ و ۱۶ و(تحقیق الزینی)ج ۱ ص ۲۲ و(تحقیق الشیری)ج ۱ ص ۳۳ و الجامع لأحکام القرآن ج ۱ ص ۲۷۲ و ج ۷ ص ۱۷۲. و راجع:الغدیر ج ۸ ص ۴۰ و کنز العمال ج ۵ ص ۶۵۴ و ۶۵۷ و طبقات المحدثین بأصبهان ج ۳ ص ۵۷۶ و العثمانیه للجاحظ ص ۲۳۵ و سبل الهدی-

يشير إلى صلاته بالناس فى مرض النبى«صلى اللّه عليه و آله».

و نقول:

إننا لا نرى حاجه إلى تفنيد هذه المزعمه..و قد ذكرنا بعض ما يفيد فى ذلك فى كتابنا:الصحيح من سيره النبى«صلى اللّه عليه و آله»..غير أننا نكتفى هنا بما يلى:

أولا-قد روى أهل السنه فى صحاحهم:أن عليا«عليه السلام»لم يبايع أبا بكر إلا بعد سته أشهر (۱)،أى بعد استشهاد فاطمه الزهراء«عليها السلام».

ثانيا:لا ندرى كيف نوفق بين هذا و بين ما فعلوه فى الزهراء،حيث ضربوها و أسقطوا جنينها،و سعوا فى إحراق بيتها على من فيه،و فيه على

۲)

-و الرشاد ج ۱۲ ص ۳۱۷ و شرح المقاصد للتفتازانى ج ۲ ص ۲۸۷ و تاريخ مدينه دمشق ج ۶۴ ص ۳۴۵.

۱- ۱) صحيح البخارى(ط دار الفكر)ج ۵ ص ۸۲ و صحيح مسلم ج ۵ ص ۱۵۴ و شرح أصول الكافى ج ۷ ص ۲۱۸ و الصوارم المهرقه ص ۷۱ و مناقب أهل البيت«عليهم السلام»للشيروانى ص ۴۱۳ و شرح مسلم للنووى ج ۱۲ ص ۷۷ و فتح البارى ج ۷ ص ۳۷۸ و عمده القارى ج ۱۷ ص ۲۵۸ و صحيح ابن حبان ج ۱۴ ص ۵۷۳ و نصب الرايه للزيلعى ج ۲ ص ۳۶۰ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۳۰۷ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۶۸ و الإكمال فى أسماء الرجال ص ۱۶۸.

نفسه،و الزهراء،و الحسن و الحسين«عليهم السلام»!!

ثالثا:لا شك فى أن قياس مسأله الإمامه و الخلافه على مسأله إمامه الصلاه غير صحيح،إذ لا يشترط فى إمامه الصلاه علم،و لا فقه،و لا شجاعه،و لا كثير من شرائط الخلافه.

رابعا:إن هؤلاء لا يشترطون عموما عداله الإمام فى الصلاه،و لكنهم يشترطون ذلك فى الخليفه،و غيرهم يشترط فيه العصمه،و النص.

كما أن هؤلاء لا يشترطون لانعقاد الجماعه وصيه و لا شورى،و لا بيعه أهل الحل و العقد،و لا نصا و لا غير ذلك..أما الخلافه فتحتاج فى انعقادها إلى شيء من ذلك عند الكل..

خامسا:إن حديث صلاه أبى بكر بالناس فى مرض رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،بأمر منه لا يصح.

و كان على«عليه السلام»يقول:إن عائشه هى التى أمرت أباها بالصلاه،و ليس رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».فراجع الصحيح من سيره النبى«صلى اللّه عليه و آله».

سادسا:إن الخلافه ليست منصبا دنيويا محضا،بل هى رئاسه دينيه بالدرجه الأولى أيضا.

لما ذا أبعد على عليه السّلام؟!

و قد ذكر ابن أبى الحديد خلاصه لحقيقه الدوافع التى كانت وراء إقصاء على«عليه السلام»عن مقام الخلافه بعد رسول اللّه«صلى اللّه عليه

و آله»،فقال:«..و القوم الذين غلب على ظنونهم أن العرب لا تطيع عليا «عليه السلام»:

فبعضها للحسد.

و بعضها للوتر و الثأر.

و بعضها لاستحداثهم سنه.

و بعضها لاستطالته عليهم،و رفعه عنهم.

و بعضها كراهه اجتماع النبوه و الخلافه فی بيت واحد.

و بعضها للخوف من شده و طأته،و شدته فی دين اللّه.

و بعضها خوفا لرجاء تداول قبائل العرب للخلافه،إذا لم يقتصر بها على بيت مخصوص عليه،فيكون رجاء كل حی لوصولهم إليها ثابتا مستمرا.

و بعضها ببغضه،لبغضهم من قرابته لرسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»، و هم المنافقون من الناس،و من فی قلبه زيغ من أمر النبوه.

فأصفق الكل إصفاقا واحدا على صرف الأمر عنه لغيره..

و قال رؤساؤهم:إنّا خفنا الفتنه،و علمنا:أن العرب لا تطيعه،و لا تتركه.و تأولوا عند أنفسهم النص-و لا ينكر النص-و قالوا:إنه النص، و لكن الحاضر يرى ما لا يرى الغائب (۱).

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۲ ص ۸۴ و ۸۵.

و لكن فات المعتزلى أن يذكر:أن هناك من صمم و التزم،و كتب عهدا و عقدا عند الكعبه:أن يمنع عليا«عليه السلام»من الوصول إلى هذا الأمر، و أنه كان يدبر الأمر لنفسه و لحزبه حسدا،و طمعا،و استطاله،و خوفا، و رجاء تداول قبائل العرب الخلافه..إلى آخر ما ذكره،فكان له ما أراد من خلال الوسائل المختلفه التى استفاد منها،و كلها غير مشروعه.

لما ذا لم يحاربهم على عليه السّلام؟!

و بعد..فإن النصوص التى أشارت على سبب عدم تصدى على«عليه السلام»لاسترداد حقه بالقوه كثيره،نذكر منها ما يلى:

١-قال الأشعث بن قيس لعلى«عليه السلام»:«و أنت لم تخطبنا خطبه منذ كنت قدمت العراق إلا قلت فيها قبل أن تنزل على المنبر:

«و اللّه،إنى لأولى الناس بالناس،و لا زلت مظلوما مذ قبض رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»،فما يمنعك أن تضرب بسيفك دون مظلمتك»؟!

قال«عليه السلام»:يا ابن قيس،اسمع الجواب:لم يمنعنى من ذلك الجبن،و لا كراهه للقاء ربى،و أن لا أكون أعلم أن ما عند اللّه خير لى من الدنيا و البقاء فيها.و لكن منعنى من ذلك أمر رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و عهده إلى».

ثم ذكر«عليه السلام»:أن النبى«صلى اللّه عليه و آله»قال له:«إن وجدت أعوانا فانبذ إليهم و جاهدهم.و إن لم تجد أعوانا،فكف يدك،

و احقن دمک،حتی تجد علی إقامه الدین،و کتاب اللّه و سنتی أعوانا» (۱).

و هناک أحادیث أخری تشیر إلی هذا السبب فی قعوده«علیه السلام» (۲)..

۲-فی نص آخر عن زراره:قلت لأبی عبد اللّه«علیه السلام»:ما منع أمیر المؤمنین«علیه السلام»أن یدعو الناس إلی نفسه؟!

قال:خوفا أن یرتدوا.

قال علی(أی ابن حاتم):و أحسب فی الحدیث:و لا یشهدوا أن محمدا

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۴۶۷ و ۴۱۹ و کتاب سلیم بن قیس ج ۲ ص ۶۶۳ و ۶۶۴ و(ط أخری)ص ۳۰۴ و الإحتجاج ج ۱ ص ۴۴۹ و ۴۵۰ و(ط دار النعمان) ج ۱ ص ۲۸۱ و مستدرک الوسائل ج ۱۱ ص ۷۵ و حلیه الأبرار ج ۲ ص ۶۴ و جامع أحادیث الشیعه ج ۱۳ ص ۴۱ و الإمام علی بن أبی طالب«علیه السلام» للهمدانی ص ۶۹۸ و غایه المرام ج ۲ ص ۱۰۵ و ۱۹۷.
۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۴۳۷ و ۴۳۸ و ۴۵۰ و ۴۵۱ و ۴۵۲ و علل الشرایع باب ۱۲۲ ح ۶ ج ۱ ص ۱۴۸ و تفسیر العیاشی ج ۱ ص ۳۰۳ و ج ۲ ص ۵۱ و مستدرک الوسائل ج ۱۱ ص ۷۴ و کتاب سلیم بن قیس ص ۴۲۷ و الغیبه للطوسی ص ۱۹۳ و ۲۰۳ و ۳۳۵ و الإحتجاج(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۲۸۱ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۲۳۸ و حلیه الأبرار ج ۲ ص ۶۵ و جامع أحادیث الشیعه ج ۱۳ ص ۴۲ و ۴۳ و مستدرک سفینه البحار ج ۳ ص ۱۱۵ و نهج الإیمان ص ۵۷۹.

«صلی اللّه علیه و آله»رسول اللّه (۱).

۳-و یوضح نص آخر عن أبی جعفر«علیه السلام»هذا الأمر؛ فیقول:لم یمنعه من أن یدعو إلی نفسه إلا أنهم إن یکونوا ضلالا،لا یرجعون عن الإسلام أحب إلیه من أن یدعوهم،فیأبوا علیه،فیصیرون کفارا کلهم (۲).

۴-یقول«علیه السلام»فی خطبته المعروفه بالشقشقیه:

«فطفقت أرتأی بین أن أصول بید جذاء،أو أصبر علی طخیه عمیاء، یهرم فیها الکبیر،و یشیب فیها الصغیر،و یکدح فیها مؤمن حتی یلقی ربه..

فرأیت أن الصبر علی هاتا أحجی،فصبرت و فی العین قذی،و فی الحلق شجی،أری تراثی نهبا» (۳).

۱- ۱) علل الشرایع ج ۱ ص ۱۴۹ و ۱۵۰ باب ۱۲۲ و مناقب آل أبی طالب ج ۱ ص ۲۷۱-۲۷۵ و(ط المکتبه الحیدریه)ج ۱ ص ۲۳۴ و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۴۴۰ و ۴۴۵ و حلیه الأبرار ج ۲ ص ۳۴۴ و الأمالی للطوسی ص ۲۳۰ و غایه المرام ج ۶ ص ۲۷.

۲- ۲) علل الشرایع ج ۱ ص ۱۵۰ و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۴۴۰ و حلیه الأبرار ج ۲ ص ۳۴۵.

۳- ۳) نهج البلاغه(بشرح عبده)الخطبه رقم ۳ ج ۱ ص ۳۰ و الإرشاد للمفید ج ۱ ص ۲۸۷ و علل الشرائع ج ۱ ص ۱۵۰ و الأمالی للطوسی ص ۳۷۲ و الإحتجاج (ط دار النعمان)ج ۱ ص ۲۸۱ و الطرائف لابن طاووس ص ۴۱۸ و ۴۲۰-

۵-قیل للإمام الرضا«علیه السلام»:لم لم یجاهد علی أعداءه خمسا و عشرین سنه بعد رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»؟!

فقال:لأنه اقتدی برسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»فی ترکه جهاد المشرکین بمکه بعد النبوه ثلاث عشره سنه،و بالمدینه تسعه عشر شهرا، و ذلک لقله أعوانه علیهم.و کذلک ترک علی مجاهده أعدائه لقله أعوانه علیهم (۱).

۶-لو قام بالسیف لتذرعوا بأنه شق عصا الطاعه،و أفسد فی الأرض.

و لادّعوا أنه بایع،ثم نکث بیعته.و أثار الفتنه.

۷-عن علی«علیه السلام»قال:«فنظرت فإذا لیس لی معین إلا أهل

۳)

-و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۶۷ و حلیه الأبرار ج ۲ ص ۲۸۹ و ۲۹۱ و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۴۹۷ و مناقب أهل البیت«علیه السلام»للشیروانی ص ۴۵۷ و الغدیر ج ۷ ص ۸۱ و ج ۹ ص ۳۸۰ و الدرجات الرفیعه ص ۳۴ و نهج الحق للعلامه الحلی ص ۳۲۶ و بیت الأحزان ص ۸۹ و مناقب آل أبی طالب ج ۲ ص ۴۸ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱ ص ۱۵۱ و معانی الأخبار ص ۳۶۰.

۱- ۱) راجع:علل الشرائع ج ۱ ص ۱۴۸ و عیون أخبار الرضا«علیه السلام»ج ۱ ص ۸۸ و وسائل الشیعه(ط مؤسسه آل البیت)ج ۱۵ ص ۸۸ و(ط دار الإسلامیه)ج ۱۱ ص ۶۶ و حلیه الأبرار ج ۲ ص ۳۴۱ و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۴۳۵ و جامع أحادیث الشیعه ج ۱۳ ص ۳۹ و مسند الإمام الرضا«علیه السلام»ج ۱ ص ۱۱۵.

بیتی؛فضننت بهم عن الموت،و أغضیت علی القذی» (۱).

و فی نص آخر:«فنظرت فإذا لیس لی رافد،و لا ذاب،و لا مساعد إلا أهل بیتی،فضننت بهم عن المنیه،فأغضیت علی القذی،و جرعت ریقی.

و صبرت من کظم الغیظ علی أمر من العلقم.و آلم للقلب من و خز الشفار» (۲)..

و لا مانع من أن یکون«علیه السلام»قد لاحظ ذلک کله،من ادراکه لمرامی وصیه رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»بعدم مناجزه الغاصبین إلا إذا

۱- ۱) نهج البلاغه(بشرح عبده)الخطبه ۲۶ ج ۱ ص ۶۷ و کشف المحجه ص ۱۷۴ عن رسائل الکلینی،و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۶۱۰ و المراجعات ص ۳۹۱ و مستدرک سفینه البحار ج ۶ ص ۱۵۸ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۲۰ و غایه المرام ج ۵ ص ۳۲۲ و سفینه النجاه للتنکابنی ص ۳۴۶.

۲- ۲) راجع:نهج البلاغه(بشرح عبده)ج ۲ ص ۲۰۲ و الإمامه و السیاسه ج ۱ ص ۱۵۴ و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۶۰۸ و ج ۳۳ ص ۵۶۹ و الغارات للثقفی ج ۱ ص ۳۰۹ و المسترشد ص ۴۱۷ و مناقب آل أبی طالب ج ۲ ص ۴۸ و الصوارم المهرقه ص ۲۹ و الجمل لضامن بن شدقم المدنی ص ۱۱۹ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۸۶ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)ج ۱ ص ۲۷۶ و ج ۴ ص ۱۷۵ و الإمام علی بن أبی طالب«علیه السلام»للهمدانی ص ۷۳۰ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۶ ص ۶۶ و ج ۱۱ ص ۱۰۹ و الدرجات الرفیعه ص ۱۹۵ و أعیان الشیعه ج ۴ ص ۱۸۸ و سفینه النجاه للتنکابنی ص ۳۰۶ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۲ ص ۳۷۹.

وجد أعوانا..و قد رأى بأم عينيه مبررات هذه الوصيه،على أرض الواقع.

هل هذا تناقض؟!

قد يدور بخلد البعض:أن ثمه تناقضا فى روايات:أن عليا«عليه السلام»كان موصى من النبى«صلى اللّه عليه و آله»،فإن بعضها يقول:إن عليه أن لا يحارب الغاصبين،إلا إذا وجد أربعين مناصرا.

و بعضها:تستثنى عشرين مناصرا فقط..

و نجيب:

لو صح وجود الروايه التى تذكر العشرين مناصرا،و ترجح لنا صدورها عن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»فإننا نقول:

إنه لا تعارض بينها و بين روايات الأربعين،إذ لا مانع،بل قد يكون ذلك هو الأقرب بأن يكون«صلى اللّه عليه و آله»قد قال مره هذا القول، و قال مره أخرى ذلك القول،و أمره مره ثالثه بالكف من دون الإشاره إلى عدد بعينه أيضا..

و لا شك فى أن تكرار هذه الوصيه،و الإشاره إلى قله الناصر،أمر هام جدا فى مجال إفهام الناس حقيقه موقف على«عليه السلام»،و التزامه بأوامر الرسول،و أنه لا يقف هذا الموقف عن خوف و جبن.

كما أن ذلك يعرفنا بحقيقه المعتدين على حقه،و بدرجه إيمان من يدعون لأنفسهم المقامات العاليه فى الإسلام و الإيمان.

لو كان الأنصار شيعه

و قد يقال:ما زلنا نسمع أن الأنصار كانوا يميلون إلى على«عليه السلام»،و يرون أن الحق له دون سواه،فلو كان كل هذا الجمع العظيم من الأنصار،يعتقدون منذ البدايه،بأن عليا هو خليفه النبى«صلى اللّه عليه و آله»بلا فصل،لكان على«عليه السلام»،قادرا منذئذ على الإستعانه بهذه الأكثريه من الصحابه،و لصح له أن يصرّ على منع مناوئيه من اغتصاب حقه..فهل عدم تصديه لذلك دليل على ضعفه؟!أم أنه يدل على أنه لا حق له؟!

و نجيب:

أولا-لا شك فى أن أكثر الناس يحبون حياه الدعه و السلامه،فإذا رأوا الأعين محمره على أمر،و لم تكن لديهم حوافز للدفاع عنه،تفوق فى أهميتها عندهم ما سوف يقدمونه من أجله من خسائر،و تضحيات،فإنهم سوف ينصرفون عن التصدى للدفاع عنه..

و الأمر هنا من هذا القبيل،فقد رأينا أن هؤلاء الأنصار أنفسهم لا يعترضون و لا يحركون ساكنا حينما قال قائلهم للرسول«صلى اللّه عليه و آله»:إن النبى ليهجر(أو نحو ذلك)،و حينما هوجم بيت السيده الزهراء «عليها السلام»،و جاؤوا بقبس من نار لإحراق ذلك البيت،رغم معرفتهم بخطوره ما صدر من ذلك القائل،و بخطوره ما يجرى على السيده الزهراء «عليها السلام»..

كما أنهم سكتوا عن المتخلفين عن جيش أسامه،و سكتوا عن الذين

نفّروا برسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»ناقته فى ليله العقبه،و سكتوا على الذين رفعوا أصواتهم فوق صوت النبى فى يوم عرفه،و منعوه من بلوغ ما يريد،حتى ليقول جابر بن سمره-كما فى صحيح مسلم و غيره-:«فقال كلمه أصمّنيها الناس».

و فى نص آخر:فضج الناس..

و فى نص آخر:فصاروا يقومون،و يقعدون،و نحو ذلك..

و قد أشفق هؤلاء الأصحاب أيضا أن يقدموا بين يدى نجواهم صدقه.

و قد لامهم اللّه تعالى على تثاقلهم عن الجهاد فى سبيل اللّه،و كانوا إذا رأوا تجاره أو لهوا انفضوا إليها،و تركوا النبى«صلى اللّه عليه و آله»قائما..

قُلْ مٰا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَ مِنَ التِّجٰارَهِ

(۱)

.مع يقينهم بأن المطلوب منهم كان غير ذلك فى جميع هذه الموارد،و سواها.

ثانيا:إن الأنصار قد رأوا بأم أعينهم:كيف أن بنى أسلم قد يظهرون فجأه فى بلدهم الصغير جدا،الذى قد لا يصل عدد سكانه إلى بضعه آلاف.

ليساعدوا أبا بكر على إقامه حكومته،و إخماد أصوات مناوئيه.

رواه أبو مخنف لوط بن يحيى الأزدى عن محمد إسحاق الكلبى و أبى صالح،و رواه أيضا عن رجاله زايده بن قدامه قال:

كان جماعه من الأعراب قد دخلوا المدينه ليتماروا منها،فشغل الناس

۱- ۱) الآيه ۱۱ من سوره الجمعه.

عنهم بموت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»فشهدوا البيعه و حضروا الأمر فأنفذ إليهم عمر و استدعاهم و قال لهم:

خذوا بالحظ من المعونه على بيعه خليفه رسول اللّه و اخرجوا إلى الناس و احشروهم ليبايعوا فمن امتنع فاضربوا رأسه و جبينه.

قال:و اللّه لقد رأيت الأعراب تحزموا،و اتشحوا بالأزر الصنعانيه و أخذوا بأيديهم الخشب و خرجوا حتى خبطوا الناس خبطا و جاؤا بهم مكرهين إلى البيعه و أمثال ما ذكرناه من الأخبار فى قهر الناس على بيعه أبى بكر و حملهم عليها بالاضطراب كثيره و لو رمنا إيرادها لم يتسع لهذا الكتاب فإن كان الذى ادعاه المخالف من إكراه من أكره على بيعه أمير المؤمنين «عليه السلام»دليلا على فسادها مع ضعف الحديث بذلك فيكون ثبوت الأخبار بما شرحناه من الأدله على بيعه أبى بكر موضحه عن بطلانها (۱).

و كانوا من الكثره بحيث تضايقت بهم سكك المدينه (۲)،و قوى بهم أبو بكر،كما يقول المؤرخون،و يقول عمر:إنه لما رأى قبيله أسلم أيقن بالنصر (۳)،بل فى بعض النصوص:إن أكثر من أربعه آلاف مقاتل،قد ظهروا فجأه فى المدينه،و كان خالد على ألف منهم،و معاذ على ألف،و غيره

۱- ۱) الجمل للشيخ المفيد ص ۵۹.

۲- ۲) تاريخ الطبرى ج ۲ ص ۴۵۸ و عنه بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۳۵ و الشافى فى الامامه للشريف المرتضى ج ۳ ص ۱۹۰ و سفينه النجاه للسرابى التنكابنى ص ۶۸.

۳- ۳) المصادر السابقه.

على ألف،و هكذا..

و تذكر نصوص تاريخيه و روائيه:أنهم صاروا يسحبون الناس للبيعه و يهينونهم،و يجبرونهم على مبايعه أبى بكر،شاؤوا أم أبوا،ثم صاروا يذهبون إلى من جلسوا فى بيوتهم،و تغيبوا،فيستخرجونهم منها قهرا، و يأتون بهم إلى المسجد ليبايعوا..

و ما ذا ينفع الجمع العظيم من الأنصار فى مثل هذه الحاله ما دام أنه لا يقدر أحد منهم على الوصول إلى الإمام على«عليه السلام»،لنجدته و هو محاصر فى بيته؟!و قد كان بيته فى داخل مسجد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،مقابل المنبر الذى يبايع الناس عليه أبا بكر.و لا يفصل المنبر عن بيت الإمام على«عليه السلام»سوى بضعه أمتار،قد لا تزيد على عدد أصابع اليد الواحده إلا قليلا..

و عن بنى أسلم نقول:

لقد كانت هذه القبيله تعيش فى أطراف المدينه هى و قبيله أشجع، و جهينه،و مزينه،و غفار،كانت هى و أخواتها هذه،أعرابيه بكل ما لهذه الكلمه من معنى،و لعل قوله تعالى: وَ مِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرابِ مُنافِقُونَ وَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَهِ مَرَدُوا عَلَى النِّفاقِ لا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ (۱).جاء ليشير إلى هذه القبيله و أخواتها بالذات و يقول:إن النفاق كان مستشريا إلى هذا الحد فى نفس المدينه،و فيما حولها..

۱- ۱) الآيه ۱۰۱ من سوره التوبه.

و قد أعلم اللّه رسوله بحقيقه هؤلاء المنافقين فى هذه الآيه،ربما من أجل الإشاره إلى هذه الأحداث المؤلمه التى كان الرسول«صلى اللّه عليه و آله»يحمل همها قبل وفاته«صلى اللّه عليه و آله»،و سيعانى منها أمير المؤمنين«عليه السلام»بعد ذلك..

و الخلاصه:

ظهر:أن تقسيم البعض للناس فى زمن الرسول إلى شيعه و سنه، تقسيم غير دقيق،بل هم إما مطيع لأوامر رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»، و إما عاص لها.و إما مؤمن صحيح الإيمان،و إما منافق..

و قد ظهر:أن الذين سعوا إلى مخالفه أمر الرسول،كانوا يملكون قوه، و لهم مؤيدون..و أما سائر الناس العاديين،فكانوا يخضعون للترغيب و للترهيب،و كان حبهم للسلامه،و الابتعاد عن المصادمات هو الأقوى، و الأكثر ملاءمه لهوى نفوسهم..

ثالثا:هل وجد الإمام على«عليه السلام»فرصه ليدعو الناس إلى نصرته؟!

أ ليس قد هوجم،و حوصر،و ضربت زوجته و اسقط جنينها و حوصر محبوه،و اخذوا من بيوتهم،فور فراغه من دفن الرسول؟!

الفصل الثانى

اشاره

هكذا حدث الإنقلاب..

ص: ٢١٧

و قد لوحظ:أن الناس حتی أبو قحافه کانوا یتعجبون من وصول الخلافه إلی أبی بکر،مع وجود علی«علیه السلام»،و سائر بنی هاشم، و لذلک سأل الرسول الذی أتاه بالخبر:ما منعهم من علی؟!

قال الرسول:هو حدث السن،و قد أکثر فی قریش و غیرها،و أبو بکر أسن منه.

فقال أبو قحافه:إن کان الأمر فی ذلک بالسن،فأنا أحق من أبی بکر، لقد ظلموا علیا حقه،و لقد بایع له النبی،و أمرنا ببیعته (۱).

کما أن الکثیرین من الأصحاب کانوا یصرون علی أن الحق لعلی.و قد کثرت استدلالاتهم لهذا الأمر،کما أن أسامه بن زید کان لا یتوقع استبعاد

---

۱ - ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۲۶ و ۲۲۷ و(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۱۱۵ و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۹۵ و ج ۲۸ ص ۳۲۹ و راجع:شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱ ص ۲۲۲ و عن مناهج المهج للکیدری(مخطوط)،و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۲۸۲ و مناقب أهل البیت«علیهم السلام»للشیروانی ص ۳۰۹ و مستدرک سفینه البحار ج ۸ ص ۴۲۲ و قاموس الرجال للتستری ج ۱۱ ص ۴۷۷.

علی«علیه السلام»،و قد استدل علی أبی بکر بحدیث الغدیر..

بل هو بمجرد وصوله من سفره الی المدینه انطلق الی علی«علیه السلام»لیستفهم منه عن حقیقه ما جری.

و قد لاـ حظنا:أنه لم یستسغ أن یکون علی«علیه السلام»قد بایعهم طائعا،فسأله عن طبیعه بیعته،فأجابه«علیه السلام»بأنه قد بایع مکرها.

و هذه الوقائع تشیر إلی أن أسامه قد غادر المدینه-بعد أن تخلف عنه أناس من الصحابه قبل وفاه رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»..و لا یصح قولهم:إنه بعد البیعه لأبی بکر سیره أبو بکر إلی الوجه الذی کان النبی «صلی اللّه علیه و آله»قد أمره بالمسیر إلیه..

الذین کانوا فی بیت فاطمه علیها السّلام

و قد یتخیل المراجع للنصوص أنها تختلف و تتناقض فی ذکرها من کان فی بیت الزهراء،حین هاجمه عمر و من معه.

فقد ورد فی النصوص:أن الذین کانوا فی بیت فاطمه الزهراء«علیها السلام»حین جاء عمر بالحطب لیحرق،الباب علیهم،و قد أحرقه بالفعل، هم:

ألف:علی و فاطمه،و الحسنان«علیهم السلام»فقط.

قال الشهرستانی،نقلا عن النظّام:«إن عمر ضرب فاطمه یوم البیعه، حتی ألقت الجنین من بطنها.و کان یصیح أحرقوا دارها بمن فیها.و ما کان

فی الدار غیر علی،و فاطمه و الحسن و الحسین» (۱).

ب:لکن نصا آخر یقول:کان غضب علی و الزبیر،فدخلا بیت فاطمه معهما السلاح،فجاء عمر فی عصابه،فأخذوا سیفیهما،فضربوا بهما الحجر الخ.. (۲).

ج:و نص ثالث یذکر:أنه کان علی و ناس من بنی هاشم (۳).

۱- ۱) الملل و النحل(ط دار المعرفه)ج ۱ ص ۵۷ و ۵۹ و عنه فی بحار الأنوار ج ۲۸ (هامش)ص ۲۷۱ و ۳۱۷ و سفینه البحار ج ۸ ص ۲۷۹ و مستدرک سفینه البحار ج ۱۰ ص ۹۲ و بیت الأحزان ص ۱۲۳ و الکنی و الألقاب ج ۳ ترجمه الشهرستانی.و عوالم العلوم ۱۱ ص ۴۱۶ و بهج الصباغه ج ۵ ص ۱۵ و الوافی بالوفیات ج ۶ ص ۱۷ و قاموس الرجال للتستری ج ۱۲ ص ۳۲۶ و إحقاق الحق(الأصل)ص ۲۰۸ و الأسرار الفاطمیه للمسعودی ص ۱۲۳.

۲- ۲) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۶ ص ۴۷ و ج ۲ ص ۵۰ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۵۴ و السقیفه و فدک للجوهری ص ۷۲ و غایه المرام ج ۵ ص ۳۴۰ و راجع: بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۲۱ و المسترشد ص ۳۷۹ بالإضافه إلی مصادر تقدمت فی فقره«کسر سیف الزبیر».

۳- ۳) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۵۶ و السقیفه و فدک للجوهری ص ۵۳ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۵ و مناقب أهل البیت«علیهم السلام»للشیروانی ص ۴۰۳ و الدرجات الرفیعه ص ۱۹۶ و بناء المقاله الفاطمیه لابن طاووس ص ۴۰۱ و غایه المرام ج ۵ ص ۳۲۴ و تشیید المطاعن ج ۱ ص ۴۲۱.و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۵۱ و حلیه الأبرار ج ۲ هامش ص ۳۲۱.

د:و رابع يقول:إن سعد بن أبى وقاص و المقداد كانا معهم (۱).

ه:و ذكر نص خامس:الزبير و المقداد فى جماعه من الناس (۲).

و:و نص سادس يقول:كان على و الزبير يدخلون على بيت فاطمه بنت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و يشاورونها،و يرتجعون فى أمرهم، فلما بلغ ذلك عمر بن الخطاب جاء إليها و قال لها:

ما من أحد من الخلق أحب إلىّ من أبيك،و ما من أحد أحب إلينا بعد أبيك منك الخ..

ثم تذكر الروايه:أنها أمرت عليا و الزبير بأن ينصرفوا،و لا يرجعوا إليها.

فانصرفوا عنها،و لم يرجعوا حتى بايعوا أبا بكر (۳).

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۲ ص ۵۶ و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۱۵۱ و ۱۵۶ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۵ و ۳۲۲ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۲۴ و راجع: ج ۶ ص ۴۸ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۷۳ و تشييد المطاعن ج ۱ ص ۴۳۶ و بيت الأحزان ص ۱۱۲ و النص و الإجتهاد هامش ص ۲۱.

۲- ۲) راجع:بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۳ و تشييد المطاعن ج ۱ ص ۴۳۶ عن المعتزلى ج ۲ ص ۴۵.

۳- ۳) راجع:تشييد المطاعن ج ۱ ص ۴۳۶ و ۴۳۷ و ۴۳۸ و ۴۳۹ و ۴۴۰ عن:جمع الجوامع،و إزاله الخفاء،و غير ذلك،و شرح النووى لصحيح مسلم،و الإكتفاء. و راجع:المصنف لابن أبى شيبه ج ۱۴ ص ۵۶۷ و ۵۶۸ و(ط دار الفكر سنه-

ز:لکن نصا آخر یقول:أقبل-یعنی عمر بن الخطاب-فی جمع کثیر إلی منزل علی بن أبی طالب«علیه السلام»،فطالبه بالخروج،فأبی،فدعا عمر بالحطب (۱).

۳)

-۱۴۰۹ ه)ج ۸ ص ۵۷۲ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۴۵ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۳.و راجع:منتخب کنز العمال(مطبوع بهامش مسند أحمد) ج ۲ ص ۱۱۷۴ عن ابن أبی شیبه،و راجع:الشافی للمرتضی ج ۴ ص ۱۱۰ و المغنی للقاضی عبد الجبار ج ۲۰ ق ۱ ص ۳۳۵.و قره العین لولی اللّه الدهلوی (ط بیشاور)ص ۷۸ و الشافی لابن حمزه ج ۴ ص ۱۷۴ و نهایه الإرب ج ۱۹ ص ۴۰ و الإستیعاب(مطبوع بهامش الإصابه)ج ۲ ص ۲۵۳ و ۲۵۴ و ۲۵۵ و الوافی بالوفیات ج ۱۷ ص ۳۱۱ و إفحام الأعداء و الخصوم ص ۷۲ و کنز العمال ج ۵ ص ۶۵۱.

۱- ۱) الإمامه و السیاسه(تحقیق الزینی)ج ۱ ص ۱۹ و(تحقیق الشیری)ج ۱ ص ۳۰ و تشیید المطاعن ج ۱ ص ۴۴۰ و ۴۴۱ عنه.و راجع:المسترشد ص ۳۷۷ و ۳۷۸ و راجع:بحار الأنوار ج ۸ ص ۳۵۶ و ۴۱۱ عن الشافی للسید المرتضی،و مناقب أهل البیت«علیهم السلام»للشیروانی ص ۴۰۴ و شرح إحقاق الحق(الملحقات) ج ۲۵ ص ۵۴۴ و ج ۳۳ ص ۳۶۰ و تلخیص الشافی ج ۲ ص ۱۴۴ و ۱۴۵ و أعلام النساء ج ۴ ص ۱۱۴ و الغدیر ج ۵ ص ۳۷۲ و بیت الأحزان ص ۸۲ و مستدرک سفینه البحار ج ۸ ص ۴۰۵ و الوضاعون و أحادیثهم ص ۴۹۴ و الکنی و الألقاب ج ۱ ص ۳۸۶ و مصباح الهدایه فی إثبات الولایه للبهبهانی ص ۲۱۷.

و عن المقدام،عن أبيه نص يؤيد هذا المعنى (۱).

ح:يذكر نص آخر:عليا،و الزبير،و المقداد (۲).

ط:قال ابن عبد ربه:أما على و العباس،فقعدا فى بيت فاطمه«عليها السلام»،فقال أبو بكر لعمر بن الخطاب:إن أبيا فقاتلهما (۳).

ملاحظات و وقفات مع ما تقدم

و لنا مع النصوص المتقدمه وقفات،و لنا عليها ملاحظات،نلخصها ضمن النقاط التاليه:

۱-ما ذكر فى النص المتقدم فى الفقره(و)يشعر:بأن للسيده الزهراء «عليها السلام»بيتا غير البيت الذى يكون على«عليه السلام»فيه،حتى

۱- ۱) راجع:الإختصاص للمفيد ص ۱۸۵ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۲۷ عن العياشى، و مرآه العقول ج ۵ ص ۳۲۰ و تفسير العياشى ج ۲ ص ۶۶ و مجمع النورين للمرندى ص ۷۶.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۳۱ و ۳۲۲ و تفسير العياشى ج ۲ ص ۳۰۷ و البرهان ج ۲ ص ۴۳۴ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۴۹ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۳۴.

۳- ۳) بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۳۹ و تشييد المطاعن ص ۴۳۵ عن العقد الفريد ج ۲ ص ۲۵۰ عن كشف الحق ص ۲۷۱ و تاريخ أبى الفداء ج ۱ ص ۱۵۶ و الطرائف ص ۲۳۹ و نهج الحق للعلامه الحلى ص ۲۷۱ و إحقاق الحق(الأصل)للتسترى ص ۲۲۸ و فلك النجاه فى الإمامه و الصلاه لعلى محمد فتح الدين الحنفى ص ۱۲۰ عن رساله الزهراء ص ۱۴۲.

لقد زعموا:أنها قالت لعلى«عليه السلام»و الزبير:لا ترجعوا إلىّ.

فانصرفوا عنها،و لم يرجعوا إليها..

على أن هذا النص قد تضمن إهانه منها لسيد الوصيين لأن ظاهره أنها طردته من بيتها،و شرطت عليه أن لا يرجع.

فهل صحيح أنها«عليها السلام»تطرد زوجها،و تمنعه من الدخول إلى بيتها؟!

و هل هذا يتوافق مع أدب الزهراء الرفيع مع سيد الخلق بعد رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»؟!و هل فى خلقها السامى ما يشير إلى أن هذا يصدر منها؟!

٢-هل يمكن أن نصدق أن عمر بن الخطاب الذى يعتدى على الزهراء«عليها السلام»،و يسقط جنينها،و لا يهتم لإحراقها هى و زوجها و أولادها،و يقول لسيد الخلق:إن النبى ليهجر،أو نحو ذلك.هل يمكن أن نصدق أن تكون الزهراء و أبوها أحب الخلق إليه؟!

٣-ما معنى قولهم المتقدم فى الفقره(ب):إن عليا و الزبير غضبا، و دخلا بيت الزهراء،و معهما السلاح؟!

هل كان الناس لا يجعلون السلاح فى بيوتهم،بل يأتون به من خارج تلك البيوت؟!

و هل هناك أحد من الناس لم يكن لديه سلاح فى بيته؟!

أم المقصود من هذا التعبير إظهار عدوانيه على«عليه السلام»،و سلامه نوايا خصومه.و صحه معالجات أبطال السقيفه،حيث نجحوا فى و أد فتنه كاد

علی یثیرها بزعمهم؟!!

۴-و لکن لو صح هذا،فکیف یمکن تفسیر،ما تضافرت به الروایات من تصریحات علی«علیه السلام»:أنه کان موصی بعدم المواجهه..حتی إن زوجته و هی سیده نساء العالمین تضرب و یسقط جنینها،و ینتهی الأمر باستشهادها،و یحرق بابه،و یهدد بالقتل،ثم لا تصدر منه أیه رده فعل تدل علی رغبته باستعمال السیف،لدفع المهاجمین عن نفسه،و عن زوجته،و أولاده و بیته؟!

۵-متی عهدنا علیا«علیه السلام»عاجزا عن اتخاذ الرأی الصواب، و متی وجدنا الزهراء«علیها السلام»فی موضع المستشار للزبیر،و لغیره فی المواجهه مع هذا الفریق أو ذاک؟!

۶-إن بیت الزهراء«علیها السلام»لم یکن بالذی یتسع لبنی هاشم، و لغیرهم من سائر المعترضین،الذین ذکرت الروایات:أنهم کانوا فی بیت الزهراء،فقد ذکرت أن فیه بالإضافه إلی بنی هاشم،بمن فیهم العباس، و عتبه بن أبی لهب:سلمان،و أبو ذر،و المقداد،و الزبیر،و عمار،و البراء بن عازب،و أبی بن کعب،و سعد بن أبی وقاص،و طلحه.فهل کانت تلک الحجره و هی التی لم تتسع لدفن النبی«صلی اللّه علیه و آله»،و أبی بکر و عمر،تستوعب کل هذا الحشد،بالإضافه إلی الزهراء،و أبنائها،و بناتها، و خادمتها؟!

أضف إلی ذلک:أن الجماعه التی دخلت علی جمیع هؤلاء کانت کثیره، و قد سمی منهم:عمر،و خالد،و عبد الرحمن بن عوف،و ثابت بن قیس،

و زياد بن لبيد،و محمد بن مسلمه،و زيد بن ثابت،و سلمه بن سالم بن وقش،و سلمه بن أسلم،و أسيد بن حضير.

و من المهاجمين أيضا:معاذ،و قنفذ،و المغيره بن شعيه،و أبو بكر،و زيد بن أسلم،و سالم مولى أبى حذيفه.

فكيف اتسعت تلك الحجره،و جميع بيت على لهذا الجمع كله.بعد إضافه أهل البيت،و الهاشميين،و غيرهم ممن كان معهم إليهم؟!

٧-إن ذلك كله يجعلنا نطمئن إلى أن الهجومات على بيت فاطمه قد تعددت،و كان المستهدف فى بعضها عليا وحده،ثم استهدف هو و الزبير، و ربما بعض آخر كان حاضرا.

و قد يظهر من بعضها:اختلاف أوقات هذه الهجومات،و مناسباتها.

و قد يكون بعضها لحظه الفراغ من دفن النبى،و بعضها فى اليوم التالى، و بعضها بعد أيام،و لعل بعضها كان بعد استشهاد الزهراء«عليها السلام» أيضا.

فإن تحديد هذه الهجومات..و أسبابها و أوقاتها و ما جرى فيها،و ما كان لها من نتائج يحتاج إلى بحث مستقل.

الهجوم على بيت الزهراء عليها السّلام

و فى روايه:أنه بعد أن بايع الناس أبا بكر،ما خلا عليا و أهل بيته، و نفرا معهم.

و فى نص آخر:بايع الناس و لم يبق غير الأربعه معه.

و كان أبو بكر أرأف الرجلين و أرفقهما،و أدهاهما،و أبعدهما غورا.

و الآخر أفظهما،و أغلظهما،و أخشنهما،و أجفاهما (۱).

فقال عمر لأبى بكر:أرسل إلى على«عليه السلام»فليبايع،فإنا لسنا فى شىء حتى يبايع،و لو قد بايع أمناه و غائلته.

فأرسل إليه أبو بكر رسولا(هو قنفذ):أن أجب خليفه رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله».

فأتاه الرسول فأخبره بذلك.

فقال على«عليه السلام»:ما أسرع ما كذبتم على رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،إنه ليعلم و يعلم الذين حوله:أن اللّه و رسوله لم يستخلفا غيرى.

فذهب الرسول فأخبره بما قاله.

فقال له عمر:اذهب فقل:أجب أمير المؤمنين أبا بكر.

فأتاه،فأخبره بذلك.

فقال على«عليه السلام»:سبحان اللّه،و اللّه،ما طال العهد بالنبى منى،

۱- ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۰۷ و(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۱۰۸ و كتاب سليم ج ۲ ص ۵۸۱-۵۸۳ و(ط أخرى)ص ۱۴۹ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۶۸ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۳۴ و نفس الرحمن فى فضائل سلمان ص ۴۸۲ و بيت الأحزان ص ۱۰ و الأسرار الفاطميه ص ۱۱۴.

و إنه ليعلم أن هذا الاسم لا يصلح إلا لي،و قد أمره رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»سابع سبعه،فسلموا على بإمره المؤمنين،فاستفهمه هو و صاحبه عمر من بين السبعه فقالا:أمن اللّه و رسوله؟!

فقال لهما رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»:نعم،ذلك حقا من اللّه و رسوله بأنه أمير المؤمنين،و سيد المسلمين،و صاحب لواء الغر المحجلين، يقعده اللّه يوم القيامه على الصراط،فيدخل أولياءه الجنه و أعداءه النار.

قال:فانطلق الرسول إلى أبى بكر،فأخبره بما قال،فكفوا عنه يومئذ.

(قال):فلما كان الليل حمل(على بن أبى طالب«عليه السلام»)فاطمه «عليها السلام»على حمار،ثم دعاهم إلى نصرته،فما استجاب له رجل غيرنا،أربعه،فإنّا حلقنا رؤسنا،و بذلنا نفوسنا و نصرتنا.

و كان علىّ بن أبى طالب«عليه السلام»لمّا رأى خذلان الناس له، و تركهم نصرته،و اجتماع كلمه الناس مع أبى بكر،و طاعتهم له،و تعظيمهم له،جلس فى بيته (۱).

و فى نص آخر:أنه لما رجع الرسول فى المره الأولى،و ثب عمر غضبان

۱- ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۰۸ و(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۱۰۸ و كتاب سليم بن قيس ج ۲ ص ۵۸۳-۵۸۴ و(ط أخرى)ص ۱۴۹-۱۵۱ و الإمامه و السياسه ج ۱ ص ۱۲ و الأسرار الفاطميه للمسعودى ص ۱۱۴ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۶۸ و الأنوار العلويه ص ۲۸۶ و مجمع النورين ص ۹۷ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۱۷ و نفس الرحمن فى فضائل سلمان ص ۴۸۲ و بيت الأحزان ص ۱۰۹.

فقال:و اللّه،إنی لعارف بسخفه،و ضعف رأیه،و أنه لا یستقیم لنا أمر حتی نقتله،فخلنی آتیک برأسه.

فقال له أبو بکر:اجلس،فأبی.

فأقسم علیه،فجلس.

فوثب عمر غضبان،فنادی خالد بن الولید و قنفذا،فأمرهما أن یحملا حطبا و نارا،ثم أقبل حتی انتهی إلی باب علی،و فاطمه«علیهما السلام» قاعده خلف الباب،قد عصبت رأسها،و نحل جسمها فی وفاه رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»..

فأقبل عمر حتی ضرب الباب،ثم نادی:یا ابن أبی طالب،افتح الباب.

فقالت فاطمه«علیها السلام»:یا عمر،أما تتقی اللّه عز و جل؟!تدخل علیّ بیتی،و تهجم علی داری؟!

فابی أن ینصرف (۱).

ثم دعا بالنار،فأضرمها بالباب،ثم دفعه،فدخل،فاستقبلته فاطمه «علیها السلام»و صاحت:«یا أبتاه یا رسول اللّه»!

۱- ۱) کتاب سلیم ج ۲ ص ۵۸۵ و ۵۸۶ و(ط أخری)ص ۳۸۵-۳۸۷ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۹۷-۲۹۹ و ج ۴۳ ص ۱۹۷ و ۱۲۱ و راجع:المسترشد ص ۳۷۷ و ۳۷۸ و ۳۷۹ و العوالم ج ۱۱ ص ۴۰۰-۴۰۴ و اللمعه البیضاء ص ۸۷۰ و بیت الأحزان ص ۱۱۴.

فرفع عمر السيف و هو فی غمده،فوجأ به جنبها،فصرخت:«یا أبتاه»!

فرفع السوط فضرب به ذراعها،فنادت:«یا رسول اللّه،لبئس ما خلفک أبو بکر و عمر».

فوثب علی«علیه السلام»فأخذ بتلابیبه،ثم نتره،فصرعه،و وجأ أنفه و رقبته،و همّ بقتله،فذکر قول رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»و ما أوصاه به،فقال:«و الذی کرم محمدا بالنبوه-یا ابن صهاک-لو لا کتاب من اللّه سبق،و عهد عهده إلی رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،لعلمت أنک لا تدخل بیتی».

فأرسل عمر یستغیث،فأقبل الناس حتی دخلوا الدار،و ثار علی«علیه السلام»إلی سیفه إلخ.. (۱).

و فی نص ثالث:أن عمر قال لأبی بکر:أرسل إلیه قنفذا-و کان عبدا فظا غلیظا جافیا،من الطلقاء،أحد بنی تیم-فأرسله،و أرسل معه أعوانا.

فانطلق فاستأذن،فأبی علی«علیه السلام»أن یأذن له.

فرجع أصحاب قنفذ إلی أبی بکر و عمر،و هما فی المسجد و الناس حولهما،فقالوا:لم یأذن لنا.

۱- ۱) کتاب سلیم ج ۲ ص ۵۸۵-۵۸۶ و(ط أخری)ص ۱۴۸-۱۵۱ و ۳۸۵-۳۸۷ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۶۹ و ۲۹۹ و ج ۴۳ ص ۱۹۸ و اللمعه البیضاء ص ۸۷۰ و الأنوار العلویه ص ۲۸۷ و مجمع النورین ص ۸۲ و ۹۸ و نفس الرحمن فی فضائل سلمان ص ۴۸۳ و بیت الأحزان ص ۱۱۰ و ۱۱۵.

فقال عمر:هو إن أذن لكم و إلا،فادخلوا عليه بغير إذنه.

(قال:)فانطلقوا،فاستأذنوا،فقالت فاطمه«عليها السلام»:أحرّج عليكم أن تدخلوا بيتى بغير إذنى.

فرجعوا و ثبت قنفذ،فقالوا:إن فاطمه قالت كذا و كذا،فحرّجتنا أن ندخل عليها البيت بغير إذن منها.

فغضب عمر و قال:ما لنا و للنساء.

ثم أمر أناسا حوله(و منهم خالد بن الوليد و قنفذ)فحملوا حطبا و حمل معهم،فجعلوه حول منزله،و فيه على و فاطمه و ابناهما«عليهم السلام»،ثم نادى عمر بأعلى صوته حتى أسمع عليا«عليه السلام» (و فاطمه«عليها السلام»):و اللّه،لتخرجن،و لتبايعن خليفه رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»،أو لأضر من عليك بيتك نارا.

ثم رجع فقعد عند أبى بكر،و هو يخاف أن يخرج عليه على(أمير المؤمنين«عليه السلام»)بسيفه لما قد عرف من بأسه و شدته.

ثم قال لقنفذ:إن خرج و إلا فاقتحم عليه،فإن امتنع فأضرم عليهم بيتهم بالنار.

(قال:)فانطلق قنفذ،فاقتحم الدار هو و أصحابه بغير إذن.

فبادر على إلى سيفه ليأخذه،فسبقوه إليه.

فتناول بعض سيوفهم،فكثروا عليه،فضبطوه،و ألقوا فى عنقه حبلا أسود،و حالت فاطمه«عليها السلام»بين زوجها و بينهم عند باب البيت.

فضربها قنفذ بالسوط على عضدها،فبقى أثره فى عضدها من ذلك مثل

الدملج من ضرب قنفذ إياها.

فأرسل أبو بكر إلى قنفذ:اضربها،فألجأها إلى عضاده(باب)بيتها.

فدفعها،فكسر ضلعا من جنبها،و ألقت جنينا من بطنها،فلم تزل صاحبه فراش حتى ماتت من ذلك شهيده«صلوات اللّه عليها».

ثم انطلقوا بعلى«عليه السلام»ملببا بعتل(بحبل)حتى انتهوا به إلى أبى بكر،و عمر قائم بالسيف على رأسه،و معه خالد بن الوليد المخزومى، و أبو عبيده بن الجراح،و سالم،و المغيره بن شعبه،و أسيد بن حصين (الصحيح:حضير)و بشير بن سعد،و سائر الناس قعود حول أبى بكر و معهم السلاح.

(و دخل على«عليه السلام»)و هو يقول:أما و اللّه لو وقع سيفى بيدى لعلمتم أنكم لن تصلوا إلى،هذا جزاء منى.و باللّه،لا ألوم نفسى فى جهد،و لو كنت فى أربعين رجلا لفرقت جماعتكم،فلعن اللّه قوما بايعونى ثم خذلونى.

(قال:)فانتهره عمر بن الخطاب،فقال له:بايع.

فقال:و إن لم أفعل؟!

قال:إذا نقتلك ذلا و صغارا.

قال:إذن،تقتلون عبد اللّه و أخا رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

فقال أبو بكر:أما عبد اللّه فنعم،و أما أخو رسوله فلا نقرّ لك به (۱).

۱- ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۰۹-۲۱۳ و(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۱۰۸-۱۱۰ و كتاب-

قال«علیه السلام»:أ تجحدون أن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»آخی بین نفسه و بینی؟!

فأعادوا علیه ذلک ثلاث مرات.

ثم أقبل(علیهم)علی«علیه السلام»،فقال:

یا معاشر المهاجرین و الأنصار!!أنشدکم باللّه،أسمعتم رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»یقول:یوم غدیر خم کذا و کذا (۱)،و فی غزاه تبوک کذا و کذا،فلم یدع شیئا قاله فیه«صلی اللّه علیه و آله»علانیه للعامه إلا ذکره؟!

فقالوا:اللهم نعم.

فلما خاف أبو بکر أن ینصروه و یمنعوه،بادرهم فقال:کل ما قلته قد سمعناه بآذاننا و وعته قلوبنا،و لکن سمعت رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله» یقول بعد هذا:

۱)

-سلیم ج ۲ ص ۵۸۶-۵۸۹ و(ط أخری)ص ۱۴۸-۱۵۰ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۶۸ و غایه المرام ج ۵ ص ۳۱۷ و نفس الرحمن فی فضائل سلمان ص ۴۸۲ و الأنوار العلویه ص ۲۸۶ و مجمع النورین ص ۹۷ و بیت الأحزان ص ۱۰۹ و الأسرار الفاطمیه ص ۱۱۵ و راجع:المسترشد ص ۳۸۰.

۱- ۱) فی بعض النسخ:أسمعتم رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»یقول یوم غدیر خم: من کنت مولاه فعلی مولاه،اللهم وال من والاه،و عاد من عاداه؟! و فی غزوه:یا علی!!أما ترضی أن تکون منی بمنزله هارون من موسی إلا النبوه؟! قال:و لم یدع شیئا..

إنّا أهل بيت اصطفانا اللّه و أكرمنا،و اختار لنا الآخره على الدنيا،و إن اللّه لم يكن ليجمع لنا أهل البيت النبوه و الخلافه.

فقال على«عليه السلام»:أما أحد من أصحاب رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»شهد هذا معك؟!

فقال عمر:صدق خليفه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»قد سمعنا منه هذا كما قال.

و قال أبو عبيده،و سالم مولى أبى حذيفه،و معاذ بن جبل:صدق قد سمعنا ذلك من رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

فقال على«عليه السلام»:لقد وفيتم بصحيفتكم الملعونه التى(قد) تعاقدتم عليها فى الكعبه:إن قتل اللّه محمدا أو أماته أن تزووا هذا الأمر عنا أهل البيت.

فقال أبو بكر:و ما علمك بذلك؟!اطلعناك عليها؟!

قال على«عليه السلام»:يا زبير،و يا سلمان،و أنت يا مقداد،أذكركم باللّه و بالإسلام أسمعتم رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»يقول ذلك لى:إن فلانا و فلانا-حتى عدّ هؤلاء الخمسه-قد كتبوا بينهم كتابا،و تعاهدوا و تعاقدوا على ما صنعوا؟!

قالوا:اللهم نعم،قد سمعناه يقول ذلك لك.

فقلت له:بأبى أنت و أمى يا نبى اللّه،فما تأمرنى أن أفعل إذا كان ذلك؟!

فقال لك:إن وجدت عليهم أعوانا فجاهدهم و نابذهم،و إن لم تجد أعوانا فبايعهم،و احقن دمك.

فقال علی«علیه السلام»:أما و اللّه،لو أن أولئک الأربعین رجلا الذین بایعونی وفوا لی لجاهدتکم فی اللّه و للّه[حق جهاده]،أما و اللّه لا ینالها أحد من عقبکم إلی یوم القیامه (۱).

إکراه علی علیه السّلام علی البیعه

ثم نادی قبل أن یبایع:(و أشار إلی قبر رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله» و قال):یا اِبْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِی وَ کادُوا یَقْتُلُونَنِی (۲).

ثم مدوا یده و هو یقبضها حتی وضعوها فوق ید أبی بکر،و قالوا:

بایع،بایع.و صیح فی المسجد:بایع بایع،أبو الحسن!!!.

ثم قیل للزبیر:بایع الآن.

فأبی،فوثب علیه عمر،و خالد بن الولید،و المغیره بن شعبه فی أناس، فانتزعوا سیفه من یده،فضربوا به الأرض حتی کسر.

فقال الزبیر-و عمر علی صدره-:یا بن صهاک،أما و اللّه،لو أن سیفی فی یدی لحدت عنی،ثم بایع.

۱- ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۰۹-۲۱۵ و(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۱۰۴ و ۱۱۰ و کتاب سلیم ج ۲ ص ۵۸۶-۵۹۱ و(ط أخری)ص ۱۵۰-۱۵۵ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۷۴ و مجمع النورین للمرندی ص ۹۹ و راجع:الإمامه و السیاسه ج ۱ ص ۱۲.

۲- ۲) الآیه ۱۵۰ من سوره الأعراف.

قال سلمان:ثم أخذونی فوجؤوا عنقی حتی ترکوها مثل السلعه،ثم فتلوا یدی،فبایعت مکرها.

ثم بایع أبو ذر،و المقداد مکرهین.

و ما من الأمه أحد بایع مکرها غیر علی و أربعتنا (۱).

و لعلک تقول:إن قول سلمان:لم یبایع أحد مکرها غیر علی و أربعتنا، لا یتلائم مع سائر النصوص التی تحدثت عن إکراه آخرین،حیث کانوا یذهبون إلی بیوتهم و یخرجونهم منها و یجبرونهم إلی البیعه..و کانوا یضربون الناس فی المسجد و یدفعونهم إلی البیعه قهرا.

و نجیب:

أن درجات الإکراه تتفاوت.فهناک المجیء بهم مکبلین،و هناک فتل الأیدی،و هناک مجرد التهدید بالقتل.

و هناک من رأی ما یجری لغیره،فآثر أن لا یعرض نفسه للإهانه.فلعل سلمان کان یتحدث عن الدرجه الأعلی من الإکراه دون ما عداها.

فاطمه علیها السّلام تهددهم بالدعاء علیهم

و روی عن الصادق«علیه السلام»أنه قال:

لما استخرج أمیر المؤمنین«علیه السلام»من منزله خرجت فاطمه

۱- ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۱۵ و ۲۱۶ و(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۱۱۱ و کتاب سلیم ج ۲ ص ۵۹۳ و ۵۹۴ و(ط أخری)ص ۱۵۸ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۷۶- ۲۷۷ و مجمع النورین ص ۱۰۰.

«صلوات اللّه علیها»خلفه،فما بقیت امرأه هاشمیه (۱)إلا- خرجت معها حتی انتهت قریبا من القبر،فقالت لهم:خلوا عن ابن عمی،فو الذی بعث محمدا أبی«صلی اللّه علیه و آله»بالحق(نبیا)إن لم تخلوا عنه لأنشرن شعری، و لأضعن قمیص رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»علی رأسی،و لأصرخن إلی اللّه تبارک و تعالی،فما صالح(نبی اللّه)بأکرم علی اللّه من أبی،و لا الناقه بأکرم منی،و لا الفصیل بأکرم علی اللّه من ولدی.

قال سلمان«رضی اللّه عنه»:کنت قریبا منها،فرأیت-و اللّه-أساس حیطان مسجد رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»تقلعت من أسفلها حتی لو أراد رجل أن ینفذ من تحتها لنفذ.فدنوت منها،فقلت:یا سیدی و مولاتی إن اللّه تبارک و تعالی بعث أباک رحمه(للعالمین)،فلا تکونی(أنت)نقمه.

فرجعت و رجعت الحیطان حتی سطعت الغبره من أسفلها،فدخلت فی خیاشیمنا (۲).

۱- ۱) لعل المقصود النساء و الحاضرات عندها آنئذ..و لعل نساء الهاشمیات کن قد احتشدن فی ناحیه المسجد لتوقعهن أحداثا قاسیه فی تلک اللحظات،فلما رأینها خرجت التحقن بها.

۲- ۲) خاتمه المستدرک ج ۳ ص ۲۸۸ و الإحتجاج ج ۱ ص ۲۲۲ و ۲۲۳ و(ط دار النعمان) ج ۱ ص ۱۱۳ و ۱۱۴ و قریب منه نقله الیعقوبی فی تاریخه ج ۲ ص ۱۲۶ و المسترشد ص ۳۸۱ و ۳۸۲.و راجع:الهدایه الکبری ص ۴۰۷ و الإختصاص ص ۱۸۶ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۲۸ و ۲۰۶ و ج ۳۰ ص ۲۹۴ و ج ۴۳ ص ۴۷ و تفسیر العیاشی-

و روایه العیاشی:«فخرجت فاطمه«علیها السلام»فقالت:یا أبا بکر، أترید أن ترملنی من زوجی،و اللّه لئن لم تکف لأنثرن شعری،و لأشقن جیبی،و لآتین قبر أبی،و لأصیحن إلی ربی..

فأدرکها سلمان«رضی اللّه عنه»فقال:یا بنت محمد«صلی اللّه علیه و آله»،إن اللّه بعث أباک رحمه،فارجعی.

فقالت:یا سلمان،یریدون قتل علی،و ما علی علی صبر،فدعنی حتی آتی قبر أبی،فأنشر شعری،و أشق جیبی،و أصیح إلی ربی.

فقال سلمان:إنی أخاف أن یخسف بالمدینه،و علی بعثنی إلیک یأمرک أن ترجعی إلی بیتک،و تنصرفی.

فقالت«علیها السلام»:إذا أرجع،و أصبر،و أسمع له و أطیع (۱).

و فی نص آخر عن الإمام الباقر«علیه السلام»،قال:«لما مرّ أمیر المؤمنین«علیه السلام»-و فی رقبته حبل آل زریق-ضرب أبو ذر بیده علی

۲)

-ج ۲ ص ۶۷ و الأنوار العلویه ص ۲۹۲ و مجمع النورین ص ۸۴ و ۱۱۰ و غایه المرام ج ۵ ص ۳۳۸ و ۳۳۹ و بیت الأحزان ص ۱۱۱ و الأسرار الفاطمیه ص ۲۶۵ و ۳۵۳ و ۶۲ و ۱۱۷.

۱- ۱) تفسیر العیاشی ج ۲ ص ۶۷ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۲۷ و ۲۲۸ و مجمع النورین ص ۷۶ و الأسرار الفاطمیه ص ۶۲ و بیت الأحزان للمحدث القمی ص ۸۶ و ۸۷ و(ط دار الحکمه-قم سنه ۱۴۱۲ ه)ص ۱۱۰ و ۱۱۱ و فاطمه الزهراء «علیها السلام»بهجه قلب المصطفی ج ۱ ص ۶۷ عنه.

الأخرى،ثم قال:ليت السيوف قد عادت بأيدينا ثانيه».

و قال المقداد:لو شاء لدعا عليه ربه عز و جل.

و قال سلمان:مولانا أعلم بما هو فيه (۱).

و نقول:

إن لنا مع ما تقدم وقفات عديده،هى التاليه:

الناس اختاروا أبا بكر

يقول أبو بكر:«إن اللّه بعث محمدا«صلى اللّه عليه و آله»نبيا،و للمؤمنين وليا،فمنّ اللّه تعالى بمقامه بين أظهرنا،حتى اختار له اللّه ما عنده،فخلى على الناس أمرهم،ليختاروا لأنفسهم فى مصلحتهم متفقين،غير مختلفين، فاختارونى عليهم واليا،و لأمورهم راعيا» (۲).

۱- ۱) راجع:إختيار معرفه الرجال ج ۱ ص ۳۷ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۳۷ و نفس الرحمن فى فضائل سلمان ص ۵۸۰ و أعيان الشيعه ج ۷ ص ۲۸۵ و معجم رجال الحديث للسيد الخوئى ج ۹ ص ۱۹۶.

۲- ۲) الإمامه و السياسه(تحقيق الزينى)ج ۱ ص ۲۱ و(تحقيق الشيرى)ج ۱ ص ۳۲ و الغدير ج ۵ ص ۳۵۹ و ۳۷۳ و الوضاعون و أحاديثهم ص ۴۷۱ و تاريخ اليعقوبى ج ۲ ص ۱۲۵ و كتاب سليم بن قيس ص ۱۴۰ و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۱۴۷ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۹۲ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۵۰ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱ ص ۲۲۰.

و نقول:

۱-کیف یکون الناس قد اختاروا أبا بکر والیا علیهم،و علی و جمیع بنی هاشم لم یبایعوه،و کذلک سعد بن عباده،و أبو ذر،و سلمان و عمار، و المقداد،و الزبیر،و خالد بن سعید،و قیس بن سعد..و أبی بن کعب و بنو هاشم،و کثیر أمثالهم؟!..و قد أرادوا أن یقتلوا سعدا،و علیا أمیر المؤمنین «علیه السلام»،و قتلوا المحسن،و ضربوا الزهراء«علیها السلام»،و أحرقوا بابها،و هجموا علی بیتها،إلی غیر ذلک من أمور؟!

هذا،بالإضافه إلی قتلهم مالک بن نویره و أصحابه..

فمن کان کذلک هل یکون الناس هم الذین اختاروه؟!

۲-کیف یزعم أبو بکر أنه«صلی اللّه علیه و آله»خلی علی الناس امرهم لیختاروا لأنفسهم؟!.و هو نفسه الذی یعلن حین موته عن ندمه علی ثلاث،لو أنه سأل عنهن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،و ذکر منها سؤاله لمن یکون الأمر من بعده..و قد تقدمت هذه الروایه..یضاف إلی ذلک أنه هو نفسه قد بایع علیا یوم الغدیر و یقرأ فی کتاب اللّه آیه التصدق بالخاتم و آیات الغدیر و غیرها..و قد سمع حدیث المنزله و غیره من رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،فکیف یقول هنا إنه ترک الناس یختاروا لأنفسهم.

۳-إنه یصرح هنا بأنه یرید من الناس أن یختار لأنفسهم فی مصلحتهم متفقین غیر مختلفین،مع أن اختیار أبی بکر قد صاحبه اختلاف بالغ الحده و الشده،خطر فی نتائجه و آثاره إلی حد أن الشهرستانی اعتبره أعظم خلاف بین الأمه-خلاف الإمامه-،إذ ما سل سیف فی الإسلام علی قاعده دینیه

مثلما سل على الإمامه.

لسنا فی شیء حتی یبایع علی علیه السّلام

و کم کان عمر بن الخطاب صریحا و عارفا بمکامن القوه و الضعف حین قال:«لسنا فی شیء حتی یبایع علی».

فإن المطلوب من علی«علیه السلام»هو البیعه،و لا یکفی سکوته..

فلیس هو کسعد بن عباده؛لأنه«علیه السلام»یملک شهادات صریحه من اللّه تعالی و رسوله بأنه وحده الذی یملک المواصفات التی یحتاج إلیها هذا المقام بأرفع،و أجل و أجلی حالاتها..

کما أن لدیه وثیقه معترف بها،حتی لدی أهل الجاهلیه،و هی بیعه الناس له یوم الغدیر،بما فیهم أبو بکر و عمر،و سائر الساعین فی سلب هذا الأمر منه و عنه..

بالإضافه إلی نصوص نبویه و قرآنیه کثیره لهج بها الخاص و العام و سارت بها الرکبان،و لا یمکن إنکار صراحتها:بأن هذا الحق له،و أن التعدی علیه خروج عن طاعه اللّه و رسوله..

فلا بد إذن من حمل علی«علیه السلام»،علی الإقرار،و الإعتراف، و التنازل الصریح،الذی تکون بیعته لهم الدلیل الواضح علیه،و لا شیء سوی البیعه..

و لذلک یقول عمر:«لسنا فی شیء حتی یبایع علی».

و قد أصاب عمر بذلک کبد الحقیقه.

أما سعد،فليس له شیء من ذلک یمکنه أن یصول به،بل هو لا یختلف عن أبی بکر فی کونه مدعیا ما لیس له..ساعیا لغصب حق غیره،و استئثاره به لنفسه.

و لکن الفرق هو:أن سعدا فشل و خاب،و نجح أبو بکر و حزبه فی مسعاهم؛لأنه و من معه کانوا أکثر جرأه،و أبعد همه،کما ظهر من الأحداث التی صنعوها بعد وفاه النبی«صلی اللّه علیه و آله»فی سیاق الاستیلاء علی حق علی«علیه السلام»فی هذا الأمر.و مخالفه سعد تنتهی بمجرد استتباب الأمور لمنافسیه،و سیکون أی تحرک له بعد ذلک مستهجنا،و مرفوضا..

أما تحرک علی«علیه السلام»،فإنه یبقی علی حیویته و فاعلیته؛لأنه یستند إلی الحق الثابت الذی لا یبطله مرور الأزمات،یزید فی التراکمات و السلبیات علی کاهل غاصبه،و یزید من تعریته أمام أهل الحق و الدین.

و یکرس الإنطباع السلبی الذی لا یرضی أحد به لنفسه.

أجب خلیفه رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله

لقد کان بإمکان أبی بکر أن یرسل إلی علی«علیه السلام»من یقول له:

أجب أبا بکر..و حینئذ،فالمتوقع هو:أن لا یستجیب علی«علیه السلام» لهذه الدعوه،لأن من الطبیعی أن یطلب أی إنسان من صدیقه،أو من قریبه أو من أی إنسان یعرفه أن یلقاه..و للمدعو أن یعتذر بالإنشغال ببعض الأمور،أو أن یلبی الدعوه..

إلا إذا تضمنت الدعوه نوعا من الإساءه للمدعو،بملاحظه مقامه الإجتماعی،أو موقعه النسبی أو غیره،حیث لا یقبل من أبی بکر و لا من

غیره أن یدعو نبیه أو إمامه للحضور عنده،و علی إمام..

و لکن أبا بکر قد تعمد استخدام التعبیر الأکثر حساسیه،حیث قال:

قل له:أجب خلیفه رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،لیفرضه علی الطرف الآخر کأمر واقع،و لینتزع منه إقرارا ضمنیا به..

و کلنا یعلم ما جری فی الحدیبیه،حیث رفض سهیل بن عمر أن یکتب فی الوثیقه توصیف النبی«صلی اللّه علیه و آله»ب:«رسول اللّه»،استنادا إلی أنه لا یعترف له بذلک..

کما أن معاویه و حزبه لم یرضوا فی قضیه التحکیم أن یوصف علی«علیه السلام»ب:«أمیر المؤمنین»،رغم بیعه المسلمین،و أهل الحل و العقد له،بل رغم تنصیبه فی غدیر خم،و تسمیته ب:«أمیر المؤمنین»من قبل اللّه و رسوله..

و قد کتب النبی«صلی اللّه علیه و آله»لملوک الروم و فارس بعنوان:

«عظیم الروم،و فارس»و لم یصفهما بملک الروم،أو بملک فارس..لکی لا یسجل علیه أنه قد أقر بملکیه هذا أو ذاک،علی ما تحت یده.

و فی القرآن الکریم یقول اللّه تعالی: بَعَثْنٰا عَلَیْکُمْ عِبٰاداً لَنٰا أُولِی بَأْسٍ شَدِیدٍ فَجٰاسُوا خِلاٰلَ الدِّیٰارِ (۱)و لم یقل:دیارکم،لکی لا یعتبر ذلک إقرارا لهم بملکیه تلک الدیار..

و الإمام الحسن«علیه السلام»یقول فی وثیقته التی کتبها بینه و بین

۱- ۱) الآیه ۵ من سوره الإسراء.

معاویه:أنه سلم«الأمر»لمعاویه،و لم یقل:الخلافه،أو الإمامه،أو الملک،أو السلطان،أو نحو ذلک،لکی لا یقال:إن الخلافه أو الإمامه أصبحت حقا لمعاویه..

فلما ذا إذن،یصر أبو بکر علی أن یصف نفسه بوصف الخلافه للرسول «صلی اللّه علیه و آله»فی خطابه للخلیفه الشرعی،و المالک الحقیقی لهذا اللقب،الذی یسعی هو بنفس عمله هذا إلی انتزاع هذا المقام،و هذا اللقب بالذات منه،و ینزعه عنه؟!

أ لیس لأجل انتزاع اعتراف ضمنی منه«علیه السلام»به،یستطیع أن یجعله ماده لتسویق نفسه فی هذا المجال؟!

ما أسرع ما کذبتم علی رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله

و حول جواب علی«علیه السلام»:«ما أسرع ما کذبتم علی رسول اللّه «صلی اللّه علیه و آله»نقول:

إنه لا یتضمن أیه قسوه أو خروج عن المألوف،و إن کان قد یتوهم البعض ذلک فیه.

فإن هذا الجواب لم یزد علی أن قرر واقعا،کان یجب علیه أن ینقله کما هو لیبرّئ ذمته من واجب توفیر مفردات هدایه الأمه،و إزاحه کل ما یوقعها فی الریب و الشبهه.و قد بیّن«علیه السلام»:أن النبی«صلی اللّه علیه و آله»لم یستخلف غیره.

کما أنه یشیر فی قوله:«ما أسرع»إلی مدی جرأه هؤلاء القوم علی المخالفه الصریحه فی الأمور الواضحه..

و التصريح منه«عليه السلام»بتكذيبهم،إنما جاء ليواجه به هذه الجرأه بالذات،حيث إنها توحى لمن لا يعرف الأمور بثقتهم بصوابيه موقفهم- فجاءت هذه الصراحه منه«عليه السلام»موازيه فى وضوحها لجرأتهم.

ثم أكّد«عليه السلام»خصوصيه تزيد فى إظهار قبح ما أقدموا عليه، حيث ذكر أن خلافته هى من اللّه و رسوله..أما خلافتهم فلا أساس لها،بل هى على خلاف ما أراده اللّه تعالى و رسوله،و ذلك يزيد من ضعف موقفهم أمام الناس،و يضعف من قدرتهم على تبرير ما أقدموا عليه.

الهروب إلى الأمام

و قد جاء الرد سريعا من عمر بن الخطاب،و لكنه على طريقه الهروب إلى الأمام،فأعاد الرسول إلى على«عليه السلام»ليقول له:أجب أمير المؤمنين.

و هو لقب خاص بعلى«عليه السلام»منحه اللّه تعالى و رسوله«صلى اللّه عليه و آله»إياه.و كأن عمر يريد بإصراره هذا أن يلملم ما أريق من ماء الوجه،و لكن بطريقه إظهار المزيد من الثقه و الإصرار على الموقف،فلعلّ عليا«عليه السلام»يتراجع بداعى اليأس؛و لعل هذا الإصرار يفيد فى تأكيد ما يسعون إلى تأكيده.

فجاءه الجواب من على«عليه السلام»بإظهار الحقائق،و تبيان ما هو أوضح دلاله على أن الموقع الذى اغتصبوه إنما هو له..و ذلك حين بيّن أن لقب«أمير المؤمنين»هو له.من اللّه و رسوله أيضا..

و زاد على ذلك:أن بيّن أن أبا بكر و عمر بالذات قد استفهما من رسول

اللّه«صلى اللّه عليه و آله»عن مصدر هذا اللقب،(فكأنهما يريدان الإيحاء بأن هذا التصرف منه«صلى اللّه عليه و آله»،قد يكون لعلاقته الشخصيه بعلى «عليه السلام»).

فأكد له النبى«صلى اللّه عليه و آله»أنه من اللّه تعالى..

و ذلك يزيد من ظهور جرأه أبى بكر و عمر على اختلاس هذا اللقب الإلهى من صاحبه.

و قد زاد الطين بله:تصريح النبى«صلى اللّه عليه و آله»لهما بأنه«عليه السلام»سيد المسلمين،و صاحب لواء الغر المحجلين..مما يعنى:أنه له السياده و القياده فى الدنيا و فى الآخره.فاجتمع له المجد بطرفيه المادى و المعنوى.

الإغاره على لقب«أمير المؤمنين»

و قد دلّت الروايه:على أن لقب«أمير المؤمنين»قد اختلس منه«عليه السلام»فى الأيام الأولى لوفاه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»..

و هذا يكذب ما يزعمونه:من أن ابن الخطاب كان يكتب إلى عماله:من خليفه أبى بكر..حتى جاءه لبيد بن ربيعه،و عدى بن حاتم،فقالا لعمرو بن العاص:استأذن لنا على أمير المؤمنين.

فقال لهما عمرو:أنتما و اللّه أصبتما اسمه،نحن المؤمنون و هو أميرنا.

فدخل عمرو،فقال:السلام عليك يا أمير المؤمنين.

فقال عمر:ما بدا لك فى هذا الاسم؟!يعلم اللّه،لتخرجن مما قلت أو

لأفعلن!!

قال:إن لبيـد بن ربيعه،و عدى بن حاتم قدما،فأناخا راحلتيهما بفناء المسـجد،ثم دخلا المسـجد،و قالا لى:اسـتأذن لنا يا عمرو على أمير المؤمنين.

فهما و اللّه أصابا اسمك،أنت الأمير و نحن المؤمنون.

قال:فجرى الكتاب من يومئذ (۱).

ثم يروون روايه أخرى تخالف هذه،فتقول:إن الذى سمى عمر بأمير المؤمنين هو المغيره بن شعبه..

فقد ذكر الزبير بن بكار:أن عمر قال لما ولى:كان أبو بكر يقال له:

خليفه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فكيف يقال لى:خليفه،خليفه، يطول هذا.

فقال المغيره بن شعبه:أنت أميرنا و نحن المؤمنون.فأنت أمير المؤمنين.

قال:فذاك إذن (۲).

۱- ۱) الإستيعـاب(بهامش الاصابه)ج ۲ ص ۴۶۶ و(ط دار الجيـل)ج ۳ ص ۱۱۵۱ و كتاب الأربعين للشـيرازى ص ۹۱ و مجمع الزوائد ج ۹ ص ۶۱ و الآحاد و المثانى ج ۱ ص ۹۷ و المستدرك للحاكم ج ۳ ص ۸۲ و كنز العمال ج ۱۲ ص ۵۷۷ و المعجم الكبير للطبرانى ج ۱ ص ۶۴ و التمهيد ج ۱۰ ص ۷۷ و السيره الحلبيه ج ۳ ص ۱۳۹ و اليقين لابن طاووس ص ۳۰ و الغدير ج ۸ ص ۸۶.

۲- ۲) الإستيعاب(مطبوع مع الاصابه)ج ۲ ص ۴۶۵ و(ط دار الجيل)ج ۳ ص ۱۱۵۰ و تاريـخ مدينه دمشق ج ۴۴ ص ۹ و الوافى بالوفيات ج ۲۲ ص ۲۸۵.و راجع:-

و يناقض هذا و ذاك نص ثالث يقول:إن عمر أول من دعى بأمير المؤمنين،و هو الذى سمى نفسه،فعن الضحاك أنه قال:لما مات رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»قالوا لأبى بكر:خليفه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فلما مات أبو بكر قالوا لعمر:خليفه خليفه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

فقال عمر:إن هذا لكثير،فإذا مت أنا فقام رجل مقامى قلتم:خليفه خليفه،خليفه رسول اللّه.أنتم المؤمنون،و أنا أميركم.

فهو سمى نفسه (۱).

و يبقى السؤال:من الذى سمى أولا بأمير المؤمنين..

هل هو على«عليه السلام»،كما هو الحق،أم هو أبو بكر،حين أرسل

۲)

-قاموس الرجال للتسترى ج ۱۰ ص ۱۹۵ عن أدب كاتب الصولى،و تاريخ المدينه لابن شبه ج ۲ ص ۶۷۷ و ۶۷۸ و تاريخ اليعقوبى ج ۲ ص ۱۵۰ و وفيات الأعيان لابن خلكان ج ۶ ص ۱۰۵.

۱- ۱) تاريخ المدينه لابن شبه ج ۲ ص ۶۶۳ و(ط دار الفكر)ج ۲ ص ۶۷۸ و الطبقات الكبرى لابن سعد(ط ليدن)ج ۱ ص ۱۹۲ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۴ ص ۲۰۸ و(ط مؤسسه الأعلمى)ج ۳ ص ۲۷۷ و راجع:اليقين لابن طاووس ص ۲۹ و الغدير ج ۸ ص ۸۶ و كنز العمال ج ۱۲ ص ۵۷۶ و أسد الغابه ج ۴ ص ۷۱ و الكامل فى التاريخ ج ۳ ص ۵۹ و وفيات الأعيان لابن خلكان ج ۶ ص ۱۰۵ و البدايه و النهايه ج ۷ ص ۱۵۴.

إلى على«عليه السلام»ليبايع؟!

أم هو عمر بن الخطاب الذى يقولون:إنه أول من أطلق عليه هذا الاسم؟!

و على هـذا الثانى يبقى سؤال آخر،و هو:من الـذى سـمى عمر بأمير المؤمنين؟!هل هو لبيـد بن ربيعه،و عدى بن حاتم،فأبلغه إياه عمرو بن العاص؟!

أم هو المغيره بن شعبه؟!

أم هو عمر نفسه؟!

و يبقى أيضا سؤال ثالث و هو:أن دعوى التطويل أو الطول تبقى بلا مبرر،فإن روايه لبيـد و عدى بن حاتم ذكرت:أن الناس كانوا يخاطبون عمر ب:«يا خليفه أبى بكر»،و ليس فى هذه طول و لا تطويل،فمن يأتى بعد عمر يقال له:يا خليفه عمر،و هكذا.

و الحقيقه هى:مـا قـدمناه،من أن لقب أمير المؤمنين خاص بعلى بن أبى طالب«عليه السـلام»،خصه به اللّه سـبحانه و رسوله«صـلى اللّه عليه و آله»..

و قـد سـلم عليه المسـلمون بهـذا اللقب فى يوم الغـدير.و الروايات الـداله على هذا الاختصاص تعد بالمئات،جمع منها السـيد ابن طاووس فى كتابه:

«اليقين»ثلاث مئه حديث و تسعه أحاديث،و ألحق بها فى كتابه«التحصين» حوالى ثلاثين حديثا،كلها تذكر ذلك أيضا..

و لكن المناوئين استأثروا لأنفسهم بهذا اللقب،و حاولوا أن يسلبوه إياه..إمعانا منهم فى تكريس أمر الخلافه لأنفسهم..

يريدون قتل على عليه السّلام

و لم يكن عمر هازلا حين قال لأبى بكر:خلنى آتيك برأسه،فإنهم كانوا يدبرون لقتله«عليه السلام»،و قد اعتبر عمر:أن الفرصه قد واتته لاتهام على بأنه يريد تفريق جماعه المسلمين،و إثاره الفتنه،و الافساد فى الأرض..

و وجد أنه قادر على تنفيذ ما يريد،بعد أن تمكن من جمع الآلاف من الناس من بنى أسلم و غيرهم من قبائل الأعراب التى كانت حول المدينه و وصفهم اللّه تعالى بأنهم مردوا على النفاق،حيث ساعدوه على إخماد أصوات المعارضين للبيعه لأبى بكر،كما أوضحناه فى كتاب:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»،و قد كتب معاويه لمحمد بن أبى بكر يقول إن أباه و فاروقه:«همّا به الهموم،و أرادا به العظيم..».أى بعلى «عليه السلام».

و قد أظهرت الوقائع عمليا:أن أبا بكر كان موافقا على قتل على فى مثل هذه الأجواء..

بطش السلطه

و يبدو:أن السلطه كانت ترى:أن عنفها ضد على«عليه السلام»، و ضد الزهراء،و هما أقدس خلق اللّه تبارك و تعالى،يفيدها،لأنه يتضمن تحذير الناس من أى تحرك،باتجاه تأييد على«عليه السلام»،أو فى أى اتجاه كان.

فإن السلطه إذا كانت تتعامل مع الزهراء و على«عليهما السلام»على

هذا النحو و بهذه القسوه،فإن تعاملها مع غيرهما لا بد أن يكون أعنف و أقسى،و لن تكون له حدود،و لن تمنعه سدود..

فلا ـ عجب إذن إذا كان:أسلوب التعامل مع على«عليه السلام» استفزازيا و صارخا،ربما لأنهم كانوا يلتمسون من خلاله السبيل لإلحاق بالغ الضرر به إن أمكنهم،ثم يزعمون:أنه هو الذى تمرد و شق عصا الطاعه،فاستحق ما نزل به.

و قد استشهد الإمام الحسين«عليه السلام»،ثم ادّعوا:أنه قتل بسيف جده.

خلنى آتيک برأسه

و قد استوقفنا كثيرا ما جاء،من أن عمر قال عن على«عليه السلام»:

«إنه لا يستقيم لنا أمر حتى نقتله،فخلنى آتيک برأسه».

فأقسم عليه أبو بكر فجلس..

فإن لهذا النص دلالات عده:

فأولا ـ قول عمر:خلنى آتيک برأسه يذكرنا بالعديد من مثل هذه المواقف له فى زمن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»..فلطالما استأذن النبى فى قتل الناس.فراجع قصته مع:

١-الحكم بن كيسان (١).

١- ١) حياه الصحابه ج ١ ص ۴١ و الطبقات الكبرى لابن سعد ج ۴ ص ١٣٧ و راجع مغازى الواقدى سريه نخله.

۲-و مع أبی سفیان،حین فتح مکه (۱).

۳-و مع عبد اللّه بن أبی (۲).

ص: ۲۵۳

۱- ۱) حیاه الصحابه ج ۱ ص ۱۵۴ و المجموع للنووی ج ۱۹ ص ۴۳۸ و مناقب آل أبی طالب ج ۱ ص ۱۷۸ و بحار الأنوار ج ۲۱ ص ۱۰۳ و ۱۲۸ و الغدیر ج ۱۰ ص ۸۴ و مستدرک سفینه البحار ج ۸ ص ۱۰۸ و عون المعبود ج ۸ ص ۱۸۰ و شرح معانی الآثار ج ۳ ص ۳۲۲ و الدرر لابن عبد البر ص ۲۱۶ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۷ ص ۲۶۹ و کنز العمال ج ۱۰ ص ۵۰۸ و مجمع البیان ج ۱۰ ص ۴۷۱ و نور الثقلین ج ۵ ص ۶۹۴ و المیزان ج ۲۰ ص ۳۸۱ و الثقات ج ۲ ص ۴۵ و تاریخ مدینه دمشق ج ۲۳ ص ۴۴۹ و ۴۵۱ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۳۳۱ و أعیان الشیعه ج ۱ ص ۲۷۵ و إعلام الوری ج ۱ ص ۲۲۰ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۲۴۴ و تاریخ الإسلام للذهبی ج ۲ ص ۵۳۹ و العبر و دیوان المبتدأ و الخبر ج ۲ ق ۲ ص ۴۳ و إمتاع الأسماع ج ۱ ص ۳۶۰ و تفسیر البغوی ج ۴ ص ۵۳۸ و مجمع الزوائد ج ۶ ص ۱۶۶ عن الطبرانی و رجاله رجال الصحیح.

۲- ۲) المصنف لعبد الرزاق ج ۹ ص ۴۶۹،و حیاه الصحابه ج ۱ ص ۴۸۴ عن البخاری، و مسلم،و أحمد،و البیهقی،و البدایه و النهایه ج ۴ ص ۳۷۰،و تفسیر القرآن العظیم ج ۴ ص ۳۷۲ عن ابن أبی حاتم،و فی فتح الباری ج ۸ ص ۴۵۸:هو مرسل جید،و صحیح البخاری(ط سنه ۱۳۰۹)ج ۳ ص ۱۳۲ و الجامع الصحیح ج ۵ ص ۴۱۵ و السیره الحلبیه ج ۲ ص ۲۸۷ و أشار إلی ذلک فی تاریخ الإسلام للذهبی(المغازی)ص ۲۱۹ و السیره النبویه لدحلان ج ۱ ص ۲۷۱-

۴-و مع ذی الخویصره (۱).

۵-و مع حاطب بن أبی بلتعه (۲).

۲)

-و راجع:المغازی للواقدی ج ۲ ص ۴۱۸ و سبل الهدی و الرشاد ج ۴ ص ۲۹۲ و فتح الباری ج ۸ ص ۴۹۸ و جامع البیان ج ۲۸ ص ۷۶ و تفسیر البغوی ج ۴ ص ۳۴۹ و الدرجات الرفیعه ص ۴۴۸ و أعیان الشیعه ج ۷ ص ۹۰.

۱- ۱) صحیح البخاری(ط دار الفکر)ج ۸ ص ۵۲ و فتح الباری ج ۶ ص ۴۵۵ ج ۸ ص ۲۵۲ و حیاه الصحابه ج ۲ ص ۶۰۱،و البدایه و النهایه ج ۴ ص ۳۶۲ عن الصحیحین،و مناقب الخوارزمی ص ۱۸۲ و العمده لابن البطریق ص ۴۶۰ و عمده القاری ج ۲۴ ص ۸۸ و تحفه الأحوذی ج ۸ ص ۳۹۸ و السنن الکبری للنسائی ج ۵ ص ۱۶۰ و المصنف لابن أبی شیبه ج ۸ ص ۷۴۱ و کتاب السنه لابن أبی عاصم ص ۴۳۵ و التمهید لابن عبد البر ج ۲۳ ص ۳۳۱.
۲- ۲) سبل الهدی و الرشاد ج ۵ ص ۲۱۰ و ۲۱۱ و تفسیر الرازی ج ۲۹ ص ۲۹۷ و ج ۳۲ ص ۱۵۴ و السیره الحلبیه ج ۳ ص ۷۵ و ۷۶ و(ط دار المعرفه)ص ۱۲ و راجع: المغازی للواقدی ج ۲ ص ۷۹۸ و تاریخ الخمیس ج ۲ ص ۷۹ و راجع:کتاب الأم للشافعی ج ۴ ص ۲۶۴ و المجموع للنووی ج ۱۹ ص ۳۴۱ و نیل الأوطار للشوکانی ج ۸ ص ۱۵۴ و ۱۵۶ و الإیضاح لشاذان ص ۵۰۷ و شرح الأخبار ج ۲ ص ۳۰۱ و البحار ج ۲۱ ص ۹۵ و مواقف الشیعه ج ۲ ص ۲۵۵ و کتاب المسند للشافعی ص ۳۱۶ و مسند أحمد ج ۱ ص ۸۰ و صحیح البخاری ج ۴ ص ۱۹ و ج ۵ ص ۸۹ و ج ۶ ص ۶۰ و صحیح مسلم ج ۷ ص ۱۶۸ و سنن أبی داود ج ۱ ص ۵۹۷ و سنن-

۲)

-الترمذی ج ۵ ص ۸۳ و السنن الکبری للبیهقی ج ۹ ص ۱۴۶ و عمده القاری ج ۱۴ ص ۲۵۴ و ج ۱۷ ص ۲۴۷ و مسند الحمیدی ج ۱ ص ۲۸ و السنن الکبری ج ۶ ص ۴۸۷ و مسند أبی یعلی ج ۱ ص ۳۱۶ و ۳۲۱ و صحیح ابن حبان ج ۱۴ ص ۴۲۵ و معرفه السنن و الآثار ج ۷ ص ۱۰۲ و الدرر لابن عبد البر ص ۲۱۴ و شرح النهج للمعتزلی ج ۱۷ ص ۲۶۶ و تخریج الأحادیث ج ۳ ص ۴۴۸ و کنز العمال ج ۱۰ ص ۵۲۲ و ج ۱۴ ص ۶۹ و مجمع البیان ج ۹ ص ۴۴۶ و نور الثقلین ج ۵ ص ۳۰۱ و المیزان ج ۱۹ ص ۲۳۶ و أحکام القرآن لمحمد بن إدریس الشافعی ج ۲ ص ۴۸ و جامع البیان ج ۲۸ ص ۷۵ و ۷۷ و تفسیر الثعلبی ج ۹ ص ۲۹۲ و أسباب نزول الآیات ص ۲۸۳ و تفسیر البغوی ج ۴ ص ۳۲۸ و ۳۲۹ و تفسیر النسفی ج ۴ ص ۲۳۶ و أحکام القرآن لابن العربی ج ۴ ص ۲۲۴ و المحرر الوجیز فی تفسیر القرآن العزیز لابن عطیه الأندلسی ج ۵ ص ۲۹۳ و زاد المسیر ج ۸ ص ۳ و تفسیر القرطبی ج ۱۸ ص ۵۰ و التسهیل لعلوم التنزیل للغرناطی الکلبی ج ۴ ص ۱۱۲ و تفسیر القرآن العظیم ج ۴ ص ۳۶۹ و ۳۷۰ و الدر المنثور ج ۶ ص ۲۰۳ و فتح القدیر ج ۵ ص ۲۱۱ و تفسیر الآلوسی ج ۲۸ ص ۶۶ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۴۲ و أسد الغابه ج ۱ ص ۳۶۱ و مناقب علی بن أبی طالب«علیه السلام» للأصفهانی ص ۱۵۴ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۳۲۸ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۲۴۲ و تاریخ الإسلام للذهبی ج ۲ ص ۵۲۶ و ۵۲۷ و الوافی بالوفیات ج ۱۱ ص ۲۱۰ و البدایه و النهایه لابن کثیر ج ۳ ص ۳۹۸ و ج ۴ ص ۳۲۵ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۳ ص ۵۳۸.

ص :۲۵۵

۶-و مع ذی الثدیه (۱).و قیل:باتحاده مع ذی الخویصره.و قیل:لا.

۷-و مع شیبه بن عثمان (۲).

۸-و مع رجل من بنی سلیم (۳).

۹-و مع سهیل بن عمرو فی الحدیبیه،حیث طلب نزع ثنیته حتی یدلع لسانه (۴).

۱- ۱) المصنف لعبد الرزاق ج ۱۰ ص ۱۵۵،و مجمع الزوائد ج ۶ ص ۲۲۶ عن أبی یعلی. و قد روی هذا الحدیث من وجوه کما فی مجمع الزوائد.

۲- ۲) الریاض النضره المجلد الأول جزء ۲ ص ۳۵۳.

۳- ۳) المعجم الصغیر ج ۲ ص ۶۴ و بحار الأنوار ج ۶۲ ص ۲۳۴ و مجمع الزوائد ج ۸ ص ۲۹۲ و المعجم الأوسط ج ۶ ص ۱۲۷ و جزء ترجمه الطبرانی لابن منده ص ۱۴ و إمتاع الأسماع ج ۵ ص ۲۴۳.

۴- ۴) السیره النبویه لابن هشام ج ۲ ص ۴۷۶ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۲ ص ۴۸۱ و سبل الهدی و الرشاد ج ۴ ص ۷۰ و ج ۱۰ ص ۹۷ و السیره الحلبیه ج ۲ ص ۴۵۵ و الإصابه ج ۲ ص ۹۳ و المصنف لابن أبی شیبه ج ۸ ص ۴۸۴ و نصب الرایه ج ۳ ص ۲۲۴ و کنز العمال ج ۵ ص ۴۰۸ و ج ۱۳ ص ۴۳۲ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۱۶۲ و البدایه و النهایه لابن کثیر ج ۳ ص ۳۷۸ و إمتاع الأسماع ج ۱ ص ۱۱۵ و ج ۱۲ ص ۱۷۵ و عیون الأثر ج ۱ ص ۳۵۱ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۴ ص ۱۷۲ عن الواقدی،و الإستیعاب(مطبوع بهامش الإصابه)ج ۲ ص ۱۰۹ و ۱۱۰.

۱۰-و مع عبد اللّه بن أبی ربیعه (۱).

۱۱-و مع أبی حذیفه بن عتبه (۲).

و..و..

و هو هنا یطلب من أبی بکر قتل أمیر المؤمنین«علیه السلام»بنفس الصیغه،و عین الأسلوب.

إنه یرید أن یقتل الرجل الذی قام عمود هذا الدین بسیفه،و أعز بجهاده أهل الإیمان..و بذل نفسه و أهله و ماله،و کل وجوده من أجل حفظ الإسلام و أهله،و دفع غائله مشرکی العرب عنه و عنهم،و کسر شوکتهم،ورد عادیه الیهود،و غیرهم من الأمم،حتی ظهرت آیات الإسلام،و نشرت رایاته.

إن هؤلاء یریدون أن یقتلوا من روی غرسها بدمه،و بعرقه،و حاط شجرتها بروحه،و مهجته،و رعاها و حماها،و حمی کل مسلم بکل وجوده،

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۷ ص ۱۷۷ و الشافی فی الإمامه ج ۴ ص ۱۴۶ و غایه المرام ج ۶ ص ۱۱۲.
۲- ۲) تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۱۵۱ و المستدرک للحاکم ج ۳ ص ۲۲۳ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۴ ص ۱۸۳ و تفسیر القرآن العظیم ج ۲ ص ۳۴۰ و إکلیل المنهج للکرباسی ص ۵۵۷ و تاریخ الإسلام للذهبی ج ۲ ص ۱۲۰ و البدایه و النهایه ج ۳ ص ۳۴۸ و أعیان الشیعه ج ۱ ص ۱۱۴ و عیون الأثر ج ۱ ص ۳۳۹ و السیره النبویه لابن کثیر ج ۲ ص ۴۳۶ و الثقات لابن حبان ج ۱ ص ۱۶۹.

يريدون قتله من أجل الإستيلاء على هذه الشجره،و التفيؤ بظلالها، و الإستئثار بثمارها..

ثانيا:ما هـذه الشـجاعه من عمر التى جعلته هنا يقدم على قتل على «عليه السـلام»الذى يمثّل الإيمان كله..و لكنه يحجم عن عمرو بن عبد ود الذى يمثّل الكفر كله فى الخندق،و يتركه ليقتله على«عليه السلام»،و يريح المسلمين منه..

و يا ليت هذه الشجاعه ظهرت حين هرب عمر من مرحب،فبرز على «عليه السلام»إليه فقتله،و قلع باب خيبر..و يا ليتها برزت أيضا فى أحد، و قريظه،و ذات السلاسل،و حنين،و سائر المواقف..

فما هذه الجرأه على أولياء اللّه هنا،و النكول،و الفرار من أعداء اللّه هناك؟!

إن هذه الجرأه جاءته من رؤيته آلاف المناصـرين له من بنى أسـلم و من غيرهم،و من معرفته بأن عليا«عليه السـلام»موصـى بعدم القتال،و أنه لا ناصر له.

ثالثا:إن هذه الروايه تقول:إنه قال لأبى بكر:خلنى آتيك برأسه..

و لكن روايه أخرى تقدمت أيضا-تقول:

إنه بعد أن تهدد عليا«عليه السلام»بحرق داره عليه«رجع فقعد عند أبى بكر،و هو يخاف أن يخرج إليه على«عليه السلام»بسيفه،لما عرف من بأسه و شدته».

بل لقد ذكروا:أن عليا«عليه السلام»قد أخذ بتلابيب عمر فى بعض

هذه المواقف،فاسترخى فى يده.

كما أنه لما دخل عمر بيت الزهراء«عليها السلام»همّ على«عليه السلام»بقتله،مع أن السيف لم يكن فى يد على«عليه السلام»،فأرسل عمر يستغيث،فلما جاءه المدد ثار على إلى سيفه..

ألا يدل ذلك كله على أن عمر كان يجس نبض على«عليه السلام» ليعرف إن كان سوف يتقيد بوصيه الرسول«صلى اللّه عليه و آله»،أم لا.كما أنه يتظاهر بالشجاعه فى موقفه هذا،لأنه كان يعرف أن أبا بكر سوف يهدئه،و يأمره بالجلوس؟!

رابعا:إن غضب عمر فى هذا المقام ليس له ما يبرره،لأن عليا«عليه السلام»لم يحمل سيفه،و لا تهدد أحدا بالقتل،و لا أعلن أنه يريد أن يفرض رأيه و موقفه بالقوه،و إنما اكتفى بذكر حجته و دليله من قول رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله».

فكان يكفى من عمر أن يقارع حجته بمثلها،أو أن يبطل حجه على «عليه السلام»و ينتهى الأمر من أسهل طريق.و يحسم بذلك النزاع مع على و أهل البيت«عليهم السلام»،و لا يجدون من يعينهم على أمر يعرف الناس أنه لا أساس له..

و لكن الحقيقه هى:أن عمر لم يكن يملك شيئا يبطل به حجه على «عليه السلام»،و لم يكن له و لا لغيره سبيل للتخلص من مأزقهم معه إلا إبعاد أذهان الناس عن أجواء الإحتجاج،و الدفع بهم نحو أجواء التشنّج و التحدى،و العصبيه؛لأن البقاء فى أجواء العقل و المنطق،يجعل صفقتهم

خاسره بائره..و إلى الأبد..

قتل على عليه السّلام خيار مرّ

و قد يدور بخلد البعض:أن هؤلاء القوم لا يمكن أن يقدموا على قتل على«عليه السلام»،لأن هذه مجازفه لا يمكنهم تحملها.و لا سيما إذا كان قتله بصوره معلنه و ظاهره،خصوصا إذا كانوا يريدون أن يحكموا الأمه باسم الدين و الإسلام.

و نقول لهم:

إننا لا نمانع فى أن يكون همهم هو الوصول إلى مبتغاهم بأقل قدر من الضرر و الخسائر..و لكن إذا ظهر لهم:أن عليا«عليه السلام»لن يسكت و لن يستكين حتى يضيّع ما رأوا أنهم قد كسبوه فى سعيهم ذاك،فإن الصراع معه سوف يصبح صراع حياه أو موت،و سوف تسقط جميع الموانع التى تحجزهم عن ارتكاب هذا الأمر العظيم.بحجه أنه هو الذى أثار الفتنه،على الأقل.

و قد قدموا شواهد على ذلك بضربهم الزهراء«عليها السلام»بنحو أدى إلى إسقاط جنينها،و استشهادها.و حاولوا إحراق بيتها على من فيه،و فيه على «عليه السلام»نفسه،فضلا عن فاطمه و الحسن و الحسين«عليهم السلام».

و قد اجترؤا قبل ذلك على رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و وصفوه بالهجر،فما الذى يمنعهم من قتل على«عليه السلام»،غيله أو جهارا،ثم القيام بحمله إعلاميه تصوره مرتدا،و صاحب فتنه،و مفسدا فى الأرض، و ما إلى ذلك..

و هم يعرفون:أن لهم أنصارا كثيرين فى هذا الأمر،و لا سيما من قريش،و أتباعها و أكثر الناس الذين تأخروا فى إعلان إسلامهم إلى ما بعد فتح مكه..

و قد جمعوا من بنى أسلم و غيرهم ألوفا،لكى يساعدوهم فى الوصول إلى الخلافه،و أصبح بإمكانهم تحريك هذه القوات فى أى اتجاه..و أعظم عقبه تواجههم هى على«عليه السلام»،و ما يخشونه من تحركه.

إحاله لا بد منها

هذا..و قد ذكرنا فى كتابنا:مأساه الزهراء«عليها السلام»،و كتاب:

خلفيات كتاب مأساه الزهراء«عليها السلام»،و كتاب:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»:أن الهجوم على بيت الزهراء«عليها السلام»قد تكرر،و أن محاولات جلب أمير المؤمنين«عليه السلام»إلى البيعه قد تعددت..

بل إن ملاحظه ما ذكرناه هنا من نصوص تفيد ذلك أيضا،و تدل على:

أن محاولات بذلت،حين عودتهم بعد السقيفه مباشره.

ثم فى اليوم التالى،حين جلس أبو بكر للبيعه.

ثم لما جلس على«عليه السلام»فى المسجد،و معه بعض بنى هاشم و غيرهم..

ثم بعد أن طاف على«عليه السلام»و زوجته و ابناه على أعيان المهاجرين و الأنصار فى بيوتهم،فلم يجيبوه جلس فى بيته،فأرسل إليه أبو بكر و عمر

قنفذا،و جرى ما جرى.

ثم بعد أن اعتزل،و اعتل عليهم بأنه آلى على نفسه على أن يجمع القرآن..فجمعه فى ثلاثه أيام،أو فى سته أشهر..

هذا بالإضافه إلى مهاجمتهم للزهراء«عليها السلام»أيضا فى قضيه فدك..ثم مطالبتهم عليا«عليه السلام»بالبيعه بعد استشهاد الزهراء «عليها السلام»..

و بما أن ملاحقه التفاصيل و الجزئيات فى هذا الموضوع تحتاج إلى جهد كبير،و تأليف مستقل..فقد آثرنا الإكتفاء بما ذكرناه فى هذا الكتاب و فى مؤلفاتنا المشار إليها آنفا،فراجع.

١-كتاب مأساه الزهراء«عليها السلام».

٢-خلفيات كتاب مأساه الزهراء«عليها السلام».

٣-كتاب الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله».

۴-بعض ما ورد فى كتابنا:مختصر مفيد(أسئله و أجوبه حول الدين و العقيده).

و حرصنا أن يكون ما نذكره هنا هو من اللمحات التى لم يرد أكثرها فى تلك الكتب،مما وجدنا أن ثمه حاجه للإشاره إليه،و التنبيه عليه.

و هكذا كان.

و نعتذر للقارئ الكريم عن أى تقصير أو إهمال،أو غفله،أو اختزال، أو إبهام أو إجمال.

ص :٢۶٢

عمر هو الأعنف

و بعد..فإننا حين نقرأ الأحداث السابقه،و سواها نجد:أن أبا بكر يحاول أن يخاطب الزهراء و عليا«عليهما السلام»بالعبارات اللينه و الرقيقه، و لكنه لا يفرط فى مطلوبه؛و لا يتنازل عن قراراته،و لا يتراجع و لو بمقدار شعره..

و حتى حين يخيل إلينا شىء من ذلك،كما ربما يوحيه ما كتبه للسيده الزهراء«عليها السلام»حول فدك،حيث قد يتوهم قد رق و تراجع،فإننا نجد عمر بن الخطاب يظهر فجأه فى الصوره،و يتخذ موقف الحازم و الحاكم،و المعترض،بل الناقض لقرار خليفته،و من يفترض أنه رئيسه، فيتمرد-بحسب الظاهر!!-عليه إلى حد أن يمزق كتابه،و ربما يوجه له بعض كلمات التقريع،التى قد تصل إلى حد الإهانه على مواقفه اللينه..

ثم يبادر إلى ضرب سيده نساء العالمين«عليها السلام»التى يخاطبها أبو بكر بأعذب الكلمات،و يظهر لها أنها أحب إليه حتى من ابنته عائشه،و من الناس كلهم..

نعم..يضربها عمر،و يتفل فى كتاب أبى بكر لها بفدك،و يمزقه..و لا يوجه إليه أبو بكر و لو كلمه واحده،بل هو حتى لا يتجهم وجهه،و لا يظهر عليه أى انزعاج،أو تضايق..و لو أنه تعرض لعائشه بأدنى كلمه إهانه،هل أبو بكر سيتخذ نفس الموقف؟!!

حتما..لا..و ألف لا..و لكن تقاسم المواقف فرض أن يكون عمر،هو المغتاظ دائما،و الأعنف،و الغضبان،و المهدد حتى لوصى الأوصياء و لأبناء

رسول اللّه،و لسيده نساء العالمين«عليهم السلام»،بالقتل و بالإحراق..

و المبادر للتعدى،و الضرب،و الرفس،و..و..إلخ..

و أن يكون أبو بكر موافقا،و مرتاحا،و مدافعا،و مؤيدا لعمر فى كل ما يفعل..و حين كتب لعيينه بن حصن يقطعه بعض الأراضى طلب إليه أن يذهب إلى عمر ليوقع عليه،فذهب إليه بالكتاب،فمزقه،و رفض أن يكون للمؤلفه قلوبهم نصيب بعد اليوم،فقد أغنى اللّه عنهم..

فرجع عيينه إلى أبى بكر و أخبره و قال له:أنت الخليفه أم هو؟!

فقال:بل هو إن شاء اللّه تعالى..و أمضى ما فعله عمر (۱).

فإن إرسال أبى عيينه بالكتاب لكى يوقع عليه عمر لا مجال لتبريره،إلا إذا فرضنا:أنه كان بين الرجلين إتفاق على كيفيه التعاطى مع هذه الأمور التى يحرج فيها أبو بكر..

فإن هذا هو الإتفاق و الإنسجام التام بين الرجلين،لإنجاز هذا الأمر الخطير و الكبير.

۱- ۱) راجع:الجوهره النيره ج ۱ ص ۱۲۸ و الدر المنثور ج ۴ ص ۲۲۴ و تفسير المنار ج ۱۰ ص ۴۹۶ و تاريخ مدينه دمشق ج ۹ ص ۱۹۵ و راجع ص ۱۹۶ و تفسير الآلوسى ج ۱۰ ص ۱۲۲ و كنز العمال ج ۳ ص ۹۱۴ و راجع ج ۱۲ ص ۵۴۶ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۳ ص ۳۷۵ حوادث سنه ۱۱ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۱۲ ص ۵۸ و ۵۹ و الإصابه ترجمه عيينه بن حصن.و راجع:المبسوط للسرخسى ج ۳ ص ۹.

و بدون ذلک،فهل لنا أن نقول:إن هذا تناقض؟!أو أن أبا بکر کان یخاف من عمر؟!

إن جمیع الأجواء و القرائن و اللمحات،و کذلک الوقائع.تؤید هذا الخیار الأول..و نجد فی کلام أبی بکر ما یدل علیه دلاله صریحه؛فهو یقول فی تفسیر غلظه عمر:

«ذاک لأنه یرانی رقیقا،و لو قد أفضی الأمر إلیه لترک کثیرا مما هو علیه، و قد رمقته إذا أنا غضبت علی رجل أرانی الرضا عنه،و إذا لنت له أرانی الشده علیه» (۱).

بابها بابی

و فی متابعاتنا لهجومهم علی بیت علی و الزهراء«علیهما السلام» یستوقفنا ما روی عن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»من أنه قال:«فاطمه بابها بابی،و بیتها بیتی،فمن هتکه،فقد هتک حجاب اللّه» (۲).

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱ ص ۱۶۴ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۶۱۸ و بحار الأنوار ج ۳۰ ص ۵۲۰ و الکامل فی التاریخ ج ۲ ص ۴۲۵ و مجمع النورین للمرندی ص ۱۹۸ و خلاصه عبقات الأنوار ج ۳ ص ۳۲۰ و الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۱۹۲.

۲- ۲) بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۴۷۷ و مجمع النورین ص ۳۵۱ و الأسرار الفاطمیه للمسعودی ص ۳۹۰.

فإن مفاد هذا الحديث هو أن إحراق باب فاطمه«عليها السلام» يوازى إحراق باب بيت رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

فكيف تجرّأ القوم على جمع الحطب،و إضرام النار فى ذلك الباب يا ترى؟!

لا بد من الإستئذان

و قد أمر اللّه تبارك و تعالى،و رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله» بالإستئذان على الناس فى بيوتهم،فقال:

يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتّى تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلى أَهْلِها ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيها أَحَداً فَلا تَدْخُلُوها حَتّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَ إِنْ قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكى لَكُمْ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

(۱)

.

فلما ذا يأمر عمر قنفذا بأن يدخل بيت على و الزهراء«عليهما السلام» بغير إذن؟!..

هل إن بيعه بضعه رجال لأبى بكر فى سقيفه بنى ساعده تعطيه الحق فى مخالفه هذا الحكم الشرعى الذى صدع به القرآن؟!.

و ما هو الملزم لهـذا أو لذاك بهذه البيعه؟!و ما هو الملزم لغير المبايعين بلزوم المبادره إلى البيعه التى يطلبونها منهم،إذا كان اللّه و رسوله لم يأمرا بها..

۱- ۱) الآيتان ۲۷ و ۲۸ من سوره النور.

و إن كان اللّه و رسوله قد أمرا بها،فقد كان يكفى إظهار هذا الأمر، و إطلاع على«عليه السلام»عليه،لينقاد هو و المسلمون له؟!

لما ذا التهديد و الإحراق؟!

و لا بد من توجيه نفس هذه الأسئله لمعرفه المبرر للإحراق،و الضرب، و التهديد،و غيره؟!.

و تتأكد هذه المؤاخذه إذا علمنا:أن صاحب الحق الشرعى الذى نصبه اللّه و رسوله للناس إماما لم يبادر إلى ضرب،و لا إلى إحراق،أو إكراه الذين لم يبايعوه.و لا هاجمهم فى بيوتهم،مع أن لديه حجه من اللّه يعرفها الناس كلهم،بل لديه بيعه فى أعناقهم بذلوها له طائعين بأمر و برعايه رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»،ثم هم ينكثونها بامتناعهم عن بيعته..و بنصرتهم لغيره و بيعتهم لذلك الغير،و الحال أن له«عليه السلام»بيعه فى أعناقهم.

و لم يكن شىء من هذا القبيل فى موضوع البيعه لأبى بكر،فكيف إذا كان نفس أبى بكر متعديا و غاصبا لحق نفس هذا الذى جاء ليهاجمه،و يحرق بابه،و يضرب زوجته،ليبتزه حقه هذا بالذات؟!..

متى ضربها قنفذ؟!

و قد أظهرت الروايه المتقدمه:أن هجوم قنفذ على بيت على«عليه السلام»كان بعد أن اعتزلهم على«عليه السلام»فى بيته،بعد خذلان المهاجرين و الأنصار له..

و أن الزهراء«عليها السلام»إنما تدخلت شخصيا حين أخذوا عليا

«علیه السلام»قهرا و جبرا،فحالت بینهم و بینه عند باب البیت،فضربها قنفذ بالسوط علی عضدها.

و یبدو من هذا النص:أن أبا بکر کان قریبا جدا من قنفذ،و أنه کان یری ما یجری عند باب البیت،و قد عاین ضرب قنفذ للزهراء«علیها السلام»،و لذلک ذکرت الروایه:أنه بعد أن ضربها قنفذ علی عضدها أرسل أبو بکر إلیه یقول:

«اضربها..فألجأها إلی عضاده باب بیتها،فدفعها،فکسر ضلعا من جنبها،إلخ..».

إلی أن قال:«ثم انطلقوا بعلی ملببا إلخ..».

و هذا یشیر إلی صحه ما ذکره الإمام«علیه السلام»من أنهم أرادوا إحراق بیته،و أبو بکر علی المنبر یبایع له،و لم یمنع من ذلک،و لم یدفعه (۱)..

عمر لا یغرم قنفذا..

قال سلیم:«انتهیت إلی حلقه فی مسجد رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»،لیس فیها إلا هاشمی غیر سلمان،و أبی ذر،و المقداد،و محمد بن أبی بکر،و عمر بن أبی سلمه،و قیس بن سعد بن عباده،فقال العباس لعلی «علیه السلام»:ما تری عمر منعه من أن یغرم قنفذا کما غرم جمیع عماله؟!

فنظر علی إلی من حوله،ثم اغرورقت عیناه،ثم قال:«شکر له ضربه

۱- ۱) راجع:الأمالی للمفید.

ضربها فاطمه«عليها السلام»بالسوط،فماتت و فی عضدها أثره كالدملج» (۱).

و نقول:

۱-يلاحظ:أنه«عليه السلام»يحاذر من أن يكون بين السامعين من لا يؤمن منه إن سمع قوله أن يبلغه من سوف يتهمه بالتحريض على من فعل بالزهراء ذلك،و سوف يسعى لإشاعه أجواء مسمومه ضد على«عليه السلام»قد تصل إلى اتهامه بايقاظ الفتنه،و ما إلى ذلك..

۲-إن سياسه هؤلاء الناس،القاضيه بمكافأه الذين ارتكبوا بحق الزهراء«عليها السلام»ذلك الجرم العظيم،و توليتهم جلائل الأعمال، و عدم محاسبتهم على ما يرتكبونه فی حق الإسلام و أهله،تدل على أن ما يذكر فی بعض الروايات من ندمهم على ما صدر منهم،و من محاولتهم استرضاءها«عليها السلام»قبل استشهادها يدخل فی دائره العمل الإعلامی،و السعی لامتصاص الآثار السلبيه،و تصحيح الإنطباع الذی تركه ما فعلوه بها«عليه السلام».

۱- ۱) كتاب سليم بن قيس(تحقيق محمد باقر الأنصاری)ص ۶۷۵ و راجع ص ۶۷۴ و (ط أخری)ص ۲۲۴ و بحار الأنوار ج ۳۰ ص ۳۰۳ و بيت الأحزان ص ۱۱۵ و ۱۲۵ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)للميرجهانی ج ۳ ص ۱۴ و موسوعه أحاديث أهل البيت«عليهم السلام»للنجفی ج ۸ ص ۴۲۹ و مجمع النورين للمرندی ص ۱۱۵ و الإمام علی بن أبی طالب«عليه السلام»للهمدانی ص ۷۱۱ و الأنوار العلويه ص ۳۲۰.

و ذلك يدلنا:على صوابيه موقفها«عليها السلام»منهما حين جاءا لاسترضائها،و صوابيه الإجراء الذى اتخذته بمنعهما من حضور جنازتها، و المشاركه فى الصلاه عليها.

لو وقع سيفى بيدى

و فى الروايه المتقدمه بعض الإبهام أيضا،فقد ذكرت أولا:

«أنهم لما دخلوا الدار بغير إذن،بادر على«عليه السلام»إلى سيفه ليأخذه،فسبقوه إليه،فتناول بعض سيوفهم،فكثروا عليه،فقبضوه».

و هذا لا ينسجم مع قوله بعد ذلك،حين أدخل على أبى بكر:

«أما و اللّه،لو وقع سيفى بيدى لعلمتم أنكم لن تصلوا إلى هذا منى.

و باللّه لا ألوم نفسى فى جهد إلخ..».

فإن هذا يفيد:أن سيفه لم يقع فى يده!!

و النص الآخر يفيد:أن سيفا مّا وقع فى يده!!

و لا مجال لتوهم:أن يكون المقصود هو وقوع سيفه الخاص به فى يده، و هو ذو الفقار؛إذ لا فرق فيما يقصد إليه فى صولته عليهم بين سيفه و غيره، بل المهم وقوع أى سلاح فى يده..

إلا أن يقال:إن العباره الأولى جاءت قاصره،فالمقصود من قوله:

«فتناول بعض سيوفهم»:أنه ضرب يده إليه ليأخذه فلم تصل،أو أنها وصلت إلى حد ملامسه السيف،دون أن يتمكن من قبضته.

أما أخو رسوله فلا

و نحن لا نستطيع أن نكتم استغرابنا من كلمات أبى بكر الهينه و اللينه إذا قيست بكلمات عمر القاسيه،فقد قال أبو بكر لعلى-و الظاهر أنها محاوله أخرى له لحمله على البيعه-:مهلا يا أبا الحسن،ما نشدد عليك و لا نكرهك (۱).

و لكنه هنا يكرهه،و يأمر بضرب الزهراء«عليها السلام»،و لا يعترض على عمر فى قرار قتله،بل هو يؤيده و يدعم رأيه حين أيد المبرر للقتل،و هو إنكار أن يكون أخا لرسول اللّه،لكى لا تكون أخوته له«صلى اللّه عليه و آله»من موجبات من القتل.

حديث الغدير،و حديث أبى بكر

تقدم:أنه«عليه السلام»استدل على مناوئيه بحديث الغدير،و بما قاله «صلى اللّه عليه و آله»فى غزاه تبوك:«أنت منى بمنزله هارون من موسى» و لم يدع شيئا قاله النبى«صلى اللّه عليه و آله»فيه علانيه للعامه إلا ذكره (۲)..

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۱۸۵ و الإحتجاج(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۹۶.

۲- ۲) راجع:الإحتجاج ج ۱ ص ۱۸۳ و(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۱۹۷ و ۲۱۶ و الخصال ص ۵۵۴ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)ج ۳ ص ۲۰۳ و شرح الأخبار ج ۲ ص ۱۸۶ و الأمالى للطوسى ص ۳۳۳ و ۵۵۵ و حليه الأبرار ج ۲ ص ۳۰۸ و مدينه المعاجز ج ۳ ص ۲۶ و بحار الأنوار ج ۳۱ ص ۳۱۶ و ۳۵۱ و ۳۶۸ و ۴۱۴-

و نحن ننظر إلى هذا الموضوع من ناحيتين:

أولاهما:أن هذا يشير إلى عدم صحه ما يذكره البعض:من أنه«عليه السلام»لم يستدل على مناوئيه بحديث الغدير.

و يلاحظ هنا التصريح:بأنه«عليه السلام»لم يدع شيئا قاله النبى«صلى اللّه عليه و آله»فيه علانيه للعامه إلا ذكره،لأنه يريد أن يضعهم أمام خيارين:إما الإقرار بما يريد،و هو المطلوب.و إما الإنكار و هو سوف يفضحهم،و يظهر عدم إنصافهم،و عدم التزامهم بالحدود التى يطلب من كل أحد الإلتزام بها..

و سواء أقروا أو أنكروا،فإن الناس،سوف يتذكرون ما سمعوه من رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و لسوف يترك ذلك أثره فى نفوسهم..

حتى و إن لم يظهروا ذلك فعلا لسبب أو لآخر..و هذا-على الأقل-سوف يساعدهم على مراجعه حساباتهم،بل و على العوده إليه فى المستقبل-و قد حصل ذلك بالفعل من قبل الكثيرين.

و هناك أمر آخر،لا بد من الوقوف عنده،ألا و هو تذكيرهم بما جرى يوم الغدير،الذى سيعيد للناس ذكريات البيعه التى له«عليه السلام»فى

(٢

-و مستدرك سفينه البحار ج ١٠ ص ٥٥ و نهج السعاده ج ١ ص ١٢٨ و تاريخ مدينه دمشق ج ٤٢ ص ٤٣٢ و كتاب الولايه لابن عقده ص ١٦٤ و ١٦٧ و ١٦٩ و ١٧٤ و ١٧٦ و نهج الحق للعلامه الحلى ص ٣٩٣ و غايه المرام ج ١ ص ٣٢٢ و ج ٢ ص ٧٢ و ٨٣ و ١٢٤ و ١٢٩ و ج ٥ ص ٨٥ و ج ٦ ص ١٣ و ١٦.

أعناقهم جميعا،بما فيهم هؤلاء الذين يناوؤونه،و يواجهونه بالأذى، و الإكراه لاستلاب حقه.

و سوف يرى الجميع:أن فعلهم هذا نقض لتلك البيعه،و تراجع عن العهود التى قطعوها على أنفسهم أمام اللّه و رسوله..

ثانيتهما:إن أبا بكر لم يجد مناصا إلا التسليم و الإقرار بصحه جميع ما احتج به أمير المؤمنين«عليه السلام».

و لكنه يقابل كل هذا الذى سمعه الناس و وعوه و رأوه من رسول اللّه «صلى اللّه عليه و آله»،بحديث يدعيه لم يعرفه على،و لا غيره،و إنما عرفه أشخاص شاركوا فى توطيد الأمر لأبى بكر،إلى حد التصدى لضرب سيده نساء العالمين،و الهجوم على بيتها،و محاوله إحراقه بما فيه،و فيه خير أهل الأرض:فاطمه الزهراء و الحسن،و الحسين،و على بن أبى طالب«عليهم السلام».

و بذلك أصبح هؤلاء المدّعون المشاركون فى الغصب و التعدى،هم الشهود على دعوى أبى بكر.

غير أننا نسجل هنا ما يلى:

أولا:إن عليا«عليه السلام»اعتبر هذا الحديث المنقول عن الرسول الكريم«صلى اللّه عليه و آله»من الباطل،الذى يراد صرف الأمر عن أهله من خلاله..

و قد قال رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»:«على مع الحق،و الحق مع

علی» (۱).

ص: ۲۷۴

۱- ۱) کشف الغمه ج ۲ ص ۳۵ و ج ۱ ص ۱۴۱-۱۴۶ و ۱۵۸ و تاریخ بغداد ج ۱۴ ص ۳۲۲ و تاریخ مدینه دمشق ج ۴۲ ص ۴۴۹ و الإمامه و السیاسه(تحقیق الزینی) ج ۱ ص ۷۳ و(تحقیق الشیری)ج ۱ ص ۹۸ و المستدرک للحاکم ج ۳ ص ۱۱۹ و ۱۲۴ و تلخیصه للذهبی بهامشه،و راجع:نزل الأبرار ص ۵۶ و عن کنوز الحقائق ص ۶۵ و کنز العمال ج ۶ ص ۱۵۷.و راجع:شرح الأخبار ج ۲ ص ۶۰ و الفصول المختاره ص ۹۷ و ۱۳۵ و ۲۱۱ و ۲۲۴ و ۳۳۹ و التعجب للکراجکی ص ۶۱ و ۶۲ و ۱۲۹ و ۱۴۴ و الإحتجاج(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۹۷ و مناقب آل أبی طالب ج ۲ ص ۲۶۰ و ۲۶۱ و ج ۳ ص ۵۰ و المسائل العکبریه للمفید ص ۵۶ و الأمالی للصدوق ص ۱۵۰ و ۴۹۶ و کفایه الأثر ص ۲۰ و ۱۱۷ و ۱۸۱ و مناقب الإمام أمیر المؤمنین«علیه السلام»للکوفی ج ۱ ص ۴۲۲ و ۴۹۳ و العقد النضید لابن الحسن القمی ص ۱۳۲ و الصراط المستقیم ج ۱ ص ۲۷۴ و ۳۳۰ و ج ۲ ص ۱۰۷ و ۲۸۲ و ج ۳ ص ۸۱ و ۱۰۸ و ۱۱۲ و الجمل لابن شدقم ص ۱۱ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۹۴ و ۹۶ و ۱۷۵ و ۲۳۷ و ۲۸۷ و ۳۱۰ و ۵۱۳ و ۵۷۰ و الفصول المهمه للحر العاملی ج ۱ ص ۴۵۰ و مدینه المعاجز ج ۲ ص ۳۹۱ و بحار الأنوار ج ۱۰ ص ۴۳۲ و ۴۴۵ و ۴۵۱ و ج ۲۸ ص ۱۹۰ و ۳۶۸ و ج ۲۹ ص ۳۴۳ و ۳۵۲ و ج ۳۳ ص ۳۳۲ و ۳۷۶ و ج ۳۶ ص ۱۱۱ و ۲۸۷ و ۳۲۵ و ۳۴۶ و ج ۳۸ ص ۲۸ و ۲۹ و ۳۲ و ۳۳ و ۳۴ و ۳۹ و ۹۵ و ۱۴۳ و ۱۸۸ و ۳۵۸ و ج ۴۰ ص ۲۶ و کتاب الأربعین ص ۸۳ و ۸۴ و مناقب أهل البیت للشیروانی ص ۱۷۴ و السقیفه-

ثانیا:إن حدیث أبی بکر عن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»قد سقط عن الإعتبار تلقائیا،بل و بنفس إقرار أبی بکر أیضا،لأنه ینسب إلی النبی «صلی اللّه علیه و آله»التناقض و السفه،و العیاذ باللّه تعالی.

و توضیح ذلک:

۱)

-للمظفر ص ۶۳ و الغدیر ج ۳ ص ۱۷۶ و ۱۷۷ و ۱۷۸ و ج ۸ ص ۱۸۹ و ج ۱۰ ص ۴۸ و ۲۷۸ و مستدرک سفینه البحار ج ۲ ص ۳۳۷ و ج ۸ ص ۱۸۹ و الإمام علی بن أبی طالب«علیه السلام»للهمدانی ص ۴۷ و ۴۸ و ۱۶۵ و مسند الإمام الرضا «علیه السلام»للعطاردی ج ۱ ص ۱۲۱ و موسوعه أحادیث أهل البیت«علیه السلام»للنجفی ج ۳ ص ۱۴ و ج ۸ ص ۵۳۸ و نهج السعاده ج ۷ ص ۳۲ و مجمع الزوائد ج ۷ ص ۲۳۴ و ۲۳۵ و المعیار و الموازنه للإسکافی ص ۳۵ و ۱۱۹ و ۳۲۱ و ۳۲۲ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۲۹۷ و ج ۱۸ ص ۷۲ و تفسیر الإمام العسکری«علیه السلام»ص ۶۳۰ و المیزان ج ۱۲ ص ۱۱۰ و الإکمال فی أسماء الرجال ص ۱۵۶ و مستدرکات علم رجال الحدیث ج ۸ ص ۲۹۱ و قاموس الرجال للتستری ج ۱۱ ص ۱۵۷ و ۲۴۵ و فضائل أمیر المؤمنین«علیه السلام»لابن عقده ص ۱۶۸ و الإستغاثه ج ۱ ص ۹ و ج ۲ ص ۶۳ و ۶۴ و الجمل للمفید ص ۳۶ و ۲۳۱ و تنبیه الغافلین لابن کرامه ص ۴۶ و ۸۶ و بشاره المصطفی ص ۴۴ و إعلام الوری ج ۱ ص ۳۱۶ و الدر النظیم ص ۴۴۱ و نهج الإیمان ص ۱۸۷ و ۱۸۸ و ۱۸۹ و ۱۹۰ و ۵۷۸ و ۵۷۹ و ینابیع الموده لذوی القربی ج ۱ ص ۱۷۳ و اللمعه البیضاء ص ۷۸۱ و الکنی و الألقاب ج ۱ ص ۳۴۷ و مجمع النورین ص ۷۳.

أن أبا بكر قد صدق عليا«عليه السلام»فيما قال،و لم يذكر أى شىء يدفع به صحه قوله..

فإذا صح ما نقله أبو بكر،فإن جميع أقوال رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»فى تبوك،و فى سائر المواقع،و كذلك موقفه فى يوم الغدير،و أخذه البيعه لعلى«عليه السلام»من الناس،بما فيهم أبو بكر و مناصروه-إن ذلك-يصبح سفها و بلا معنى.بل هو تناقض فى التصرف لا يمكن القبول به،و لا السكوت عنه فى أفعال الأنبياء..

بل إذا كان النبى«صلى اللّه عليه و آله»لا ينطق عن الهوى،و لا يصدر عنه إلا ما أمره اللّه تعالى به،فإن الأمر يصبح أكثر إشكالا،و أعظم خطرا أو ضررا على الدين،حيث لا بد من نسبه هذا الأمر-و العياذ باللّه-إلى الذات الإلهيه،و هذا كفر صراح.

ثالثا:هل اختار اللّه لنبيه موسى و هارون الدنيا أم الآخره؟!فإذا كان قد اختار لهما الآخره دون الدنيا،فلما ذا جعل لموسى وزيرا من أهله:

وَ اجْعَلْ لِى وَزِيراً مِنْ أَهْلِى، هٰارُونَ أَخِى؟!

(1)

.

و قد قال النبى«صلى اللّه عليه و آله»لعلى«عليه السلام»:«أنت منى بمنزله هارون من موسى».

رابعا:لنفترض:أن النبى«صلى اللّه عليه و آله»بعد أن نصب عليا «عليه السلام»إماما و خليفه له،و بايعه الناس فى يوم الغدير،و أكد على

۱- ۱) الآيتان ۲۹ و ۳۰ من سوره طه.

إمامته و خلافته من بعده فی مواقف کثیره.-لنفترض-أنه تبدل رأیه..

(و إن کان هذا غیر معقول کما ذکرنا آنفا،و لکن فرض المحال لیس بمحال)..أ لیس من المفروض فیه أن یبلّغ هذا الأمر إلی صاحب العلاقه قبل کل أحد،حتی لا تثور النزاعات بینه و بین الآخرین؟!

خامسا:قد لا یکون خافیا علی القارئ الکریم:أن الشهاده لأبی بکر بما رواه لم تتعد أصحاب الصحیفه التی أشار إلیها علی«علیه السلام»أنهم کتبوها فی مکه و هم نفسهم الذین شارکوا فی الهجوم علی بیت الزهراء «علیها السلام»،و لم نجد أحدا من الناس یسعفهم فی شهادتهم هذه.

لا بیعه لمکره

و بعد..فقد تضمنت النصوص المتقدمه:أنهم مدوا یده«علیه السلام»، و هو یقبضها،حتی وضعوها فوق ید أبی بکر،و قالوا:بایع بایع،أبو الحسن.

و غنی عن القول:إنه لا بیعه لمکره.و لا أثر لها..فکیف إذا هدد بالقتل و هوجم بیته،و ضربت زوجته،و قتل ولده.و أحرق داره،و هتکت حرمته و أخذ و أتی به ملببا،حتی لقد عیره معاویه بأنه جیء به للبیعه،یقاد کما یقاد الجمل المخشوش،کما ورد فی نهج البلاغه و غیره؟!

و حسب المنصف أن یلقی نظره علی کلمات علی و موافقه طیله حیاته، ثم علی مواقف و کلمات ولده من بعده،لیجد عشرات بل مئات النصوص الداله علی أنه یری الخلفاء غاصبین لحقه،معتدین علیه فی أمر الخلافه،فما هی قیمه هذه البیعه،و أی بیعه هذا حالها،و مآلها،لو کان ثمه من بیعه؟!

هل تكشف الزهراء عليها السّلام رأسها؟!

و تقدم تهديد الزهراء«عليها السلام»لهم بأن تنشر شعرها،و تضع قميص رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و تدعو عليهم..لتردعهم بذلك عن قتل على«عليه السلام»،و هذا يعنى ما يلى:

١-إن هذا التهديد لا- يعنى أنها سوف تفعل ذلك و تكشف رأسها أمام الناس.بل هى تفعل ذلك حين الدعاء،و لا يجب أن يكون ذلك بمحضر الرجال.

فإن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»دفن فى بيتها،فإذا دخلت إلى موضع دفنه و صارت فى بيتها،كانت وحدها،و أصبحت مستوره عن الناظرين،فتكشف شعرها فى هذه الحال.

و لو كان عند قبر النبى«صلى اللّه عليه و آله»أجانب،فبإمكانها أن تأمرهم بالخروج.

٢-و من جهه أخرى،فإن كشف الرأس،و وضع القميص،و شق الجيب،إنما هو من مظاهر الفقر و الحاجه،و الإلتجاء المطلق إليه تعالى،بعد اليأس عن إيجاد رادع لهم عن غير هذا الطريق..

و هم إن كانوا يعلمون مكانه الزهراء«عليها السلام»عند اللّه تبارك و تعالى،و أن اللّه سوف يستجيب دعاءها،فلا- بد أن يتراجعوا،و يرتدعوا عن قتله«عليه السلام».و إن كانوا لا- يرون لدعائها هذا الأثر،فإن من يعرف لها ذلك سوف يبادر إلى مواجهتهم و السعى لردعهم خوفا من نزول العذاب على الجميع..

إذن..أرجع و اصبر

و الذى يحسن التوقف مليا عنده:أنها حين أخبرها سلمان المحمدى «رحمه اللّه»،بأن عليا«عليه السلام»يأمرها بالرجوع قالت:«إذن أرجع، و أصبر،و أسمع،و أطيع».

فإن علينا أن نفهم ذلك،وفق ما يلى:

أولا-:إن الزهراء«عليها السلام»،و هى فى أقسى حالات الإنفعال، خوفا على حياه أكرم و أفضل رجل خلقه اللّه بعد رسول اللّه،و سيد الخلق أجمعين،تبادر إلى التخلى عن كل هذه المشاعر،و عن كل ما كانت تفكر به، طاعه و انقيادا،و امتثالا لأمر جاء معاكسا لما تفرضه تلك الحاله العاطفيه المتوهجه..

و هى تطيع من دون أن تطرح أى سؤال بعد هذا عن مصير زوجها، و أحب الخلق إلى اللّه و إليها:هل زال الخطر عنه؟!أم أنه استسلم و رضى بما جرى و يجرى عليه،طاعه منه للّه،و رضا بقضائه؟!..

و ثانيا:إن طاعتها هذه لم تكن لمجرد كونه زوجا،بل لكونه إماما قبل و بعد كل شىء..

و قد قلنا أكثر من مره:إنه قد يكون هناك نساء ينقدن لأزواجهن فى كثير من الشؤون،و لكن حين يصل الأمر إلى الإعتقاد،فإن التمويه فيه مهما بلغ لا بد أن ينكشف بالمخالطه و العشره،إلا إذا كانت الزوجه محدوده الذكاء،خامله الذهن،فإنها قد تخدع حتى بزوجها..

أما إذا كانت الزوجه فى قمه الكمال الإنسانى عقلا،و علما،و معرفه،

و دقه،و حده ذكاء،و تملك قرارها،و حريتها،و صدقها مع نفسها،و تتصف بكل صفات الكمال و الجمال النفسى و الأخلاقى إلخ..فإن التمويه عليها غير ممكن على الإطلاق.

فإذا رأيناها قد آمنت بزوجها إيمانا عميقا،و صادقا،و طاغيا على كل وجودها،فإن ذلك يدل على واقعيه ما تراه و تعتقد به،و يكون موقفها منه شاهد صدق على حقيقه ما يراه لنفسه،و ما يطلب من الناس أن يعترفوا له به..

فكيف إذا كان اللّه فى القرآن الكريم و الرسول العظيم«صلى اللّه عليه و آله»لم يتركا مناسبه إلا و استفادا منها لتأكيد ذلك و ترسيخه فى عقول الناس،و فى نفوسهم،و فى وجدانهم،و اعتباره جزءا،بل محورا لإيمانهم، و اعتقادهم،و سلوكهم،و حياتهم كلها.

الفصل الثالث

اشاره

طلب النصره..

ص :۲۸۱

بیعه بنی هاشم

اشاره

قد یرجح البعض أن الأمور جرت وفق ما ذکرته الروایه التالیه:

إنه بعد فراغ أصحاب السقیفه من سقیفتهم،و بعد أن جری ما جری علی فاطمه«علیها السلام»من ضرب و إهانه،بعد دفن أبیها مباشره..

«جلس(علی«علیه السلام»)فی المسجد،فاجتمع علیه بنو هاشم، و معهم الزبیر بن العوام.و اجتمعت بنو أمیه إلی عثمان بن عفان.و بنو زهره إلی عبد الرحمن بن عوف.فکانوا فی المسجد کلهم مجتمعین،إذ أقبل أبو بکر،و معه عمر،و أبو عبیده بن الجراح،فقالوا:ما لنا نراکم حلقا شتی! قوموا فبایعوا أبا بکر،فقد بایعته الأنصار و الناس.

فقام عثمان،و عبد الرحمن بن عوف،و من معهما فبایعوا،و انصرف علی و بنو هاشم إلی منزل علی«علیه السلام»و معهم الزبیر.

قال:فذهب إلیهم عمر فی جماعه ممن بایع،فیهم:أسید بن حضیر، و سلمه بن سلامه،فألفوهم مجتمعین،فقالوا لهم:بایعوا أبا بکر فقد بایعه الناس.

فوثب الزبیر إلی سیفه،فقال[لهم]عمر:علیکم بالکلب العقور، فاکفونا شره.

ص :۲۸۳

فبادر سلمه بن سلامه فانتزع السيف من يده،فأخذه عمر فضرب به الأرض فكسره،و أحدقوا بمن كان هناك من بنى هاشم،و مضوا بجماعتهم إلى أبى بكر،فلما حضروا قالوا:بايعوا أبا بكر فقد بايعه الناس،و أيم اللّه لئن أبيتم ذلك لنحاكمنكم بالسيف.

فلما رأى ذلك بنو هاشم أقبل رجل رجل،فجعل يبايع حتى لم يبق ممن حضر إلا على بن أبى طالب،فقالوا له:بايع أبا بكر.

فقال على«عليه السلام»:

أنا أحق بهذا الأمر منه،و أنتم أولى بالبيعه لى،أخذتم هذا الأمر من الأنصار،و احتججتم عليهم بالقرابه من الرسول،و تأخذونه منا أهل البيت غصبا،ألستم زعمتم للأنصار إنكم أولى بهذا الأمر منهم،لمكانكم من رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فأعطوكم المقاده،و سلموا لكم الإماره؟!

و أنا أحتج عليكم بمثل ما احتججتم على الأنصار.

أنا أولى برسول اللّه حيا و ميتا،و أنا وصيه،و وزيره،و مستودع سره و علمه،و أنا الصديق الأكبر،و الفاروق الأعظم،أول من آمن به و صدقه، و أحسنكم بلاء فى جهاد المشركين،و أعرفكم بالكتاب و السنه،و أفقهكم فى الدين،و أعلمكم بعواقب الأمور،و أذربكم لسانا،و أثبتكم جنانا.

فعلام تنازعونا هذا الأمر؟!

أنصفونا إن كنتم تخافون اللّه من أنفسكم،و اعرفوا لنا الأمر مثل ما عرفته لكم الأنصار،و إلا فبوؤا بالظلم و العدوان و أنتم تعلمون.

فقال عمر:يا على أما لك بأهل بيتك أسوه؟!

فقال على«عليه السلام»:سلوهم عن ذلك.

فابتدر القوم الذين بايعوا من بنى هاشم،فقالوا:و اللّه،ما بيعتنا لكم بحجه على على،و معاذ اللّه أن نقول:إنا نوازيه فى الهجره،و حسن الجهاد، و المحل من رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

فقال عمر:إنك لست متروكا حتى تبايع طوعا أو كرها.

فقال على«عليه السلام»:احلب حلبا لك شطره،اشدد له اليوم ليرد عليك غدا،إذا و اللّه لا أقبل قولك،و لا أحفل بمقامك،و لا أبايع.

فقال أبو بكر:مهلا يا أبا الحسن،ما نشدد عليك،و لا نكرهك.

فقام أبو عبيده إلى على«عليه السلام»،فقال:

يا ابن عم،لسنا ندفع قرابتك،و لا سابقتك،و لا علمك،و لا نصرتك،و لكنك حدث السن-و كان لعلى«عليه السلام»يومئذ ثلاث و ثلاثون سنه-و أبو بكر شيخ من مشايخ قومك،و هو أحمل لثقل هذا الأمر،و قد مضى الأمر بما فيه،فسلم له،فإن عمّرك اللّه يسلموا هذا الأمر إليك،و لا يختلف فيك اثنان بعد هذا،إلا و أنت به خليق و له حقيق،و لا تبعث الفتنه فى غير أوانها،فقد عرفت ما فى قلوب العرب و غيرهم عليك.

فقال أمير المؤمنين«عليه السلام»:

يا معاشر المهاجرين و الأنصار،اللّه اللّه لا تنسوا عهد نبيكم إليكم فى أمرى،و لا تخرجوا سلطان محمد«صلى اللّه عليه و آله»من داره و قعر بيته إلى دوركم و قعر بيوتكم،و لا تدفعوا أهله عن حقه و مقامه فى الناس.

فو اللّه يا معاشر الجمع،إن اللّه قضى و حكم،و نبيه أعلم،و أنتم تعلمون:أنا أهل البيت أحق بهذا الأمر منكم،أما كان القارئ منكم لكتاب اللّه،الفقيه فى دين اللّه،المضطلع بأمر الرعيه؟!

و اللّه إنه لفينا لا فيكم،فلا تتبعوا الهوى،فتزدادوا من الحق بعدا، و تفسدوا قديمكم بشر من حديثكم.

فقال بشير بن سعد الأنصارى،الذى وطأ الأمر لأبى بكر،و قالت جماعه من الأنصار:يا أبا الحسن لو كان هذا الكلام سمعته منك الأنصار قبل بيعتها لأبى بكر ما اختلف فيك اثنان.

فقال على«عليه السلام»:يا هؤلاء،أكنت أدع رسول اللّه مسجى لا أواريه،و أخرج أنازع فى سلطانه؟!و اللّه ما خفت أحدا يسمو له،و ينازعنا أهل البيت فيه،و يستحل ما استحللتموه.و لا علمت أن رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»ترك يوم غدير خم لأحد حجه،و لا لقائل مقالا،فأنشد اللّه رجلا سمع النبى يوم غدير خم يقول:

«من كنت مولاه فهذا على مولاه،اللهم وال من والاه،و عاد من عاداه،و انصر من نصره،و اخذل من خذله»أن يشهد الآن بما سمع!!

قال زيد بن أرقم:فشهد اثنا عشر رجلا-بدريا بذلك،و كنت ممن سمع القول من رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فكتمت الشهاده يومئذ،فدعا علىّ علىّ،فذهب بصرى.

قال:و كثر الكلام فى هذا المعنى،و ارتفع الصوت،و خشى عمر أن يصغى الناس إلى قول على«عليه السلام»،ففسخ المجلس،و قال:إن اللّه

يقلب القلوب،و لا تزال يا أبا الحسن ترغب عن قول الجماعه،فانصرفوا يومهم ذلك (۱).

ص :۲۸۷

---

۱ - ۱) الإحتجاج للطبرسی ج ۱ ص ۱۸۱-۱۸۵ و(ط دار النعمان سنه ۱۳۸۶ ه)ج ۱ ص ۹۴-۹۷،و قال المعلق(علی النسخه الأولی)فی الهامش:هذا الحدیث من الأحادیث المشهوره بین الخاصه و العامه. نقله أصحاب السیر و التواریخ مع اختلاف یسیر،فمن أراد الإطلاع علیه،فلیرجع إلی مظانه،و إلیک بعضها:الإمامه و السیاسه(ط مصر)ج ۱ ص ۱۲-۱۴ و أنساب الأشراف ج ۱ ص ۵۷۹ و تاریخ الأمم و الملوک ج ۲ ص ۴۵۵ و کنز العمال ج ۵ ص ۶۴۹ و الغدیر ج ۱ ص ۱۵۹ انتهی.و راجع:الإمامه و السیاسه(تحقیق الزینی)ج ۱ ص ۱۷ و(تحقیق الشیری)ج ۱ ص ۲۸ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۵۳ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۴۷ و ۱۷۵ و ج ۲۹ ص ۶۲۶ عن ابن قتیبه، و مناقب أهل البیت«علیهم السلام»للشیروانی ص ۴۰۰ و الغدیر ج ۵ ص ۳۷۱ و نهج السعاده ج ۱ ص ۴۴ و السقیفه و فدک للجوهری ص ۶۲ و بیت الأحزان ص ۸۱ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)ج ۲ ص ۱۳۴ و ۲۵۱ و موسوعه الإمام علی بن أبی طالب«علیه السلام»فی الکتاب و السنه و التاریخ ج ۲ ص ۳۱۹ و المسترشد لابن رستم الطبری ص ۳۷۵ و غایه المرام ج ۵ ص ۳۰۴ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۲ ص ۳۵۱ و ج ۲۵ ص ۵۴۴ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۶ ص ۱۱ و راجع الجزء الأخیر من الروایه فی:العمده لابن البطریق ص ۱۰۶ عن المناقب لابن المغازلی ص ۳۳ و مجمع-

و نقول:

تحسن الإشاره إلى الأمور التاليه:

كسر سيف الزبير

و قد اختلفت كلماتهم فى كيفيه التغلب على الزبير،و من أخذ سيفه منه، و من الذى كسره،هل هو عمر،أو سلمه بن أسلم (۱)،أو أن الزبير عثر

۱)

-الزوائد ج ۹ ص ۱۰۶ و المعجم الكبير للطبرانى ج ۵ ص ۱۷۱ و ۱۷۵ و غايه المرام ج ۱ ص ۲۷۹ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۶ ص ۳۱۸ و ج ۸ ص ۷۴۵ و ج ۱۶ ص ۵۶۷ و ۵۷۹.

۱- ۱) فى الروايه المتقدمه سلمه بن سلامه.و راجع:المسترشد ص ۳۷۹ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۱۸۴ و بيت الأحزان ص ۷۹. و سلمه بن أسلم:فى كتاب الأربعين للشيرازى ص ۱۵۳ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۴۸ و نهج السعاده ج ۱ ص ۴۴ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۶۲ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۱۱ و الإمامه و السياسه(تحقيق الزينى)ج ۱ ص ۱۸ و(تحقيق الشيرى) ج ۱ ص ۲۸ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۰۵. و عمر:فى السقيفه و فدك للجوهرى ص ۵۳ و ۷۳ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۲ ص ۲۱ و ۵۷ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۲۵ و ۳۳۸ و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۱۵۱ و راجع:الإختصاص للمفيد ص ۱۸۶ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۲۹ و ۳۱۰ و الغدير ج ۵ ص ۳۶۹ و الوضاعون و أحاديثهم للأمينى ص ۴۸۸ و تقريب المعارف لأبى الصلاح الحلبى ص ۳۲۷.-

فسقط السيف من يده،فأخذوه (۱).أو أن جماعه أخذوه منه كما فی الروايه الأخری (۲).

و هو اختلاف تفوح منه رائحه حب التباهی بهذا الأمر،و الإستفاده منه فی بث الرعب فی نفوس الضعفاء،و حملهم علی الهروب من ساحات

۱)

-و رجل من الأنصار و زياد بن لبيد:فی كتاب الأربعين للشيرازی ص ۱۵۱ و ۱۵۵ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۵ و ۳۲۱ و مناقب أهل البيت«عليهم السلام» للشيروانی ص ۴۰۳ و السقيفه و فدک للجوهری ص ۵۳ و ۷۳ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۵۶ و ج ۶ ص ۴۸ و الدرجات الرفيعه ص ۱۹۶ و مستدركات علم رجال الحديث ج ۳ ص ۴۵۱ و أعيان الشيعه ج ۴ ص ۱۸۸ و بناء المقاله الفاطميه لابن طاووس ص ۴۰۲ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۲۴.

۱- ۱) راجع:تاريخ الأمم و الملوک حوادث سنه ۱۱ و الرياض النضره ص ۱۶۷ و تاريخ الخميس ج ۱ ص ۱۸۸ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱ ص ۱۲۲ و ۱۳۳ و ۱۳۴ و ۵۸ و ۵۹ و ج ۶ ص ۲ و الطرائف لابن طاووس ص ۲۳۸ و الغدير للأمينی ج ۷ ص ۸۶ و أعيان الشيعه ج ۱ ص ۳۳ و ۴۳۱ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۳۱ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۳۴.
۲- ۲) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۰۹ و(ط دار النعمان سنه ۱۳۸۶ ه)ج ۱ ص ۱۱۰ و كتاب سليم بن قيس ص ۱۵۸ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۷۶ و الأنوار العلويه ص ۲۸۹ و مجمع النورين للمرندی ص ۱۰۰ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۱۹ و ۳۲۶ و نفس الرحمن للطبرسی ص ۴۸۸.

المواجهه مع المناوئيين،و إعطاء جرعه شجاعه لمناوئى على«عليه السلام»، الذين كانت حالهم فى الضعف و الهروب من ساحات القتال فى حياه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»لا يحسدهم عليها أحد.

و لا- يهمنا تحقيق ما جرى لهم مع الزبير و معرفه من أخذ سيفه منه، و من كسر ذلك السيف،لقله جدوى هذا البحث إلا فى تأكيد إصرارهم على التحوير و التزوير لأغراض رخيصه و تافهه،حسبما ألمحنا إليه..

غير أن لنا ملاحظه هامه جدا حول الزبير نفسه،و سياستهم الناجحه معه..فإن هذا الرجل الذى لم يكن له شأن فى حياه الرسول«صلى اللّه عليه و آله»و بعده.بل كان تابعا لعلى«عليه السلام»،و منضويا تحت لوائه، و ينتظر أوامره،و يتحرك بحركته،قد استطاع الطرف الآخر الذى كان يعرف نقاط ضعف الزبير،أن يجره إليه،و أن يرفع من شأنه،و يؤهله نفسيا لأن يتجرأ على منافسه على«عليه السلام»،و على الوقوف فى وجهه،ثم ينتهى به الأمر إلى جمع الجيوش لمحاربته،حسدا و انتقاما لنفسه،حيث لم يوله العمل الذى طلبه منه..

و الأدهى من ذلك،أن يجعل نفسه تحت رايه بنت الخليفه الذى رفض الإعتراف بشرعيه خلافته،و حمل السيف فى وجه المنتصرين له،ثم أخذ منه ذلك السيف و كسر..

كسر سيف على عليه السّلام

و تدعى بعض الروايات:أنه لما هاجم عمر بيت الزهراء«عليها السلام»خرج على«عليه السلام»و معه السيف،فلقيه عمر،فصارعه عمر

فصرعه و كسر سيفه (۱).

و نقول:

إن ذلك غير صحيح..

أولا:لما تقدم:من أن الذى أخذ سيفه منه و كسر هو الزبير،لا على «عليه السلام».

ثانيا:إن عمر لا يجرؤ على مواجهه على«عليه السلام»،و قد ذكرت بعض الروايات لنا كيف أنه بعد أن هدد من فى بيت الزهراء«عليها السلام»إن لم يخرجوا لبيعه أبى بكر رجع فقعد عند أبى بكر،و هو يخاف أن يخرج عليه على«عليه السلام»بسيفه لما عرف من بأسه و شدته.

كما أن روايات أخرى ذكرت:أن عليا«عليه السلام»أخذ بمجامع ثوبه،فأسقط فى يده (۲).

و فى أخرى:أن عليا«عليه السلام»أخذ بتلابيب عمر،ثم هزه فصرعه،و وجأ أنفه و رقبته،و همّ بقتله..فأرسل يستغيث (۳).

۱- ۱) تاريخ اليعقوبى(ط دار صادر)ج ۲ ص ۱۲۶.

۲- ۲) كتاب سليم بن قيس ص ۳۹۰ و البحار ج ۲۸ ص ۳۰۱ و الأنوار العلويه ص ۲۸۹.

۳- ۳) تفسير الآلوسى ج ۳ ص ۱۲۴ و كتاب سليم بن قيس(بتحقيق الأنصارى)ج ۲ ص ۸۶۲ -۸۶۸ و(ط أخرى)ص ۳۸۷ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۹۷-۲۹۹ و ج ۴۳ ص ۱۹۷ و اللمعه البيضاء ص ۸۷۰ و الأنوار العلويه ص ۲۸۷ و مجمع النورين للمرندى ص ۸۱ و بيت الأحزان ص ۱۱۵ و راجع:العوالم ج ۱۱ ص ۴۰۰-۴۰۴.

ثالثا:إن من يهرب من مرحب لا يثبت أمام قاتله،و من يجبن أمام عمرو بن عبد ود لا يشجع أمام قاتل عمرو.و من يهرب من خيبر لا يواجه فاتح خيبر،و قالع بابها..

إلا إذا أمن من رده فعله،لسبب أو لآخر.و لا نظنه يجرؤ على بلوغ الحد الذى يعرف أن عليا«عليه السلام»يأباه،و لن يسكت عليه..

إستدلال على عليه السّلام

و المتأمل فى ما استدل به أمير المؤمنين«عليه السلام»على القوم هنا يجد:أنه تضمن نقضا لأدلتهم على الأنصار،و التأكيد على غاصبيتهم لمقام هو لأهل البيت«عليه السلام»..

و ظهور فساد استدلالهم لا بد أن يستتبع سقوط كل ما رتبوه على ذلك الدليل الفاسد من آثار.

ثم بدأ«عليه السلام»يبين:أن هذا الإستدلال على الأنصار كما يسقط دعواهم بأى حق لهم فى الخلافه،فإنه يثبت:أن الحق لعلى«عليه السلام» دون سواه.

و هذا من المفارقات العجيبه،التى يندر حدوثها،و هو:أن يكون الدليل الذى يقيمه طرف بعينه على أحقيته بأمر مّا هو نفسه يحمل فى داخله ما يبطله..بل يحمل فى داخله ما يثبت الحق للطرف الآخر المقابل له..

ثم إنه«عليه السلام»لم يقتصر على هذا،بل تجاوزه إلى بيان عناصر بيّن أكثرها الإثنا عشر رجلا الذين احتجوا على أبى بكر..و كان أهل المدينه

أعرف الناس بها؛و سيكون إنكار ابى بكر لها،بل التشكيك فيها مجازفه خطيره،تعرّض من يفعل ذلك إلى و هن كبير،و إلى سقوط مريع أمام الناس -كل الناس.و لن ينفع بعد ذلك الترقيع،و لا تمحل الأعذار..

غير أن اللافت فى كل ما احتج به على«عليه السلام»:أنه لم يذكر أى قول لرسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و لا أشار إلى أيه آيه من كتاب اللّه، ربما لأن هذه المواجهه كانت تقضى بالسكوت عن هذا الأمر مرحليا،من حيث إنه«عليه السلام»لم يرد أن يثير مناوئيه للمبادره إلى التشكيك فى النصوص و لو بصوره عشوائيه،حيث إنهم يعلمون:أنه إذا تقرر كون الإمامه و الخلافه بالنص،و سلم الناس بهذا الأمر و قبلوه،فإن عليهم و على الأمويين و كل الناس أن يشيعوا أحلامهم بالحكم إلى مثواها الأخير..

فلا بد لهم من إنكار النص بأى ثمن كان؛لأنه يبطل تأثير سقيفتهم التى كرست أن أمر الخلافه يقرره الناس،و لا يحتاج إلى نص.و لأن النص كرس الخلافه فى بنى هاشم دون سواهم.

فكان أن اكتفى«عليه السلام»بالأمور التى بلغت درجه البداهه فى عقول الناس و فى وجدانهم.الأمر الذى أنتجته مجموعه كبيره جدا من النصوص التى صدرت من رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،أو سجلها القرآن الكريم..و لم يكن لأى كان أى سبيل لإنكارها.

فاختيار أى نص منها من دون انضمامه إلى النصوص الأخرى التى أنشأت تلك الضروره و البداهه.أو من دون عرض التفاصيل التى جاء النص القرآنى و النبوى ليتعامل معها..سوف يعطى المتربصين بالنص

الفرصه لإثاره الشبهه فيه و حوله..

و مما يدل على أن هذا التعاطى كان مرحليا،أنه«عليه السلام»عاد فاستدل بالنص،حينما استخرج من بيته،و جىء به للبيعه،و هدد بالقتل..

موقف عمر من استدلال على عليه السّلام

و الغريب فى الأمر:أن السلطه و أنصارها لم يمكنهم طرح أيه مفرده، تفيدهم فى مواجهه صاحب الحق الشرعى،و لم يتمكنوا من تصحيح استدلالهم أو ترميمه،ليصبح صالحا لإثبات و لو شبهه حق لهم فى هذا الأمر!!كما أنهم عجزوا عن إثاره أيه شبهه فيما استدل به«عليه السلام»على أن الحق له فى هذا الأمر دونهم!!

بل لم يتمكنوا حتى من إنكار أن يكونوا ظالمين و معتدين فى ما أقدموا عليه.بل غايه جهدهم تمثلت فيما طلبه عمر من على«عليه السلام»إليه أن يتأسى ببنى هاشم،الذين بايعوا مكرهين..

فبين له على«عليه السلام»بالدليل الحسى:أن ما طلبه منه يعدّ قلبا فاضحا للمعايير،و سفها من القول و الفعل؛لأنه يجعل المأموم إماما، و الإمام مأموما..و هو أمر ترفضه الفطره،و لا يجيزه العقل،و تأباه الحكمه و التدبير..

و يلاحظ:أنه«عليه السلام»أحال عمر على نفس أولئك الذين افترضهم عمر أسوه لعلى،و إذ بهم يرفضون ذلك،و يستدلون لرفضهم هذا بأنه هو صاحب القرار و الأسوه،و هذا لا مجال للنقاش فيه..

ص: ۲۹۴

فلجأ عمر إلى استعمال القوه،و القهر بالسلطان..

اعتراف أبى عبيده و تبريراته

و بعد أن استوعب أبو بكر أجواء الحده،جاء دور شريكه أبى عبيده، ليسجل اعترافا صريحا بصحه أقوال أمير المؤمنين كلها،توطئه للإستدلال عليه«عليه السلام»بأمرين:

أولهما:ميزه لم يجد سواها فى أبى بكر ترجحه-بنظره-على على«عليه السلام».و هى:أن عليا كان على حد تعبيره:«حدث السن»،و أبو بكر شيخ من مشايخ قومه،و هو أحمل لثقل هذا الأمر.

الثانى:أن خلافه أبى بكر قد أصبحت أمرا واقعا،فلم يعد له فيها خيار سوى التسليم..

ثم أطلق تهديده القوى له،بأنه إن لم يبايع،فسيكون سببا فى بعث الفتنه فى غير أوانها،فقد عرف ما فى قلوب العرب و غيرهم عليه..

و نقول:

إن ما ذكره أبو عبيده لا قيمه له،و لا يبرر اغتصاب الحق من أهله..

فأولا:إن السن ليس هو المعيار فى استحقاق هذا المقام..بل المعيار هو ما ذكره على«عليه السلام»فى احتجاجه،لا سيما بملاحظه خطوره هذا المقام،من:العلم،و الشجاعه،و العصمه،و السابقه.و غير ذلك..

ثانيا:لو صح الإستدلال بالسن؛لكان أبو قحافه أحق بهذا المقام من ابنه أبى بكر،بالإضافه إلى عشرات أو مئات أو آلاف من الناس كانوا فى

الأمه أسن من أبی بکر..

ثالثا:إن اختیار الخلیفه لیس للناس.

و لو فرض أن للناس فی ذلک أدنی حق،فبعد أن اختار اللّه و رسوله لهم،یسقط حقهم هذا،و لا یجوز لهم تجاهل من اختاره اللّه لهم،و اللجوء إلی آرائهم و أهوائهم..

رابعا:إن الشیخوخه لا تعنی:أن الشیخ أحمل لهذا الأمر من غیره،فإن درجات التحمل تختلف و تتفاوت،و قد یکون الأصغر سنا أحمل من غیره، و الوقائع هی التی تثبت ذلک،و قد أثبتت بالفعل:أن الأحدث سنا هو الأحمل لثقل هذا الأمر.

و لم ینس أحد مبیت علی«علیه السلام»علی فراش الرسول«صلی اللّه علیه و آله»لیله الغار،و حزن أبی بکر،مع أنه کان فی موضع الأمن و السلام.کما أن أحدا لم ینس ما جری فی حرب بدر،و أحد،و خیبر، و حنین،و غیر ذلک.

خامسا:إن السبب الذی یراد التقدیم علی أساسه،و هو علو السنّ،إنما تکونت الزیاده فیه فی أیام الجاهلیه،حیث کان یمارس عباده الأصنام، و الأعمال التی لا تنتج إلا تراکمات تحمل معها المزید من الإبتعاد عن الصلاحیه لهذا الأمر کما لا یخفی..

أما علی«علیه السلام»فقد عاش عمره کله فی کنف الرسول«صلی اللّه علیه و آله»،و فی حضن الإیمان و التقوی،و لا شیء غیر ذلک،فزیاده السّن لا تنتج مجدا،و لا تعطی امتیازا،بل هی علی ضد ذلک أدل بسبب ما

تفرزه من تراكمات للصوارف و المبعدات عن اللّه،لتصبح ظلمات بعضها فوق بعض،فلا تقاس بالعمر الذى يقضيه صاحبه فى ظل التربيه الإلهيه على قاعده: وَ لِتُصْنَعَ عَلىٰ عَيْنِى (۱).كما هو الحال بالنسبه لعلى«عليه السلام».

سادسا:إن الأمر الواقع لا يجعل خلافه أبى بكر شرعيه،إذا كان أساسها العدوان و الظلم،إذ لو سرق إنسان مال غيره،فهذا أمر واقع،لكنه لا يجعل المال للسارق،مهما طال الزمن،و لو قتل أحدهم مؤمنا عدوانا، فهذا الأمر واقع؛و لكنه لا يعفى القاتل من الإقتصاص منه.و إذا احتل أحدهم بيت غيره،فذلك لا يوجب على الغير أن يعطيه المفتاح،و أن يترك البيت له..

سابعا:بالنسبه للفتنه،فإن من أطلق الفتنه ليس هو صاحب الحق الذى يجب عليه أن يطالب بحقه المغتصب،بل هو من اغتصب الحق، و يريد أن يقاتل صاحبه عليه،و يحرك غرائز الناس،و يضرب على الوتر العشائرى و المصلحى؛ليحتفظ بما ليس له..

الزهراء و على عليهما السّلام فى طلب النصره

قال سلمان الفارسى«رحمه اللّه»:فلما كان الليل حمل على«عليه السلام» فاطمه«عليها السلام»على حمار،و أخذ بيد ابنه الحسن و الحسين«عليهما السلام»،فلم يدع أحدا من أهل بدر[و بيعه الرضوان]،من المهاجرين و لا

۱- ۱) الآيه ۳۹ من سوره طه.

من الأنصار إلا أتاه فی منزله،و ذکر له حقّه،و دعاه إلی نصرته.

فما استجاب له من جمیعهم إلا أربعه و أربعون رجلا،فأمرهم أن یصبحوا بکره محلّقین رؤوسهم،معهم سلاحهم،و قد بایعوه علی الموت.

قال:فأصبح و لم یوافه منهم أحد غیر أربعه.

قلت لسلمان:من الأربعه؟!

قال:أنا،و أبو ذر،و المقداد،و الزبیر بن العوام.

[قال:]ثم أتاهم من اللیله الثانیه فناشدهم[اللّه].

فقالوا:نصبحک بکره،فما منهم أحد و فی غیرنا.

ثم أتاهم فی اللیله الثالثه،فما و فی أحد غیرنا (۱).

و فی نص آخر:إنهم کانوا یقولون:قد مضت بیعتنا لهذا الرجل،و لو کان ابن عمک سبق إلینا أبا بکر،ما عدلنا به.

فقال علی«علیه السلام»:أفکنت أدع رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»

۱- ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۰۶ و ۲۰۷ و(ط دار النعمان ص ۱۳۸۶ ه)ج ۱ ص ۱۰۷ و ۱۰۸ و کتاب سلیم ج ۲ ص ۵۸۰ و ۵۸۱ و(طبعه أخری)ص ۱۴۸ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۳۲۸ و ج ۲۸ ص ۲۶۷ و الأنوار العلویه ص ۲۸۵ و مجمع النورین للمرندی ص ۹۷ و غایه المرام ج ۵ ص ۳۱۵ و ۳۱۶ و ج ۶ ص ۲۶ و نفس الرحمن للنوری ص ۴۸۲ و بیت الأحزان ص ۱۰۸ و الأسرار الفاطمیه للمسعودی ص ۱۱۵.

ميتا فی بيته،لم أجهزه،و أخرج إلی الناس أنازعهم فی سلطانه؟!

فقالت الزهراء«عليها السلام»:ما صنع أبو الحسن إلا ما كان ينبغی له،و قد صنعوا ما اللّه حسيبهم عليه (۱).

و قد كتب معاويه إلی علی«عليه السلام»يذكر ذلك،فقال له:

«و أعهدك أمس تحمل قعيده بيتك ليلا علی حمار،و يداك فی يدی ابنيك:

الحسن و الحسين يوم بويع الخ..» (۲).

و نقول:

إن المتأمل فی حديث حمل علی«عليه السلام»فاطمه الزهراء،و الحسنين

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۶ ص ۱۳ و الإمامه و السياسه(تحقيق الزينی)ج ۱ ص ۱۹ و(تحقيق الشيری)ج ۱ ص ۳۰ و السقيفه و فدك للجوهری ص ۶۴ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۵۲ و ۳۵۵ و مناقب أهل البيت«عليهم السلام» للشيروانی ص ۴۰۴ و الغدير ج ۵ ص ۳۷۲ و ج ۷ ص ۸۱ و الإمام علی بن أبی طالب«عليه السلام»للهمدانی ص ۷۰۸ و الوضاعون و أحاديثهم ص ۴۹۴ و قاموس الرجال للتستری ج ۱۲ ص ۳۲۵ و غايه المرام ج ۶ ص ۱۸ و بيت الأحزان ص ۸۲ و ۱۰۰ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۱۰ ص ۲۹۵ و ج ۳۳ ص ۳۶۴ و ۳۶۶ و ۳۶۷.

۲- ۲) شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۴۷ و سفينه النجاه للتنكابنی ص ۳۴۵ و غايه المرام ج ۶ ص ۱۸ و كتاب الأربعين للشيرازی ص ۱۶۶ و بيت الأحزان ص ۱۰۰ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۳ و مستدرك سفينه البحار ج ۷ ص ۵۰۵.

«علیهم السلام»إلی بیوت أعیان الصحابه یجد فیه بعض ما یحتاج إلی التوضیح أو التصحیح،فلاحظ ما یلی:

من هم المستجیبون؟!

ذکر الحدیث المتقدم:أن الذین استجابوا لطلب الزهراء«علیها السلام» النصره هم:سلمان و أبو ذر،و المقداد،و الزبیر..

و فی هذا نظر و ذلک لما یلی:

۱-إن سائر الروایات لا تذکر الزبیر فی جملتهم،بل تذکر عمارا عوضا عنه (۱).

۲-و فی نص آخر:«فما أعانها أحد،و لا أجابها،و لا نصرها» (۲).

۱- ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۱۸۸ و(ط دار النعمان سنه ۱۳۸۶ ه)ج ۱ ص ۹۸ و ۲۸۱ و الصراط المستقیم ج ۲ ص ۸۰ و مجمع النورین للمرندی ص ۷۴ و بحار الأنوار ج ۲۲ ص ۳۲۸ و ج ۲۸ ص ۱۹۱ و ج ۲۹ ص ۴۱۹ و جامع أحادیث الشیعه ج ۱۳ ص ۴۳ و نهج الإیمان لابن جبر ص ۵۷۹ و نفس الرحمن فی فضائل سلمان للطبرسی ص ۵۷۹ و مستدرک الوسائل ج ۱۱ ص ۷۴ و العقد النضید للقمی ص ۱۵۰ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۲۳۸.

۲- ۲) الإختصاص للمفید ص ۱۸۳-۱۸۵ و بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۱۸۹-۱۹۳ و موسوعه أحادیث أهل البیت للنجفی ج ۸ ص ۴۲۲-۴۲۴ و العوالم ج ۱۱ ص ۶۴۷ ح ۲ و اللمعه البیضاء ص ۳۰۹-۳۱۲ و مجمع النورین للمرندی ص ۱۲۱-۱۲۴.

۳-هناک من یقول:أجابها ثلاثه نفر فقط (۱).

۴-فی کتاب معاویه لعلی«علیه السلام»:«فلم یجبک منهم إلا أربعه، أو خمسه.و لعمری لو کنت محقا لأجابوک،و لکنک ادّعیت باطلا،و قلت ما لا یعرف،و رمیت ما لا یدرک» (۲).

مضت بیعتنا لأبی بکر

و عن قولهم:«مضت بیعتنا لهذا الرجل»،نقول:

أ لیس قد مضت بیعتهم لعلی«علیه السلام»فی یوم الغدیر،فلما ذا ینقضونها الآن؟!و قد احتج علی و الزهراء«علیهما السلام»بذلک،کما ذکرناه فی موضع آخر من هذا الکتاب!!

و هل بیعه الأمر الواقع تصبح نافذه،حتی لو کانت علی خلاف ما قضی اللّه تعالی و رسوله؟!

و هل تصح بیعه هؤلاء حتی لو کانت متضمنه لنقض بیعه تمت برعایه

۱- ۱) تاریخ الیعقوبی ج ۲ ص ۱۲۶ الهدایه الکبری للخصیبی ص ۴۱۲ و العقد النضید للقمی ص ۱۵۰ و راجع:الدرجات الرفیعه ص ۲۱۳.

۲- ۲) راجع:شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۲ ص ۴۷ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۶۷ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۱۳ و ج ۳۳ ص ۱۵۱ و غایه المرام ج ۶ ص ۱۸ و سفینه النجاه للتنکابنی ص ۳۴۵ و بیت الأحزان ص ۱۰۰ و مستدرک سفینه البحار ج ۷ ص ۵۰۵ و کتاب سلیم بن قیس ص ۳۰۲.

اللّه و رسوله،و لم يكن هناك موجب لنقضها؟!

و هل تصح البيعه لكل من سبق،حتى لو كان فاقدا للشروط المطلوب توفرها،لتصح بيعه أبى بكر هنا لسبقها؟!

الكثره دليل معاويه

و تقدم:أن معاويه جعل قله أنصار على«عليه السلام»دليلا على أنه «عليه السلام»لم يكن محقا.

و نقول:

أولا:لو صح هذا،لكان الأنبياء كلهم على باطل،إذ لم يجبهم إلا أقل القليل من الناس..

ثانيا:إن هذا يعنى:أن أبا سفيان حين ناصر عليا«عليه السلام»كان على الباطل أيضا؛لأنه ناصر الطرف الذى كان معه أقل القليل،و هذا ما لا يرضاه معاويه لأبيه..

ثالثا:إن هذا ينتهى إلى الطعن بالقرآن الذى قال: ثُلَّهٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ قَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ (۱).و وَ مٰا آمَنَ مَعَهُ إِلاّٰ قَلِيلٌ (۲).

تشنيع معاويه

إن تشنيع معاويه على أمير المؤمنين«عليه السلام»بما جرى عليه من

۱- ۱) الآيتان ۱۳ و ۱۴ من سوره الواقعه.

۲- ۲) الآيه ۴۰ من سوره هود.

ظلم و حيف فى مسأله اغتصاب حقه حتى اضطر إلى طلب النصره من الأنصار هو من مفردات الظلم و البغى على أهل الحق.فإن عليا«عليه السلام»صبر و كظم غيظه،و أراد بفعله هذا،أعنى:طلب النصره من المهاجرين و الأنصار:

أولا:أن يبطل حجه الغاصبين لحقه،و يثبت للناس بصوره حيه، و وجدانيه أنه هو،و الزهراء،و الحسنان عتره الرسول«صلى اللّه عليه و آله»، و أهله و لحمه و دمه،و هم أقرب إليه من أبى بكر الذى كان تيميا،و ليس من بنى هاشم فى شىء..

ثانيا:إنه«عليه السلام»يريد أن يعرفهم على مقام أولئك الذين اعتدى عليهم أولئك الغاصبون،و على منزله الذين تعرضوا للإهانه،و للتهديد بالإحراق،و بالقتل.لكى يرجعوا إلى أنفسهم،و يفكروا فى الأمر،و ليدركوا من ثم:أن من يفعل كل ذلك بهؤلاء،كيف سيتعامل مع غيرهم،ممن ليس له حرمتهم و لا موقعهم؟!

و ليدركوا أيضا:أن من يفعل ذلك لا يكون متحليا بأى من الصفات التى تؤهله للمقام الذى سعى إليه،و الموقع الذى وضع نفسه فيه،لا سيما أن ثمن ما حصل عليه هو:عدوانه على هذه الصفوه المطهره.

الفصل الرابع

اشاره

البيعه..الإحتجاج..

ص: ۳۰۵

لو صحت روايات بيعه على عليه السّلام

قد يقول البعض:

ورد فى البخارى و غيره:أن بيعه على«عليه السلام»قد تأخرت إلى ما بعد سته أشهر،حيث توفيت السيده الزهراء«عليها السلام»،و رأى على انصراف الناس عنه،فبادر إلى مبايعه أبى بكر حينئذ،فلما ذا يرضى على بالبيعه،و يبادر إليها،و يصر الشيعه على رفض مشروعيه خلافه أبى بكر، و لا يرضون بالقبول بها،و الإنضواء تحت لوائه؟!

و نجيب:

إننا نسأل:لما ذا تأخر على«عليه السلام»عن بيعه أبى بكر كل هذه المده -سته شهور-فإن كان مراعاه للزهراء«عليها السلام»،لأنها لم تكن ترضى بأن يبايع أبا بكر،خصوصا و أن البخارى يروى:أنها«عليها السلام»ماتت و هى واجده على أبى بكر (۱).

فهذا يعنى:أنها«عليها السلام»لم تكن ترى أبا بكر إماما لها،فهل هى

۱- ۱) راجع:صحيح ج ۵ ص ۸۲ باب غزه خيبر،حديث ۴۲۴۰ و ۴۲۴۱ قوله: (فوجدت فاطمه على أبى بكر فى ذلك فهجرته،فلم تكلّمه حتّى توفّيت..).

قد ماتت بغير إمام؟!

و هل يصح أن يقال عنها:إنها-على هذا الأساس-ماتت ميته جاهليه؟!

و إن كان تأخره«عليه السلام»لأجل أنه هو نفسه لم يكن يرى أبا بكر إماما،فلما ذا عاد إلى بيعته بعد استشهاد الزهراء«عليها السلام»؟!

فهل أوجب استشهادها تغييرا فى رأيه،أو فى فطرته،و فى فهمه للأمور،أو أن أبا بكر أصبح صالحا للإمامه؟!

هذا لو فرض:أن بيعته كانت بإراده و اختيار منه..

أما إن كان مجبرا على هذه البيعه،فالأمر يصبح أوضح و أصرح، و يصبح البحث فى هذه القضيه بلا معنى.

و فى جميع الأحوال نقول:

إن بيعه على«عليه السلام»لأبى بكر إنما يدّعيها عليه محبو أبى بكر، و هم غير مأمونين فيما ينقلونه عن على«عليه السلام»..

و لو سلمنا صحه ذلك عنه،فهو أمر لم نحضره،و نشك فى ظروفه و حيثياته و دوافعه،و لا سيما مع وجود النصوص التى تبين ما جرى من اكراه،و عسف و ظلم.و لا أقل من أن ذلك يوجب أن تدخل فيه الاحتمالات المختلفه،فيما يرتبط بالإكراه تاره،و الاضطرار أخرى.

و شواهد الأحوال تؤيد الإكراه و الإضطرار على حد سواء.

و لكن نصوص النبى«صلى اللّه عليه و آله»،و البيعه لعلى«عليه السلام»فى يوم الغدير،و عدم أهليه من تصدى للخلافه لأسباب كثيره بيّنها علماؤنا،و منها جرأتهم على رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و اتهامه

بأنه يهجر،و مخالفتهم له و عصيانهم لأوامره،بالإضافه إلى جهلهم بأحكامه تعالى،ثم إهانتهم،و إغضابهم للزهراء«عليها السلام»و ضربها،و إسقاط جنينها،و اغتصاب فدك،و التخلف عن جيش أسامه إلى عشرات من المخالفات الصادره عنهم.

إن ذلك كله،أمر يقينى لا شبهه فيه،و لا شك يعتريه،فلا بد من الالتزام به،لأن ما يزعمونه من بيعه على«عليه السلام»لهم بعد سته أشهر يبقى مشكوك الحصول.و لو كان حاصلا فهو مشكوك الحيثيات و الدوافع، و الظروف،حسبما أوضحناه.

متى بايع على عليه السّلام؟!

ادّعوا:أن عليا«عليه السلام»بايع أبا بكر،ثم اختلفوا فى وقت بيعته له،فقيل:بعد سته أشهر (۱).

۱- ۱) صحيح البخارى(ط دار الفكر)ج ۵ ص ۸۲ و صحيح مسلم ج ۵ ص ۱۵۴ و شرح أصول الكافى ج ۷ ص ۲۱۸ و الصوارم المهرقه ص ۷۱ و مناقب أهل البيت«عليهم السلام»للشيروانى ص ۴۱۳. و شرح مسلم للنووى ج ۱۲ ص ۷۷ و فتح البارى ج ۷ ص ۳۷۸ و عمده القارى ج ۱۷ ص ۲۵۸ و صحيح ابن حبان ج ۱۴ ص ۵۷۳ و نصب الرايه للزيلعى ج ۲ ص ۳۶۰ و البدايه و النهايه ج ۵ ص ۳۰۷ و السيره النبويه لابن كثير ج ۴ ص ۵۶۸ و الإكمال فى أسماء الرجال ص ۱۶۸.

و قيل:بعد وفاه الرسول الأكرم«صلى اللّه عليه و آله»بأيام قلائل (۱).

و قيل:بعد وفاه الصدّيقه الطاهره مع الإختلاف فى وقت وفاتها.

و قيل:بعد وفاته«صلى اللّه عليه و آله»بأربعين،و باثنين و سبعين،أو بخمسه و سبعين،و بثلاثه أشهر،و بثمانيه أشهر،إلى غير ذلك من أقوال..

و زعموا:أن سبب بيعته هو:أنه كان لعلى«عليه السلام»وجه من الناس فى حياه فاطمه«عليها السلام»،فلما توفيت انصرفت وجوه الناس عنه،فبادر إلى البيعه بعد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»بسته أشهر،قيل للزهرى:فلم يبايعه على سته أشهر؟!

قال:لا و اللّه،و لا أحد من بنى هاشم،حتى بايعه على«عليه السلام» (۲).

۱- ۱) مروج الذهب ج ۲ ص ۲۰۱ و السيره الحلبيه ج ۳ ص ۴۸۵ و ۴۸۹ و الكامل فى التاريخ ج ۲ ص ۳۲۵ و الإمامه و السياسه ج ۱ ص ۱۴ و قاموس الرجال للتسترى ج ۹ ص ۱۵۴ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۴۷.

۲- ۲) راجع:السنن الكبرى للبيهقى ج ۶ ص ۳۰۰ و فتح البارى ج ۷ ص ۳۷۹ و المصنف ج ۵ ص ۴۷۲ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۴۶ و تاريخ الأمم و الملوك ج ۲ ص ۴۴۸ و عن صحيح البخارى(كتاب المغازى)ج ۴ ص ۱۵۴۹ و عن صحيح مسلم(كتاب الجهاد)ج ۴ ص ۳۰ و الطرائف لابن طاووس ص ۲۳۸ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۵۳ و ج ۲۹ ص ۲۰۲ و اللمعه البيضاء ص ۷۵۵ و ۷۵۶ و أعيان الشيعه ج ۴ ص ۱۸۸ و كشف الغمه للإربلى ج ۲ ص ۱۰۳ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۲۷ و سفينه النجاه للتنكابنى ص ۱۲۶ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۱۰ ص ۴۵۶.

و نقول:

أولا:إن بيعه على«عليه السلام»لها أهميه بالغه لدى جميع الناس آنئذ.

و قد كانت مرصوده من الكبير و الصغير،فلا يعقل خفاؤها إلى هذا الحد.

ثانيا:لقد هتك هؤلاء القوم حرمه على«عليه السلام»،و هددوه بالقتل،و ضربوا زوجته،و قتلوا ولده،و باشروا بإحراق بيته عليه و على زوجته و أولاده..و لم يراعوا حرمه لهم.بل لقد كان للسيده الزهراء«عليها السلام»النصيب الأكبر من هذا الأذى كله..

يضاف إلى ذلك:أنه قد حمل الزهراء و ابنيها:الحسن و الحسين«عليهم السلام»،و دار بهم على بيوت المهاجرين و الأنصار،و أهل بدر و غيرهم، يطلبون نصرتهم،فلم يستجيبوا لهم..

فما معنى قولهم بعد ذلك كله:إنه لما توفيت فاطمه رأى انصراف وجوه الناس عنه،فضرع للبيعه؟!

أ ليس قد ظهر هذا الإنصراف عنه منذ الأيام الأولى،حيث هوجم هو و الزهراء،و ولدها؟!ثم طلبوا نصره الناس لهم،فلم يستجب لهم سوى أربعه؟!

و كيف يقول القرطبى فى المفهم:«كان الناس يحترمون عليا فى حياتها كرامه لها،لأنها بضعه من رسول اللّه و هو مباشر لها.فلما ماتت و هو لم يبايع أبا بكر انصرف الناس عن ذلك الإحترام،ليدخل فيما دخل فيه الناس،و لا يفرق جماعتهم» (۱).

۱- ۱) الغدير ج ۸ ص ۳۶ و ج ۱۰ ص ۳۶۱.

ثالثا:لقد حورب مالك بن نويره و قتل،و حورب مانعوا الزكاه،لأنهم أرادوا أن يبايعوا عليا«عليه السلام»،فلو أن عليا و أهل البيت«عليهم السلام»بايعوا فى وقت مبكر،فإن هؤلاء لا يعرّضون أنفسهم للقتل بتريثهم فى إعطاء الزكاه لغير أهل بيت نبيهم.

رابعا:إن الضغوط التى واجهها على«عليه السلام»فى الأيام الأولى من رحله الرسول الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»قد بلغت أقصى مداها..

و قد خفت تلك الضغوط عليه بعد ذلك،فلما ذا يصوّرون الأمر بعكس ما هو واقع و مشهود؟!

غايه ما هناك:أن محاولاتهم معه لإجباره على البيعه قد تكررت فى البدايات حتى يئسوا منه،فاكتفوا منه بتكاثرهم عليه حتى مسح أبو بكر على يده،ثم صاحوا:بايع،بايع،بايع أبو الحسن.

خامسا:إنه«عليه السلام»لم يبايع،بدليل:ما تقدم من أنه«عليه السلام»أقسم على عدم البيعه،فقال لعمر:إذا-و اللّه-لا أقبل قولك،و لا أحفل بمقامك،و لا أبايع (1).و لم يكن على«عليه السلام»بالذى يحنث بقسمه..

سادسا:و يمكن أن يقال أيضا:إن حديث احتجاج طائفه من الصحابه على أبى بكر يدل على أن عليا«عليه السلام»لم يبايع أبا بكر،فبعد أن امتنع

١- ١) الإحتجاج للطبرسى ج ١ ص ١٨١-١٨٥ و(ط دار النعمان سنه ١٣٨٦ ه)ج ١ ص ٩٤-٩٧ و بحار الأنوار ج ٢٨ ص ١٨٥.

«علیه السلام»عن بیعه أبی بکر فی الیوم الأول صعد أبو بکر المنبر فی الیوم التالی،فتشاور قوم فیما بینهم.

فقال بعضهم:و اللّه لنأتینه و لننزلنه عن منبر رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله».

و قال آخرون منهم:و اللّه،لئن فعلتم أعنتم علی أنفسکم..ثم اتفقوا علی استشاره علی«علیه السلام»فی ذلک،فلما أخبروه بالأمر قال:و أیم اللّه لو فعلتم ذلک لأتیتمونی شاهرین بأسیافکم،و مستعدین للحرب و القتال، و إذن لأتونی.و قالوا لی:بایع و إلا قتلناک.فلا بد لی من أن أدفع القوم عن نفسی (۱).

فدلّ هذا الخبر علی أن تصرفهم هذا سوف یؤدی إلی حرب..و لا یؤدی إلی حرب إلا إذا خیر بین البیعه و بین القتل،فإذا اختار عدم البیعه وقعت الحرب،التی تفرض أن یأتی الناس إلیه متأهبین للقتال.حیث سیضطر إلی دفع القوم عن نفسه بهذه الطریقه.

کل إمام فی عنقه بیعه

و اذا کان«علیه السلام»لم یبایع،فکیف نفسّر ما ورد فی بعض النصوص:«..ما منا أحد إلا و یقع فی عنقه بیعه لطاغیه زمانه إلا

۱- ۱) الإحتجاج ج ۱ ص ۱۸۱-۱۸۵ و(ط دار النعمان سنه ۱۳۸۶ ه)ج ۱ ص ۹۴- ۹۷ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۱۹۱ و قد ذکرنا هذه الحادثه و مصادرها فی فصل: «إحتجاجات و مناشدات».

القائم..» (۱).

و نجیب:

بـأنه لا شک فی أن المقصود هو البیعه التی تکون بالإکراه.أو ما صورته صوره البیعه بنظر الناس من عهـد و عقـد.إذ لا شک فی بطلان إمامه کل من ادعی الإمامه خارج النص الإلهی..

فلا قیمه للبیعه المبنیه علی باطل،فإن کان قد جیء بعلی«علیه السـلام» ملببا،ثم مسح أبو بکر علی یده،و صاحوا:بایع أبو الحسن..و لم یعـد بالإمکان إنکار هـذا الأمر و لا مجال لاقتلاعه من أذهان الناس،کفی ذلک فی صدق الأحادیث المشار إلیها،علی أساس أن المراد:فی عنقه بیعه بنظر الناس بصوره عامه..

علی علیه السّلام یعترف بالبیعه

یقول البعض:إن علیـا«علیه السـلام»لم ینکر بیعته لأبـی بکر،حتی حین واجهه معـاویه بـأنه کـان یقـاد إلیها کالجمل المخشوش،و کذلک فی

۱- ۱) کمال الدین ص ۳۱۶ و کفایه الأثر ص ۲۲۵ و الإحتجاج ج ۲ ص ۹ و بحار الأنوار ج ۱۴ ص ۳۴۹ و ج ۴۴ ص ۱۹ و ج ۵۱ ص ۱۳۲ و ج ۵۲ ص ۲۷۹ و کشف الغمه للإربلی ج ۳ ص ۳۲۸ و الإیقاظ من الهجعه للحر العاملی ص ۳۰۲ و غایه المرام ج ۲ ص ۲۸۵ و إلزام الناصب ج ۱ ص ۱۹۴ و مکیال المکارم ج ۱ ص ۱۱۳ و موسوعه أحادیث أهل البیت«علیه السلام»للنجفی ج ۸ ص ۲۳۳.

مواقف أخرى،لكنه قال:إنه بايع مكرها (۱).

فلما ذا إذا ننكر نحن ما يعترف هو به؟!

و نجيب:بأننا ننكر أن يكون قد بايع بيعه شرعيه صحيحه،و لم ننكر أنهم جاؤوا به لمجلس البيعه،و مدوا يده فقبضها،فمدوها حتى استطاع أبو بكر أن يمسح عليها،ثم قالوا:بايع،بايع أبو الحسن.

۱- ۱) راجع:الغارات للثقفی ج ۱ ص ۳۰۲ و الإمامه و السیاسه ج ۱ ص ۱۵۴ و کشف المحجه ص ۱۷۴ عن رسائل الکلینی،و بهج الصباغه ج ۴ ص ۴۳۰ و ۴۳۲. و راجع قولهم:کان یقاد کالجمل المخشوش فی:نهج البلاغه(بشرح عبده)ج ۳ ص ۳۳ و الإحتجاج للطبرسی ج ۱ ص ۲۶۲ و الصوارم المهرقه ص ۲۲۰ و کتاب الأربعین للشیرازی ص ۱۶۵ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۳۶۸ و ج ۲۹ ص ۶۲۱ و ج ۳۳ ص ۵۹ و ۱۶۲ و ۱۰۸ و مستدرک سفینه البحار ج ۷ ص ۵۰۵ و الإمام علی بن أبی طالب«علیه السلام»للهمدانی ص ۷۳۳ و نهج السعاده للمحمودی ج ۴ ص ۱۹۷ و شرح نهج البلاغه للمعتزلی ج ۱۵ ص ۷۴ و ۱۸۳ و جواهر المطالب فی مناقب الإمام علی«علیه السلام»لابن الدمشقی ج ۱ ص ۳۷۴ و تقریب المعارف لأبی الصلاح الحلبی ص ۲۳۷ و غایه المرام ج ۵ ص ۳۲۹ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۲ ص ۳۶۹ و سفینه النجاه للتنکابنی ص ۳۲۷ و صفین للمنقری ص ۸۷ و العقد الفرید ج ۴ ص ۱۳۷ و صبح الأعشی ج ۱ ص ۲۷۳ و منهاج البراعه ج ۱۹ ص ۹۲ و ۱۰۴ عن العدید من المصادر.

إقتياد على عليه السّلام

و ثمه سؤال يطرح باستمرار،على سبيل الإستهجان،المستبطن للرفض، و هو:

هل صحيح أن عليا«عليه السلام»ربط بحبل،و سحب،و اقتيد إلى أبى بكر،ليبايعه فى المسجد،على رؤوس الأشهاد؟!

و أين هى شجاعه على«عليه السلام»،و هو قاتل عمرو بن عبد ود، و مرحب،و قالع باب خيبر،و هازم المشركين فى بدر و فى أحد،و حنين، و هازم اليهود فى قريظه و النضير،و خيبر و..و..؟!

و نقول فى الجواب ما يلى:

ألف:روى:أن عليا«عليه السلام»أخذ إلى البيعه ملببا (۱).

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۴۵ و كتاب سليم بن قيس ص ۳۸۸ و مناقب آل أبى طالب ج ۲ ص ۸۵ و الإيضاح لشاذان ص ۳۶۷ و ۳۶۸ و السقيفه و فدك للجوهرى ص ۷۱ و الإختصاص ص ۱۱ و ۱۸۶ و ۲۷۵ و الشافى لابن حمزه ج ۴ ص ۲۰۲ و كتاب الأربعين للشيرازى ص ۱۶۲ و مدينه المعاجز ج ۲ ص ۲۷۹ و ج ۳ ص ۱۲ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۲۰ و ۲۲۷ و ۲۲۸ و ۲۶۱ و ۳۰۰ و ۳۹۳ و نهج السعاده ج ۱ ص ۴۴ و تفسير العياشى ج ۲ ص ۶۷. و راجع:الجمل للمفيد ص ۵۶ و نهج الإيمان ص ۴۹۲ و غايه المرام ج ۵ ص ۳۲۷ و ۳۳۸ و نفس الرحمن فى فضائل سلمان ص ۵۸۲ و بيت الأحزان ص ۱۲۷ و الأسرار الفاطميه ص ۱۱۷.

و فی روایه الإحتجاج:انطلقوا به ملببا بحبل (۱).أو بثوبه (۲).

و بعض الروایات تذکر:أنهم قادوه فی حمائل سیفه (۳).

و الملبب:هو الذی جمعت ثیابه عند صدره و نحره (۴)،فی الخصومه،ثم تجره.أو یجعل فی عنقه ثوب أو غیره،ثم یجرّ به (۵).

ب:الحدیث عن الشجاعه فی غیر محله هنا..لأن أی عنف یثیره علی

۱- ۱) الإحتجاج(ط دار النعمان)ج ۱ ص ۱۰۹ و قواعد آل محمد(مخطوط)ص ۶۶۹ و ۲۷۰.

۲- ۲) نوادر الأخبار ص ۱۸۳ و علـم الیقین ص ۲۸۶ و ۲۸۸ و الإمام علی بن أبی طالب «علیه السـلام»للهمدانی ص ۷۱۰ و بیت الأحزان ص ۱۱۷ و ۱۱۸ و الأسرار الفاطمیه ص ۱۲۱ و ۱۲۲.

۳- ۳) شجره طوبی ج ۲ ص ۲۸۲.

۴- ۴) الصحاح ج ۱ ص ۲۱۶ و راجع:إختیار معرفه الرجال ج ۱ ص ۵۲،و مجمع الفائده للأردبیلی ج ۱ ص ۱۹۹ و لسان العرب ج ۱ ص ۷۳۳ و مجمع البحرین ج ۴ ص ۱۰۲ و شـرح أصول الکافی ج ۶ ص ۲۰۰ و بحار الأنوار ج ۲۸ ص ۲۱۶ و ج ۴۰ ص ۳۰۶ عن الجوهری،و النهایه لابن الأثیر ج ۱ ص ۱۸۹ و(ط مؤسسه إسماعیلیان)ج ۱ ص ۱۹۳ و القاموس المحیط ج ۱ ص ۱۲۷ و کشف الغمه ج ۱ ص ۳۰۴ و غریب الحدیث لابن سلام ج ۳ ص ۳۰.

۵- ۵) النهایه لابن الأثیر(ط مؤسسه إسماعیلیان)ج ۱ ص ۱۹۳ و لسان العرب ج ۱ ص ۷۳۴.

«علیه السلام»،أو یعطی مهاجمیه مبررا لإثارته،سوف ینتهی بقتل جمیع المؤمنین فی المدینه بأسرها..لأنهم فی لیله دفن رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»ملأوها بالمسلحین،حتی تضایقت بهم سککها و طرقاتها..

و المدینه بلد صغیر جدا قد لا یصل عدد سکانه إلی ثلاثه أو أربعه آلاف نسمه،بین صغیر و کبیر،و امرأه و رجل،و مهاجری و أنصاری،و ما إلی ذلک.

و قد أفاق الناس لیجدوا فی أزقتها أربعه آلاف مقاتل علی أقل تقدیر.

و قد شکلوا مجموعات لمداهمه البیوت،و استخراج من فیها،و سحبهم بطریقه مهینه للبیعه.و لم یستطع،و لا یستطیع أحد من أصحاب علی«علیه السلام»و محبیه الوصول إلیه«علیه السلام».

فأی عنف ینشأ بین المهاجمین و بینه«علیه السلام»سوف ینتهی باستئصال جمیع هؤلاء المؤمنین الذی کانوا بمثابه أسری بأیدی الفریق المناوئ.

فلا معنی للتفریط بهم فی مثل هذه الحال،و علی من یکون علی«علیه السلام»خلیفه بعد الآن إن قتل هؤلاء؟!

و من الذی یحمی الإسلام و یدافع عنه فی مواجهه قوی الطغیان؟

و من الذی ینشر هذا الإسلام و یبلغه للأجیال اللاحقه؟

و من الذی یأمر بالمعروف و ینهی عن المنکر،و من یربی،و من یعلم؟! و من؟!و من؟!

ج:و هذا یفسر لنا وصیه النبی«صلی اللّه علیه و آله»له«علیه السلام»

بأن لا يقاتلهم.

د:هذا كله،لو فرض أنه«عليه السلام»بقى حيا،و لم يقتل كما قتل الحسين«عليه السلام»؟!

و إذا كان يحق لعلى«عليه السلام»أن يستجيب لدواعى الشجاعه، فليس له أن يفرط بأرواح الناس من دون فائده تعود على الإسلام و أهله..

و ذلك ظاهر لا يخفى.

هل احتج على عليه السّلام بالنص؟!

و يبقى سؤال يلح بطلب الإجابه..و هو:

هل احتج على«عليه السلام»بالنص؟!..

فإن كان الجواب بالإيجاب،فأين هو ذلك ما يشير إلى ذلك الاحتجاج؟!..

و إن كان الجواب بالنفى،فلما ذا لم يفعل ذلك؟!..

و الجواب:

أولا:إن وضوح هذا الأمر للناس جميعا يجعل الإحتجاج غير ذى أثر كبير..لا سيما و أن عامه الناس قد بايعوا عليا«عليه السلام»يوم الغدير، الذى كان قبل سبعين يوما فقط من استشهاد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»..

ثانيا:قد عودنا أولئك الناس على مفاجآت مثيره فيما يرتبط بالأساليب التى يستفيدون منها للوصول إلى مآربهم..فقد أطلق أبو بكر مقولته:

«نحن معاشر الأنبياء لا نورث،ما تركناه صدقه»،لإبطال مطالبه الزهراء «عليها السلام»له بإرث أبيها،الثابت لها بنص القرآن الكريم..مع أن القرآن أعظم الحجج على هذا الأمر و أبينها..

و مع أنه حتى لو صحت مقوله أبى بكر،فإن الصدقه التى يتركها المتصدق لا يستولى عليها أى كان من الناس،بل تبقى بيد القيّم عليها المنصوب من قبل من تصدق بها نفسه..

فمن الذى يضمن أن يدعى أبو بكر:أن النبى«صلى اللّه عليه و آله»قد عدل عما قرره فى يوم الغدير،و نقضه؟!و لئن تجرأ أحد من الصحابه و أنكر ذلك،فإن هذا الإنكار قد لا يكون كافيا فى إزاله الشبهه التى قد تراود أذهان الكثيرين ممن يأتى بعد ذلك من الأجيال..

ثالثا:إن ما جرى فور وفاه النبى«عليه السلام»لم يترك مجالا لأى احتجاج نافع،فقد توفى النبى«صلى اللّه عليه و آله»و أبو بكر فى السنح كما يدّعون..فمنع عمر الناس من إعلان موته،و تهددهم (۱).

و لا ندرى لما ذا غاب أبو بكر،و هو إنما امتنع من الخروج فى جيش أسامه،لأنه لا يريد أن يفارق النبى«صلى اللّه عليه و آله»الذى كان على فراش المرض،و يخشى أبو بكر أن يموت فى غيابه!!.

---

۱ - ۱) و قد تحدثنا عن ذلك فى كتابنا:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله».فراجع ما ذكرناه هناك،حين الحديث عن وفاه رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله».

و جاء أبو بكر،فأعلن موت النبى«صلى اللّه عليه و آله»،مستدلا بالآيه الشريفه،فاقتنع عمر بها،مع أنهم قرؤوها على عمر قبل ذلك فلم يكترث..

و فيما هم كذلك إذ جاء من أخبر أبا بكر و عمر بأمر السقيفه،فذهبا إليها و بقى على«عليه السلام»منشغلا بتغسيل و تكفين الرسول«صلى اللّه عليه و آله»و الصلاه عليه و دفنه،و قد أنجز ذلك كله قبل أن يفرغ أهل السقيفه من سقيفتهم.

و قد صرحت بعض الروايات:بأنهم لما فرغوا من السقيفه جاؤوا فورا إلى المسجد،و طرقوا الباب على على«عليه السلام»و كانت الزهراء«عليها السلام»خلف الباب مباشره،فلما سألت من الطارق،دفعوا الباب بقوه و عنف،و عصرت خلف الباب،و سقط بعض المدافعين فى داخل البيت، فسمع على«عليه السلام»الصوت فبادر إليهم فهربوا،و انشغل«عليه السلام»بمعالجه الزهراء«عليها السلام»..

و طبيعى أن يكون ذلك كله قد حصل خلال ثوان معدوده..

و فى تلك الليله،أو فى صبيحتها امتلأت المدينه بالرجال الذين كان أبو بكر-فيما يبدو هو الذى تدبر أمر حضورهم بهذه السرعه،و دلت النصوص أيضا على أن الهجوم على بيت الزهراء«عليها السلام»قد تكرر فى اليوم التالى،و جمع الحطب،و أضرمت النار بالباب،و اقتحموا البيت، و أخرجوا عليا«عليه السلام»بالقوه و القهر..

و استخرجوا الناس من بيوتهم،و سحبوهم قهرا إلى البيعه،و واجهوهم

بالإهانات و التعديات (۱).فمتى أمكن لعلى«عليه السلام»أن يحتج و أن يتظلم؟!و أن يتكلم بقليل أو كثير؟!و هم يتعاملون معه و مع زوجته بهذه الطريقه الحاده،التى نتج عنها استشهاد الزهراء«عليها السلام»،و إسقاط جنينها،و احمرار عينها،و اسوداد متنها من الضرب..

بل لقد اعتدوا على الزهراء«عليها السلام»بالضرب ثلاث مرات..

رابعا:بعض المصادر ذكرت أنه«عليه السلام»حين أمكنه أن يتكلم و يحتج بادر إلى ذلك،فاحتج بحديث الغدير،و ذلك فى نفس يوم البيعه لأبى بكر،فراجع (۲)..

و احتج أيضا بحديث الغدير يوم أتاه أبو بكر فى وقت غفله (۳).

---

۱ - ۱) و قد فصلنا ذلك كله حين الحديث عن استشهاد رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»، و ذلك فى الأجزاء الأخيره من كتابنا:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله».

۲ - ۲) راجع كتابنا:الصحيح من سيره النبى الأعظم«صلى اللّه عليه و آله»(الطبعه الخامسه)ج ۳۲ ص ۷۰ و ۷۱ و الإحتجاج ج ۱ ص ۱۸۴ و ۱۸۵ و ۲۱۳.

۳- ۳) بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۸ و الخصال ج ۲ ص ۵۵۰ و مصباح البلاغه(مستدرک نهج البلاغه)للميرجهانى ج ۳ ص ۲۰۲ و الإحتجاج للطبرسى ج ۱ ص ۱۶۰ و حليه الأبرار ج ۲ ص ۳۰۸ و مدينه المعاجز ج ۳ ص ۲۶ و خلاصه عبقات الأنوار ج ۹ ص ۳۹ و غايه المرام ج ۲ ص ۱۲۴ و ج ۶ ص ۱۳ و كشف المهم فى طريق خبر غدير خم للسيد هاشم البحرانى ص ۹۳.

و حين لقيه فى سكه بنى النجار (۱).

لما ذا لم تحتج الزهراء عليها السّلام بالغدير؟!

و بما تقدم يجاب أيضا على سؤال:لما ذا لم تحتج الزهراء«عليها السلام» بحديث الغدير،فى خطبتها المشهوره فى المهاجرين و الأنصار؟!

و هى«عليها السلام»التى تحدد وقت احتجاجها،و مناسبته..

يضاف إلى ما تقدم:

۱-أنه لم ينقل أنها«عليها السلام»أشارت إلى حديث الغدير فى احتجاجاتها فى الفتره الأولى،فإنه لم يفسح المجال لأى احتجاج،لأن الأجواء كانت أجواء عدوان،و إيذاء،و اغتصاب و قهر..

۲-كما أن من المحتمل أن يكون قد غلب على ظنها أن الإشاره إلى النص فى تلك الأجواء،قد يحمل أبا بكر على معارضه حجتها هذه بما يثير الشبهه حول هذا الحديث،و يبطل أثره.

و لو بأن يدعى:أن النبى«عليه السلام»قد أسر إليه و إلى عمر بأنه قد عدل عن هذا الأمر،كما فعل فى موضوع إرثها من أبيها..و كما فعله حين استدل فى السقيفه بمضمون حديث الأئمه من قريش..و غير ذلك..

۳-يضاف إلى ذلك:أنه لم تكن هناك حاجه للاستدلال،لأن من يفعل

۱- ۱) بحار الأنوار ج ۲۹ ص ۳۵ و إرشاد القلوب ص ۲۶۴ و ۲۶۵ و الهدايه الكبرى للخصيبى ص ۱۰۲ و خلاصه عبقات الأنوار ج ۹ ص ۴۰ و مدينه المعاجز ج ۳ ص ۱۴ و الأنوار العلويه ص ۳۰۷.

ذلك يكون كناقل التمر إلى هجر..لأن ما جرى فی غدير خم لم يغب بعد عن ذهن أحد..

۴-على أنه قد نقل:

ألف:أنها احتجت بحديث الغدير أيضا،و إن لم نستطع تحديد وقت ذلك و مناسبته،فراجع (۱).

ب:كما أن الطبرسی قد روی احتجاج الزهراء«عليها السلام»به على المهاجمين لبيتها بعد أيام من وفاه أبيها (۲).

ج:و احتجت«عليها السلام»به أيضا على محمود بن لبيد (۳).

۱- ۱) أسنی المطالب للجزری ص ۴۹-۵۱ و الغدير ج ۱ ص ۱۹۷ و خلاصه عبقات الأنوار ج ۷ ص ۱۸۸ و ج ۹ ص ۱۰۶ و قاموس الرجال للتستری ج ۱۲ ص ۳۳۴ و الإمام علی بن أبی طالب«عليه السلام»لأحمد الرحمانی الهمدانی ص ۱۳۲ و موسوعه الإمام علی بن أبی طالب«عليه السلام»فی الكتاب و السنه و التاريخ ج ۲ ص ۳۱۸ عن جامع الأحاديث للقمی ص ۲۷۳ و غايه المرام ج ۶ ص ۱۲۲ و المناشده و الإحتجاج بحديث الغدير للشيخ الأمينی ص ۷۳ و شرح إحقاق الحق(الملحقات)ج ۲۱ ص ۲۷ و ج ۲۲ ص ۱۲۲.

۲- ۲) الإحتجاج ج ۱ ص ۲۰۳ و بحار الأنوار ج ۲ ص ۲۰۵.

۳- ۳) راجع:العوالم ج ۱۱ ص ۲۲۸ و بحار الأنوار ج ۳۶ ص ۳۵۲ و كفايه الأثر ص ۱۹۷ و الأنوار البهيه ص ۳۴۳ و غايه المرام ج ۱ ص ۳۲۶ و كشف المهم فی طريق خبر غدير خم ص ۱۸۹.

د:قال شمس الدين أبو الخير الجزرى الدمشقى المقرى الشافعى ما يلى:

فألطف طريق وقع بهذا الحديث و أغربه،ما حدثنا به شيخنا خاتمه الحفاظ،أبو بكر محمد بن عبد اللّه بن المحب المقدسى مشافهه:أخبرتنا الشيخه أم محمد زينب ابنه أحمد عبد الرحيم المقدسيه،عن أبى المظفر محمد بن فتيان بن المثنى،أخبرنا أبو موسى محمد بن أبى بكر الحافظ،أخبرنا ابن عمه والدى القاضى أبو القاسم عبد الواحد بن محمد بن عبد الواحد المدنى بقراءتى عليه،أخبرنا ظفر بن داعى العلوى باستراباد،أخبرنا والدى و أبو أحمد ابن مطرف المطرفى قالا:

حدثنا أبو سعيد الإدريسى إجازه فيما أخرجه فى تاريخ استراباد، حدثنى محمد بن محمد بن الحسن أبو العباس الرشيدى من ولد هارون الرشيد بسمرقند و ما كتبناه إلا عنه،حدثنا أبو الحسين محمد بن جعفر الحلوانى،حدثنا على بن محمد بن جعفر الأهوازى مولى الرشيد،حدثنا بكر بن أحمد القسرى.

حدثتنا فاطمه و زينب و أم كلثوم بنات موسى بن جعفر«عليه السلام»،قلن حدثتنا فاطمه بنت جعفر بن محمد الصادق،حدثتنى فاطمه بنت محمد بن على،حدثتنى فاطمه بنت على بن الحسين،حدثتنى فاطمه و سكينه ابنتا الحسين بن على عن أم كلثوم بنت فاطمه عن فاطمه بنت النبى،رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»و رضى عنها،قالت:

أنسيتم قول رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»يوم غدير خم،من كنت مولاه فعلى مولاه؟!

و قوله«صلی اللّه علیه و آله»:أنت منی بمنزله هارون من موسی«علیهما السلام»؟!

و هکذا أخرجه الحافظ أبو موسی المدینی فی کتابه المسلسل بالأسماء، و قال:هذا الحدیث مسلسل من وجه،و هو أن کل واحده من الفواطم تروی عن عمه لها،فهو روایه خمس بنات أخ کل واحده منهن عن عمتها (۱).

خطبه الزهراء علیها السّلام و الإحتجاج بالنص

أما بالنسبه إلی خطبتها العظیمه فی المهاجرین و الأنصار،فقد کانت الحکمه تقتضی عدم التعرض لیوم الغدیر بصراحه و وضوح..

إذ لو فعلت ذلک لأثیرت شبهه مفادها:أن مطالبتها بفدک و بالإرث جاءت علی سبیل التحدی،و فی سیاق الصراع علی الحکومه و السلطه،و هو أمر یطمح الناس إلیه،و یسیل لعابهم علیه..

علی أن الأمر الهام جدا هو:أنها«علیها السلام»قد وضعت أبا بکر

۱- ۱) راجع:أسنی المطالب للجزری ص ۴۹-۵۱ و أسمی المناقب للمحمودی ص ۳۲ و ۳۳ عن ابن عساکر فی ترجمه الإمام علی«علیه السلام»(بتحقیق المحمودی) ج ۱ ص ۳۹۵ و قال:رواه ابن عقده فی حدیث الولایه،و المنصور الرازی فی کتاب الغدیر حدیث ۱۲۳،و راجع:موده القربی(الموده الخامسه)،و توضیح الدلائل.

-فی تلک الخطبه-بین فکی کماشه..

بیان ذلک:

أنها«علیها السلام»حین ذکرت موضوع الإرث فی خطبتها قد بینت بداهه هذا الأمر،و شده وضوحه،و استدلت علیه بما یزیل کل شبهه.و یقرّ لها به کل منصف،و یفهمه العالم و الجاهل..

و بذلک تکون قد وضعت أبا بکر أمام خیارین،لا ثالث لهما:

الخیار الأول:أن یعترف لها بصحه ذلک کله..و یتراجع عن موقفه، و یسلم لها إرثها من أبیها..

و ذلک یعنی:أنه کان إما جاهلا بأبسط الأمور الشرعیه،و أبدهها و أوضحها،و بما یعرفه حتی الصبیان..و من کان کذلک،فهو لا یصلح لمقام خلافه النبوه،الذی یفرض علیه تعلیم الناس أحکام دینهم،و إجراء أحکام اللّه فیهم و علیهم،و أخذهم بها..فإن من یجهل هذه الواضحات کیف یمکن أن نثق بمعرفته بالأمور الدقیقه و العمیقه و المشتبهه علی غیره؟!

و لا تصح دعوی:أنه غفل عن هذا الحکم،فإن الغفله عن الأمور البدیهیه غیر مقبوله.و لا سیما إذا صاحب هذه الغفله مبادره و جهد لإجراء الحکم المناقض لذلک الأمر البدیهی و الواضح..

الخیار الثانی:أن یصر علی مخالفه القرآن،و علی نقض حکم اللّه فی الإرث حتی مع تنبیهه إلیه،علی رؤوس الأشهاد،و بخطبه رنانه تنشئها«علیها السلام»فی مقام التحدی له،و الإحتجاج علیه..

و ذلک معناه:أنه لا یملک من التقوی،و من الإلتزام بأحکام اللّه

و شرائعه ما يردعه عن هذه المخالفه الصريحه و الواضحه..

و من كان كذلك لا يستحق أن يجلس مجلس رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،و يحكم باسمه.

كما أن الناس سوف يشعرون أنه غير مأمون على أموالهم،فهل يأمنونه على أعراضهم و دمائهم؟!

على أن من الواضح:أن الكلمه التى أطلقها أبو بكر و نسبها إلى رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»..لا تدل على مطلوبه..فإن قوله:نحن معاشر الأنبياء لا نورث.إنما اقتطعه من حديث،أريد به بيان زهد الأنبياء بالدنيا، و أنهم لم يأتوا لجمع الأموال،و خزنها،ثم توريثها لأحفادهم..

و العباره هى التاليه:«نحن معاشر الأنبياء لا نورث درهما و لا دينارا، و لا ذهبا و لا فضه».

و هذه العباره لا تنافى أصل مشروعيه التوارث بين الأنبياء و عوائلهم، و لذا دعا زكريا ربه،فقال: ..فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا يَرِثُنِي وَ يَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَ اجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا (۱).و هو إنما يدل على إرث المال.

و عباره:«ما تركناه صدقه»،إنما هى إضافه تفرد بها أبو بكر..

و حتى لو كانت هذه العباره ثابته من قول رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»،فإنّها لا تدلّ على مطلوب أبى بكر..

فقد يقال:إنّه«صلى اللّه عليه و آله»ينشئ التصدّق بنفس هذه الكلمه،

۱- ۱) الآيتان ۵ و ۶ من سوره مريم.

و نحن نستبعد ذلک،لأنّه تکلّم بصیغه الجمع،و لم یقل:ما ترکته صدقه..

و الأظهر:أنه«صلی اللّه علیه و آله»یخبر عن جمیع الأنبیاء،فیقول:إن ما یترکونه یکون صدقه.

فإن کان الأمر کذلک،فالصدقه التی یترکها المیّت یکون أمرها إلی وصیّه، و هو الذی یشرف علی إنفاقها فی مواردها،أو إیصالها إلی مستحقّیها..و وصیّ النبیّ«صلی اللّه علیه و آله»هو:خصوص علیّ«علیه السلام».کما صرّحت به النصوص الکثیره عند السنّه و الشیعه.

و لا تدخل الصدقات فی دائره اختصاص الحاکم،و لا یعود أمرها إلیه، فلما ذا یصرّ أبو بکر علی وضع یده علیها؟!

و إن قرئت کلمه:«صدقه»بالنصب.فإن کان المراد:أنّ الأنبیاء لا یورّثون الصدقات التی یترکونها بعدهم..

فذلک لا یفید أبا بکر فی شیء أیضا.إذ لا بد من إثبات کونه قد تصدق بها فی حال حیاته..

و إن کان المراد نفی أن یکون ما یترکه الأنبیاء صدقه-فالأمر یصبح أوضح و أصرح.

الفصل الخامس

اشاره

الأنصار..بعد فوات الأوان!!

ص :٣٣١

حرکه الأنصار خنقت قبل ولادتها

اشاره

قال الزبیر:و حدثنا محمد بن موسی الأنصاری المعروف بابن مخرمه، قال:حدثنی إبراهیم بن سعد بن إبراهیم بن عبد الرحمن بن عوف الزهری، قال:

لما بویع أبو بکر،و استقر أمره،ندم قوم کثیر من الأنصار علی بیعته، و لام بعضهم بعضا،و ذکروا علی بن أبی طالب،و هتفوا باسمه،و إنه فی داره لم یخرج إلیهم،و جزع لذلک المهاجرون،و کثر فی ذلک الکلام.

و کان أشد قریش علی الأنصار نفر فیهم،و هم سهیل بن عمرو،أحد بنی عامر بن لؤی،و الحارث بن هشام،و عکرمه بن أبی جهل المخزومیان.

و هؤلاء أشراف قریش الذین حاربوا النبی«صلی اللّه علیه و آله»،ثم دخلوا فی الإسلام،و کلهم موتور قد وتره الأنصار.

أما سهیل بن عمرو فأسره مالک بن الدخشم یوم بدر.

و أما الحارث بن هشام،فضربه عروه بن عمرو،فجرحه یوم بدر،و هو فار عن أخیه.

و أما عکرمه بن أبی جهل،فقتل أباه ابنا عفراء،و سلبه درعه یوم بدر زیاد بن لبید،و فی أنفسهم ذلک.

ص :۳۳۳

فلما اعتزلت الأنصار تجمع هؤلاء،فقام سهيل بن عمرو فقال:

يا معشر قريش،إن هؤلاء القوم قد سماهم اللّه الأنصار،و أثنى عليهم فى القرآن،فلهم بذلك حظ عظيم،و شأن غالب،و قد دعوا إلى أنفسهم، و إلى على بن أبى طالب،و على فى بيته لو شاء لردهم،فادعوهم إلى صاحبكم و إلى تجديد بيعته،فإن أجابوكم و إلا قاتلوهم،فو اللّه إنى لأرجو اللّه أن ينصركم عليهم كما نصرتم بهم.

ثم قام الحارث بن هشام،فقال:إن يكن الأنصار تبوأت الدار و الايمان من قبل،و نقلوا رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»إلى دورهم من دورنا، فآووا و نصروا،ثم ما رضوا حتى قاسمونا الأموال (۱)،و كفونا العمل، فإنهم قد لهجوا بأمر إن ثبتوا عليه،فإنهم قد خرجوا مما و سموا به،و ليس بيننا و بينهم معاتبه إلا السيف،و إن نزعوا عنه فقد فعلوا الأولى بهم و المظنون معهم.

ثم قام عكرمه بن أبى جهل،فقال:و اللّه لو لا قول رسول اللّه«صلى اللّه عليه و آله»:(الأئمه من قريش)ما أنكرنا إمره الأنصار،و لكانوا لها أهلا و لكنه قول لا شك فيه و لا خيار،و قد عجلت الأنصار علينا،و اللّه ما قبضنا عليهم الأمر و لا أخرجناهم من الشورى،و إن الذى هم فيه من فلتات الأمور،و نزغات الشيطان،و مالا يبلغه المنى،و لا يحمله الامل.

۱- ۱) مواقف الشيعه للأحمدى الميانجى ج ۳ ص ۱۶۲ و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۲۴.

أعذروا إلى القوم،فإن أبوا فقاتلوهم،فو اللّه لو لم يبق من قريش كلها إلا رجل واحد لصير اللّه هذا الامر فيه.

قال:و حضر أبو سفيان بن حرب،فقال:يا معشر قريش،إنه ليس للأنصار أن يتفضلوا على الناس حتى يقروا بفضلنا عليهم،فإن تفضلوا فحسبنا حيث انتهى بها،و الا فحسبهم حيث انتهى بهم،و أيم اللّه لئن بطروا المعيشه،و كفروا النعمه،لنضربنهم على الاسلام كما ضربوانا عليه.

فأما على بن أبى طالب فأهل و اللّه أن يسود على قريش،و تطيعه الأنصار.

فلما بلغ الأنصار قول هؤلاء الرهط قام خطيبهم ثابت بن قيس بن شماس فقال:يا معشر الأنصار،إنما يكبر عليكم هذا القول لو قاله أهل الدين من قريش،فأما إذا كان من أهل الدنيا لا سيما من أقوام كلهم موتور، فلا يكبرن عليكم،إنما الرأى و القول مع الأخيار المهاجرين،فإن تكلمت رجال قريش،الذين هم أهل الآخره مثل كلام هؤلاء،فعند ذلك قولوا ما أحببتم،و إلا فامسكوا (۱).

و نقول:

لا حاجه بنا إلى التعليق على هذا النص،غير أننا نحب تذكير القارئ بما يلى:

هتاف الأنصار باسم على عليه السّلام

إن الأنصار حين ندموا على بيعه أبى بكر،لم يهتفوا باسم سعد بن

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۲۵.

عباده،حتى الخزرج منهم،و لا- باسم أى كان من الأنصار،أو المهاجرين، بل هتفوا باسم على«عليه السلام»،دون سواه،لأنه«عليه السلام»هو الذى سمعوا الآيات و النصوص النبويه بالإمامه و الخلافه عليه،و هو الذى نصبه لهم فى غدير خم فى حجه الوداع إماما و وليا،و بايعوه،و قال له بعض من انقلب عليه:

بخ بخ لك يا على،لقد أصبحت مولاى و مولى كل مؤمن و مؤمنه..

و أراد«صلى اللّه عليه و آله»أن يكتب له بذلك قبيل موته،فاتهمه بالهجر،بعض من شمر عن ساعد الجد لتشييد بيعه صاحبه،و ثم هاجم بيته فكان أن هتفوا باسمه دون سواه،لأنه هو الذى يملك كل المواصفات المقبوله و المعقوله،و المرضيه لمقام الإمامه،و خلافه النبوه..

و لأنه«عليه السلام»هو الذى ظهر أنه لا- يهتم إلا- برضا اللّه و رضا رسوله،و لو هوجم بيته،و هتكت حرمته،و أحرق بيته،و قتل ولده، و ضربت زوجته،و هى سيده نساء العالمين،ضربا يودى بها الموت و لو بعد حين..رغم أنه قالع باب خيبر،و هازم الأحزاب،و نصر اللّه نبيه بيده يوم بدر و أحد،و النضير،و قريظه و ذات السلاسل،و يوم حنين و غير ذلك..

على عليه السّلام لم يخرج إلى مؤيديه

و قد صرحت الروايه:بأن الأنصار هتفوا بإسم على«عليه السلام»، و لكنه«عليه السلام»التزم داره،و لم يخرج إليهم.

و هذا معناه:

ألف:إنه كان يعلم أن ندم الأنصار كان متأخرا،و أن هتافهم بإسمه لا

يفيد الآن شيئا،لأن نقض ما أبرم لن يكون ميسورا إلا إذا سفكت الدماء، و قتل الناس بعضهم بعضا،و ثارت الفتن،و بثت الأحقاد.

و هذا هو المحذور الذى كان«عليه السلام»يريد للأمه أن لا تقع فيه.

ب:إن هـذا الإعتكاف منه«عليه السـلام»يـدلل على أنه لم يكن هو الذى دبر هذا الذى جرى من الأنصار،بل كان مبادره عفويه،و مجرد صحوه ضمير منهم،فلا داعى لإصطياد أهل الأهواء،و صناع الفتن بالماء العكر.

ج:إنه يدل أيضا على أنه لا يريد لهذه الحركه أن تتنامى إلى الحد الذى توجد بسببها مشكله توجب المزيد من تعقيد الأمور.

كمـا أنه لاـ يريـد أن يواجه الأنصار بالرد و الرفض المؤدى لشـعورهم بالفشل و الخيبه،لأن شـعورهم الـذى دفعهم لهـذا الموقف شعور نبيل و مرضـى للّه،لكن المانع من مجاراه هذا الشعور ليس هو خطأ الأنصار،بل هو إصرار المتشبثين بالحكم على الإحتفاظ به،و لو بقيمه إحراق الأخضر و اليابس..

جزع المهاجرين

و تقدم:أن المهاجرين جزعوا لحركه الأنصار هذه..

و سبب هذا الجزع أنهم توقعوا أن تنجرّ الأمور إلى نزاع مسلح يكلفهم أثمانا باهظه جدا،ثم لا يعلم إلا اللّه ما ذا ستكون النتائج..

و المهاجرون و إن كان أكثرهم يؤيد أبا بكر،و يلتزم بالدفاع عن موقعه، و لكن المشكله بالنسبه إليهم هى:

أولا:أنهم ليسوا فى بلادهم،و لا بين عشائرهم و لا فى محيطهم الذى نشأوا فيه.

ثانيا:إنهم يخشون صوله على«عليه السلام»و الهاشميين.

ثالثا:إنهم يعلمون أن خيار و كبار الصحابه سيكونون مع على«عليه السلام»..

أقوال متبادله بين القريشيين،و الأنصار

ألف:يلاحظ:أن القريشيين الثلاثه الذين كانوا يدبرون للحرب مع الأنصار،بالإضافه إلى أنهم ظنوا:أن عليا«عليه السلام»حين اعتزل فى بيته،فظنوا أنه انسحب،و خرج عن دائره التحدى ذاهلين عن أن اعتزاله هذا ليس معناه أنه يريد أن يلقى الحبل على الغارب،و أن يفسح المجال لقريش لكى توقع بالأنصار.

فإنه«عليه السلام»و جميع من معه من الهاشميين،و خيار الصحابه و سواهم يقرون و يعترفون بفضل الأنصار،و عظيم منزلتهم،و بالغ أثرهم، و لا يمكن التفريط بهم فى الساعات الحرجه..

ب:و اللافت هنا:أن الأنصار يهتفون بإسم على«عليه السلام»، و لكن هؤلاء القرشيين-و على رأسهم سهيل بن عمر يتهمونهم بأنهم:إنهم دعوا إلى أنفسهم،و يعتبرون دعوتهم هذه نقضا لبيعتهم أبا بكر،فيحتاجون إلى تجديد هذه البيعه.

ج:و يعتبر الحارث بن هشام أن دعوه الأنصار هذه تحبط عمل

الأنصار،و تسقط كل فضائلهم،و تضيع أعمالهم فى خدمه هذا الدين..

حيث قال:فإنهم لهجوا بأمر إن ثبتوا عليه،فإنهم قد خرجوا مما و سموا به.

د:إن عكرمه يحتج بحديث الأئمه من قريش..و لكنه نسى قول أمير المؤمنين«عليه السلام»:احتجوا بالشجره،و أضاعوا الثمره..

ه:لقد حدد ثابت بن قيس خطيب الأنصار-الضابطه،و بيّن المعيار..و هو أن هؤلاء الذين تكلموا بما تكلموا به هم أهل الدنيا،و كلهم موتور..فلا عبره بأقوالهم..

و العبره إنما هى بأقوال الأخيار،و أهل الآخره من المهاجرين..فإن تكلموا بما تكلم به أهل الدنيا،فمعنى ذلك أن المعايير أصبحت مفقوده، و الضوابط غير موجوده..و إن قالوا ما يمليه عليهم العقل و الشرع و الدين فاقبلوا منهم،و لا تنساقوا مع أهل الدنيا،و لا تجاروهم الكلام،فإنهم يسوقونكم إلى أجواء العصبيه الجاهليه،و منطق أهل الأهواء.

لا نجيبك إلا أن يأمرنا أبو الحسن

و حين تهجم عمرو بن العاص على الأنصار فى المسجد«التفت فرأى الفضل بن العباس بن عبد المطلب،فندم على قوله،للخؤوله التى بين ولد عبد المطلب و بين الأنصار،و لان الأنصار كانت تعظم عليا،و تهتف باسمه حينئذ.

فقال الفضل:يا عمرو،إنه ليس لنا أن نكتم ما سمعنا منك،و ليس لنا أن نجيبك،و أبو الحسن شاهد بالمدينه،إلا أن يأمرنا فنفعل.

ص :٣٣٩

ثم رجع الفضل إلى على فحدثه،فغضب،و شتم عمروا،و قال:آذى اللّه و رسوله،ثم قام فأتى المسجد،فاجتمع إليه كثير من قريش،و تكلم مغضبا،فقال:

يا معشر قريش،إن حب الأنصار إيمان،و بغضهم نفاق،و قد قضوا ما عليهم،و بقى ما عليكم،و اذكروا أن اللّه رغب لنبيكم عن مكه،فنقله إلى المدينه،و كره له قريشا،فنقله إلى الأنصار،ثم قدمنا عليهم دارهم،فقاسمونا الأموال،و كفونا العمل،فصرنا منهم بين بذل الغنى و إيثار الفقير.

ثم حاربنا الناس،فوقونا بأنفسهم،و قد أنزل اللّه تعالى فيهم آيه من القرآن،جمع لهم فيها بين خمس نعم،فقال: وَ الَّذِينَ تَبَوَّؤُا الدّارَ وَ الْإِيمانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَيْهِمْ وَ لا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حاجَةً مِمّا أُوتُوا وَ يُؤْثِرُونَ عَلى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ وَ مَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (۱).

ألا و إن عمرو بن العاص قد قام مقاما آذى فيه الميت و الحى،ساء به الواتر،و سر به الموتور.فاستحق من المستمع الجواب،و من الغائب المقت، و إنه من أحب اللّه و رسوله أحب الأنصار،فليكفف عمرو عنا نفسه.

قال الزبير:فمشت قريش عند ذلك إلى عمرو بن العاص،فقالوا:أيها الرجل،أما إذا غضب على فاكفف.

و قال خزيمه بن ثابت الأنصارى يخاطب قريشا:

۱- ۱) الآيه ۹ من سوره الحشر.

أيال قريش أصلحوا ذات بيننا

و بينكم قد طال حبل التماحك (۱)

فلا خير فيكم بعدنا فارفقوا بنا

و لا خير فينا بعد فهر بن مالك

كلانا على الأعداء كف طويله

إذا كان يوم فيه جب الحوارك (۲)

فلا تذكروا ما كان منا و منكم

ففى ذكر ما قد كان مشى التساوك (۳)

قال الزبير:و قال على للفضل:يا فضل،انصر الأنصار بلسانك و يدك، فإنهم منك و إنك منهم،فقال الفضل:

قلت يا عمرو مقالا فاحشا

إن تعد يا عمرو اللّه فلك

إنما الأنصار سيف قاطع

من تصبه ظبه السيف هلك (۴)

و سيوف قاطع مضربها

و سهام اللّه فى يوم الحلك

نصروا الدين و آووا أهله

منزل رحب و رزق مشترك

و إذا الحرب تلظت نارها

بركوا فيها إذا الموت برك

و دخل الفضل على على«عليه السلام»فأسمعه شعره،ففرح به، و قال:و ريت بك زنادى يا فضل،أنت شاعر قريش و فتاها،فأظهر

شعرک، و ابعث به إلی الأنصار.

ص :۳۴۱

۱- ۱) التماحک:اللجاج.

۲- ۲) کنایه عن الشده،و الحارک:عظم علی الظهر.

۳- ۳) التساوک:المشی الضعیف.

۴- ۴) ظبه السیف:حده.

فلما بلغ ذلک الأنصار،قالت:لا أحد يجيب إلا حسان الحسام.

فبعثوا إلى حسان بن ثابت،فعرضوا عليه شعر الفضل،فقال:كيف أصنع بجوابه!إن لم أتحر قوافيه فضحنى،فرويدا حتى أقفو أثره فى القوافى.

فقال له خزيمه بن ثابت:أذكر عليا و آله يكفک عن كل شئ فقال:

جزى اللّه عنا و الجزاء بكفه

أبا حسن عنا و من كأبى حسن

سبقت قريشا بالذى أنت أهله

فصدرک مشروح،و قلبک ممتحن

تمنت رجال من قريش أعزه

مكانک هيهات الهزال من السمن!

و أنت من الاسلام فى كل موطن

بمنزله الدلو البطين من الرسن

غضبت لنا إذ قام عمرو بخطبه

أمات بها التقوى و أحيا بها الإحن

فكنت المرجى من لؤى بن غالب

لما كان منهم،و الذى كان لم يكن

حفظت رسول اللّه فينا و عهده

إليک و من أولى به منک من و من!

أ لست أخاه فى الهدى و وصيه

و أعلم منهم بالكتاب و بالسنن

فحقک ما دامت بنجد و شیجه

عظیم علینا ثم بعد علی الیمن

قال الزبیر:و بعثت الأنصار بهذا الشعر إلی علی بن أبی طالب،فخرج إلی المسجد،و قال لمن به من قریش و غیرهم:

یا معشر قریش،إن اللّه جعل الأنصار أنصارا،فأثنی علیهم فی الکتاب، فلا خیر فیکم بعدهم،إنه لا یزال سفیه من سفهاء قریش و تره الاسلام، و دفعه عن الحق،و أطفأ شرفه،و فضل غیره علیه،یقوم مقاما فاحشا فیذکر الأنصار،فاتقوا اللّه و ارعوا حقهم،فو اللّه لو زالوا لزلت معهم،لأن رسول

اللّه قال لهم:«أزول معكم حيثما زلتم».

فقال المسلمون جميعا:رحمك اللّه يا أبا الحسن!قلت قولا صادقا (۱).

و نقول:

يستوقفنا هنا ما يلى:

الأنصار تعظم عليا عليه السّلام

صرحت الروايه:بأن الأنصار كانت تعظم عليا..و كأن المقصود أن هذا التعظيم كان هو الأمر الطبيعى لدى الأنصار،لا من حيث أنها تريد ترشيحه للخلافه أو لا تريد.

و ذلك على خلاف أكثر المهاجرين الذين كانوا ينأون بأنفسهم عنه، و يسعون إلى تصغير قدره،و الحط من مقامه..وفقا لما روى عنه«عليه السلام»:اللهم عليك بقريش،فإنهم قطعوا رحمى،و أكفأوا إنائى،و صغروا عظيم منزلتى (۲).

۱- ۱) شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۳۶.

۲- ۲) راجع:نهج البلاغه(بشرح عبده)الرساله رقم(۳۶)و قسم الخطب رقم(۲۱۲) و(۳۲)و(۱۳۷)و شرح نهج البلاغه للمعتزلى ج ۶ ص ۹۶ و ج ۲ ص ۱۱۹ و الغارات ج ۱ ص ۳۰۹ و ج ۲ ص ۴۵۴ و ۴۲۹ و ۴۳۰ و أنساب الأشراف (بتحقيق المحمودى)ج ۲ ص ۷۴ فما بعدها،و بحار الأنوار(ط قديم)ج ۸ ص ۶۲۱ و الإمامه و السياسه ج ۱ ص ۱۵۵.و راجع كتابنا:دراسات و بحوث فى التاريخ و الإسلام ج ۱ ص ۱۷۵ و ۱۷۶ للإطلاع على مصادر أخرى.

الفضل يرجع إلى على عليه السّلام لا إلى العباس

و قد لاحظنا هنا أمورا:

أحدها:أنه يرى أن عليا«عليه السلام»هو مرجعيته،و ليس أباه العباس بن عبد المطلب،مع أن العباس أسن من على«عليه السلام»،و هو عم على«عليه السلام»و والد الفضل هذا.

الثانى:إن ما يثير الإعجاب و الإكبار هو هذه الإنضباطيه التامه من قبل أصحاب أمير المؤمنين«عليه السلام»،فلا يتصرفون من عند أنفسهم، و لا يتركون لإنفعالاتهم أن تستأثر بمواقفهم،أو أن تخل بهذا الإنضباط الدقيق و الصارم..

فسلام اللّه عليك يا أمير المؤمنين و على من علمتهم،و ربيتهم،و هديتهم و رحمه اللّه و بركاته..

الثالث:إن أصحابه«عليه السلام»صادقون و صريحون حتى مع مناوئيهم،و لا يهابون أن يخبروهم بأنهم سوف يبلغون قادتهم بما كان منهم..

و هذا الصدق و هذه الصراحه،مسؤوليه و رساله و قيمه لا يحملها و لا يؤديها إلا أهلها من الأحرار،و الشجعان من الرجال،الذين يحترمون أنفسهم،و يريدون أن يفرضوا قيمهم حتى على أعدائهم،و منها الإلتزام بالصدق و الصراحه،و أن يروا ذلك قيمه و يتخذوه منهجا،يعطى الإنسان قدرا من الإحترام و القيمه.

الرابع:إن هذا الأمر الذى يجرى بين عمرو بن العاص و الأنصار لا ربط له بعلى«عليه السلام»بحسب الظاهر،بل هو مسأله مساجلات فى

أمر يخص الفريقين،من حيث تنافسهما فى أمر الخلافه و صراعهما على النفوذ،و لم يذكر على«عليه السلام»فى كلام ابن العاص،و لا فى كلام غيره،فلما ذا يريد الفضل أن يبلغه بما يجرى،و بما سمعه من عمرو بن العاص؟!

و لما ذا لم يقل ابن العاص للفضل:لا شأن لعلى«عليه السلام»فى هذا الأمر؟!

أ ليس سبب ذلك أنهم يرون أن لعلى الحق فى التدخل لنصره كل مظلوم،و تأييد الحق لكل ذى حق..و أن يتصدى للفتنه التى يريد أن يثيرها أى كان من الناس.؟!

دفاع على عليه السّلام عن الأنصار

و قد جاء دفاع على«عليه السلام»عن الأنصار حين بدا أن الصراع أصبح بينهم و بين قريش،و لم يكن هناك أى أثر لقضيه أمير المؤمنين فى البين..و بدا أن عمرو بن العاص يريد أن ينكر كل فضل،بل كل أثر للأنصار فى نصره الإسلام،و أن ينكر أن يكون الأنصار قد أحسنوا إلى قريش و سواها ممن هاجر إليهم..

بل هو يقلب الحقائق،و يجعل المهاجرين من قريش هم أهل الفضل على الأنصار،حتى ليقول:«و لنحن الذين أفسدنا على أنفسنا،أحرزناهم من كل مكروه،و قدمناهم إلى كل محبوب،حتى أمنوا الخوف.فلما جاز لهم ذلك صغروا حقنا،و لم يراعوا ما أعظمنا من حقوقهم».

فلما رأى على«عليه السلام»أن هذا هو منطق التزوير لحقائق التاريخ، بهدف جعله ذريعه للظلم و التعدى،كان لا بد له من التصدى له،و الإعلان

بالنكير عليه..

و اللافت:أنه«عليه السلام»لم يتكلم بطريقه المنكر لكلام ابن العاص، أو المؤنب له..بل تكلم بطريقه المقرر للحقائق،و الراوى لها،و المرسل لها إرسال المسلمات،ثم هو يصرح بأن الفريق الآخر لا يزال مطالبا بواجبات لم ينجزها.

و قد أكد«عليه السلام»على البعد الأخلاقى فى تعامل الأنصار مع القضايا،و أنه قد تجاوز الحدود فى رقيه،و فى قيمته.و فى امتداد آفاقه.

و قد ساق«عليه السلام»بياناته،و رسم حركته و موقفه بطريقه اضطرت قريشا نفسها لأن تبادر إلى التصدى لعمرو بن العاص،لأنه«عليه السلام» وضعها فى مأزق حقيقى،حين صرح بالحقائق الدامغه،بطريقه لا تسيغ لأحد التملص منها،إلا إن كان يريد أن يتنكر لأبده البديهيات،و أوضح الواضحات،و لا سيما فى الأمور الأخلاقيه و الواقعيه،لأن هذا التنكر سيلحق بقريش ضررا بالغا هى فى غنى عنه..

أما إذا غضب على فاكفف

و حين وجدت قريش نفسها فى مأزق..و لا يمكنها أن تقدم أى مبرر معقول،أو مقبول لهذا التعدى على الأنصار..تخوفت من أن يؤدى سكوتها عن عمرو بن العاص،و من معه إلى تصدى على«عليه السلام»له و لهم، دفاعا عن الحق،و نصره للمظلوم.

و انحياز على«عليه السلام»للأنصار ضدها معناه انحياز بنى هاشم، و الأخيار من الصحابه بجميع فئاتهم معه،فبادرت إلى التراجع خطوه إلى

الوراء،و لكنها لم تعترف بالخطأ،بل اكتفت بالإعلان عن دافعها للتراجع، و هو أن لا يغضب على«عليه السلام»،فقالوا لابن العاص:أيها الرجل، أما إذا غضب على فاكفف..

و هذا و إن كان فى حد نفسه غير كاف،و لكنه«عليه السلام»لم يكن يريد أكثر من لجم الطوفان،و درء الفتنه،و لو بهذا المقدار..

الفضل ينصر الأنصار بلسانه

و قد طلب«عليه السلام»من الفضل أن ينصر الأنصار بلسانه،فإنه منهم و هم منه..و نعتقد أن المقصود بهذا التعبير هو أنهم أهل مرام واحد.

و هناك أيضا قواسم مشتركه من حيث الأخوه الإيمانيه،و سلامه الطويه.

و اشتراك فى الغايات و الأهداف الكبرى..فى مقابل الفئه الأخرى التى و إن كان الفضل منها فى نسبه،و هم عشيرته،و عصبته،و لكنه غريب عنهم فى فكره و فى قيمه،و فى سلوكه،و فى أهدافه و غاياته.

فالمحرك له هو رضا اللّه،و هدفه الحفاظ على الدين و أهله،و المحرك لهم هو طموحاتهم،و أهواؤهم،و أهدافهم هى الحصول على الدنيا بأى قيمه كانت.

يكفيك ذكر على عليه السّلام

و عن شعر الفضل نقول:

١-إن الأمر الذى لم نكن نتوقعه هو أن عليا«عليه السلام»قد منح الفضل بن العباس و سام شاعر قريش و فتاها..مع أننا إذا راجعنا الكتب

المهتمه بالشعر العربی نلاحظ:تجاهلهم الواضح للفضل و شعره.و لا حاجه إلی بیان دوافعهم إلی هذا التجاهل.

۲-لقد ظهرت دلائل واقعیه هذا الوسام من تحیر حسان بن ثابت فی الجواب عن شعر الفضل،و إظهار عجزه عن مجاراته:حتی أشاروا علیه بأن یتحاشی ذلک،و یکتفی بطرح موضوع آخر فی شعره،لا یتصل بشعر الفضل..و هکذا کان..

۳-إن مشوره خزیمه بن ثابت علی حسان بأن یقتصر فی شعره علی مدح أمیر المؤمنین علی«علیه السلام»،فإنه یکفیه عن کل شیء..تدل علی عظمه أمیر المؤمنین،التی کانت قریش تسعی للتعتیم علیها قدر الإمکان، کما تقدم فی کلامه«علیه السلام»..

۴-ورد فی شعر حسان:أن علیا«علیه السلام»سبق قریشا بالفضل و المقام..و تمنی رجال من قریش نیل مقامه..و هم بالنسبه إلیه بمثابه الفاقد من الواجد،و الهزال من السمن..

۵-ورد فی شعر حسان أیضا أن علیا أخو النبی«صلی اللّه علیه و آله» و وصیه،و أعلمهم بالکتاب و بالسنن..

لو زالوا لزلت معهم

و قد جاء تهدید علی«علیه السلام»لقریش حاسما و حازما،مؤیدا بالقسم باللّه تعالی..و علی«علیه السلام»الذی لا یخیس بوعده،و لا بعهده لا یمکن أن یحنث بیمینه!!.فکیف إذا کان هذا الیمین علی فعل أمر کان رسول اللّه«صلی اللّه علیه و آله»قد قرره،فقد قال لهم بعد أن استنکر ظلم

سفهاء قريش الموتورين،و من أطفأ اللّه شرفه،و فضّل غيره عليه:«فاتقوا اللّه،و ارعوا حقهم،فو اللّه لو زالوا لزلت معهم،لأن رسول اللّه قال لهم:

أزول معكم حيث زلتم..

فقال المسلمون جميعا:رحمك اللّه يا أبا الحسن،قلت قولا صادقا..

فاضطر عمرو بن العاص إلى الخروج من المدينه حتى رضى عنه على و المهاجرون.

ص :۳۴۹

الفهارس

اشاره

١-الفهرس الإجمالى

٢-الفهرس التفصيلى

ص: ٣٥١

۱-الفهرس الإجمالی

الفصل الثالث:أین مات النبی صلّی اللّه علیه و آله..و کیف غسل؟!۵-۵۰

الفصل الرابع:التکفین..و الصلاه..و الدفن ۵۱-۹۰

الفصل الخامس:أحداث تتصل بموت النبی صلّی اللّه علیه و آله ۹۱-۱۱۴

الفصل السادس:السقیفه..بروایتهم ۱۱۵-۱۳۲

الفصل السابع:السقیفه..تحت المجهر ۱۳۳-۱۷۴

القسم الثانی:من وفاه النبی صلّی اللّه علیه و آله..إلی بیعه علی علیه السّلام

الباب الأول:کیف حدث الإنقلاب؟!

الفصل الأول:الخلافه فی إطارها العام ۱۷۹-۲۱۶

الفصل الثانی:هکذا حدث الإنقلاب ۲۱۷-۲۸۰

الفصل الثالث:طلب النصره ۲۸۱-۳۰۴

الفصل الرابع:البیعه..الإحتجاج ۳۰۵-۳۳۰

الفصل الخامس:الأنصار..بعد فوات الأوان!!۳۳۱-۳۴۹

الفهارس:۳۵۰-۳۶۳

۲–الفهرس التفصیلی

الفصل الثالث:أین مات النبی صلّی اللّه علیه و آله..و کیف غسل؟!

علی علیه السّلام فی مرض النبی صلّی اللّه علیه و آله:۷

علی علیه السّلام یدخل ملک الموت علی الرسول صلّی اللّه علیه و آله:۹

النبی صلّی اللّه علیه و آله مات فی بیت الزهراء علیها السّلام:۱۲

النبی صلّی اللّه علیه و آله مات علی صدر علی علیه السّلام:۱۳

یغسل کل نبی وصیه:۱۸

علی علیه السّلام یطرد الشیطان:۱۹

تغسیل رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله:۲۱

علی علیه السّلام یغسل النبی صلّی اللّه علیه و آله وحده:۲۶

رؤیه عوره النبی صلّی اللّه علیه و آله:۳۶

إفتراؤهم علی علی علیه السّلام:۴۳

نصوص أخری حول تغسیله صلّی اللّه علیه و آله:۴۶

إحتضان فضل بن عباس للنبی صلّی اللّه علیه و آله:۴۷

علی علیه السّلام یمسح عین النبی صلّی اللّه علیه و آله بلسانه:۴۹

غسل مس المیت:۵۰

الفصل الرابع:التکفین..و الصلاه..و الدفن..

حنوط النبی صلّی اللّه علیه و آله:۵۳

تکفین رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله:۵۴

علی علیه السّلام کفن النبی صلّی اللّه علیه و آله وحده:۵۶

تناقض موهوم:۶۳

الصلاه علی رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله:۶۳

صلاه أهل السقیفه علی النبی صلّی اللّه علیه و آله:۶۸

صلاه علی و أهل البیت علیهم السّلام:۷۰

إجراءات دفن الرسول صلّی اللّه علیه و آله فی الروایه و التاریخ:۷۴

أبو طلحه یلحد رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله:۷۹

أبو عبیده لم یلحد الرسول صلّی اللّه علیه و آله:۸۰

لم ینزل فی حفره النبی صلّی اللّه علیه و آله غیر علی علیه السّلام:۸۱

قبر رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله:۸۲

هل نزل المغیره فی قبر الرسول صلّی اللّه علیه و آله:۸۴

علی علیه السّلام یکذب المغیره:۸۵

الفصل الخامس:أحداث تتصل بموت النبی صلّی اللّه علیه و آله..

علی و حزن الزهراء علیهما السّلام علی أبیها:۹۳

الجزع علی رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله:۹۴

الجزع قبيح إلا عليک:۹۵

أبو بکر لا یحزن لموت الرسول صلّی اللّه علیه و آله:۹۸

تعزیه الخضر برسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله:۹۹

الأنصار الذین حضروا دفن رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله:۱۰۱

إشاره:۱۰۲

الصدمه الکبری لعائشه:۱۰۲

أین دفن النبی صلّی اللّه علیه و آله؟!:۱۰۶

حدیث سم النبی صلّی اللّه علیه و آله:۱۰۷

الفصل السادس:السقیفه..بروایتهم..

قریش..و الخلافه:۱۱۷

الأنصار یراقبون الأحداث:۱۱۷

من تجلیات خوف الأنصار:۱۱۹

أحداث السقیفه بروایتهم:۱۲۰

توضیح بضع کلمات:۱۳۱

الفصل السابع:السقیفه..تحت المجهر..

عمر ینکر موت الرسول صلّی اللّه علیه و آله:۱۳۵

۱-لما ذا فی السنح؟!:۱۳۷

۲-معلومات عمریه:۱۳۸

۳-صلاحیات عمر:۱۳۹

۴-لما ذا فعل عمر ذلک؟!:۱۳۹

۵- أَ فَإِنْ مٰاتَ أَوْ قُتِلَ: ۱۴۰

الشیخان إلی السقیفه:۱۴۰

تهدیدات عمر للأنصار:۱۴۲

علی علیه السّلام یحارب بالشائعه:۱۴۳

الإفتئات علی علی علیه السّلام:۱۴۵

۱-علی متمرد..و أبو بکر زاهد:۱۴۶

۲-هذا هو علی علیه السّلام:۱۴۷

۳-إکراه الناس علی البیعه:۱۴۸

۴-إشفاق أبی بکر من الفتنه:۱۴۹

۵-أبو بکر هو الأقوی:۱۵۰

۶-صلاه أبی بکر،و حدیث الغار:۱۵۱

التدلیس غیر المقبول:۱۵۱

خطبه أبی بکر:۱۵۳

و عمر بن الخطاب أیضا:۱۵۶

الذین لم یبایعوا أبا بکر:۱۵۸

بیعه أبی بکر فلته:۱۵۹

الإکراه فی بیعه أبی بکر:۱۶۰

کبس الناس فی بیوتهم،و أربعه آلاف مقاتل:۱۶۷

القسم الثانی:من وفاه النبی صلّی اللّه علیه و آله..إلی بیعه علی علیه السّلام

الباب الأول:کیف حدث الإنقلاب؟!

الفصل الأول:الخلافه فی إطارها العام..

مصدر السلطات:۱۸۱

السقیفه تدبیر سابق خفی:۱۸۵

ما جری علی علی علیه السّلام و سام له:۱۸۸

لیتنی سألت رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله!:۱۹۰

أبو بکر بین الهاشمیین و الأمویین:۱۹۳

غضبنا لأنّنا أخّرنا عن المشاوره:۱۹۵

الفتنه..الفزاعه:۱۹۸

علی علیه السّلام لا یقیل أبا بکر:۲۰۱

لما ذا أبعد علی علیه السّلام؟!:۲۰۳

لما ذا لم یحاربهم علی علیه السّلام؟!:۲۰۵

هل هذا تناقض؟!:۲۱۰

لو کان الأنصار شیعه:۲۱۱

الفصل الثانی:هکذا حدث الإنقلاب

علی علیه السّلام محور الإهتمامات:۲۱۹

الذین کانوا فی بیت فاطمه علیها السّلام:۲۲۰

ملاحظات و وقفات مع ما تقدم:۲۲۴

الهجوم على بيت الزهراء عليها السّلام:۲۲۷

إكراه على عليه السّلام على البيعه:۲۳۶

فاطمه عليها السّلام تهددهم بالدعاء عليهم:۲۳۷

الناس اختاروا أبا بكر:۲۴۰

لسنا فى شىء حتى يبايع على عليه السّلام:۲۴۲

أجب خليفه رسول اللّه صلّى اللّه عليه و آله:۲۴۳

ما أسرع ما كذبتم على رسول اللّه صلّى اللّه عليه و آله:۲۴۵

الهروب إلى الأمام:۲۴۶

الإغاره على لقب«أمير المؤمنين»:۲۴۷

يريدون قتل على عليه السّلام:۲۵۱

بطش السلطه:۲۵۱

خلنى آتيک برأسه:۲۵۲

قتل على عليه السّلام خيار مرّ:۲۶۰

إحاله لا بد منها:۲۶۱

عمر هو الأعنف:۲۶۳

بابها بابى:۲۶۵

لا بد من الإستئذان:۲۶۶

لما ذا التهديد و الإحراق؟!:۲۶۷

متی ضربها قنفذ؟!:۲۶۷

عمر لا یغرم قنفذا ۲۶۸

لو وقع سیفی بیدی:۲۷۰

أما أخو رسوله فلا:۲۷۱

حدیث الغدیر،و حدیث أبی بکر:۲۷۱

لا بیعه لمکره:۲۷۷

هل تکشف الزهراء علیها السّلام رأسها؟!:۲۷۸

إذن..أرجع و اصبر:۲۷۹

الفصل الثالث:طلب النصره

بیعه بنی هاشم:۲۸۳

کسر سیف الزبیر:۲۸۸

کسر سیف علی علیه السّلام:۲۹۰

إستدلال علی علیه السّلام:۲۹۲

موقف عمر من استدلال علی علیه السّلام:۲۹۴

اعتراف أبی عبیده و تبریراته:۲۹۵

الزهراء و علی علیهما السّلام فی طلب النصره:۲۹۷

من هم المستجیبون؟!:۳۰۰

مضت بیعتنا لأبی بکر:۳۰۱

الکثره دلیل معاویه:۳۰۲

تشنيع معاويه:۳۰۲

الفصل الرابع:البيعه..الإحتجاج..

لو صحت روايات بيعه على عليه السّلام:۳۰۷

متى بايع على عليه السّلام؟!:۳۰۹

كل إمام فى عنقه بيعه:۳۱۳

على عليه السّلام يعترف بالبيعه:۳۱۴

إقتياد على عليه السّلام:۳۱۶

هل احتج على عليه السّلام بالنص؟!:۳۱۹

لما ذا لم تحتج الزهراء عليها السّلام بالغدير؟!:۳۲۳

خطبه الزهراء عليها السّلام و الإحتجاج بالنص:۳۲۶

الفصل الخامس:الأنصار..بعد فوات الأوان!!

حركه الأنصار خنقت قبل ولادتها:۳۳۳

هتاف الأنصار باسم على عليه السّلام:۳۳۵

على عليه السّلام لم يخرج إلى مؤيديه:۳۳۶

جزع المهاجرين:۳۳۷

أقوال متبادله بين القريشيين،و الأنصار:۳۳۸

لا نجيبك إلا أن يأمرنا أبو الحسن:۳۳۹

الأنصار تعظم عليا عليه السّلام:۳۴۳

الفضل يرجع إلى على عليه السّلام لا إلى العباس:۳۴۴

دفاع على عليه السّلام عن الأنصار:۳۴۵

أما إذا غضب على فاكفف:۳۴۶

الفضل ينصر الأنصار بلسانه:۳۴۷

يكفيك ذكر على عليه السّلام:۳۴۷

لو زالوا لزلت معهم:۳۴۸

الفهارس:

۱-الفهرس الإجمالى ۳۵۱

۲-الفهرس التفصيلى ۳۵۳

ص :۳۶۳

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه‌ای

قائمیه اصفهان

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹